

Eduard Petiška

Hrdinův pátek

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Hrdinův pátek

Eduard Petiška

Znění tohoto textu vychází z díla [Hrdinův pátek](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel v Praze v roce 1968.

§

Text díla (Eduard Petiška: Hrdinův pátek), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Verze 1.0 z 7. 3. 2025.

OBSAH

Prolog.....	6
1	7
2	22
3	42
4	83
5	105
6	120
7	150
8	172
Epilog.....	189
1	190
2	203
3	225

Prolog

1

Pól byl doma.

Přešel k domu po cementových dlaždicích obrostlých alpínkovým mechem. Byl jako vždycky na pochybách, zda má na mech mezi dlaždicemi šlápnout, nebo ne. Mech mezi dlaždicemi a skalku po pravé straně cesty pěstovala tchyně. Šlápnout na mech nebo nešlápnout znamenalo dopustit se na tchyni příkoří nebo nedopustit se ho. Tentokrát v redaktorovi nepřevládla výrazně ani touha tchyni ublížit, ani vyjít jí vstříc. Tchyně se ho nyní netýkala. Když se zbavil starosti s článkem tím, že si ho odložil, začínal se bezděčně zabývat zítřejším volným dopolednem. Představoval si modrou oblohu a slunce a sebe sama, jak jde za zcela určitým cílem. Dál ve svých představách nepostoupil, neboť odemkl dům a zjistil, že do chodby proniká zasklenými dveřmi světlo z kuchyně.

Touhle dobou bylo nezvyklé, aby se v kuchyni svítilo. Redaktor Pól odložil plášť a klobouk na věšák, nebyl zvyklý ukvapovat se a pospíchat, i když byly okolnosti nezvyklé.

V kuchyni se svítilo, ale bylo tam ticho. Už si myslel, že zapomněli před spaním zhasnout. Otevřel, aby zhasl, a zarazil se.

„Ale –“ podivil se.

V kuchyni seděla u stolu jeho žena a proti ní jeho tchyně. Obě měly před sebou prázdné šálky s oschlými stopami kávy. Tchyně kouřila. Kouř jejích cigaret připomínal pálení sena na zahrádce kolem vily. Nejdříve trávu pokosili, potom usušili a pak spálili. Nikdo neměl zájem o seno, nikdo v okolí nepěstoval králíky. Celá vilová čtvrt pálila seno. Její cigarety voněly pálenými stébly. Kouřila jenom nejlacinější druhy.

„Ale,“ řekl.

„Dobrý večer,“ zdůraznila tchyně pozdrav.

„Dobrý večer,“ odpověděl.

„Poslyš,“ otočila manželka k redaktorovi hlavu. Všiml si, že má uplakané oči. Kdykoliv plakala, vystoupily jí oči z důlků. Vypadá jako šnek. Vystrč růžky. Tohle pozorování nebylo nové, redaktorovi se některé myšlenky vracely, a třeba ho doprovázely už léta, nikdy je nevyslovil nahlas. Zase plakala. Za léta, co spolu žili, si na její pláče zvykl. Každý máme jinou odpověď na nepříjemnosti. Někdo odpovídá pláčem. S tím se už musím smířit. Díval se na její opuchlé vystupující oči, na její zarudlé tváře a na její plavé vlasy, které pohlcovaly světlo jako písek vodu. Znepokojil se. Její účes byl v nepořádku. Její účes býval jinak v pořádku, i když plakala. Její slzy bývaly pečlivě orámovány dokonalým účesem. Přihodilo se patrně něco neobvyklého. Nedovedl si představit, co by se mohlo stát. V této domácnosti.

„Poslyš,“ řekla žena, „Otká ještě není doma.“

Tchyně zatáhla mužně na cigaretě, mocně vyfoukla pach suché trávy a pokývala hlavou. Vypadala spokojeně. Její hubená postava vyzařovala klid. Připomínala proroka, který přihlíží zkáze města, kterou prorokoval. Zkrátka jí to vyšlo. Redaktor pocítil mocný odpor k jejímu proroctví.

„Nono,“ řekl.

„Už je jedenáct hodin,“ řekla žena a přitiskla k očím kapesník. Držela ho stále pohotově v hrsti.

„Není jí sedmnáct, a tohle,“ řekla tchyně.

Redaktor stál, ženy seděly a dívaly se na něho. Obžalovaný, vstaňte. Stál a díval se z jedné na druhou. Hubená tchyně s brýlemi na nose. Jeho pětatřicetiletá žena, plavovláska, jejíž tvary se rok od roku víc a víc zaoblovaly. Otká chyběla. Kdyby tu nestál

jako obžalovaný, možná že by v něm měly spojení. Ale příslost té věštce a pláč sentimentální blondýnky v něm podněcovaly touhu pomstít se.

„Kam šla?“ zeptal se. Zkoušel, kudy podniknout útok.

„Nekřič na nás,“ řekla tchyně, „jenom prosím tě na nás nekřič.“

„Tak dobře,“ ztlumil hlas téměř do šepotu, „já křičím, ale vy nevíte, kam šla.“

„Jestli se jí něco stalo,“ řekla žena.

„A co?“ zeptal se. Dobře věděl, co by se Otce mohlo stát, ale chtěl znovu vnutit představu o tom, co by se mohlo přihodit, těm dvěma u stolu. Se zvráceným uspokojením poznal, že se mu to podařilo. Žena přitiskla kapesník k očím a zaštkala. Tchyně zadýmala, zakuckala se a v kašli, vyřezávajíc jednotlivé slabiky, volala:

„Cy-ni-ku!“

„Dobrá,“ řekl, „kdybych byl doma já, věděl bych, kam jde. Vy to nevíte a myslíte si, abych ji šel hledat. Kde ji mám teď uprostřed noci hledat?“

To je můj článek o mládeži, řekl si, to jsou moje otázky dceři, to je můj život zakletý mezi staříka v redakci a mezi tři ženy ve vile, to je moje vězení bez výhledu a to pak má člověk napsat další knihu.

Před pěti lety vydal knižně povídku. Tehdy se opět začaly psát příběhy o nevěře. Poslal jistou manželku do náruče jiného muže, aby tam vystřízlivěla. Z čeho, nebylo jasné. Ale námět nebyl hlavní záležitostí povídky. Hlavní byl na povídce styl. Redaktor dlouho uvažoval o postupu, jak sdělit prostý příběh tří lidí a dvou postelí. Dokud psal sám, připomínaly mu odstavce kalendářovou črtu. Teprve když použil techniky, dostavil se výsledek, který ho překvapil. Rozstříhal zapomenutou povídku ze starého Pestrého týdne a rozstříhal na proužky příběh, který napsal. Podle složitého klíče

promíchal proužky papíru, poněkud je upravil a celé rizoto znovu opsal. Ta věčička měla nyní kupodivu něco do sebe. Povzbuzovala fantazii, některá spojení lechtala až nepříjemně rozum, a jestliže to, co dříve sám napsal, postrádalo původnost, příběh po sestřihu přijal neobvyklou tvář. Zdálo se dokonce, že někde vespod vět leží závratné filosofické hloubky a že stačí protrhnout jemná spojení mezi slovy, aby ses dotkl nevídané moudrosti. Způsob, jakým povídku napsal, zůstal jeho tajemstvím.

Když povídka vyšla, vzbudila ohlas, několik starých kritiků, kteří trpěli utkvělou představou, že jim někdo vytkne jejich stáří, se dokonce předhánělo v poklonách mladému talentu. Redaktorovi bylo tehdy čtyřicet, a poněvadž do té doby nevydal žádnou knihu, stal se příslibem, stejně jako několik dvacetiletých, kteří toho roku vstoupili do literatury za stejného bubnování. Příslibů vstupovalo do literatury každým rokem několik a tak se na jeho povídku časem pozapomnělo. Zatím redaktor zestárnul o pět let. Občas ho něco napadlo, ale byl už dost starý na to, aby skočil po prvním námětu, který cestou potkal. Byl přesvědčen, že je třeba námět uložit, nechat jej uležet, uzrát v klidu a rozumně rozvrhnout. Kdykoliv se však některým námětem začal tímto způsobem obírat, ztratil po čase chuť. Jednak postrádal trpělivost a jednak mu chyběla vnitřní nutnost, která umělce žene do díla. Psal tedy zase pět let články do čtrnáctideníku, kde byl zaměstnán už deset let pod týmž šéfem. Čtrnáctideník měnil název, ale šéf se neměnil.

Když redaktorovi vyšla jeho povídka knižně, zavolal si ho ten popudlivý bělohřívý stařík. V roce, kdy redaktorovi vyšla povídka, objevovaly se na staříkovi změny. Nejnápadnější z nich, kromě jakési lehkomyšlné bodrosti, která se v něm zrodila téměř přes noc, bylo jeho oblečení. Zatímco v minulosti nosil manšestrové kalhoty a tmavé flanelové košile bez vázaneček, pořídil si nyní gabardénový

oblek barvy kovu, nosil košile pastelových barev a vázanky. Byl to začátek proměny trvajících několik let. Dnes ráno, když přiděloval redaktorovi článek o mládeži, měl na sobě dokonce bílou nylonovou košili a vázanku z umělé hmoty.

Tenkrát když redaktorovi vyšla jeho povídka knižně, stál bělohřívec u psacího stolu v gabardénovém obleku.

„Póle,“ oslovil redaktora příjmením, „za prvé ti děkuju za tvoji knížku. Za druhé, nemysli si, že je to nějaký důvod k vyvyšování nad ostatní. Ano. Každý jsme něco v životě napsali, něco píšeme a něco napíšeme. Já kupříkladu jsem napsal v mládí román o nezaměstnaných. Neměl jsem to štěstí, abych našel nakladatele. Ano. Doba nebyla zralá. A dneska už zase. Tehdy ještě ne a dneska už zase ne. Ani nevím, kam jsem ten román... Hm, podívej se...“

Stařík rozevřel knížku uprostřed, přelistoval několik stran a zastavil se ukazováčkem u prvního odstavce. Pomalu, s důrazem, ostře sykaje u sykavek, četl:

„Vymkla se mu, ale postel, nová vznětlivost v jejich nepořádku, vemlouvala své ano.“

Stařík přimhouřil oko a druhým se podíval na redaktora. Redaktore Josefe Póle.

Redaktor stál a mlčel. Se zarputilou pýchou na své dílo i s nekli dem v srdci. Pamatoval si dobře to místo, dal si na něm záležet, několikrát zde opravoval stříh nůžek. Staříkem opovrhoval. Přesto byl stařík nutným zlem, tvořil důležitý článek mezi redaktorovou prací a odměnou za ni. Nemohl mu své opovržení projevit.

„Co to znamená?“ řekl stařík.

Redaktor se usmál. Ve skle knihovničky spatřil sám sebe, jak se přihlouple usmívá. Pocítil zahanbení a chtěl se svého úsměvu zbavit. Úsměv trval proti jeho vůli, malý přihlouplý zbabělý úsměv, neovladatelný jako bušení srdce nebo kručení v břiše.

„Vůbec tomu nerozumím,“ řekl stařík, „vůbec ne. Věta má být rovná, ale tohle je drátěné pletivo. Člověče, Póle, vysvětli mi, co jsi tím chtěl říci. Ano. To mi vysvětli.“

Stařík měl pravdu, byl Pólův představený. A tu se přihodilo něco zvláštního, něco, zač by byl redaktor později nepřevzal odpovědnost. Podnes, kdykoliv si příhodu připomněl, kroutil nad ní hlavou jako člověk, který vede tichou samomluvu.

Stáli proti sobě a musil promluvit.

„Podívej se, soudruhu,“ řekl Pól, aby získal čas. Odmlčel se a náhle mu to napadlo.

„Neptejme se,“ řekl rychle, jako by se bál, že zapomene myšlenku, „neptejme se, co pták zpívá.“

„Cože,“ polekal se stařík a zapomněl na své předstírané mládí, zvráščitěl, a dokonce si přiložil dlaň k uchu, „cože?“

Opakoval mu to ještě jednou.

Stařík zapolykal.

„Aha,“ řekl, „hm. Rozhodně děkuju, děkuju za knížku.“

Když Pól usedl znovu ke svému psacímu stroji a rozpomněl se na to, co se právě přihodilo, bylo mu trapně. Celý jeho život byl zesměšněn jednou větou, kterou řekl proti své vůli. Jsem nemožný, říkal si, jsem znemožněn. Ale v příštích týdnech vyšly v různých novinách kladné posudky na jeho povídku a to na staříka zapůsobilo. Jistý kritik podporující rodáky ze svého kraje zařadil Póla omylem mezi své krajany. Díky tomu vyšel kritikův článek pod názvem: Konečně nová próza.

Kdykoliv se stařík setkal s Pólovým pohledem, uhýbal očima, jako by se styděl, že mu odkryl svou slabinu. Trpěl představou, že někomu odkryje své slabiny a že bude musit opustit své místo.

Léta plynula a po redaktorově povídce nenásledovala další. Ve staříkovi sílilo přesvědčení, že pravdu měl tehdy on, a ne kritika.

Podle toho změnil také svoje chování k Pólovi. Zaměstnání se pro Póla proměnilo v dlouhé zkouškové období, v němž si stařík opakovými zkouškami ověřoval, jestli jeho redaktor něco umí. Nad každým Pólovým neúspěchem tiše jásal a povzbuzen ukládal mu nové zkoušky. Článek o mládeži patřil do zkouškového období.

„A nějaký závěr,“ žádal stařík, „aby to bylo rovné.“ Ochotně udělil redaktorovi volno na zítřek, aby článek napsal. A těšil se na pozítří, až mu článek donese. Když článek vyzní pro mládež pochvalně, poukáže Pólovi na chuligány. Když článek zaujme k mládeži nevlídné stanovisko, poukáže redaktorovi na nadějnou mladou směnu. Když bude stanovisko nejasné, připomene redaktorovi svůj požadavek. Aby to bylo rovné.

Propustil Póla téměř otcovsky, neboť Pól byl jeho obět a vypěstoval si ji sám bez cizího přičinění. Mezi dveřmi položil stařík Pólovi ruku na rameno a řekl:

„Takový článek přímo volá po tvém přesném slohu.“

Samozřejmě, ta povídka. Po pěti letech uložena pěkně na dne staříkovy paměti, vypouštěla tu a tam bublinky, které si razily cestu na hladinu.

Redaktor míval často sklon k sebelítosti jako každý, kdo postrádá potřebnou míru pochopení a uznání. Zkouškové období v redakci jeho sebelítost jen podpořilo. Ovšem, vláhu sebelítosti měla zapotřebí především jeho samolibost. Povídka, kterou mu kdysi vydali, vyzařovala doposud jakousi nadějí a důvěrou ve vlastní schopnosti, které jsou utiskovány okolnostmi. Ano, ty zlé a zlomyslné okolnosti. Vždycky, když už sedal k psacímu stroji, shlukly se kolem něho okolnosti a zadržely mu ruku. Jako teď.

Vyšel beze slova z kuchyně.

Na chodbě zaváhal. Na chodbě to bylo jiné. Nebyl už obžalovaný muž, který se vrací pozdě domů a nestará se o výchovu své

dcery. Vzal klobouk a plášť a vyšel z domu. S rozkoší našlapoval na tchynin mech.

Vjel oběma rukama do kapes pláště a nahmatal rukavice a krabičku cigaret. Omylem si oblékl starý kabát. Naštěstí, řekl si, když vytáhl z krabičky cigaretu. Oči si pomalu zvykaly na tmou. Rozeznal pařez u cesty k vrátkům zahrady a posadil se na něj. Ještě na podzim tu rostl krásný buk. Nepodařilo se mu jej zachránit. Tchyně horovala pro ovocné stromy. Největší užitek z nejmenší zahrádky. Na jejich zahradě bylo dost místa pro ovocné stromy jinde, jenomže tento buk byl v cestě snu o ovocné zahradě, jeho místo byla možnost. Někteří lidé jsou ochotni pro sen nebo možnost zničit velice reálné a velice hezké věci.

Redaktor seděl na pařezu a byl bezradný. Bezradný býval často, ale nikdy si to nepřiznal, naopak ihned svou bezradnost pojmenoval jinak. Nyní si řekl, že čeká na Otku.

Snažil se představit si svou dceru. Nevypadá příliš žensky, to nevypadá, ale dnes ženy hrají mužskou hru. Dlouhé kalhoty, hrubé bundy, chlapské svetry, cigarety, silné výrazy. Redaktor si povzdychl. I minisukně odkoukaly jistě od těch kolenatých Skotů. A chlapi se feminizují. Dlouhé vlásky, kraječky, voňavčičky. Když tak o všem uvažoval, cítil odpor nejen k článku, který na něho stařík hodil jako síť, ale odpor k mládeži jako celku. Kouřil a přemýšlel o mládeži jako o trestu, který byl na něho seslán a který s ním putuje jarní nocí stvořenou k neuvažování.

Svět si vymkl klouby a šílí, říkal si, i náš stařík si dal přišít na rukávy saka o dva knoflíky víc. Všichni chtějí být mladí. Vyvádějí, jako by opustili kliniku, bohatší o zázračnou omlazující injekci. Mladí ovládají staré. Je to nedůstojné. V Číně vláčejí nedospělí gardisté své profesory ulicemi, ve Vídni málem stoleté babky vyzpěvují na veřejném meetingu ve stylu Beatles, stařenky si odstříhují

sukně nad kolena a stařečkové se žení s mladicemi a namlouvají si dál a dál. Jako by mládí byla jediná hodnota života, symbol vzkříšení světa, který se málem podařilo starším generacím beze zbytku pohřbít.

Ti vaši mladí, pomyslí si trpce, počkejte, co udělají ze světa. Dneska řvou a trhají na sobě šaty při koncertech svých zpěváčků miláčků a zítra, zítra roztrhají celý svět. Poušť, všude poušť. A začne se od začátku, půjde-li to ještě. Čínské gardy. Spálené školní lavice. To je to. Organizovaná lenost vytáhla porazit organizovanou práci. Kácejí sochy v parcích, přepadají chodce. Jednoho krásného dne se vyhrnou ze všech domů samí mladí, s noži a sekyrami a pak to začne.

Měl si s Otkou pohovořit. Chystal se k tomu už dlouho, že s ní promluví, ale vždycky se ukázaly nějaké okolnosti. Má-li být upřímný, nehovořil s ní snad od jejích šesti let. Nepočítáme-li věty ráno a večer. Pohovořit si je něco jiného. Nejdříve se půl hodiny nebo i hodinu mluví o ničem a pak, když se otevřou v duši všechna okna a dveře, přejde se z ničeho na něco. Pohovořit si znamená dotknout se něčeho uvnitř toho druhého, co je zakryto a zamčeno. Věty ovšem pronášeli oba. Žili přece spolu pod jednou střechou. Tu a tam se jí zeptal:

„Tak co fyzika?“ Nebo: „Tak co chemie?“

Studovala, chodila do střední a měla problémy, jak se naučit to, co pokládala za zbytečné, a jak utajit to, co za zbytečné nepokládala.

Měl si s ní pohovořit už dřív. Jakmile se vrátí, hned si s ní promluví. Položí jí několik otázek. Snad se něco hodí do článku.

Když bylo Otce šest let, opustil místo redaktora závodního časopisu a přešel do Prahy do čtrnáctideníku. Tchyně byla první rok v důchodu. Žena přicházela odpoledne ze spořitelny a někdy přicházel

odpoledne také on. Tchyně pěstovala tulipány a sázela zeleninu, on psal povídku a žena se učila s Otkou psát Ká, ale Otko psala Há. V neděli chodíval s Otkou do lesa. Tehdy rostl pod kopcem ještě les. Potom jej vykáceli a začali stavět tovární haly. Podnes jsou haly prázdné. Tehdy tam stály stromy a jedné veverce říkali Mařenka. Skládal Otce rýmovačky. Veverka skáče po stromech, hop sem, hop tam, má velký spěch. Mohla z toho být knížka. Díval se tenkrát na všechno kolem sebe jako na listy knihy. Jen je svázat, jen svázat les s veverkou, stavbu nových továrních hal, příhodu, kterou zaslechl ve vlaku. Kdykoli slyšel nebo četl, že někdo vydal knihu, bylo mu, jako by se na knize podílel, neboť on také něco chystal. V té době si byl roven se všemi spisovateli světa, živými i mrtvými, ještě se nepřesvědčil o svých možnostech a mohl být přesvědčen, že jsou neomezené. Veverka skáče po stromech, hop sem, hop tam, má velký spěch.

Zvuky noci, které ho obklopovaly, byly jednotvárné, vzdálené bzučení se podobalo zvonivému hučení v uších, které se dostavuje po rušném dni. Vysoký tlak světa, projevující se za bílého dne nepředvídanými činy, nepochopitelnými ději, zoufalou krutostí a zlomyslnou zapomnětlivostí, neklesal a nyní ho bylo i slyšet. Redaktor slyšel v bzučivém klidu jarní noci předzvěst nějakého nepořádku, který je naštěstí doposud v odkladu. Pokud vydrží sedět na svém pařezu a pokud se nezvedne.

Všechno lidské neštěstí z jedné věci pochází, kteráž jest neschopnost setrvat v klidu ve světnici. Tato Pascalova věta doprovázela redaktora dlouhá léta a s proměnlivým osudem. Měnil se i její význam. Poprvé ji přečetl v nějaké knížečce na půdě u strýce, kam jezdíval o prázdninách. Bylo mu tehdy čtrnáct let. Sotva větu přečetl, už ji nenáviděl. Její suchá střízlivost odporovala obrazotvornosti chlapce, který pokládal za nejvyšší blaho nemusit setrvávat v klidu ve světnici. Později na větu vzpomínal s pochopením. V po-

slední době jí dokonce několikrát uvěřil. Objevoval v ní moudrost, aspoň se domníval, že v ní objevuje moudrost. Domníval se, že přitakává moudrosti, a zatím přitakával svému stárnutí.

Zvuky noci byly jednotvárné, rytmické jako dech vzdáleného spáče, ale pak, jako by se spáč pohnul a zatajil dech. Náhlé ticho. Zdánlivé ticho, vespod pokračovalo bzučení. Zakryl je jenom nový silnější zvuk. Někdo kopl do písku před vrátky a písek rozezvučel plech výplně. Redaktor zůstal sedět. Ještě okamžik, ještě a ještě. Otká se vracela. Veverka skáče po stromech. Rozeznal postavu. To před ním byla její postava, ale jiná než tehdy. V dlouhých kalhotách rozšiřujících se nad kotníky. Na stehnech kalhoty těsně přiléhaly a redaktorovi se zdálo i potmě, že se napjatá látka leskne jako kůže. Veverka skáče po stromech.

Otká si ho ve tmě ani nevšimla a šla rovnou k domu. Redaktor vstal, teprve když vyskočilo světlo na matném skle předsíně.

Dveře do kuchyně byly otevřeny a hubená tchyně v nich stála, zarámovaná a ozářená světlem spravedlnosti a ctnosti. Redaktorova žena přešlapovala u schodiště a s láskyplnou bezradností čekala, co Otká řekne. Redaktor Pól zabořil ruce do kapes a také mlčel. Všichni na něco čekali jako unaveni čekáním, které se proměnilo opět v nové čekání.

Otká si uvolnila ukazováčkem ohrnutý límec černého svetru u krku. Měla plavé vlasy po matce, ale vypadaly jako krátce ostříhaný, na žluto obarvený ovčí kožich. Dodávaly její kulaté hlavě nechtěnou komičnost. Stála rozkročena u věšákové stěny a prohlížela si pobaveně shromážděnou rodinu bledýma bezbrannýma očima, jejichž bezbrannost byla porušena několika odvážnými tahy líčidla. Způsobovaly, že hladina očí, modrá a bledá, se propadala do předstírané hloubky, do úkrytů, kde je možné odložit i bezbrannost i plachost.

Redaktor pozoroval svou dceru jako člověka, který přišel na návštěvu. Jeho dcera odcházela a přicházela a vždycky to byla jiná návštěva. Jen v jeho paměti žily všechny dcery, šestiletá i deseti-letá. Jednou přijde na návštěvu s dítětem. Už teď by mohla mít dítě. Otká byla žena. Člověk má děti, myslí si, že má děti, ale jsou to ženy a muži v různých stupních věku. Redaktor pozoroval svou dceru. Musím s ní jednat jako s dospělou. Pozoroval ji jako odstavec svého článku o mládeži. Měli bychom s mladými lidmi jednat jako s dospělými. Pokládáme je stále za děti, ale ne oni, my jsme dětinští. Redaktor cítil, jak se v něm rozhořívá velice příjemný pocit jako vždy, když předhodil sám sebe své ušlechtilosti. Viděl sám sebe, jak píše článek veden jen šlechtnými úmysly, a zapomněl na staříka i na období zkoušek. V hrdle ho lechtala blažená slza. Laskavá, vlídná a blažená slza.

Jeho pocity nevyvolal pohled na dceru, jeho pocity byly vyvolány, aniž si to uvědomil, pohledem tchyně, který ho vybízela, nutil a postrkoval. Nemohla s ním pohnout, ztěžkl svou dobrotou.

„Otylko,“ řekla tchyně. Někdo musil zahájit. „Otylko, co si myslíš?“

„Co je?“ řekla Otká.

„Ona to už neudělá, vid’?“ odvážíla se matka postoupit k věšákové stěně. Otká ucouvla.

„Co se stalo?“ zeptala se rodiny se zájmem.

Redaktor polkl blaženou slzu a řekl:

„To je tak. Přišla jsi poněkud pozdě.“

„Poněkud,“ řekla tchyně.

„Přišla jsi poněkud pozdě a máš zítra své povinnosti a nikdo nevěděl, kde jsi, a zkrátka –“ blažená slza se vrátila na své místo, „když má někdo někoho rád, tak se o něho bojí.“

„Ale,“ řekla tchyně.

„Ona to už neudělá,“ opakovala matka.

A bude to opakovat a bude, pomyslel si redaktor. Opakuje svoje řeči tak dlouho, až jim uvěří.

„Podívej,“ opustila tchyně jasný rám kuchyňských dveří, „oni ti to neřeknou, tak aspoň já... ti to povím. Po nocích se courají jenom coury. Víš? Jenom coury.“

„Mami,“ vzlykla redaktorova žena.

„Já vím,“ řekla tchyně, „půjdeme radši spát. Ale ty –“ ukázala prstem na Otku, „ty si to vem k srdci.“

„A co?“ zeptala se Otky.

Tchyně si změřila Otku:

„Copak nevidíš, že ji mučíš?“ vztáhla ruku k Otčině matce. Tchyně se zastávala své dcery, byla jí vždycky bližší než vnučka. Vnučka ostatně nebyla sirotek.

Otce se pohnul v tváři sval, zdálo se, že vyprskne smíchy, ale včas se otočila čelem do kouta chodby. Několikrát se jí krátce otrásla ramena. Tchyně se dotkla na okamžik očima Otčiných kalhot, které doslova porostly její nohy jako nová těsná pleť.

„Nahatá.“

„Mami.“

„Jdi si lehnout, Miládko,“ řekla tchyně. „Jdeš zítra do práce. Všichni půjdeme spát.“ Prudce a pevně vystoupila na první schod a se stejnou rozhodností se zmocňovala druhého a třetího schodu a nakonec celého schodiště. Její chůze byla nesmlouvavá jako její stanovisko. Nahoře na schodišti se zastavila.

„Miládko, jdeš taky spát, vid’,“ zavolala dolů.

„Ano, mami,“ odpověděla dole její dcera.

Redaktor sledoval svou ženu, pokročila k Otce ještě jednou, zvedla pomalu ruku, snad k pohlazení, nebylo jasné, co zamýšlí, a ruce to asi také nebylo jasné, neboť klesla.

„Už to nikdy neudělaš, vid',“ řekla Otce do zad, do černého svetru, do ohrnutého límce.

Odšourala se od dcery ke dveřím ložnice, šourala se v příliš velikých papučích, semišových, zdobených a drahých a velkých, protože si tchyně popletla čísla bot, když dceři papuče kupovala. Byl to však dárek a dary se musejí nosit a nesmějí se ani vyměňovat, protože vyměněná papuče není ta darovaná.

„Otko,“ řekl redaktor, sotva zapadly za jeho ženou dveře ložnice, „otoč se.“ Otočila se k němu tváří. Bylo jí do smíchu. „Já to s tebou přece myslím dobře,“ pokračoval.

„A co všichni šlíte?“ zeptala se znenadání.

Vypadl ze své role. Co si ta holka myslí?

Otka si naslinila konečky prstů, zhlížela se bezstarostně v zrcadle za otcovými zády a prsty si přičesávala chomáčky vlasů na temeni.

Jako opice, napadlo redaktora, to jsou opičí pohyby. Má dlouhé prsty jako zloději. Tobě taky dát do ruky nůž. Násilím se přinutil uvažovat věčně.

„Mně bys to mohla klidně povědět.“

„A co?“

„Kdes byla.“

„Neptejme se, co pták zpívá,“ odpověděla.

Myslí, že přeslechl. „Co říkáš?“

„No. Neptejme se, co pták zpívá.“ Slinila si prsty a česala se.

Nepřeslechl. Řekla to. Samozřejmě, znala tu příhodu s povídkou a staříkem. Redaktor připomínal rodině častokrát svůj triumf, který s časovým odstupem získal postavení jakési rodinné báje. Redaktor se domníval, že má vyhrazené právo tuto báji vyprávět a používat ji k výchovným a oslavným účelům. Tato báje mu zbyla z jeho lepší minulosti. Tato báje byl on sám, byla to jeho existence,

neboť to, co žil v posledních letech, nepovažoval za svou existenci. Jeho pravá existence byla jinde, za ohradou okolností, které ho nutily k živoření.

Skousl zuby, silně, až mu vystoupily na lících kosti. Zadržel dech. Nic nepomáhalo. A tu se rozpřáhl a udeřil Otku do tváře vši silou a s vědomím, že se brání, že je napaden.

Otka nečekala pohlavek, zavrávala, zakopla o kraj koberce a hlavou narazila do dřevěné věšákové stěny. Stěna zaduněla a schodiště se rozezvučelo.

Redaktor se díval na děvče u svých nohou a pojednou nechápal, proč to udělal. Styděl se a litoval svou šlechetnost, kterou tak náhle pohřbil. A stud a lítost ho málem přiměly k tomu, aby svůj čin opakoval. Něco mu přikazovalo: musíš se bránit, musíš se bránit.

Odvrátil se a šel do ložnice.

„Co se děje?“ zeptala se ho manželka. Svlékala se, a když si všimla jeho obličeje, vzdychla: „Proboha.“

„Mám ještě práci,“ řekl, „budu spát dneska v kuchyni, abych tě v noci nebudil.“ Vzal prostěradlo, příkrývku a polštář. Zabouchl za sebou dveře nohou.

Otka seděla na zemi a hladila si tvář. Ani se na něho nepodívala. Dal si hodně záležet na tom, aby se tvářil lhostejně. V hlavě mu hučela nějaká rytmická věta.

V kuchyni hodil příkrývku, polštář a prostěradlo na gauč. Teď tu větu začal vnímat. Žádné otázky nebudou. Žádné otázky nebudou. Ano. Žádné otázky nebudou.

2

Adam ležel na pohovce, oblečený, s rukama pod hlavou. Byl ospalý, bylo ráno devět hodin, byl ospalý, oblečený, nemohl usnout a moucha lezla po stropě mezi nitěmi světla a stínu a lezla a lezla. Moucha připomínala Adamovi nepříjemný sen. Dívat se na mouchu bylo nepříjemné. Zavřel oči.

Dnes ráno vstal jako jindy, jako by šel do práce, oblékl se, počkal, až mu dá matka snídani, a odešel. V parku naproti domu se posadil na lavičku a pozoroval mezi větvemi kvetoucí magnólie a snítkami rašícího tavolníku vchod do domu. Konečně odešel otec s matkou do zaměstnání. Pracovali od sedmi. Otec v autolakovně, matka prodávala v mlékárně. V půl osmé odcházeli do školy mladší bratr a sestra. Adam přidal pro jistotu ještě pět minut, než se znovu přiblížil k činžáku, kde bydleli.

Tou dobou byl dům skoro prázdný až na dva důchodce a psa, kterého majitel zamykal v bytě proti vůli ostatních nájemníků. Nájemníci svou vůli ostatně nikdy neprojevili, neboť majitel psa byl zaměstnán na úřadě a nikdo z nájemníků nevěděl, kdy budou majitele potřebovat. Jeden čas se zdálo, že majitel psa bude donucen úřad opustit, a nájemníci se osmělili a začali dělat na psa narážky a inženýr, který sousedil s majitelovým bytem, dokonce něco naznačil v rozhovoru s majitelem psa. Potom, když majitel psa setrval v úřadě, začalo se několik nájemníků inženýrovi vyhýbat.

Adam vyběhl po schodech, netoužil potkat některého z obou důchodců, ale dům byl tichý, klid od půdy do sklepa, jenom pes zakňučel, když Adam běžel kolem jeho dveří.

Vpadl do bytu, jako by protrhl cílovou pásku. V kuchyni se napil vody. Měl po včerejšku žízeň. Včera. Za to přece nemohl. Byli tam také jiní a dělali to co on. Kdyby měl povědět, kdo začal, musil by říci, že neví. Ze všeho mu zbyla jenom únava. Nakonec ti ze všeho zbude jenom únava. Nebo nuda. Dokud jsi v tom, něco se děje, ale jak vystoupíš, je hrozný klid. Nic se neděje. Nejlépe je ulehnout. Zalehnout a ruce pod hlavu. Nedívat se ani na mouchu na stropě a zavřít oči.

Cítil se v bezpečí, pohovka byla příjemná jistota. Všemu navzdory. Bohužel ne nadlouho. V poledne se matka vrací a chystá oběd. Ráj, který Adam cítil pod zády, skončí, vyhostí svého obyvatele. Konec bezpečí a jistoty. S jistotami v tomhle zamotaném světě to je vůbec špatné a k tomu ta zima. Adam se natáhl pro deku, zabalil si pečlivě nohy, povytáhl si texasky v pase, stáhl hrubý zelený svetr přes ledviny a dýchl si do dlaní. V parku byla zima a doma to s teplem také nevytrhli. Jistoty. Jestli nějaká jistota na světě někde je, tak mi ji, prosím vás, ukažte. Jen mi ji ukažte. Leda to, že letos půjdu na vojnu.

Adam ležel na pohovce zabalený v dece a pomalu se zahříval. Bylo to podstatně lepší, než poskakovat kolem traktorů v opravně, poslouchat, jak je mistr chytrý, jak všechno ví. Děda porada. Vyznal se ve strojích, v kopané, v praní prádla i v ženských. Jo. A houby tomu rozuměl. Jenže. Dovedl to hrát na obě strany. Jsou lidé, kteří hrají fotbal s dvěma míči, a ti se mají. Kdo se chce dostat dál, musí kopat do dvou míčů. Kopat pořád do jedné mičudy, to se dneska nenosí. A pak, musíš táhnout s ostatníma, nebo se ztratíš. Musíš to táhnout, protože jinak jsi ztracenka. Adam zazíval a otevřel oči. Moucha lezla po stropě a lezla. Rychle oči zavřel. Moc věcí mu bylo protivných.

Nejprotivnější pocit trval vespod té nespokojenosti, velice naléhavý. Jako by měl něco rozuzlit, rozmotat, jako by se měl naprosto

jasně vyslovit v důležité věci. Ale jak rozuzlovat, když se mu ne-dařilo najít začátek provázku, a najít začátek je nutné, chceme-li najít konec.

Bylo to také nezvyklé. Donedávna nechával rozuzlovat jiné lidi. Prostě ty, které označoval zájmenem *voni*. Pod tím zájmenem žila svůj život zvláštní skupina lidí. Především lidé, kteří měli moc, a lidé, o nichž se domníval, že nějakou moc mají, i když ji neměli. Sem patřili všichni dospělí, vlastně všichni, kdo byli starší než on. Steva byl výjimka. Steva měl po vojně a do skupiny *voni* se nehodil. Proč se tam nehodil? O tom Adam neuvažoval. Adam si lidi dělil na jedny a na ty druhé a nezdržoval se s důvody. Hergot, člověk přece nemusí mít vždycky důvod. Aspoň na to věřil. Někdy se, člověče, ztratí důvod vůbec, ale něco je a je to i bez důvodu. Zkrátka, svět se mohl dělit také tak. Na nesmysly a to ostatní, co má smysl. Ne že by hodně věcí mělo na světě smysl, to musil přiznat otevřeně, ale něco tu a tam bylo, co vypadalo, že smysl má. Tak stál na jedné straně Adam a ti, které uznával, a na druhé straně *voni*, kteří všechno věděli nejlíp. Bylo to jejich zaměstnání. A pořád se ti do něčeho pletli. Lidi, jak se Adamovi zdálo, nebyli hodní nebo zlí. Zlí byli vlastně jen *voni*, a hodní ti ostatní. *Voni* útočili a ti ostatní hráli bez ustání jenom v obraně. I když útočili. I to byla obrana. A dobré bylo, co se líbilo těm ostatním. *Voni* pro to neměli pochopení.

Adam by byl jistě usnul, nebýt toho protivného pocitu. Zatvrdl v něm a nešlo s ním hnout. Všiml si toho včera v noci, když se vracel domů. Nebylo to poprvé. Jenže včera to bylo neobyčejně silné. Vracel se domů sám, předtím se dělo až moc věcí, a když vystoupil z děje a šel domů sám, začalo to s ním zmítat. Rozmotat. Začátků bylo náhle několik. A kdoví jestli to byly začátky.

Po všem křiku, ječení a vyzpěvování, po bláznivých pohybech náhle ticho. Bylo jich dohromady šest a pak byl sám. Vracel se

domů pod jarním nebem bez hvězd, jako by sestupoval do temného sklepa.

Strach, že se ztratí, ho doprovázel už od dětství, kdy se matce skutečně několikrát ztratil. Přiváděli ho vyděšeného a uplakaného cizí lidé k neméně vyděšené a uplakané matce. Matka na ty příhody občas vzpomínala, on na ně už zapomněl. Ale samoty se bál podnes.

Pocit, že je něco třeba rozuzlit, rozmotat, mu vnutila znovu samota, samota noční cesty domů. Dokud byl s ostatními, bylo mu dobře. Toužil s nimi splynout, zvětšit sám sebe o ně. První příkaz takového splnutí byl: nelišit se. Všichni v partě nosili těsné kalhoty. Nosil je také. Chlapci v partě, Steva i Jeníček, si dávali kadeřit vlasy. Dával si je kadeřit také. Soud party byl i jeho soud. Nevybočoval. A tak ze strachu, aby se sám a sám neztratil, ztrácel se v partě, rozplýval se v ní, aniž to věděl. Netrápilo ho to.

Trápil ho trvalý pocit, že musí rozhodnout, pocit, že ho čeká nutnost rozuzlit situaci. Situace – to bylo to pravé slovo. Nemiloval cizí slova, ale tohle slovo snad ani nebylo cizí. Páni, tohle byla situace. Jakmile svůj stav pojmenoval, hned to bylo lepší. Situace. Tím postoupil přece jen kupředu. Kousek kupředu. A nyní bude situaci zkoumat.

Pod dekou bylo už teplo, polštář na břicho hřál, a Adam se chystal s uspokojením řešit stav, který nazval situací, chystal se, ale někdo zvonil. Dvakrát krátce, dvakrát dlouze.

Adam zívnuł. Nepospíchal. Zazvonění se ozvalo znovu. Nono, bručel polohlasně a spustil nohy z pohovky. Deky spadla na zem. Ani se pro ni neshýbl. Zase zvonilo.

„-šiši,“ dopálil se Adam.

Chlapec za dveřmi váhal, má-li vstoupit.

„Člověče, dělej,“ vtáhl ho netrpělivě Adam dovnitř.

Drobný mládenec měl na sobě montérky. Na límeček montérek mu spadávaly dlouhé plavé vlasy v prstencích a vlnách a jejich zlatou barvu tlumil šedivý prach.

„Jeníčku, co blázníš,“ řekl Adam, „dopoledne. Kdo ti pověděl, že jsem doma?“

Mládenec si přešel hřbetem ruky růžové čelo, celý jeho obličej byl růžový, čistý, dny, příhody, roky klouzaly po jeho růžové sladkosti a nezanechávaly na něm stopy, odhrnul neodbytnou kadeř a vzhlédl k Adamovi, kterému nesahal ani k ramenům.

„Heleď,“ řekl Adam, „jestli jsi mi přišel brečet –“

„Nepřišel jsem brečet.“

„Jdi radši do pokoje.“ Vtáhl ho dál do bytu.

„Nikdo není doma?“ zeptal se Jeníček.

„Samo, že ne. Kdo ti pověděl, že jsem doma? Že jsem nešel do práce. Kdopak ti to pověděl?“

„Já ne... nevím. Proč by mně musil někdo něco povídat? Zasekáváme vedle ve stavbě elektriku. Napadlo mě, že bych mohl na chvílku zdrhnout, jako že jdu na záchod. Víš, mně je hned líp, že tě vidím.“

„A co ti je?“

„Je mi blbě.“

„Po včerejšku?“

„Po včerejšku.“

„Počkej. Snad tady něco najdu.“

Adam šel do kuchyně a porazil ve spíži prázdnou láhev a vrátil se s plnou.

„Jenom pivo,“ řekl. Odzátkoval láhev. „Lepší než nic.“ Přinesl sklenice, nalil a napili se. „Ty jsi jako klučiček,“ řekl Adam a měl v té chvíli o sobě co nejlepší mínění. Slabost jeho přítele ho posilovala. „Nemysli na to a napij se.“ Znovu se napili.

„Já to nechtěl udělat,“ ospravedlňoval se Jeníček.

„Vždyť je to fuk.“

„Nechtěl jsem to udělat. Nikdy bych to neudělal.“

„Ale udělal jsi to, protože nejsi bačkora. Ne?“

„Já to nechtěl udělat. Dobře víš, že jsem to nechtěl udělat.“

„Bojíš se.“

„Ne, nebojím, tohle nemůžeš o mně nikomu říkat. Nebojím se, to ne. Prosím tě, nikomu neříkej, že se bojím, přece snad nevypadám, jako že bych se bál.“

„Vždyť je to fuk. Napijeme se.“

„Nespál jsem celou noc.“

„Neměl jsi jít do práce. Koukej, já jsem taky nešel.“

„A nebylo by to podezřelý?“

„Proč?“

„No pro tu věc,“ řekl Jeníček a napil se. Trochu se mu třásla brada. Schoval ji za sklem.

„Neměl jsi jít do práce. Voni za to stejně nestojejí, abysme jim dělali.“

„Já nevím.“

„Viděl jsi Stevu?“

„Ráno. V autobuse. Ale nemluvili jsme spolu, mezi námi stálo moc lidí. Chtěl jsi mu něco?“

„Ne.“

„Dobře víš, že jsem to nechtěl udělat.“

„Napij se. Voni o to nestojejí, jestli jsi chtěl nebo nechtěl, voni nevědí, co jsi chtěl nebo nechtěl, protože voni nevědí, žes to byl právě ty.“ Vítězoslavně, že zdolal takový větný celek, se Adam podíval na Jeníčka. Jeho pohled byl zároveň plný sebevědomé laskavosti.

„Dobrý,“ řekl Jeníček, „já jsem přišel jenom, abych ti to pověděl. Tak já zas půjdu.“

„To jsem rád, že máš rozum.“

„Víš, mně záleželo na tom, aby někdo věděl, že jsem to vlastně nechtěl udělat.“

„Ale neříkej to před holkama.“

„Ne, holkám to neřeknu.“

„Měly by legraci, že se konečně jednou vodvážeš, a pak odprošuješ.“

„Nikoho neodprošuju,“ řekl Jeníček vztekle. Trpěl podezíravostí, kterou trpí někteří lidé malého vzrůstu. Nestrpěl, aby ho pokládali za dítě, a odprošovat znamená stát se dítětem.

Adam pobaveně zamrkal.

„No proto,“ řekl.

Jeníček si potřeboval dodat odvahy.

„Vole,“ zašeptal a odhrnul si zlatou zaprášenou kadeř z čela.

„Vole,“ prohlásil Adam.

„Pořád se píše o černoších,“ řekl Jeníček, „vždyť já jsem taky černocho, vole.“ Nutil se do role, která mu očividně neseděla.

„Podívej,“ řekl Adam a zamyslel se. Za chvíli zvedl hlavu a povzdychl. „A napijme se.“

Nebylo už co. Láhev byla prázdná. Adam se vypravil do kuchyně.

Někdo zvonil. Jeníček strnul. Potom zadrnčel zvonek ještě jednou, chrčivě, polámaně a zlověstně. Na okamžik zmlkl. Jeníček vstal, obezřetně se rozhlédl na všechny strany, jako by ho mohl neznámý návštěvník vidět skrz dvoje dveře, a vplížil se po špičkách do kuchyně.

„Slyšels?“ vydechl.

Adam stál uprostřed kuchyně s lahví v ruce a neodvažoval se láhev odzátkovat. Ruku s otvíračem zvedl k ústům a vztyčil ukazovák.

Zazvonění se ozvalo znovu. Ale nyní v něm byl řád, drnčení se rozdělilo na krátké a dlouhé stisky tlačítka. Dvakrát krátce, dvakrát dlouze.

„To je někdo z party.“ Adam odložil láhev na mycí stůl a vykročil, aby otevřel. Jeníček ho chytil za loket.

„Neotvírej,“ šeptal, „je to chytačka.“

„Jaká chytačka, co tě draplo?“

„Chtějí nás nachytat, už asi vědí, tak nás chtějí nachytat.“

„Voni?“

Jeníček horlivě kýval hlavou.

Adam mu ukázal plochou dlaň, opsal na ní ukazováčkem druhé ruky několik kruhů a sfoukl je.

„Myšky, myšky, plochá dráha,“ řekl a šel otevřít.

Jeníček čekal na ortel v kuchyni. Ale když zaslechl na chodbě známý hlas, vyšel z kuchyně také.

Adam vedl do pokoje Stevu. Steva pokulhával. Jeho veliká postava se klátila jako ve větru, který ho stále znovu srážel na stranu bolavé nohy.

„A hele,“ oslovil Jeníčka.

„Nechtěl tě sem pustit,“ řekl Stevovi Adam.

„Moc si dovoluješ, moc,“ Steva kulhá do pokoje. „Ten kluk Jeníček si moc dovoluje.“

Jeníček rudne ponížením. Jaký kluk Jeníček?

„Tak to nebylo,“ brání se.

„A včera jsi mi taky nenakopnul kotník. To taky ne. Mám výron, páni, zrovna jdu ze střediska. Aspoň dva dny klid.“

„Nekopnul jsem tě naschvál,“ bránil se Jeníček.

„Copak ti nejsem vděčnej? Já jsem ti, člověče, jaksepatří vděčnej. Myslíš si, že mě baví tahat bedny s pomerančema a s celerem? Páni, a to jsem dneska moh bejt inženýrem. Nebejt toho propletence.“ Významně se rozhlédl.

Stevovu historii znali dokonale. Vyprávěl ji vždycky s malými obměnami, ale jádro příběhu bylo stejné. V druhém ročníku prů-

myslovky se do něho zamilovala mladá profesorka, která v jeho třídě učila, podle Stevovy nálady, buď ruštinu, nebo matematiku, nebo dějepis. Profesorka svůj předmět neuměla a Steva jí pomáhal, radil a doplňoval jí vědomosti buď v ruštině, nebo v matematice, nebo v dějepise. Jednou dokonce vyprávěl, že profesorka učila zeměpis. Upozornili ho, že posledně hovořil o jiném předmětu. Steva řekl: „Co bazírujete na detailu? Tenkrát to bylo různé.“ I profesorka byla různá. Jednou malá, pak veliká, ale vždycky nádherná a báječná a tady toho měla, ukazoval. „Proč jsi s ní tedy nechodil?“ ptávali se ho. „Jo, páni,“ hrabal se v černých kudrnatých vlasech, které mu zakrývaly krk i uši, „jo, páni, mám své zásady, ne? Radši jsem praštil s učením. Potom za mnou přijela a tohle, že prý tohle a tohle. Povídám jí: nikdy. Mám své zásady.“ Jaké to byly zásady, nikdy se nedověděli. Ale hezky to říkal. Zásady. U nich ve městě žil Steva teprve rok. Co se vrátil z vojny.

Adam přinesl z kuchyně odzátkovanou láhev piva a postavil sklenici i před Stevu.

„Já už půjdu,“ řekl Jeníček. „Já jsem vlastně v práci.“

„Tak běž, pracovitej,“ napil se Steva. Tím Jeníčka zadržel.

„Jak víš, že jsem zůstal doma?“ zeptal se Stevy Adam.

„Tušení. Měl jsem tušení.“

„To je báječný.“

„A toho psa v prvním poschodí,“ řekl Steva, „toho zastřelím.“

„Zase štěkal?“

„Štěkal. Jdu, víš, ticho, a najednou ten pes. Úplně to se mnou trhlo.“

„Někde jsem četl, že psi štěkají ze strachu,“ řekl Jeníček.

„Nefilosofuj,“ poradil mu Steva, „a napijeme se.“

Napili se.

„Šecko je nuda.“ Steva říhl. „Ale včera jsme se vodvázali. Co? Správná věc se podařila. Co? Šel jsi domů s Evou?“

„Ne,“ odpověděl Adam. „Šel jsem domů sám.“

„A víš, že máš pravdu? U holky je to tak nejlepší. Když si ji pustíš k tělu, tak pak zase voraz. Voraz, děvenko. Já šel s Dankou. Pajdal jsem a měla soucit, opírala mě. A pak jako obyčejně.“

„Jako obyčejně,“ opakoval Adam.

„Jo. Povídala mi, že má u rodičů pokoj, že by jí ho zařídili a tak. Potřebuje do toho zařízení už jenom mě. Až padnu na hlavu, ne? Ale vodvaz to včera byl. Kdo na to vlastně přišel?“

Nevěděli. Chvíli se přeli, jestli na ten nápad přišla Eva nebo Otká.

Steva dobromyslně položil ruku Jeníčkovi na rameno.

„Dostals do těla, vole, co?“

„Vůbec, vole,“ nejistě se usmíval Jeníček.

„Něco se dít musí,“ řekl Steva, „jinak je nuda.“

„A napijme se,“ vylil Adam zbytek piva z láhve do sklenic.

„Všecko je nuda. Musíš něco dělat, nějakaj vodvaz, poněvač jinak by ses uřval nebo by ses utratil. Já bych vám moh povídat. A je fajn, že jsme se našli, co? Když je dobrá parta, tak je dobrý všechno. Co? Jeden se za druhýho postaví a je to. Jeden druhýmu nic neodmítne. Koukejte –“

Sledovali Stevův pohled. Upřel jej na knihovničku, ne, o něco výš. Na knihovničce stála bílá porcelánová soška tanečnice. Matka ji kdysi dostala od podniku. Za vzornou práci.

Steva vstal. Jeníček se přikrčil na židli. Tušil velikou chvíli a neměl ty velké chvíle rád. Ale Steva si na ně potrpěl.

Adam ochable poposedl.

„Počkej –“ řekl slabě. Jeho hlas zněl jako zasténání.

Steva se podíval na Adama a na Jeníčka. Dal se do smíchu. Oči se mu leskly. Jeho orlí nos se v té chvíli podobal zobáku. Jakmile to Jeníčka napadlo, lekl se a zastyděl. Potřeboval Stevu jako svlačec

svůj plot, po kterém se pne vzhůru, a všechno, co ohrožovalo Stevu nedotknutelnost, neotřesitelnost jeho vůdcovství, všechno, co ohrožovalo Stevu, ohrožovalo i Jeníčka. Čím větší byl Steva v jeho očích, tím výš se mohl v jeho stínu pnout.

„Jeden druhýmu nic neodmítne,“ opakoval Steva, „co, Jeníčku.“

„Jasně, vole,“ řekl Jeníček.

Ulevilo se mu.

Steva popadl bílou porcelánovou tanečnici do své veliké červené pracky. Zvedl sošku nad hlavu a zatřásl s ní.

„Nech toho,“ zasténal Adam.

„Kdybych tu sošku chtěl rozbít,“ řekl Steva, „odmítnul bys mi to, co, odmítnul?“

Adam mlčel.

Jeníček neměl tyhle veliké chvíle rád, ale musil se na Stevu dívat a obdivovat ho. Dlouho toužil po někom, koho by mohl obdivovat, měl potřebu v někoho věřit, kořit se někomu, a vystřídal ve svém mládí několik vzorů, ale žádný dlouho nevydržel. Otec Jeníčkův otec byl dobrák. A Jeníček měl od jisté doby trapný pocit, že to zjevné dobráctví otce zesměšňuje. Matka se starala ještě o tři dcery a neměla čas ani chuť stát se vzorem. Věřil učitelce, ale příliš brzy poznal, že nemluví pravdu. Málem by byl uvěřil ve svého mistra v učení, kdyby byl včas nepoznal, že ho využívá. Doprovázelo ho také několik knižních vzorů, ty byly trvalejší, nemohl se o nich sám přesvědčit v životě, jak to s nimi bylo. Steva však byl živý.

Stál rozkročen a třímal sošku jako pochodeň.

„Řekni,“ volal na Adama, „má tenhle prevít pro tebe větší cenu než upřímný kamarád?“

Adamovi se pohnul pod kůží na krku ohryzek.

„Nemá,“ řekl nejistě.

A začalo to. Steva stiskl prsty kolem útlých porcelánových paží a nohou, drtil sošku v hrsti. Hlava sošky se zakutálela pod televizor, odpadly paže, s jemným lupáním rozdrobil nohy. Sukně kladla odpor. Sevřel ji do hrsti, až mu zbělely klouby, úlomky skřípaly v dlani a praskaly. Nakonec otevřel pěst a na koberec se rozsypaly střípky a bílý prach.

Jeníček si všiml, že Stevovi krvácí dlaň.

„Teče ti krev,“ řekl.

„Chm,“ otřel Steva dlaň o kalhoty a šel se posadit.

Adam se bál ohlédnout se po střepích.

„Napijme se,“ vypravil ze sebe, jenže nebylo co pít. Šel do kuchyně, ale v kuchyni také už nebylo nic.

„To je, jako když jsem chlastal s majorem,“ vykládal Steva, „vy-pili jsme všechno, bylo toho trochu víc než tady, dobrý dvě flašky vodky, ale veliký, a pak už nebylo nic. Už není co pít, povídám. A major povídá: Jak to, všechno teče, celej svět teče.“

Major byl Stevův oblíbený hrdina. Nikdy nevěděli, jestli se s ním opravdu setkal, nebo jestli si ho vymyslel. Nahlas o něm pochybovat nesměli. Steva žil stále napůl ve světě vymyšlených lidí. Jako s tou doktorkou. Povídá:

„Máte výron,“ řekla, a pak poslala pryč ošetřovandu, zkusila kliku, jestli jsme jako sami, a povídá: Co děláte dneska večer? Nechcete si jít zatancovat? Vy jste můj typ, jestli to nevíte. Vždycky jsem si přála černovlasýho a inteligentního. No jo, říkám, na dneska jsem zadanej, ale zejtra. Mám s ní rande, darmo bavit.“

„Jsme nasuchu,“ vyzývavě zdůraznil Adam.

„Měníme lokál,“ přijal výzvu Steva. „Pojď,“ vybídl Jeníčka, „pojd, tady je vošklivej suchej lokál.“

„Čau,“ řekl Adam, ačkoliv kamarádi stáli ještě v pokoji. „Odpoledne v pět u Evy.“

„V pět, vole,“ řekl plavovlasý Jeníček a pokoušel se z kadeří vytřepat prach a omítku. Hlava ho svědila.

„To je, jako když jsem chodil s majorem do hospody,“ kulhal Steva na chodbu, „vždycky volal, tak v pět u Kalicha.“

„Měl by sis s tou nohou asi lehnout,“ staral se Jeníček.

„Jo, lehnout si půjdu, ale ne s nohou,“ zachechtal se Steva.

„Volevole,“ řekl Adam a zamkl za nimi dveře bytu.

Dobrá, pokojná nálada ho opustila. Vztekle hledal lopatku a smetáček, vztekle zametal úlomky porcelánové sošky a zahlazoval stopy. Střepty zahrabal do popela. Uklidil sklenice a prázdné láhve od piva. Jak pobíhal, opadávala z něho zlost.

Ale matka, říkal si, ale matka. Ta si pořád ještě myslí, že jsou na světě věci, které mají cenu. A co má cenu, to mi řekněte. Aspoň že se pořezal, usmál se.

Rozpomínal se na jiné veliké chvíle. Kupříkladu včera v noci. Ale to hlavní si včera vymyslela Eva s Otkou. Nebyla to čistě Stevova veliká chvíle. Jako jindy.

Jako před týdnem šli všichni, Adam, Steva, Jeníček, Danka, Otko a Eva, večer po ulici, krámy už měly zavřeno, byl vlhký, promodralý večer, na ulici jenom oni, lidem se nechtělo ven, protože byli spolu uvnitř, ale oni byli spolu jenom venku, nebylo kam jít a kromě toho si zvykli na večerní postávání na rozích a přemílní známého i neznámého. Když šli kolem telefonní budky, řekl Steva, že si jde zatelefonovat. Myslili, že si zatelefonovat jde, ani nevěděli, že se chystá veliká chvíle. Když se Steva vrátil, šli dál a Steva povídá:

„Nedovolal jsem se. Tak jsem to vzal s sebou,“ a ukázal partě sluchátko s kusem šňůry. „Budu volat cestou,“ řekl vážně a důstojně. Děvčata se rozřehtala. Adam se k nim přidal. Jeníček až po něm.

Steva cestou telefonoval. Uskutečnil několik hovorů s majorem, bavil se s ním o děvčatech.

„Sprostáku,“ řekla mu Danka, „sprostáku, přestaň, nebo prasknu smíchy.“

A pak potkali, už v pořádné tmě, na konci města pozdního chodce v klobouku, s deštníkem přes zápěstí.

„Dávejte bacha,“ řekl Steva a oslovil pána zdvořile: „Promiňte, pane, měl bych na prodej sluchátko, nekoupil byste?“

„Prosím?“ nechápal chodec.

„Sluchátko,“ řekl Steva, „prodám sluchátko.“

„Sluchátko?“ divil se chodec.

Děvčata vyprskla smíchy. To chodce zmátlo.

„Děláte si legraci?“ zeptal se zlostně. Patřil k prskačům. Adam dělil skupinu voni na prskače a na krotký. Takový prskač začal hned vyskakovat a prskat, když sis s ním něco rozjel. S krotkýma nebyla zdaleka taková legrace. Tenhle chodec byl prskač a měl strach. Ve tmě neviděl přesně, kolik jich je, a děvčata dělala rámus, jako by parta byla nejméně dvakrát tak veliká. Dostal strach, už nic neříkal a obešel Stevu, který byl o hlavu větší než chodec. Chtěl rychle zmizet. Steva mu pohotově šoupl sluchátko do kapsy. Ve tmě to zahlédla jen Danka, která stála nejbliž. Vypískla smíchy. Chodec chvátal a nevěděl ani, co si odnáší v kapse. Váhali, jestli by neměli za prskačem běžet, aby věděli, jak to dopadne. A než se dohodli, prskač zmizel.

„Má to fungovat,“ řekl Steva, „když je to telefon, má to fungovat, a když to nefunguje, tak to není třeba.“

Trpěl čas od času ničivou posedlostí, ale nikdy neopomněl dát svému ničení nějakou ideu. Učelivý žák svého století.

Jeníček byl unesen. Uzával v paprscích Stevových činů. Ale jeho zkouška, jeho veliká chvíle ještě nenadešla. Tehdy ne. Až včera.

Adam zívá. Bylo teprve deset. Stálo ještě za to ulehnout. Pro jistotu si nařídil budíka na půl dvanáctou, aby ho matka doma nepřekvapila.

Natáhl se na pohovku, zabalil se do deky a hledal nejvýhodnější polohu. Když ji našel, zavřel oči a rázem zapomněl na Jeníčka i na Stevu. Za zavřenými víčky se mu objevil obrovský dlouhý slaný rohlík. Rohlík byl po délce rozříznutý a mezi oběma půlkami ležela místo salámu velice růžová nahá dívka. Je libo obložený rohlík? To Danka přinesla jednou z módního závodu, kde šila, zahraniční časopis s takovou fotografií. Páni, řekl tehdy Steva, bašta. Obrázek vyjadřoval velice prostě Stevův názor na ženy. Adam se snažil, co mohl, aby ho v jeho názoru napodobil. Stevův vztah k ženám byl naprosto věčný. Asi jako k rohlíkům. A láska byla něco, co se sní, a je to.

Děvčatům v partě, jak se zdálo, takové názory nevadily. Podvědomě všichni toužili po nějaké věčnosti a bylo to neuvědomělé toužení po něčem, co trvá déle než jídlo, které se sní. Toužili po něčem, co by je přesahovalo. Bylo to neuvědomělé a jen zřídka někdo na sebe prozradil víc, než bylo v partě zvykem. Pak se stal obětí celé party. Posmívali se mu, jako by se mstili vlastní touze po něčem trvalém, a posmívali se mu tak dlouho, dokud se nespletl někdo jiný z party a neprozradil na sebe něco jiného. Posměch se přenesl na novou oběť a nejkřutěji se jí obyčejně posmíval ten, kdo se právě posměchu zbavil.

Dávali si pozor, aby na sebe neprozradili, co se nesrovnávalo s obecným míněním party. A přesto se někdy Danka uřekla a ukázala kousek své touhy. Doufala, že si ji Steva vezme za ženu, měl po vojně a jako závozník si dost vydělal. Jednak zákonným a jednak nezákonným způsobem. Peníze by byly. Manželský sen o pokoji, který jim rodiče vyklidí, byl někdy tak silný, že o něm musila mlu-

vit. Jeníček měl svůj sen. Kupoval si knížky v důvěře, že v knihách najde konečně to, co v životě nenacházel. Četl kdeco a v hlavě se mu vařila směs protichůdných názorů. V tom zmatku se mu jevil Steva jako jasné a určité světlo.

Všichni skrývali nějakou touhu, o které se ostýchali v partě hovořit. Žili na ostrově, přijímali jej jako nutnost, ale stýskalo se jim po pevnině a čím víc se jim stýskalo po pevnině, tím víc si libovali, že žijí na ostrově.

Adam pozoroval za zavřenými víčky rozříznutý rohlík obložený nahou dívkou. Dívka dostávala poznenáhlu Eviny rysy.

Eva byla v partě necelý rok. Znal ji už dřív. Chodívala do stejné školy jako Adam, jen o dva roky níž. Od té doby vyrostla. Byla pěkná, to uznával i Steva. Adam se s ní setkal po letech znovu na čajích. Tancovali spolu a dělali si legraci ze svých jmen. Nevěděli právě mnoho o tom, kdo byl Adam a Eva, to se ve škole nebralo, ale měli takový dojem, že to byli nějakí dva lidé v ráji, kde se nic nedělalo. Potom byli spolu z ráje vyhnáni. A protože byli vyhnáni spolu, tak patřili k sobě. Eva vzpomínala, že někde slyšela něco o hadovi nebo co.

„Co z toho,“ řekl Adam, „člověk nemusí všechno vědět.“

Kdykoliv narazil na něco, co neznal, snažil se takovou vědomost ponížít. Byla to jeho přirozená obrana. Báł se, aby ho nevědomost té věci neponížila. Útočil proto na vědomosti.

„Ten had něco v ráji asi dělal,“ řekla Eva.

„A co má bejt,“ řekl Adam. Touhle větou zaklínal všechny nepříjemnosti. „Rozhodně Eva a Adam patří dohromady.“

„Myslíš?“ řekla Eva a ohrnula ret. Dělal se. Ale nebyla.

Po čajích šli k Evě. Tvrdila, že rodiče přijedou od tety až v noci. Sourozence neměla.

„Něco sníme a pustíme si desky,“ slibovala.

Nic proti tomu.

Eva bydlila s rodiči v šestém patře nového družstevního domu. Rodiče měli mnoho příbuzných a v sobotu a v neděli bývali na cestách. Někdy odjížděli už v pátek odpoledne.

Když šel Adam poprvé k Evě, byla neděle, a Eva čekala rodiče až po osmé hodině.

„Voni jsou samí příbuzný,“ vyprávěla cestou do schodů.

Tomu Adam rozuměl. Voni. Tohle ho s Evou neobyčejně sblížilo.

„Je to vejška,“ postěžoval si ve čtvrtém patře.

„Je,“ přikývla. „Dokud nebyl rozbitý výtah, tak to bylo docela dobrý.“ Na schodišti také nesvítilo světlo. Na schodech bylo šero. V pátém poschodí uchopil Adam Evu v pase, přitiskl ji k sobě a několikrát ji políbil na ústa. Když na to nyní, zabalený v dece, na pohovce myslil, připadaly mu ty polibky ve spojení s představou o rohlíku a nahé dívce jako zvláštní hltavý způsob jídla. Pokrm se mu nevzpíral. Do šestého poschodí se vedli za ruce. A když odemkli byt, čekalo je překvapení. Rodiče byli doma.

„Tati, mami,“ řekla Eva, „to je Adam, byli jsme spolu tancovat, přehrajeme si nějaké desky.“

Evina matka byla hubená a bledá, dělala v chemičce. Také Evin otec dělal v chemičce na rizikovém pracovišti. Šetřili, aby si koupili auto. Kvůli příbuzným. Nemohli to už stačit.

„Nazdar, mládeži,“ vzhlédl otec od novin.

Eva vzala sklenici, napustila do ní vodu a napila se.

„Cože jste přijeli dneska dřív?“ zeptala se.

„Bolela mě hlava,“ řekla matka.

„Jde se spát. Ve čtyři vstáváme,“ skládal otec noviny. „Život není lehký,“ řekla matka.

Adam stál u topení a bylo mu horko.

„Tak dobrou,“ rozloučila se Eva s rodiči.

Rodiče přešli předsín. Dveře ložnice zapadly a bylo ticho.

„Je mi horko,“ řekl Adam.

„Udělej si pohodlí,“ poradila mu Eva.

Svlékl sako a přehodil je přes židli. Eva prostřela. Večeřeli spolu salám a sýr. Adam ani pořádně nevnímal, co jí. Byl ohromen.

„Teda,“ řekl, „rodiče máš prima. To jsem neviděl. Páni.“

„Rodiče si musíš vychovat,“ řekla Eva moudře. „Některý rodiče jsou těžko vychovatelný, ale nakonec to jde taky.“

„Voni,“ tvářil se nedůvěřivě, „šli opravdu spát.“

„Jistě.“

„Voni sem už vůbec neprijdou?“

„Ne.“

„Tak je to skoro, jako kdyby tady nebyli.“

„Skoro.“

„Tak tu jsme jako sami.“

„Sami.“

„Poslouchej,“ stále ještě nedůvěřoval. Měl se svými rodiči své zkušenosti. „Poslouchej, voni sem docela určitě nevpadnou?“

„Ty jsi janek,“ řekla dobromyslně.

Chytil ji za ramena, přitáhl ji k sobě.

Když popadla dech, zašeptala:

„Adame, to je hotová olibovačka.“

„Hm,“ přisvědčil. To slovo se mu líbilo. Olibovačka. „Kam chodíš na takový slovesa?“

„To není sloveso.“

„Já tomu říkám sloveso.“

„Nemůžeš tomu říkat sloveso, když to sloveso není.“

„Ale,“ řekl, „nemůžu, nemůžu. Můžu,“ přitáhl ji k sobě.

„Pojď se trochu koukat na televizi,“ navrhla.

„Proč ne.“

Byt se skládal ze dvou pokojů a kuchyně. Obývací pokoj susedil s ložnicí.

„Nebude jim to vadit?“ zeptal se.

„Co?“

„Televize.“

„Ať si dají polštář na ucho,“ řekla. Přitáhla před televizor dvě křesla. Pozoroval ji, jak táhne křesla, a nepomohl jí. Bylo mu příjemné pozorovat Evu, jak se pohybuje. Pohybovala se pokojem s lenivou čílostí, její kroky byly trochu zemdlené odpoledním tancem, únava a lenivost se v ní spojovaly se zvláštní činorodostí a rozhodností.

Přisunula křeslo a velitelsky na ně ukázala. Usedl. Sedla si do druhého křesla a podala mu ruku. Drželi se za ruce a dívali se na známé tváře zpěváků, poslouchali je s lehkou nudou. Sláva většiny zpěváků a zpěvaček byla větší než jejich umění. Ale to Adam a Eva nevnímali. Prokousávali se s lehkou nudou televizním programem.

Milej kluk včera mi pusu dal – kvílela obrazovka – svůj každodenní pláč já pod úsměvem skrývám – zjišťovala – nejsem už nedostupná, jsem z toho trochu smutná – přesvědčovala, naříkala, předstírala. Se svým prázdným náručím, za sebe už neručím – vykřikovala vemlouvavě.

„Není to moc hlasitý?“ obával se Adam.

„Můžeme to trochu ztišit,“ řekla Eva. Vstala a ztišila zvuk. Pokročila k Adamovi. Podtrhl jí nohu. Dopadla na něho do křesla.

„Au,“ vyjekla a nezvedala se.

Objal ji.

Rozepla mu límeček u košile, uvolnila kravatu. Rozepínala mu knoflíky u košile, jako by si hrála.

Adam vzpomínal a vzpomínka byla tak živá, že musil otevřít oči, aby se přesvědčil, že Eva není v pokoji s ním.

Nebyla tu.

Po stropě lezla moucha. Napadla ho souvislost se snem, na který málem zapomněl. Dnes v noci se mu zdálo o mouchách. Poletovaly nad krásnou zelenou loukou a byly jich tisíce.

Adam vstal, opustil bezpečí pohovky a vydal se hledat snář. Matka ukládala snář do zásuvky v kuchyni. Ležel tam vedle Kuchařky a Receptáře šetrné hospodyňky. Snář byl starý, už jen volné listy. Rytiny v něm hovořily o tom, že byl vydán v letech, kdy se narodila Adamova babička. Adam si pečlivě přeříkal abecedu, několikrát se spletl, ale pak přece našel heslo *Mouchy*. U hesla vytiskli obrázek odporné masařky. *Mouchy* – změna, četl Adam. Jaká změna? Masařka se mu zdála jiná než mouchy ve snu. Třeba to nebyly mouchy, ale komáři. Pod heslem *Komáři* četl nahlas:

„Komáry viděti, velká zpozdilost, komáry rojit viděti, nestálá láska, komáry lítat viděti, nepřátelé.“

Zamyslíl se.

Když chtěl znovu ulehnout na pohovku, oznámil budík zcela nečekaně půl dvanácté.

Adam se mrzutě zvedl. Musil odejít a vrátit se až ve dvě, jako by přišel z práce. Uklidil deku i budík.

Sestupoval po schodech s klíčem v kapse a rozjímal o komárech. Pes v prvním patře kňučel.

3

Redaktor usnul pozdě, spal nepokojně a brzo ráno ho probudila tchyně. Vstoupila do kuchyně jako každé ráno, její kroky byly hranaté, probudily ho už úderý podrážek do schodů, když sestupovala dolů. Rázně stiskla kliku u kuchyně, rázně zapnula plotýnku elektrického sporáku, vytáhla hlučně strojek na krájení chleba, krájela a pokládala chléb do plochého košíku, odsypala kávová zrnka do kávomlýnku, který byl přišroubován na zeď, a začala točit klikkou a každé zrnko mělo svůj hlas, skřípavý a řezavý.

Redaktora na kuchyňském gauči si tchyně nevšímala. Nebylo to poprvé, co ho našla ráno na gauči za kuchyňským stolem. Zapálila si cigaretu a dívala se z okna. Z kuchyně bylo vidět část jejích zelinářských záhonů a cíp alpínky s trsem pryšce a čemeřice.

„Ta čemeřice nádherně kvete,“ řekla tchyně bez úvodu. „Stejně nespíš.“

„Jak to víte?“ podrážděně odpověděl redaktor.

Tchyně kouřila a dívala se z okna.

„V tomhle kraválu,“ řekla.

„Právě jsem znovu usínal,“ pokusil se ji obelhat.

„Člověk po ránu usíná znovu ve dvaceti. A ne v pětačtyřiceti.“ Pronajala si pravdu. Už dlouho ji měla pronajatou. A tak tomu bude do konce života, roztrpčil se redaktor. Prudce odhodil přikrývku, vstal a vyrazil do koupelny. Zamkl se v koupelně, shodil ze sebe pyžamo, skočil pod sprchu a otočil kohoutkem. Ledová voda se na něho vrhla ostrými zuby. Zazmítal se pod sprchou. Ale bylo zapotřebí probudit se do dnešního dne. Pořádně se probudit.

Osušoval se dlouho a bedlivě, třel si lýtka, masíroval si ručníkem obličej a zátylek a pozoroval se přitom v zrcadle nad umývadlem. Nebylo to nejhorší, co v zrcadle viděl, poslední dobou ani netloustl. Ale jsou tu léta, přiznával nestranně s jakousi spokojenou blahovůlí, kterou vyvolávají ranní sprcha a prudčeji proudící krev. Potom sáhl po holicím strojků. Ozvalo se zaklepání na dveře koupelny a příliš známý hlas jeho manželky se zeptal:

„Budeš tam dlouho? Otká se potřebuje umýt. Jde přece do školy.“

„To je novinka,“ řekl, „já myslil, že dneska do školy nepůjde.“

Zapnul holicí strojek, holil se a potřásal hlavou. Jednu chvíli se mu zdálo, že opět někdo klepá, ale nevěnoval tomu pozornost. Doholil se, odemkl koupelnu a šel se oblékat.

Jeho žena se česala v ložnici před zrcadlem a ze stisknutých rtů jí trčela sponka. Jakmile v zrcadle spatřila manžela, vyndala sponku z úst a řekla:

„Měl bys mít k Otce víc ohledů.“

Otevřel šatník.

„Ohledy,“ řekla.

Spokojená blahově v něm opadávala. Vlna narazila na útes a odtékala zpátky do moře. Bylo mu také zima ve vlhkém koupacím plášti a v zamáčených trepkách.

„Jaké ohledy?“ zeptal se jízlivě.

„Prosté lidské ohledy,“ řekla a nastavila svůj účes zrcadlu.

Držel v náručí oblek a čisté prádlo a byl by potřeboval ruce, aby se něčeho chopily, zatoužil chopit se něčeho a hodit to po manželce, rozbít jí zrcadlo, ve kterém se zhlížela. Kopl alespoň v bezmocné zlosti do pelesti postele, až celý ten stroj na plození, rodění a umírání zaúpěl. Zapomněl však, že je obutý jenom do koupelnových trepek. Narazil si palec a se zaťatými zuby se tiše odplížil do obývacího pokoje.

V obývacím pokoji se zhroutil na židli, oblek a prádlo hodil na stůl a ukryl bolavý palec nohy do hrsti.

Teprve když se z židle zvedl a sáhl po ponožkách, všiml si, že Otko ještě leží a na peřině má tác se snídaní. Olizovala ze lžičky zavařeninu. Ne, naprosto neměl náladu řešit problémy svého článku o mládeži hned po ránu.

Navlékal si ponožky a vrhal krátké, jak se domníval, nenápadné pohledy k oknu, pod nímž ležela v peřinách Otko. Lízala dlouze zavařeninu a dívala se před sebe na stěnu nepřítomným pohledem. Její pohled ho dráždil, její pohled mu připadal tupý a olizování lžičky pokládal za provokaci. Už to, že ležela v posteli, ačkoliv měla být v koupelně, pokládal za výtržnost.

„Dělej,“ řekl.

Obrátila k němu obličej.

„Co se na mě tak koukáš,“ řekl, „to byla včera tvoje vina. Cos chtěla, tos měla.“

Natáhl si kalhoty.

Vystrčila z peřin pomaličku nahou nohu, něžně si pohladila stehno a začala nohou cvičit ve vzduchu. Měla štíhlou, dobře rostlou nohu, jenom prsty na ní byly už zkřivené nošením módních střevíců. Cvičila nohou a v ruce držela lžičku.

Redaktor se na to nemohl dívat. Kdyby se na svou dceru díval jako na ženu, musil by uznat, že je, až na ten komický střih vlasů a na bláznivé oblékání, hezké děvče. Dokonce že je jeho typ. S oblibou užíval slova typ, když hovořil o cizích ženách. Můj typ, říkával kolegům, je blondýna se správnými mírami a malým nosem a nesmí být vyšší než já. Jeho žena splňovala po několik prvních let manželství nároky, které kladl na typ. Postupně ubývalo znaků, míry se změnily, nos jako by vyrostl a zbyly jen vlasy. A protože u svého typu kladl důraz na příliš zjevné a příliš nestálé vlastnosti,

aniž si jejich nestálost včas uvědomil, cítil se podvědomě ošizen. Stárnutí smývá pestré barvy a zdůrazňuje tvar duše. A právě duší své manželky, její povahou, jejími názory na svět, kterých si dříve nevšímal, se cítil nyní zaskočen. S úžasem zjišťoval, co ke svému typu dostal přívažkem. Tak tohle se stalo z mé ženy, krčil rameny. Svaloval všechnu vinu v duchu na ni a podnes netušil, že jeho žena byla svou povahou a názory stejná jako tehdy, když se rozhodl, že se s ní ožení. Jen jeho pohled se nyní zastavoval jinde než tenkrát.

Otka cvičila nohou a dávala si na cvicích záležet. Redaktor však neviděl pod oknem mladou ženu, která se zalíbením cvičí půvabnou nohu, viděl pod oknem svou dceru, která není při smyslech, neboť bylo sedm pryč a škola stála na druhém konci města. Otko vytáhla zpod peřiny i druhou nohu a cvičila oběma nohama ve vzduchu jízdu na kole. Tác s prázdným hrnečkem, miskou a talířem jí poskakoval při tělocviku na peřině. To bylo nad redaktorovy síly. Málem by byl zaprorokoval. Ale nenáviděl jakákoliv prorocství, poznal za svého života spousty proroků a to mu prorokování znechutilo. Ve vestě, se sakem přes ruku, zamířil ke dveřím. Když je za sebou zavíral, zaslechl ještě řinkot nádobí a bouchnutí tácu. Neohlédl se. Katastrofy za jeho zády ho nezajímaly. Patřilo k umění žít, otočit se včas, aby se nás katastrofa, která propukne, netýkala. O umění žít rád hovořil, málokdy nacházel vděčné posluchače. Setkával se téměř jen s učiteli, jako by na světě nebyli žáci.

Tchyně a žena v kuchyni snídaly. Oblékl sako, nalil si kávu a usedl k prázdnému konci stolu.

„Dneska budu sázet brambory,“ řekla tchyně. „Co tomu říkáš?“ zeptala se dcery.

„Ano,“ odpověděla dcera, „bude hezky.“

Tchyně rozhodovala, ale vždycky se ptala. Dělal jí dobře, když jí někdo rozhodnutí schválil. Redaktorovi bylo její sázení brambor k smíchu. Žil v domě, kde se lidé rozhodli pracovat proti zdravému rozumu.

Na mycím stole stála nákupní taška s bandaskou. Jeho žena nosila z města mléko. Kupovala láhev mléka, vylila ji v krámě do bandasky a láhev hned v krámě nechávala.

„Proč nenosíš domů láhev, proč taháš bandasku?“ ptal se jí kdysi.

„Proč. Jsem tak zvyklá,“ odpověděla mu.

V domě panovaly ještě jiné zvyky. V neděli večer si tchyně vykládala karty a výsledek sdělovala celé rodině. Na tento týden předpovídala peníze, úspěch a štěstí. Asi nevěděla o mém článku, převaloval redaktor v ústech sousto chleba s máslem. Možná že se na mne její karty nevztahují, rozváděl dál svoje myšlenky. Bylo to pravděpodobné, žil v tomto domě jako na okraji.

„Máš čistý kapesník?“ zeptala se ho manželka.

„Mám,“ řekl se skloněnou hlavou. Ačkoliv se na ni nedíval, tušil, jak se na něho tváří. Nemiloval ty zjihlé pohledy dobrotivé pečovatelky, která okázale přináší své oběti. Mívala i záchvaty něhy a vylévala ji na něho se stejným úspěchem, jako prší na skálu. Chyběla úrodná prst, aby něco vzklíčilo.

Za takových okolností se může i něha jevit jako pošetilost a redaktor ji připočetl k nesmyslům dnešního rána. Spěchal se snídání, aby se konečně už vymanil z bláznivých léček a pastí, které mu kladl dům, v němž mu bylo souzeno spát a dvakrát denně jíst. Byl by se také rád vyhnul setkání s dcerou. I když byl ochoten nahlas tvrdit, že byl včera v právu, uvnitř si nebyl ani trochu jist. Byl svým náhlým útokem zmaten. Udeřil ji předtím jenom jednou v životě. Když jí bylo osm let a řekla před tchyní neslušné slovo. Pamatoval si dobře tu příhodu, neboť byla spojena s jeho ponížením. Tchyně

ho tehdy doslova přinutila, aby dceru tělesně potrestal. Od té doby se varoval, aby dceru udeřil. Ale včera to bylo něco jiného. Netrestal dceru z výchovných důvodů. Byl přesvědčen, ačkoliv sám se příliš o výchovu dcery nikdy nestaral, že člověka lze vychovávat jenom do čtrnácti let. Potom je hotový jako dům. Průčelí můžeš čas od času natřít jinou barvou, ale barva s domem už nemůže pohnout. Neuhodil dceru, aby ji vychovával ranami. Uhodil ji, protože se bránil, hájil sebe, své představy, které k němu patřily, svůj úspěch, svůj život. Přijal dobrovolně roli obránce, vstoupil do boje se stejnou prostoduchou vášnivostí, s jakou si vyřizují účty fanouškové nepřátelských klubů. Bylo to nedůstojné a v rozporu s míněním, které o sobě měl. A také v rozporu s míněním, které měl o své dceři. O včerejší příhodě s otcem neřekla ani matce ani babičce. A to bylo nejpodivnější na celé věci. A zahanbovalo ho to ještě víc. Buď jím Otká pohrdala a neuznala za vhodné o takové lapálii se zmiňovat. Anebo Otká jeho čin z nějakého důvodu uznávala a to bylo stejně trapné, protože on sám svůj čin neuznával.

Redaktor Pól byl zmaten. Nečekal, že by sám sebe mohl ještě nějak překvapit. Domníval se, že už našel své koleje. Dřív nebo později si je každý najde, říkával. A dodával: je to biologická nutnost. Tou biologickou nutností ohromoval posluchače. Jen, jak s nelibostí nesl, posluchačů bylo stále méně. Dnes chtěli všichni mluvit a žádný nechtěl nastavit ucho.

Jeho čin, jak o něm při snídani uvažoval, byl vykolejením a bylo zarážející, že stačilo tak málo, aby vykolejil. Za svou obranu se styděl. Příznával tím nechtěně, že je Otká v převaze a že je čemu se bránit.

Znechuceně vstal od snídane. Tchyně zpozorovala jeho znechucení a řekla:

„Takhle anglickou snídani. Anglická by chutnala jinak.“

Ale manželka, v které dohořival záchvat něhy, se usmála:

„Máš dneska moc práce?“

„Jdu si sehnat... potřebuju nějaké doklady,“ pokoušel se zachovat klid a nezúčastněný, nedbalý tón hlasu. „Dneska nepojedu do redakce. Na oběd mě nečekejte,“ řekl rychle, jako by se obával, že mu tchyně přikáže, aby se včas vrátil, „odpoledne budu... vrátím se a budu psát.“

„Kdybys počkal, můžeme jít spolu,“ řekla žena, „minutku a jdu.“

„Nejdu tím směrem.“

„Myslila jsem, že jdeš do města.“

„Nejdu do města.“

Šel do předsíně.

„Aktovku!“ zavolala tchyně.

„Nepotřebuju aktovku,“ řekl zarputile. Oblékl plášť a narazil si klobouk. Kolem něho proletěla Otká. Poslední okamžiky jejího odchodu do školy byly dramatické. Věci, které nutně potřebovala, se jí v posledních minutách skrývaly. Hledala je hlučně s netajenou chutí pomstít se věcem, které nepotřebovala.

Redaktor chvatně opustil dům, ale ulevilo se mu, až když opustil ulici, v které dům stál.

V této končině otvíralo město ústí svých ulic do polí. Vilová čtvrt vybudovaná v třicátých letech dorůstala pomalu a staré honosné vily vydávaly svědectví o zchudlých majitelích. Některé z nich byly obklopeny zarostlými a zvolna trouchnivějícími parky, jiné, které změnilы majitele, dostaly světlou hladkou omítku a okrasné keře a stromy vyklidily svá území. Místo nich se pod secesními okny nebo před kubistickými vchody zelenala petržel a ředkvičkové listy. Jedle a cypřiše ustoupily vojenským řadám nízkých ovocných stromků. Redaktor se díval přes ploty na dovedně ohýbané větve, které směřovaly k jedinému cíli, k výnosu.

Účelnost těch zahrad redaktora nakonec unavila, a proto se dal do pozorování oblohy, jejíž účel nebyl tak zřejmý. Slunce stoupalo po nebi za jeho zády a obloha před ním planula bledou jasnou modří. Čisté nebe ohlašovalo čistý den, uklidňovalo jeho neklid a ujišťovalo ho, že opět našel svoje koleje a to že je hlavní.

Chodil ulicemi vilové čtvrti sem a tam, a když se podíval na hodinky, bylo půl deváté. Zamířil do města, jak určil už včera, když si vyhradil volný půlden. Město bylo pro něho a všechny obyvatele čtvrti, kde bydlil, náměstí s několika přilehlými bloky domů, obdélník s místem, kde se vystříдалo za posledních čtyřicet let několik soch, redaktor si pamatoval ještě sochu ministra Antonína Švehly, ale redaktorova matka si pamatovala ještě sochu svatého Jana Nepomuckého, která tu stávala před ministrem. Náměstí mělo tedy místo vyhrazené veřejné účtě, stála na něm i budova městského národního výboru, veliká a ctihodná, s datem devatenáct set třicet osm vytesaným v průčelí, pod jejíž střechou úřadovala Veřejná bezpečnost, spořitelna, zubní středisko i městská knihovna. Občan, který poprvé vstoupil do této budovy, se musil nejprve zastavit před mapkou s šípkami a čísly.

Redaktor se před ní zastavovat nemusil. Prošel halou, kde prázdné zarezlé otvory po šroubech připomínaly stále, že tady na stěně visela kdysi pamětní deska, která hlásala, kdy a kým a za jakých okolností byla budova postavena. Redaktor se usmíval, kdykoliv míjel prázdnou stěnu. Věděl, kdo pamětní desku odstranil a proč, a také věděl, že nyní desku hledají, aby ji mohli znovu vrátit na původní místo, a že ji nemohou najít. Před kanceláří tajemníka spatřil starého Vágnera. Také prorok, napadlo redaktora. Vágner podával stále návrhy, jak a co zlepšit, stále si stěžoval s tvrdošíjností oběti, která se raduje ze svého upálení už předem. Jeho návrhy, stížnosti a žádosti se týkaly osvětlení ulic stejně jako

ohrožené mravnosti, řepné kampaně i městského muzea. Rozsah a množství nedostatků, které nacházel téměř každý den a téměř všude, udeptával všechny, s nimiž přicházel do styku. Zpočátku když u něho propukla spasitelská vášeň, pokládali ho za nebezpečného člověka. Opravili dokonce na náměstí chodník, na který si stěžoval. Tajemník městského výboru opatrně zkoumal, jestli nemá Vágner známé na okrese nebo na kraji. Stížnosti se však hromadily a jejich proud nevysychal. Zevšedněly. Lidé si zvykli spojovat závady a nedostatky s Vágnerem, jako by mu patřily, jako by je sám vyvolával. Před časem byli nakloněni vidět v něm hrdinu. Trvalé znepokojování je však podráždilo. Zvláště když se starý Vágner dotýkal svými stížnostmi nedostatků, které spouště lidí nevadily, ano, které dokonce mnohým přinášely osobní prospěch. Od té doby pohlíželi na Vágnera s posměchem a tajemník ho nechával čekat před kanceláří celé hodiny a v posledních týdnech ho přestal přijímat. Vágner vysedával se svými papíry před tajemníkovou kanceláří a čekal. Měl dost času. Byl v důchodu.

Jakmile uviděl redaktora procházet chodbou, vymrštil se z lavice, byl přes svoje stáří svižný, uchopil redaktora za kapsu pláště a spustil hlasitým způsobem nahlučlých lidí:

„Mám něco, mám něco,“ třepal složeným archem papíru, „to si musíte poslechnout, něco pro vás, soudruhu redaktore, hrůza.“

Než mohl redaktor něco namítnout, a v tomto případě bylo skoro zbytečné cokoliv namítat, rozložil Vágner listinu, píchal do ní prstem a četl:

„Dovoluji si vás upozornit... atakďále, to můžeme přeskočit... ano, podle výpovědi hrobnice Amálie Stárkové, byl povalen dnes v noci na městském hřbitově násilnou rukou pomník a i jinde zpuštění... to jest, abyste mi rozuměl, ten vyvrátili a u ostatních jen tak... třeba naklonili nebo rozbili lucernu... tak dále, prosím:

Pachatelé patrně vnikli na hřbitov vraty, neb se tento nezamyká, jelikož není čím...“ Vágner tloukl dlaní do papíru. „Tohle se musí dovědět SNB, ale nejdřív tajemník.“ A Vágner se domníval, že tlumí hlas, ale místo toho nabyl jeho hlas jenom řezavého odstínu: „Kvůli tomuhle mě přece přijmout musí. Podívejme pána, nepřijímá. Na hřbitově se dějí lumpárny, a on nepřijímá.“

Dveře tajemníkovy kanceláře se otevřely. Vyšel tajemník a zahlédl redaktora v rozmluvě s Vágnerem. Znejistěl. Vágner spatřil tajemníka a hnal se k němu. Tajemník mu ukázal do kanceláře a přistoupil k redaktorovi.

„Jak se máš?“

„Jde to.“

„To si myslím. To si tedy myslím.“

„A ty?“

„Vidíš.“ Pohodil hlavou ke kanceláři, kde čekal Vágner.

„Něco se dělo na hřbitově.“

„Já vím. Ještěže to nebyl židovský.“

„Víte už kdo?“

„Kdo. To nevím. Ale jistě nikdo v našem věku.“

Válka, otevřená válka, říkal si redaktor, když se prodíral zástupem čekajících před zubním střediskem. A znovu se mu vynořil před očima obraz jeho včerejší obrany, rána vedená do tváře dcery. Veverka skáče po stromech. Už toho bití, táto, nech. A napadaly ho ještě ubozejší verše. Bylo mu nepochopitelné, odkud se ta průtrž sype. Až se přiblíží čas vdavek, poděkuješ za pohlavek. Proboha.

Prudce vešel do oddělení městské knihovny. Včera, ve vlaku, si naplánoval jiný vstup. Ale zatímco plánujeme, jsme, přiznejme si, také do jisté míry plánování, dá-li se to tak říci.

Už čtrnáct dní putoval v myšlenkách znovu a znovu do městské knihovny. Právě před čtrnácti dny se tu ukázal opět po dlouhé době. Psal článek z historie osvětlování a potřeboval nahlédnout do velkého naučného slovníku, který doma neměl. Ředitelka knihovny byla stará paní, jemná a ušlechtilá tou zvláštní ušlechtilostí, která je napájena ze zdroje Krásna s velkým K. Okno vedle jejího pracovního stolu věnčily, popínaly a obrůstaly květiny všech barev a tvarů a vůní i nevůní. Tím oknem vstoupil kdysi princ k Šípkové Růžence do zarostlého zámku. Ředitelka se nikdy nevdala. Proto si mohla o mužích zachovat daleko lepší mínění než část žen, které přicházely do knihovny půjčovat si knihy s dobrým koncem, jenž je v životě minul.

Jako jindy i tehdy před čtrnácti dny se redaktor dal s ředitelkou do řeči. Milovala Fráňu Šrámka, horovala pro Rabíndranátha Thákura a jen s odporem půjčovala romány poslední doby, které ji popouzely opakovaným, vtíravým a podle ní nic neřešícím lícením pohlavního aktu. Redaktor měl své názory na literaturu, ale nepokládal za nutné přesvědčovat o nich právě ředitelku městské knihovny. Raději vyhledával body, kde se shodovali.

Před čtrnácti dny dostal jejich krasoumný rozhovor nečekaně jiný směr. Uprostřed rozmluvy se mezi kovovými regály s knihami objevila dívka v bílém plášti, mohlo jí být sedmnáct devatenáct, ne, dvacet jí jistě nebylo.

„Máte novou pomocnici,“ řekl. Dívka byla plavovlasá a měla správné míry i malý nos.

„Musím počítat, že také jednou odejdu do penze,“ odpověděla ředitelka, „ráda bych si vychovala nástupkyni.“

Redaktor viděl, jak si dívka stoupá na špičky, jak se napíná, aby dosáhla do vyšší police.

„Nebude se vám po knihovně stýskat?“ zeptal se ze zdvořilosti.

„Bude i nebude,“ odpověděla ředitelka, „víte, co říká Thákur o cestě? Cestu můžeme posuzovat z dvojího hlediska. Buď že nás dělí od cíle naší touhy, anebo že je součástí našeho cíle. Celá cesta, rozumíte mi dobře, celá cesta je součástí našeho cíle.“

„Dobrá,“ řekl redaktor, „ale mě by zajímal ten cíl.“

Dívce v bílém plášti se podařilo zasunout knihu do police.

„Jaký cíl?“ Ředitelka netrpělivě sledovala jeho pohled. Obrátil k ní tvář a promluvil se zaujetím, které ho mělo v jejích očích omluvit.

„Jaký cíl? Vy věříte, že celý život má nějaký cíl?“ řekl.

„Musí ho mít,“ odpověděla ředitelka. „Nevěříte? Myslíte, že si něco namlouvám? Milý redaktore, žijeme už dlouho v omylu. Svět by se měl opět naučit milovat vzdálené, a ne to příliš blízké.“

„Na to blízké je aspoň vidět,“ usmál se redaktor.

„Když máte tak dobré oči,“ řekla ředitelka suše.

Redaktor by byl rád dívku oslovil, ale nenaskytl se příležitost a ředitelka se ihned dovtípila. Říkal si: mají pro tohle vyvinutý smysl, a protože se dovtípila, nepředstavila ho a velmi prostým způsobem vybudovala kolem své pomocnice ochrannou stěnu, kterou nemohl zdolat, aniž na sebe příliš upozornil. A upozorňovat na sebe nemínil.

První mlčenlivé setkání s dívkou v bílém plášti darovalo redaktorovi přesto neobvykle příjemný pocit, který už dlouho nezažil. Protahoval svou návštěvu v knihovně, jak jen mohl, prolistoval všechny díly naučného slovníku, pokusil se znovu zapříst s ředitelkou rozhovor, ale tentokrát neměl úspěch. Tušila, že nehovoří pro věc samu, ale z vypočítavosti. Odpovídala jednoslabičně. Návštěva knihovny se nedala protahovat. Odešel a umínil si, že se sem brzy vrátí.

A vrátil se až dnes, po dvou týdnech. Ty dva týdny jezdil domů příliš pozdě, než aby mohl navštívit knihovnu. Jakmile mu včera stařík udělil pracovní volno, ihned se rozhodl, že odkládanou návštěvu uskuteční. Kromě toho byl pátek, kdy vedoucí knihovny jezdila do Prahy. Dalo se předpokládat, že pomocnice bude v knihovně sama.

Prudce vešel do oddělení městské knihovny. Včera, ve vlaku, si naplánoval jiný vstup. Ale zatím, co plánujeme, jsme, přiznejme si, také do jisté míry plánování, dá-li se to tak říci.

První, koho v oddělení městské knihovny spatřil, byla ředitelka. „Trochu kávy?“ přivítala ho.

Dal se pozvat na kávu popletený zjištěním, že je ředitelka v knihovně, ačkoliv měla odjet do Prahy.

„Máte dobrou náladu,“ poznamenal a nebylo jasné, jestli ředitelce dobrou náladu přeje, nebo závidí.

„Vždycky, když nemusím do Prahy, mám dobrou náladu. Naštěstí mám zástupkyni. Poslala jsem ji do Prahy, vyřídí to za mě.“

Váhal, zda má kávu odmítnout a odejít. Zvážil v duchu všechna pro i proti a zůstal. Bylo vlastně lhostejné, jak naloží s volným dopolednem. Jenom k návratu domů cítil odpor. Ostatně i tak jako by nacházel v ovzduší knihovny stopy příjemného pocitu, který se ho tu před čtrnácti dny zmocnil.

Než ředitelka přinesla kávu - zapínala rychlovařič vedle v malé šatně - rozhlížel se redaktor kolem sebe a objevil na ředitelčině pracovním stole svou povídku. Poznal knížku podle modré obálky, ani nemusil číst nadpis. Ředitelka stále nešla. Sáhl po knize, natáhl ruku s knihou a pozoroval s odstupem obálku. Obálka se mu líbila. Název také. S názvem byl spokojen a se zalíbením si několikrát po sobě přečetl: Doklad o lásce. Doklad o lásce. Netoužil po tom, aby knihu otevřel, obával se zklamání. Raději na obsah knihy vzpomí-

nal, na vzpomínce mohl v duchu ještě pracovat, ale tištěné stránky vyvracet nemohl. Před pěti lety, když vyšel jeho Doklad o lásce, usiloval o spojení se skupinou mladých autorů, která nebyla početná. Avantgardní skupina ho tenkrát pozvala na svou schůzku. Scházeli se každý týden v bytě jednoho architekta, který před třiceti lety býval členem avantgardy své doby a nyní s pochopením, poněkud zamlženým lety, která dělila obě avantgardy od sebe, poskytoval skupině přístřeší. Večer začal předčítáním textů, nebo lépe jejich prohlížením, neboť celou řadu textů nebylo možno číst, pohybovaly se na samém pomezí literatury a některé už byly zcela výtvarnou záležitostí. Asi patnáct chlapců a tři děvčata sedělo na židlích i na koberci a přelo se o hodnotu ukázek před shovívavým hostitelem a jeho bez ustání nadšenou ženou.

„Co říkáte téhle básni,“ oslovila redaktora a nastavovala mu čistý list papíru, v jehož levém horním okraji bylo typem psacího stroje vytištěno veliké A. Jinak byl list papíru prázdný. Redaktor zrozpačitěl. Zdálo se, že je mu za jeho rozpaky vděčna. Dychtivě pokračovala: „Báseň se jmenuje Začátek, není to jedinečné? Autor uchopil myšlenku začátku, koncentroval ji, cítíte to napětí. A –“ zarecitovala, „a – teď může pokračovat svět. Začátek se stal skutkem. A – může pokračovat ticho nebo bouře, demonstrace nebo láska.“

Vyzvali redaktora, aby také něco přečetl. Byla to jeho povinnost, všichni četli nebo ukazovali své práce. Všichni znali jeho Doklad o lásce, nebo se tvářili, že ho znají, dovedli o něm aspoň hovořit, ačkoliv právě to nemusilo být důkazem, že něco znají. Hovořili s oblibou a hodně o věcech, které neznali, poskytovaly jim možnost fantastických kombinací. Vyzvali ho, aby četl, ze slušnosti, ze zvědavosti, ale také z nudy, která se začala ohlašovat.

Pracoval tehdy na kapitole nové knihy, měl rozepsanou knihu s názvem Zemská tíže. Prolínaly se mu v ní podle složitého klíče věty několika cizích knih. Vznikl značně nesrozumitelný text, ale místy působila neobvyklá spojení jako nová překvapující metafora.

Když se ho ptali na jeho autorský názor na umění, řekl:

„Všechno tady už bylo. Vynalézat znamená kloubit nově staré věty.“ Hovořil neobvykle dlouho a dovolával se příkladů z výtvarného umění, soch ze starých plechovek a součástek posbíraných na smetištích, zapletl se do hlubokomyslné úvahy o nové celistvosti a náhle zmlkl. Stroj, který nešetřil párou a vydal ji najednou beze zbytku.

„Bravo,“ řekla hostitelka. Hostitel vlídně zatleskal, jako když motýl bije křídlem do skla. Ostatní se rozpovídali, ale ne moc, na stole se ukázaly láhve, začalo se popíjet. To bývalo druhé číslo programu a třetí byl happening.

Dnes byla zahajovatelkou happeningu děvčata. Číslo daly jméno: Pohřeb literatury.

V pokoji se zhaslo, jedna z dívek zapálila svíčku a zvolna s ní obešla celý pokoj. Potom si klekla ve středu místnosti na koberec, držela svíčku nad hlavou a čekala. Ostatní okolo se bavili, vyprávěli anekdoty a z kouta se ozval i zpěv, který záhy zmlkl, protože zpěvákovi přeskakoval hlas. Každý se bavil sám. Happeningové číslo posilovalo všeobecnou lehkou nudu. Nikdo nechtěl myslet.

Druhá dívka přinesla starý veliký smaltovaný hrnec. Postavila ho před klečící dívku a poklekla vedle ní. Třetí dívka přinesla literaturu. Dvě knihy. Při světle svíčky ukázala jména autorů. Balzac a Jirásek.

První dívka postavila svíci do hrnce. Všechna tři děvčata klečela kolem hrnce a světlo vycházející z něho jim vrhalo do tváří stíny

jako na starožitných obrazech. Jedna z nich trhala pak stránku za stránkou z připravených knih a házela stránky do hrnce. Upalovala klasickou literaturu na plameni svíčky. Bylo to symbolické, trvalo to dlouho, stránka za stránkou a pokoj se plnil pachem spáleného papíru.

Ve tmě se mezi přihlížejícími rozpoutala hádka. Někdo prohlásil, že pálit knihy je barbarství. Pokřikovali, že je na čase skoncovat se starými literárními manýrami. A co to prý komu může dát. Každý hájil své postupy, svoji práci. Někdo ve tmě vyslovil urážku, týkala se redaktorova názoru na použitelnost starého materiálu. Redaktor se do sporu nemíchal. Vedle něho seděla hostitelka a v záblescích, kdykoliv dopadl do hrnce nový list, mohl zjišťovat, s jakým nadšením sleduje průběh večera.

„Vidíte, redaktore,“ naklonila se k němu a tlumeně mu vysvětlovala: „Takové je mládí a takové má být. Odvrhnout staré a nezadržitelně, nezadržitelně kupředu... Ohromný vtíp s tím hrncem. Nemyslíte taky? Ten symbol. Čarodějný hrnec konce jedné literární epochy.“

Redaktor si pamatoval obzvlášť dobře konec večera. Rozsvítili, zvedli hrnec a poznali, že byl děravý a že propálili koberec.

Hostitel se tvářil shovívavě, ale z hostitelky opadlo nadšení.

Opakovala:

„Nic se nestalo, nic se nestalo,“ s takovým důrazem, až se všichni začali domýšlet, že se něco stalo.

Redaktor se pokusil o vtíp:

„Nikdy bych neřekl, že klasická literatura má tolik žáru.“

Jeho vtíp byl přijat chladně, jako by se dopustil neslušnosti. Od toho večera ho už nikdy nepozvali. Nebyl by stejně mezi ně šel. Neměl, co by jim četl. Začátek prózy Zemská tíže zůstal začátkem. Od té doby nic nenapsal a o skupině mladých umělců začal

roztrušovat, že píší verše pro efekt, kritiku pro pobavení a prózu jako pokus.

„Jak sladíte?“ zeptala se ředitelka knihovny.

„Nesladím, děkuju.“

„Vidíte, zapomněla jsem, že nesladíte. Prohlížíte si svou knížku?“

„Ne. Zásadně neprohlížím, co jsem napsal. Chci se vyhnout nedorozumění.“

„Sám se sebou?“

Pokrčil rameny.

„Vybrala jsem vaši knížku pro ty mládence, pro ten kroužek. Víte přece, že se při knihovně ustavil kroužek začínajících autorů. Čtou samou modernu. Chtějí si vás také přečíst.“

„Když chtějí, ať čtou.“ Ale bylo vidět, že ho to těší.

„I vy si rád něco ze své knížky přečtete.“ Byla přesvědčena, že si v knize četl. Držel ji ještě v ruce.

„Ne,“ řekl a odložil knížku. „Vzpomínal jsem na něco. Povězte mi, máte takový pocit... jste tu ve styku s mladými lidmi, chodí si půjčovat knihy...“ Zarazil se, zapomněl to pravé slovo.

„Jaký pocit?“

„Válka,“ vzpomněl si, „je to jako válka dospělých s těmi... s těmi šestnácti- osmnáctiletými, u některých to trvá déle, možná do dvaceti, nebo dál... taková zvláštní puberta duše... chuť bořit, ničit... provokace, rozbíjení hodnot, neuznávání... je toho mnohem víc a nejlíp se pro to hodí jméno válka...“

Dívala se na něho zvědavě.

„Mládí je krásné,“ prohlásila a neurčitě se usmívala.

„A co provokace,“ neudržel se, „tohle vymknutí z logických norem a ze všech forem a... a...“

„Ale vaše knížka,“ řekla, „není také tak trochu... Vy tomu říkáte provokace...“

„To se nedá srovnat,“ rozčilil se, „jen to čtěte, to, co dneska píší, je to publicistika, a ne literatura v pravém významu toho slova, publicistika improvizovaná, za nové a odvážné se nepokládá nová myšlenka nebo nový vyjadřovací postup, dneska na to, aby vás obdivovali, stačí pár sprostých slov v textu, to je ta jejich odvážná modernost, prosím vás, jen si jich všimněte, těch mladých, tak dlouho byli podváděni, až si v tom libují, jejich zpěváci neumějí většinou zpívat, jejich vzory se střídají jako mraky na obloze a mají taky takovou cenu, jejich modly nedovedou nic, nic, nic, jen si jich všimněte, co obdivují, je to snad dokonalost, ne, obdivují efekt, senzaci, protržený buben je pro ně víc než hudba...“

Chrlil ze sebe obvinění, útočil na nepřítel, který nebyl v místnosti přítomen, a jak vršil obžaloby, zřetelně si uvědomoval, že nebojuje proti mlhovitému pojmu generace, ale že proti němu stojí na druhé straně Otká.

„... nejhůř jsou na tom děvčata,“ pokračoval, „ničeho si neváží, ani sebe si neváží... když člověk vidí, jak už osmiletá desetiletá děvčátka dostávají z dětských novin za odměnu fotografie šansonierů a střihy na minisukně, jak se všechno zaměřuje na proměnlivé nálady...“

„Ale ne,“ řekla, vzpomněla si na svou mladou zástupkyni, kterou poslala do Prahy, a nezdálo se jí, že by se na ni hodil popis, který tu rychle a popuzeně črtal redaktor.

„Jak to ne. Jen počkejte, tohle je všechno teprve začátek. Na hřbitově pokáceli náhrobky. Povídal mi to před chvílí starý Vágner. Víím, že mladí lidé pálí knihy.“

„Ale ne,“ polekala se.

„Ano, pálí, sám jsem je viděl pálit Balzaca a Jiráska a tak dále.“ Zvětšil úmyslně svůj zážitek.

„To jste je měl okřiknout,“ zvolala ředitelka.

Pokrčil rameny. Nemohl jí přece povědět, že se toho zúčastnil. Její věta mu odhalila mrzkost, kterou v sobě nosil a dobře tajil. Rozladilo ho, když mu ji někdo odkryl. Byla to mrzkost běžného druhu, ale redaktor jí trpěl, neboť měl o sobě lepší mínění. Ta mrzkost se jmenovala: přidej se na stranu většiny, i když jsi jiného názoru.

Rozdíl mezi těmi, kteří kdysi ten happening pořádali, a jím byl především v tom, že ti mladí byli přesvědčeni, že je třeba pohnout světem a že to zkusili podle toho přesvědčení. Redaktor nebyl přesvědčen o jejich cestě, ale tvářil se, že jde s nimi. Bylo jich víc. Redaktor se bál prohry, vyhýbal se srážce. Ale v knihovně nečekal srážku, očekával pochopení.

„Pálili knihy,“ ředitelka mluvila tiše, jako by byli spiklenci a nikdo je neměl slyšet. „Opravdu je pálili?“

„Pálili.“

„Neuvěřitelné...“

„Skutečnost se skládá z neuvěřitelných věcí,“ řekl, a teprve když větu vyslovil, když ji slyšel, jak vychází z jeho úst, napadlo mu, jak je naditá banální filosofii. Možná že nebyla ani tak banální, jak ji posuzoval. Ale začínal být se sebou velmi nespokojený. Nic se mu nedařilo. Zástupkyně odjela do Prahy, návštěva v knihovně mu připomněla jeho literární ústup a nepovedlo se mu ani strhnout na svou stranu ředitelku. Byl by potřeboval někoho, kdo ho pochopí. Někoho, kdo s ním bude tvořit většinu proti staříkovi, až mu zítra předloží svůj článek o mládeži. Jinak ho stařík porazí.

Byla to chyba, Adam si ji uvědomil až v krámě, až u pultu. Měl před sebou dobré tři hodiny času, než se bude moci vrátit domů, obešel proto obezřele několik bloků domů, aby se nesetkal s žádným známým, ale naštěstí byli všichni v práci. Kdyby si byl cigarety koupil blíž domova, snad by se nic nepříhodilo. Opatrnost se nemá nikdy

přehánět. Vybral si obchod s tabákem daleko, až u nádraží, a sotva došel k pultu, poznal, že to byla chyba.

Za pultem stála nová prodavačka, matčina známá, která před časem prodávala u matky v mlékárně.

„Letky,“ řekl se slabou nadějí, že ho nepozná.

„Ale ale,“ řekla prodavačka vděčná za každou zábavu v této hodině, kdy nikdo nenavštěvoval krámeček, „snad někam nejedete vlakem?“

„Ale jo,“ řekl Adam. Dělal, že má naspěch. Prodavačka dlouho hledala drobné.

„Dneska je pěkně na výlet,“ rozprávěla, „jestli ovšem nejedete za povinností. Za povinností?“

„Ale jo,“ odpověděl Adam a natáhl ruku po drobných. Hledala nápadně dlouho desetník.

„Tak už neděláte v opravně?“ Byla to ale zvědavá ženská.

„Ale jo,“ řekl. „Ty drobný, to je dobrý.“ Pospíchal z krámu.

„Haló,“ volala za ním, „malý peníze jsou taky peníze.“

Aha, řekl si Adam před krámem, komáři, velká zpozdilost a nepřátelé. Zapálil si cigaretu, přešel trať, vyšplhal se do stráně nad nádražím, vyhledal suché místo za trnkovým křovím, usadil se a zaměstnával se rozhledem. Za pruty trnek ještě holými, dole pod ním, se prostíralo kolejiště, nádraží a město potažené modravou mázdrou jarního dýmu. Nebylo vidět, odkud se ten dým bere, ale všude se roztahoval. Bylo to s ním jako s náladou. Člověk neví, odkud na něho padne mrzutá nálada, je zkrátka tady a jaképak odkud. Adam věděl, že prodavačka na něho bude doma určitě žalovat. Může žalovat až večer, až půjde z krámků domů, takže se domácí scéna odkládá na noc, až se vrátí z večírku u Evy, anebo si to s ním rozdají ráno.

Modrý dým, který se zachytil ve vzduchu mezi Adamem a městem, způsobil, že domy vypadaly vzdálenější, než vskutku byly, město dostávalo neznámé rysy a tvářilo se cize. Adam se chvíli bavil představou, že město pod sebou nezná, a bylo pěkné mít před sebou neznámé město a být opuštěný, protože být opuštěný znamenalo zbavit se trampot, které se daly čekat. Samozřejmě, Steva by si dovedl na cizince zahrát líp. Něco by vymyslel. Nějakého majora.

Jako včera.

Včera to vlastně začalo báječně, potom se to pokazilo, naštěstí ne nadlouho, a konec byl ohromný. Jenomže konec si nevymyslel Steva. Steva jenom začátek, na křižovatce za městem.

Na začátku byla nuda, pořádná, k uzívání. Postávali na hřišti, dorostenci hráli košíkovou a mezi dorostenci Dančin bratr. Šli sem, protože jim bylo jedno, kam jdou. Nešlo ani tak o to, kde jsou, jako o to, že něco dělají. Ale nedělali nic a byla to nuda.

„Heleď,“ řekla Eva Stevovi, „tak něco vymysli.“

„Vám se to tu nelíbí,“ divila se Danka. Zívala, ale v družstvu hrál její bratr a tak to řekla z povinnosti a také proto, že se na Stevu obrátila Eva. Podezírala ji a takové podezření předcházelo v partě obyčejně strohému zjištění, že k něčemu došlo.

A Steva vymyslel to s tím ukazatelem na křižovatce. Nic jim neprozradil, jenom je vyzval:

„Tak pojďte.“

Nálada okamžitě stoupla a najednou je začalo bavit všechno, co cestou viděli. Větrili, že se blíží veliká chvíle, a vždycky když se blížila, byli veselejší a živější, jako by se navzájem chtěli ujistit o své soudržnosti, zkrátka o tom, že jsou správní.

Na křižovatce stávala ještě před několika lety boží muka na vysokém pískovcovém podstavci. Podstavec býval obílený a obě

strany přivrácené k silnici nesly šipky a nápisy označující směr. Traktoristovi, který oral přilehlé pole, se podařilo boží muka povolit. Nepodařilo se mu to hned, najížděl několikrát, než pískovcové kvádry povolily. Vyvrátil při tom i mladou lípu, která rostla na rozcestí. Tak se podařilo rozšířit družstevní lán nejméně o tři čtvereční metry. Místo šipek na podstavci postavili na okraj příkopu sloupek s ukazateli směrů.

Steva měl velikou sílu. Všichni o tom byli přesvědčeni. Přesto vydechli překvapením, jak lehko vytrhl ukazatel ze země. Později když o tom hovořili, dovolila si Danka zapochybovat, jestli opravdu sloupek vytrhl ze země, a vyslovila podezření, že si všechno připravil předem. Její pochyby byly projevem její podezřívavé nálady.

Jisté je, že Steva několikrát otočil sloupkem v díře a ukazatel nyní ukazoval do polí místo do směru silnic.

„Točí se jak vrtule, vole,“ řekl plavovlasý Jeníček, který stále cítil potřebu jevit se mužným.

„A co teď?“ toužila Danka Stevu dopálit.

„Teď si sedneme do příkopu,“ klidně jí odpověděl Steva.

Sedli si do příkopu. Začala veliká chvíle. Věděli, že je Steva nezklame. Seděli, trhali sedmikrásky jen tak a povídali si. Už to nebyla taková nuda, čekali, že se něco stane. Ale *voni* nechtěli cestovat, *voni* také někde seděli a nechtěli přijet a orientovat se.

Dlouho nic nejelo, pak se ozval v dálce hluk motoru.

„To sem nejede,“ popuzovala Danka.

Jelo to sem, byl to velký mrazírenský vůz, ale jezdil tudy často a znal cestu. A zase byl klid.

„Asi vezou polárku,“ řekla Eva.

„Budou vozit mražený lidi,“ ozval se Jeníček.

„Cože?“ Adam chtěl mít v tomhle jasno. Určitě něco podobného četl. Někde.

„Nefilosofuj,“ poradil Jeníčkovi Steva.

„Jeníček má pravdu,“ postavila se Danka proti Stevovi. „To je teď v Americe.“

„Já bych se zmrazit nedal,“ řekl Adam, „vole, představ si, že tě vyndají z bedny za sto let a ty ničemu nerozumíš, nikoho neznáš, to jsi stejně jako po smrti.“

„Já bych se dala zmrazit jenom z lásky,“ řekla Danka.

Otka se zachechtala:

„To by ale musila být láska.“

„Věrná, jasně,“ řekla Danka.

Příjížděla motorka. Ani jí nevěnovali pozornost. Motocyklista se na křižovatce zastavil a volal, aby přehlušil výbuchy motoru:

„Haló, co to má znamenat?“

„A co?“

Motocyklista pohodil hlavou k ukazateli.

Steva vstal a vítězně se ohlédl na partu.

„Nevíte, že se země točí?“ vykřikl.

„Ty cápku!“ křičel motocyklista.

Parta jásala. Tenhle ten docela určitě patřil k prskačům. Je zajímavé, že prskačů chodí po světě daleko více než krotkých.

„Dědečku,“ zavolal Steva na motocyklistu.

„Dej si pozor, ať neslezu z motorky!“

„Jen žádnou marnou snahu.“

„Rošťáku, stejně jsi otočil ukazatel ty!“

„Drahouši, nech těch líbánek.“

Motocyklista popojel k příkopu, vypadalo to, jako by chtěl seskočit z motorky, ale pak si to rozmyslel, vybral si jeden směr a odfrkal.

„Tak abysme šli,“ vyzval Steva obezřetně partu. „Ten se určitě vrátí.“

A tu zasáhla do dějů toho večera Eva poprvé.

„Kam bychom chodili,“ divila se, „teď teprve začne rodeo. Otoč,“ přikázala Stevovi, „otoč ukazatel, jak má být, a počkáme.“

Stevovi v partě nikdo nepřikazoval. Až Eva. Zarazilo ho to. Zavrtěl hlavou a šel ukazatel vrátit do staré polohy.

„Až zase přijede,“ vysvětlovala Eva, „budeme dělat, že se zbláznil.“

Čekali dost dlouho, poskytl motocyklistovi hromadu času, ale on se nevrátil. Pokazilo jim to trochu náladu.

„Pojďme se napít,“ navrhl Steva.

Šli.

Měli svůj lokál. Chodívali do staré restaurace u přívozu. V létě tu býval provoz. Na jaře to bylo slabší.

„Vítáme vás,“ klaněl se hostinský. Steva tady nechával pravidelně část výplaty, a bylo tedy čemu se klanět.

Sál byl prázdný a sotva hostinský otočil vypínačem a sálem se rozstříklo žluté světlo, poznali na oknech, že je venku už tma.

„Pívo,“ poručil Steva. Spočítali piva, děvčata si dala jedno dohromady. „Čtyři piva,“ poručil Steva.

Málem věřili, že se jim vrátí dobrá nálada.

„Škoda, že jsem tomu ubožákovi na motorce nepověděl víc,“ litoval Steva. Nebyl nějak ve své kůži. Bylo mu jako malíři, který rozmaluje obraz a nemůže ho dokončit, protože mu zamkli štětec. Nikdo z party si samozřejmě nemyslel, že je po všem. Čekali nějaké pokračování. Vždycky se dalo čekat nějaké pokračování, dokud jsou na světě voni.

Hostinský přinesl piva.

„Tak jsem tu měl, pánové, revizi,“ svěřoval se. „Revizi na těch pár šestáků, co tady můžu vydělat. Já jim řek, koukejte se, dělejte sami za těch pár šestáků. Já tu nemusím bejt. Já můžu do továrny, ne, a mám svoje padla a vydělám si, ne. Já jim to řek.“

„V pořádku, pane hostinské, statečně a výdrž,“ utěšoval ho Steva.

Hostinský přijal spokojeně souhlas a snažil se odvděčit:

„Ještě něčím posloužím?“

„Chcete něco, holky?“

Děvčata nechtěla nic.

„Prozatím nic.“

A potom se nálada zkazila. Kvůli Stevovi. Zvedl sklenici s pivem, aby se napil, a přes okraj sklenice si všiml Dančiných minisukní.

„Prima,“ řekl a ukázal na její kolena. Sukně se jí vysoukala do půli stehů. Neměla hezké nohy, příliš rovné, jako bez lýtek, a kolena měla hranatá. Tvrdošijně se držela módy, nic jí v tom nemohlo zabránit, ani nohy. Postřehla lehký posměch ve Stevově „prima“ a nenapadla jí v té chvíli jiná pomsta než prudce fouknout do pěny na jeho pivě. Veliká žlutobílá vložka se snesla na Stevovy texasky. Smetl ji z kalhot a nepřírozně se zasmál.

„Dobrý,“ oznamoval, „dobrý,“ a naklonil půllitr nad Danina obnažená kolena.

„Jen,“ řekla Danka a neuhnula, nevěřila, že by ji polil. Naklonil půllitr ještě víc.

„Jen,“ řekla Danka. Pořád si myslela, že je to vtip.

Náhle jí Steva překlopil celý půllitr piva na kolena a polil jí nohy i sukni.

Nikdo to nečekal. I Dance trvalo několik vteřin, než si uvědomila, co se stalo. Vyskočila a zaječela.

Steva si vždycky něco vymyslel, říkal si v duchu Adam a díval se dolů do strážně na kolejiště a na město v modrém dýmu, vždycky si něco vymyslel, ale někdy to bylo zvláštní. Možná, že někdy ani nemyslel. Něco udělal a myslel až dodatečně. Jako s tím motocyklistou. I do toho příběhu dosadil dodatečně ideu.

„Kdyby byl slušnej,“ vykládal, „tak by se dověděl, kudy má jet.“

Kdo ví, snad chtěl opravdu něco nebo někoho napravit anebo někoho zkoušet. Ale proč polil Dance nohy pivem, to si nechal pro sebe.

Země, na níž Adam seděl, byla jarní, chladná a vlhká. Zvedl se, zacvičil trochu rukama a nohama a zamířil k polní pěšině, která se obloukem stáčela k městu.

Než se ve městě objevil Steva, před rokem, měli také partu, ale za moc nestála. Steva vnesl do města pohyb. Stará parta se rozpadla. Nevydržela ten pohyb. Do nové přešly ze staré party jenom Danka a Otko. Danko byla zakládající člen i té party, která byla ještě starší než stará. Jenže na tu už všichni zapomněli. Kdyby neměli tak krátkou paměť, o dlouhou paměť ani nestáli, jako nestojíme o přítěž a neklid, kdyby jejich paměť sahala až k první partě, byli by věděli, že první partu vyvolala do života právě Danko.

Patřila k těm nijak hezkým dívkám, které touží na sebe upozornit, a nemohou-li na sebe upozornit krásou, snaží se o to jinak. Parta byla takovým prostředkem, jak na sebe upozornit. Ale jen ty ostatní mimo partu. Byla tu také možnost ohromovat svými šaty. Do jisté míry se jí to dařilo. Byla zaměstnána v městském módním krejčovství a dovedla si včas najít i ušít nějakou pozoruhodnost. K tomu, aby vynikla vědomostmi, jí chyběla trpělivost a pak, doba, ve které vyrůstala, jí dala brzy na srozuměnou, že vědomostmi se peníze nevydělávají. Heslo: učit se, učit se, učit se, si vzala k srdci a naučila se šít. Dovedla si vydělat i mimo závod, šila sousedkám a nikdy nebyla bez peněz. To se nedalo říci o jejím otci, který byl úředníkem na okresním národním výboru. Matka učila hře na piano v městské hudební škole. Snad proto nedovedla Danko ani její bratr na piano brnkout. Ale Danko dychtila vyniknout hned, bez zdlouhavých příprav, upozornit na sebe jako blesk, který

prolétne krajinu a všichni si jej uvědomí, ať chtějí, nebo ne. Byla z rodu Popelčiných sester, odhodlaných uříznout si prst, jen aby vklouzly do obdivovaného střevíčku.

Kdo nevěděl o její lačnosti po úspěchu, ať je jakýkoliv, jen když rychlý, mohl o ní soudit jako Adam.

„Je máklá,“ říkával Jeníčkoví.

Tou větou odháněl od sebe zvlášť nechutnou vzpomínku na něco, co se přihodilo před rokem ještě ve staré partě, kde se nic nedělo. Byla to jediná příhoda ze staré party, na kterou si pama-toval, ale bylo by mu milejší, kdyby na ni zapomněl. Zvedal se mu při vzpomínce žaludek.

To bylo tak.

Seděli se starou partou na kládách u přívozu s Dankou, s Ot-kou a ještě s nějakými děvčaty z Prahy, slunili se v plavkách a ty pražské měly plavky se sítkou vepředu a dráždily Danku, protože Danka měla jenom bikiny a toužila po Popelčině střevíčku, ale ten střevíček měl obutý někdo jiný. Bylo horko, leželi na kládách, mlčeli a mysli-li na sklenici studené vody nebo na zmrzlinu nebo na co se v horku na kládách myslí, když je člověk s partou, leda ještě na sklenici studeného piva, a čas se táhl jako med, dokud Danka neobjevila toho pavouka a nerozhodla se pavoukem na sebe upozornit.

Všichni se musili na pavouka podívat, Danka je obešla s nataže-nou dlaní, na které pavouk znehybněl, Adam se musil také podívat na růžovou dlaň vybělenou vodou a pískem a sluncem a na pa-vouka, malého srstnatého netvora naplesnivělé hnědé barvy.

„Štěstí,“ obcházela Danka partu, „štěstí,“ představovala.

„Jen aby ti neuteklo,“ řekla Otko.

„Neboj, neuteče,“ zasmála se Danka a zvedla dlaň s pavoukem k ústům. Zpočátku jí nikdo nevěřil, docílila, že se všichni na ni

dívali, a to jí mohlo stačit. Držela dlaň u úst, pavouk se nepohnul, pomalu, velice pomalu otevírala ústa, její úzké rty se napjaly, navlhčila si je špičkou jazyka, zakroužila špičkou jazyka několi-krát po kolečku úst, prodlužovala se zjevným uspokojením chvíli, kdy na sebe strhla pozornost.

„Danko,“ zavolala na ni Otká s odporem. Její odpor však jenom zvýšil cenu Dančina činu.

Danka překlopila dlaň do úst, olízla jazykem celou její plochu až k bráškům prstů a polkla.

„Neuteče,“ roztočila se na místě, „neuteče. Mám štěstí v sobě.“

Adam se tenkrát okamžitě uklidil do hostince u přívozu. Ačkoliv pavouka nespokl on, cítil ho v žaludku, jak se mu škrabe lechtavýma chlupatýma nohama do krku. Než mu hostinský načepoval pivo, musil se dokonce vzdálit.

Kdykoliv si na příhodu s pavoukem vzpomněl, chvatně ji zahá-něl, bál se, že se dávný pocit bude opakovat.

„Je máklá,“ zaříkával ten pocit.

Do nové party se Danka uvedla také po svém. Nevěděli ještě, co ve Stevovi je, a Steva nevěděl, co je v ní, a Danka je všechny předběhla, aby mu ukázala, co je v ní. Od příhody s pavoukem neopomněla příležitost, aby nepřipomenula svoje hrdinství.

Říkávala: „Víte, když mám v sobě štěstí,“ nebo: „Každý nemá v sobě to štěstí.“

Časem jí řeči zevšedněly, ale ona nechtěla být všední, a tak se předvedla.

Ve městě se tehdy rozkřiklo, že se na silnici za městem filmuje. Šli tedy za město se Stevou, celá parta, protože ve městě se nedělo nic a za městem se něco dělo. Už cestou potkávali lidi, vraceli se a vykládali, že se na silnici nefilmuje.

„To je jedno,“ prohlásil Steva, „jde se, aby se vidělo na vlastní oči.“

Tehdy vlastně převzal poprvé velení, aniž si uvědomili. Byl to zcela nevýznamný podnik, tenhle výlet za město, nebylo jim divné, že jim velí. Steva byl zkušený vůdce, byl nejstarší a věděl, že je nejvýhodnější získávat moc nepozorovaně, oklikou, nepřímo. Žil v něm pud lovce, který se blíží ke zvěři ze strany, odkud nevane vítr.

Na silnici se skutečně nefilmovalo, ale podél silnice bylo vztyčeno několik desek s reklamami, které připomínaly západní dálnice, jenom nápisy byly české. Reklamy v těch místech nikdy nebyly a zřejmě je tu postavili filmaři.

„Nahrávají to,“ řekl Steva.

Obrátili se, že půjdou do města, a vtom se Danka rozhodla předvést. Rozběhla se doprostřed silnice a lehla si na asfalt.

„Co blázníš?“ zastavili se.

„Stopnu si auto. Nechce se mi pěšky.“

„Neblázni, přejedou tě,“ povídá Jeníček.

A neměl pravdu. Jako obvykle. Danku odvezla do města stará pragoška. Řidič jí ani nevynadal. Nedovedli si to vysvětlit a celou cestu zpátky do města o tom hovořili a Danka byla ve středu pozornosti, i když se s nimi do města nevracela.

Večer šli do biografu a po představení doprovodil Steva Danku domů. Od toho večera vzali ostatní na vědomí, že ti dva patří k sobě.

„Máš ji rád?“ zeptal se Stevy jednou Jeníček.

„Ty jsi spadnul z višně,“ řekl Steva.

Od něho se naučili pokládat lásku za jídlo, které se sní, a je to. Neuvažovali o tom, co je dobré a špatné, svět byl prostřený a na něm jenom chutná a nechutná jídla. Z vlastní zkušenosti znali, co je kyselé a co sladké, co pálí a co chladí. Hodnoty, které se těles-

ně nedaly ověřit, byly nejisté, vyměňovaly si místa, pochybovali o nich. Nezdálo se jim, že by voni měli o hodnotách jasno.

Aspoň Adam měl na ty voni svůj názor. Příkladně, opakoval si v duchu, krást se nemá, ale čert ví, kde končí chytrost a kde začíná zlodějna. Adamův otec doma pořád něco lakoval, a nikdy lak nekupoval, protože byl zaměstnaný v autolakovně. A byly i jiné věci. A ty hezké řeči jako nekrást, nebýt podlízavý, nebýt sprostý, mít ohledy a já nevím co ještě, ty hezké řeči o lži a pravdě a statečnosti byly zapleteny jako tenké provázky do pořádného uzlu s tlustým provazem, který tvrdil pořád to samé:

„Adame, nebuď blbej.“

Ten uzel způsoboval Adamovi nespokojenost. Jako by měl uzel rozmotat. Bylo to den ode dne horší a bylo nemožné pustit se do rozuzlení, protože nemohl najít začátky provázků.

Do města se dostal z druhé strany, ani nevěděl jak, a potkal Otku, která šla ze školy a táhla se s aktovkou.

„Adame, co šlíš, kde se tu bereš?“

„Tak. Chodím.“

„Pojď mě doprovodit.“

Otka bydlela na nešťastném konci města, odkud nikdo do školy nechodil. Ještě na začátku školního roku s ní chodilo jedno děvče z vedlejší ulice, ale to propadlo v pololetí a rodiče se o ni postarali jinak. Otku v pololetí nepropadla, nebyl to úspěch, byl to jenom odklad rozsudku.

„Koukej,“ natáhla k Adamovi hrst. Otevřela ji a ukázala mu plnicí pero. Pero bylo ozdobeno obrázkem ženy v plavkách, a když se otočilo, plavky z ženy spadly.

„Znám,“ řekl Adam. „Odkud?“ Měli ve zvyku používat co nejúsporněji slova. Ovšem jen tehdy, když si dávali na hovoru záležet. Adam si dával záležet.

„Dostala.“ Otká si dávala také záležet.

„Fajn, ale blbost.“

Schovala pero do tašky. Šli vedle sebe k vilové čtvrti.

„Včera táta řádl.“

„Ne?“

„Knokautoval mě.“

„Ne?“

„Já bych mu něco řekla.“

„Jo.“

„Nemá to cenu.“

„Nemá.“ Měl zkušenosti.

„Škoda,“ řekla.

Válka, to bylo to pravé slovo. Válka s útoky i nezbytným ústupem, s průzkumníky, kteří v neznámých oblastech zjišťují pravý stav věci, válka s živou činností diplomatů shánějících spojence. Redaktorův průzkum nedychtil po pravém stavu věcí, nýbrž usiloval v pravém stavu věcí odkrýt právě to, o čem byl přesvědčen předem, nezávisle na skutečnosti. A se spojenci to prozatím nedopadalo šťastně.

Knihovnu redaktor opustil sám, bez spojence. Nezdálo se mu, že by ředitelku přesvědčil o pálení knih. Nevypadalo to tak, jako by dychtila po pravém stavu věcí. Také ona byla přesvědčena předem, a v tom, co jí obklopovalo, hledala jenom důkazy pro své přesvědčení. Kromě toho měla duši utkanou z křehkých vláken, kterou je třeba chránit před nárazem a hlukem, a proto také některá zvlášt hrubá křiklavá svědectví nepřijímala. Vyslechla je, ale nepřijímala. Chyběl jí okruh jisté vlnové délky.

Mělo mě to hned napadnout, říkal si redaktor, když se vracel chodbou a zároveň čekárnou zubního ambulatoria. Mrzelo ho, že se s ředitelkou pouštěl do řeči o té záležitosti, že se rozohnil

a nenašel pochopení. Viděl sám sebe jako zpěváka, který vydal ze sebe to nejlepší, ale nikdo mu nezatleskal.

Směšné, říkal si, směšné, podobám se stařečkům stále rozhněvaným na všechno, co je mladší než oni. Jak jsem se asi ředitelce jevil. Samozřejmě že na tom nezáleží. Jak jsem se asi ředitelce jevil. Samozřejmě. Nezáleží na tom. Ale musím se mírnit.

Když sestupoval po schodech, přišel mu opět na mysl článek o mládeži, papír, na nějž článek napíše, ho už doma očekával, netrpklivě vyhlížel svého autora, papír ho už očekával a psací stroj v koutě obývacího pokoje. Stačilo přistavit židli a psát. Redaktor se otrásl odporem, ale možná že to byla vnitřní zimnice. Ten článek se nepodobal jiným článkům, které psával, nebyl to článek o historii osvětlení, ani o Macoše nebo novém mostě přes Vltavu.

Nač to brát tak vážně, nutil se do lehkomyšlnosti. Něco naškrábnu a je to. Jenže byl ve válce a to se nedalo tak lehko odbýt. Jak dlouho válka trvala? Jistě netrvala teprve od včerejška. Jistě začala dřív, tajně, a včera, když mu stařík přidělil článek, vstoupila jen do nového údobí. Byla vyhlášena.

Vyšel z budovy a téměř proti své vůli zamířil na hřbitov. Nechtělo se mu na článek myslet, až odpoledne, až potom, odkládal nepokojně myšlenky na práci. Ale naděje, že najde na hřbitově začátek svého článku, ho hnala jiným směrem.

Kdy ta válka začala? Potkával cestou lidi. Kdo ví, jak a proč válčí a proti čemu, a netuší to, dokud jednoho dne nedostanou úkol, který je probudí k vědomí, že válka je vyhlášena. A pak už nezbyvá nic jiného než se jí zúčastnit.

Redaktor dostal úkol, ale zúčastňoval se té války už dlouho. Začalo to na happeningu nebo přesněji: po něm, kdy šel do vinárny s velice mladým básníkem, který se happeningu zúčastnil.

„Trochu nuda –“ řekl mladík, když si vybrali ve vinárně stůl a posadili se. „Happeningy jsou vždycky nuda,“ vykládal s lenivou samozřejmostí.

„Tak proč je pořádáte?“ zeptal se redaktor.

„To je to. Pořádat, nebo nepořádat. Myslíte nepořádat. A byla by nuda menší?“

„Pořád se nudíte?“

„Ne,“ odpověděl lhostejně, „to ne. Pořád – to není to správné slovo. Jenže se musí dlouho čekat, aby někdy... Poslyšte,“ přeskočil najednou někam docela jinam, „ta vaše povídka je dost dobrá, ale...“ Měl nadbytek sebevědomí a uděloval svůj soud jako dar. „Dost dobrá. Proč tam ale pletete sociologii a psychologii? To nepatří do literatury. To patří do sociologie a psychologie.“

„A co tedy podle vás patří do literatury?“

„Já vím, co do ní nepatří,“ řekl mladík.

„Dobrá, ale jak jsem vyslechl vaše debaty večer, je toho příliš mnoho, co podle vás do literatury nepatří. Takhle by vám zbyla nakonec kostra slov.“

„Kostra,“ řekl mladík, „ano, to je to. Základ. Kosti jsou tvrdé.“ Hovořil lhostejně, ale byl v moci nějaké myšlenky, vyčtené nebo vlastní, která ho nutila, aby se dobral prazákladu, prapůvodu, jakýchsi pevných kostí umění, skrytých pod ochablým masem takzvaných současných problémů.

Ale redaktorovi byly právě současné problémy těmi kostmi, tím prazákladem. Střehl se však mladíkovi vysvětlit svůj názor na umění. Trpěl pocitem, že je proti mladíkovi v menšině. Zvláště když si k nim přisedl mladý a vousatý malíř, básníkův přítel. Malíř také usiloval o zachycení něčeho prapůvodního. Oběma, básníkovi a malířovi, se umění rozpadalo v jakoby chemické prvky anebo v prvočinitele, rozhodně rozklad byl pro ně důležitější než skládat

rozložené, neboť v syntéze se mohli mýlit, ale v rozkladu, jak se domnívali, nikoliv. A oni patřili k neomylným. Redaktor sledoval jejich tříštivé a bořivé úsilí s utajovaným odporem. S odporem a nechutí k sobě samému.

Jeho ideál literatury a umění byl jiný a stál blízko těm, kterým se malíř a básník vysmívali, ale on svůj ideál nebránil z obavy, že se zesměšní před většinou. Svou povídkou ovšem vykročil jejich směrem, ne svým, a to ho rozlaďovalo. Zradil těm mladým svůj ideál literatury, opustil jej, ale oni měli jiné cíle než on a nezrazovali je. A jemu nebylo nic platné, že zradil. Seděl s těmi dvěma u stolu a mlčel a poslouchal jejich rozmluvu, která rychle ztrácela původní nevzrušenost.

O půlnoci odešli do malířova ateliéru, redaktor s nimi, a cestou si stále uvědomoval trapnost své menšiny. V ateliéru, který připomněl redaktorovi šikmým oknem ve střeše pařeniště, psal tehdy právě článek o rychlené zelenině, posadil malíř své hosty na bedny a slíbil uvařit kávu. Noc byla dusná, v pařeništi bylo ještě po půlnoci horko, tašky na střeše doposud nevychladly. Obrazy zavěšené na zdech hýřily rudou a oranžovou, snad se tu nedalo v létě nic jiného malovat než plameny a oranžový dým ve své prapodobě. Zatímco malíř připravoval kávu za secesní zástěnou, vysvětloval básník redaktorovi zásady malířovy tvorby. Redaktor cítil krůpěje potu stékající po zádech rýhou páteře.

„Než vezme štětec do ruky, pustí si z pásku elektronickou hudbu, proto je v jeho obrazech...“

Krůpěj potu sjížděla pomalu mělkým údolím mezi lopatkami. Ano, říkal si redaktor v duchu, elektronická hudba a vodka, něco moderního a něco prastarého, teze a antiteze. Na zemi se povalovalo několik prázdných lahví od české, ruské i polské vodky. Re-

daktor dostal chuť být jízlivý, ale odvaha mu stále chyběla. Vzmohl se potom jenom na otázku:

„K čemu by tedy umění bylo?“

„A k čemu je život?“ řekl malíř a postavil před něho šálek kávy.

Ano, byla to válka a datoval ji od tohoto večera, jen aby datum jejího vzplanutí nemusil spojovat s Otkou.

Když bylo Otce třináct let, docházel k nim do domu dvakrát týdně sedmnáctiletý chlapec a doučoval ji v matematice. Jednoho dne otevřel redaktor nečekaně dveře obývacího pokoje a spatřil, jak Otko klečí na židli, objímá toho vytáhlého mládence kolem krku a líbá se s ním.

Mládenec okamžitě beze slova odešel.

„Hm,“ řekl redaktor Otce, „ty si asi myslíš, že už jsi dospělá.“

„Proč?“

Stále ještě klečela na židli, jako před chvílí, ani se nenamáhala změnit polohu.

Válka, napadlo tenkrát redaktorovi. A tehdy si patrně poprvé uvědomil, že je to válka. Zmátla ho natolik, že zvolal starou větu stokrát použitou ve staříčkých francouzských veselohrách:

„Co to má znamenat?“

„Nic,“ řekla klidně. „Jsem ale zvědavá, kdo mě teďka bude učit matiku, když jsi ho vyhodil.“

„Nikoho jsem nevyhodil,“ prohlásil redaktor a stále se nemohl zbavit dojmu, že hraje ve staříčké komedii. „Myslíš, že se to sluší?“

„Ale, tati, že o tom mluvíš.“

Nebylo vhodné mluvit o tom, ale nebylo také vhodné dělat to a celá scéna byla trapná. Naštěstí tchyně a žena nebyly doma. Jinak by trapností nebyl konec. Co jí mám udělat, ptal se v duchu sám sebe.

„Tak já si to dopíšu, jo, tati,“ řekla s neodolatelnou samozřejmostí. Byl to pokyn, aby odešel.

Téměř s úlevou opustil pokoj.

Příhodu pečlivě ve své paměti uklidil, zahrabal ji hodně hluboko, aby ho nevzrušovala. Nyní, cestou na hřbitov, znovu ožila a znovu ji musil umrtvit jako bolest nebo starost, která nás přepadá, když si to nejméně přejeme.

Přinutil se přemýšlet o materiálu, který na něho čekal v deskách doma vedle psacího stroje. Statistiky o ženění a vdávání mladých lidí, o rozvodech, čísla o bytové tísní, o potratech, o sebevraždách, návrhy, nápady, úsudky a posudky. Tím vším toužil zasypat vzpomínku na Otku, ale vzpomínka prorůstala jeho sypké výpočty a objevovala se v jiné podobě, přestrojená.

Pansexualismus, říkal si, ano, pansexualismus. A zastavil se, aby si to slovo zanesl do poznámek k článku o mládeži. Sexualita jako způsob, jak vyřešit všechny životní problémy, jako jediná jistota ve vratkém světě kolísajícím mezi válkou a mírem, mezi hladem a sytostí, mezi křivdou a právem. Ne láska, ale sexualita. Láska může klamat. Sexualita jako prazáklad. Pralidská potřeba. Zachovat rod. Jen žádné zušlechťování a příkrášlování. *Těmhle* o to nejde. Žádné ideály. Jaképak zachovávání rodu. Ale jaképak zachovávání rodu. Statistiky o potratech. Samoučel. Sexualita jako prajistota. Pramalíři. Prabásníci. Rozklad uspíšený vodkou a elektronickými hluky. A k čemu by tedy byl život.

Redaktor se zastavil znovu. Zapsal si: Naprostý nedostatek perspektivy vhání mladé lidi do náruče pouhé sexuality. Větu přeškrtl. Hovadina. Jsou perspektivy. Ale jsou také pudy. Všechno se přiblížilo víc pudům, lidé dávají najevo pudy, nezastírají je, nestydí se za ně. Když závist, tak závist, když smyslnost, tak

smyslnost, když opustit jeden chtíč pro druhý, tak opustit. Ztráta studu. Je to dobré, nebo špatné?

Ale potom se mu vybavila před očima nová plavovlasá dívka z knihovny a začal na ni myslet a opustil všechny vážné otázky svého článku. Když měl co dělat sám se sebou, byl shovívavější, než když posuzoval generace. Lidstvo se vždycky lépe a lehčeji posuzuje než jeden člověk. Jednotlivec se ti vždycky něčím podobá velice nápadně, ale generace je součet jedinců stejně jako lidstvo a každý součet je mlhavý, sečítáme-li to, co je živé.

Kdykoliv se redaktor zabýval sám sebou, měl několik důvodů ke shovívavosti. Vyvažoval shovívavostí ke své osobě křivdu osudu, který dopustil, aby se oženil s plavovláskou, pomalu a jistě tloustnoucí, s kterou se nedalo hovořit a která měla *takovou* matku. Byl k sobě shovívavý i za Otku, za svůj literární neúspěch, za své zaměstnání a koneckonců i ten článek, který ho čekal, byl důvodem ke shovívavosti. Redaktor vyžadoval prostě pro sebe jiná měřítká a rád si je přiděloval. Měl o sobě nejlepší mínění, a i když se dopustil nějaké mrzkosti, rychle se uklidňoval, poněvadž: v jádře jsem vlastně starý poctivec a dobrák.

Hřbitov, kam měl namířeno, ležel na okraji města, musil projít ještě několika ulicemi vilové čtvrti, než se dostal do krátké kaštanové aleje vedoucí ke hřbitovu. Chodníky ve vilové čtvrti bývaly lemovány stromořadím. V posledních letech byla téměř všechna stromořadí ve vilové čtvrti vykácena, protože staří majitelé, z nichž se stali důchodci, i noví majitelé byli chtiví dřeva. Redaktor kráčel po hlinitém chodníku, jehož ztvrdlé bláto se rozpadalo v prach pod prudkými paprsky jarního slunce, a mohl cestou uvažovat o tom, jak se i domkáři vracejí k prazákladu, k člověku pravěké společnosti, kterému šlo také o nezbytnosti jako: ulovit a nebýt uloven, a sehnat na zimu suchou větev, aby bylo čím živit oheň.

Sluneční paprsky redaktora sužovaly, bylo jaro a jarní sluneční paprsky byly neúprosné. Nikde stín. U ovrubníku sem tam pahýl pařezu. Secesní vila uprostřed salátu. Pórek a cibule okolo secesní vily. Pahýl pařezu. U ovrubníku. Obloha bílá a modrá čepel. Čepel. Čepel.

Redaktor si oddychl, když se ponořil do stínu kaštanové aleje. Mnul si z očí prudké světlo a prach. Zpátky musím jít jinudy. Zpátky jinudy. Druhou hřbitovní bránou k lesu. Za hřbitovem se táhl pruh borovic. Jenom ne tou pouští.

Stromy ustupovaly z města a zachytily se kolem hřbitova a mezi mrtvými. Hned za hřbitovní bránou potkal redaktor starého Vágnera.

„Musil mě přijmout!“ volal dýchavičně a vítězně na redaktora. „Všechno uznal. Všechno musil uznat. Takové nepořádky. Bude se to vyšetřovat. To se nesmí nechat. Vyšetřit a potrestat.“ S rozkoší vyslovoval slova jako *vyšetřit* nebo *potrestat*. Jeho den byl naplněn napravováním světa.

Nedaleko kaple seděl na lavičce učitel Hajnes a pozoroval přes brýle zarudlýma očima, jak syn hrobnice narovnává nakloněný úzký pomníček. Syn byl statný, dnes měl v továrně odpolední směnu a jako vždycky, když měl odpolední, pomáhal dopoledne matce na hřbitově. Vzpíral pomníček rukama a nohou hrnul drť a písek.

Vágner se zastavil těsně u něho.

„Tak. Jen to dejte do pořádku.“ Nesnesl, aby někdo v jeho přítomnosti vyvíjel pořádkovou činnost bez jeho pokynu. „Taky jste se, soudruhu učiteli, přišel podívat?“

Učitel sejmul brýle, zavřel oči a řekl:

„Podívat... A tohle slunce na můj zánět spojivek.“

Učitel si nebyl jist, jestli v tom nemají prsty žáci jeho školy. Ředitel ho vyslal na hřbitov, aby se rozhlédl, co se vlastně přihodilo.

Učitel sloužil poslední rok, a proto ho vysílali tam, kam se nikomu jinému nechtělo.

„Jak to tady vlastně vypadalo?“ zeptal se redaktor syna hrobnice.

„Ale co,“ obhlížel vztyčený pomníček.

„To je zábava, ničit hřbitov,“ řekl Vágner.

Syn hrobnice potěžkal konev, ještě v ní byla voda. Přenesl ji na druhý konec hrobu a začal zalévat mladou travu. Přitom hučel:

„Chodějí sem krást svíčky a kytky.“

„Tohle nemohly udělat děti,“ ozval se učitel, „podívejte se na pomník, ten má jistě takových –“

„Tři kluci,“ volal Vágner, „tři malí kluci stačí na jeden pomník.“

„Taky co,“ řekl syn hrobnice, „dneska nikdo na nic nevěří. Nikomu není nic svatý.“

„Zaplaťpámbu,“ řekl Vágner, „zaplaťpámbu. Náboženství je opium.“

Učitel si nasadil brýle, ale neotevíral oči:

„Dneska každý všemu rozumí.“

„To je dobře. To je moc dobře.“

„Ale není možné všemu rozumět.“ Učitel se stával nevrlym. Jakmile poznal, že se k jeho lavičce blíží Vágner, umiňoval si, že se nepustí do sporu. Přesvědčoval sám sebe: máš jenom rok do důchodu, jaképak rozčilování. Na důchod se těšil od té doby, kdy obraz Beneše vystřídali ve třídách obrazem Háchy. Život v důchodu odpovídal jeho snu o klidu a jistotě. Přes opatrnost, s níž přijímal střídající se politické režimy, trpěl nepokojem a neustálou úzkostí, že jeho opatrnost není dostatečná.

„Jak to?“ řekl Vágner. „My se musíme snažit všemu rozumět. Až budou všichni všemu rozumět, pak bude na zemi dobře.“ Starý Vágner byl pln dobré slepé vůle. Liboval si ve frázích, kterými

vydával svědectví o svém dobrém srdci. Ale učitel cítil v jeho větě ještě něco jiného. Opatrně se dal na ústup:

„Vy mi totiž nerozumíte...“

Redaktor znal postup takových rozmluv, které se netýkaly věci, ale osob, které vedly spor, osoby ho nezajímaly, a proto neměl zájem ani o hádku. Obešel kapli a prohlédl si hroby. Škoda nebyla veliká. Jedna ulomená svítilna, několik vypadlých písmen. Náhrobek, který byl pokácen, už znovu stál. Škoda nebyla veliká, byl tu však čin, který svědčil o něčem, co přesahovalo škodu. Neúcta k mrtvým. A proč úcta? Z náboženských důvodů? Kdysi viděl na východním Slovensku hřbitovy zarostlé trávou, kterou spásaly krávy. A nikde kytka, nikde věnec. Když zmizí úmluva, podle které se lidé řídí, zmizí i nutnost dodržovat úmluvu. Z náboženského hlediska je to prosté. Čerti a andělé. Mrtví nás vidí z některého obláčku. Ale bez náboženství je uctívání mrtvých daleko složitější záležitost. Mrtví s živými a nenarozenými. Nekonečná řada. Mrtví nám zaživa předali život, jakož i my předáváme. Uctívat v nich život. Odkaz. Vděčnost. Jenže mladý člověk se tímhle nezdržuje. Smrt je daleko. Musíš žít několik desítek let, abys pochopil, že ti byl předán život a kým. Ti mladí jsou moc na začátku, aby mohli dohlédnout na konec. Zprostředka je na konec vidět spíš.

Kromě neúcty pud ničení. Nesmí zapomenout dát do článku to o uvolněných pudech. Jednoduše a přesvědčivě. Jsou ochotni zničit všechno, co je, a nastolit něco jiného. Třeba něco velmi starého, ale jiného. Nejstarší se jeví jako nejnovější. První lidé byli nazí. Obnažování v našem věku pokračuje. Muži rozumnější. Nezúčastní se. Obnažování žen. Nohy. Ňadra. Kam až. Stejně jim to vymysleli muži. Tajná msta. Redaktor se usmál útržkům myšlenek. Zdá se, že dostávám správnou náladu, abych napsal pořádnou věc, o které se bude mluvit.

V trávě mezi hroby se něco zablýskalo. Shýbl se. Zlatý knoflík. Zamyšleně strčil knoflík do kapsy.

„A já říkám, pořádek se musí udělat,“ vykřikoval starý Vágner, „a třeba řezat. Řezat a řezat.“

„Ani dotknout se jich nesmíte.“

„Cože?“

„Ani dotknout se jich ve škole nesmíme.“

„Tak mimo školu,“ rozohňoval se Vágner. „Řezat. Protože kázeň vede k pořádku. A pořádek, to je teprve socialismus. Pořádek musí být.“

„Ale to je středověk,“ bránil se učitel opatrně, bolestně i netrpělivě.

Násilí, pomyslí si redaktor, to je také jedna cesta. Násilí je zbraň pro ty, kdo jsou slabší, anebo proti nim?

4

Danka zahlédla Adama s Otkou velikým oknem Nehupovy vily. Říkalo se jí Nehupova, ačkoliv už dávno Nehupovi nepatřila, utekl do Ameriky za svými penězi a nechal tu vilu s dvěma velikými okny a se spoustou menších, s věží a umělým rybníčkem. Když Nehup utekl, nebyla Danka ještě na světě, ale okno už na ni trpělivě čekalo. A pak se narodila, sála z matčina prsu, polykala šťávu z mrkve a pomeranče, dusila se kašičkami a okno čekalo. Naučila se říkat první slabiky, později se je naučila i předčítat, naučila se znát hodiny a od té doby jí ubíhal čas, i když jí neubíhal. Její matka studovala v knihách, jak děti živit, jak je oblékat, jak vychovávat, a okno čekalo. Konečně se za ně Danka posadila, aby se naučila šít. Místnost, v níž stály čtyři šicí stroje a několik velikých stolů a skříně a regály s látkami, byla dříve Nehupovou jídelnou. Tmavé dřevěné táflování na stěnách dodávalo místnosti přes krejčovský inventář a nepořádek smutnou důstojnost, kterou ti, kdo sem denně docházeli, sotva pociťovali. Městský krejčovský závod zabral přízemí vily, do prvního patra se nastěhovaly kanceláře komunálního podniku. Jeho výrobky mohl návštěvník obdivovat v zasklených skřínkách v hale vily. Kované svícny s železnými lístky a plechovými jahodami, popelníčky ze samorostů, kožešinové polštářky z králíčí kůže a sádrové laně do zahrádek obarvené velice lesklou a velice kakaovou barvou.

Danka vstala od šicího stroje, přistoupila k oknu a to byla ta chvíle, jak se jí zdálo, na kterou okno čekalo, právě proto snad bylo postaveno, aby se v této chvíli podívala ven na trávník a umělý rybníček potažený žabincem, na jasnou trávu a temný smrk, aby

se podívala do smaragdového třpytu jarního dopoledne a ucítila nesmírnou slabost, slabost k omdlení. Zachytila se okenního rámu a vtom spatřila Adama s Otkou, jak šli kolem plotu, na okamžik zmizeli za smrkem a pak se vynořili znovu, ale Danka neměla dost sil, aby vyšla k nim, a také, nač, co by jim řekla. A přece potřebovala s někým mluvit. Mluvit a mluvit. Dva šicí stroje hrčely a přehlušovaly sykání nůžek za jejími zády. Všechno, co v posledním roce zažila, se vměstnalo do několika vteřin a mnohost příhod a zážitků se proměnila v jeden jediný pocit slabosti a bolesti.

A v tom náhlém návalu slabosti ji napadlo, proč jde Otko s Adamem, protože ti dva spolu nechodili, a viděla je v nezvyklou dobu. Nevadilo jí ustavičné střídání partnerů, sama chodila už skoro rok se Stevou a dívala se na to, co se kolem ní dělo, s převahou, byla starší a moudřejší o ten trvalý vztah. Od té doby, co na sebe upozornila tím, že si lehla napříč přes silnici, ztratila svou starou dychtivost upozornit na sebe. Konečně byl upozorněn ten, kdo upozorněn být měl. Kdo ví, snad veškeré její upozorňování mířilo stejným směrem, a když byl zasažen cíl, zmizelo nutkání provokovat. Místo provokací nastoupila zvláštní péče o Stevu. Zpočátku to bylo neuvědomělé, později dokonce plánovité a záměrné. Její péče o Stevu ji stála dost peněz. Trvala už tři čtvrtě roku. Koupila mu koženou kravatu. Potom košili. Potom texasky. Nosila mu cigarety.

„Mohli bychom bydlet u našich,“ přemlouvala ho včera, když se loudali v noci k městu.

„To se musí rozmyslit.“

Danka si představovala pokoj u rodičů jako na dosah ruky. Zнала jeho nábytek, který si pořídí, věděla, jaké záclony budou viset na oknech, a byl jí znám i obsah zásuvek. Pokoj byl promyšlen jako složitý stroj vynikajícího vynálezce. Byla by o těch čtyřech stěnách a obsahu mezi nimi, o té krabici pro dva lidi, o tom bá-

ječném balení pro dva lidi, kteří neputují strastiplným životem, ale jsou v pohodlné krabici dopravování životem od jedné šťastné zastávky ke druhé, byla by o tom dovedla hovořit hodiny a hodiny. Ale Steva chtěl hovořit o svém snu.

„Jeníček prý má v pácu něco levnějšího.“

„Co?“ zeptala se neprozřetelně.

„No co,“ začal být nevrlý. Kdykoliv se s ní pomiloval, byl mrzutý, uvědomoval si její nedostatky a byl pevně rozhodnut, že se s ní rozejde. A nikdy si nedovedl ujasnit, proč se s ní už nerozešel. Bylo mu jí trochu líto, trochu obdivoval její houževnatost, vždycky si věděla rady a vždycky měla peníze. Rozejdu se s ní, přikazoval si odhodlaně. Šli ve tmě a držela ho za ruku. Rozejdu se s ní, parta se rozbije a odejdu do jiného města. Rok na jednom místě je dlouhá doba. Rozejdu se s ní a odejdu.

„Co?“ přitiskla se k němu bokem.

„Ta motorka,“ řekl znechuceně, „Jeníček mi dohazuje lacinou.“

„Žžžo,“ řekla, „v neděli můžeme jezdit na výlety.“

„A co parta?“

„Parta přece nemůže být věčně. Jednou to stejně skončí.“

„Jo, ale teď.“

„Tak třeba teď. Teď nebo potom. Parta nám přece nemůže bránit.“

„Ty jsi dobrák.“

„Když mám někoho ráda, tak mi nemůže parta bránit.“

„Ty jsi velectěnej dobrák.“

„Naši by nám dali pokoj a možná že by sis koupil novou motorku, a ne starou.“

„Hmhm,“ zahučel uznale.

Konečně, potmě byla Danka lepší. Šlo to. Rozhodně to šlo. Její hlas se mu líbil, dovedla mluvit. Ale ve dne přivíral oči.

„Co je ti?“ ptávala se ho.

Za spuštěnými víčky se mu vlnil obraz ženy, o jaké sní na jednotvárných hlídkách vojáci v poli, ženy s útlým pasem a obrovitým poprsím, s jemnou a čistou tváří a chlípným srdcem. Odvracel hlavu, než otevřel oči, aby rozčarování nebylo příliš prudké.

„Oči mě bolejí,“ říkával.

K Dance se otáčel až později, až obraz rozvlněné ženy zcela pohasl.

Věděla, že není hezká. Spočítala už před časem své chyby, a protože pokládala jako tolik mladých dívek své tělo za jediný životní vklad, chvěla se jen a jen o úroky z tohoto vkladu.

Občas když rodiče a bratr nebyli doma, svlékala se donaha a předstupovala před veliké zrcadlo v předsíni a přísně a zoufale se prohlížela. Začínala prsty na nohou, pokřivenými palci, postupovala po lýtkách, jimž by neškodilo trochu oblosti, ke kolenům, kostnatým a příliš velikým, k dlouhým, téměř chlapeckým stehnům, k nimž by si byla přála delší holeně, neboť noha od kolena dolů se jí zdála krátká. S břichem byla spokojena, bylo ploché a hladké, ale nad břichem by si přála větší rozměr, a nejvíce ji rozladřovala piha mezi ňadry a vystupující kosti pod hrdlem a pihy a příliš velký nos. Postavou byla spíše malá než prostřední a chlapecky štíhlá než žensky plná.

Prohlídky před zrcadlem opakovala v tvrdošíjně naději, že ji některá chyba opustila nebo se chystá opustit, cíhala na to, až bude moci škrtnout některý nedostatek ze seznamu, horlivě se vrhala na ženské koutky v novinách, kde se hravě vyráběly Venuše tělocvikem, dietou a střídáním vhodných mastí a vodiček.

Časem musila uznat, neboť netrpěla sentimentalitou a byla i k sobě neobyčejně věcná, že se její stav celkem nemění. Nevzdávala se. Začala si podmalovávat oči, vršit na sebe barvy, šaty, účesy,

bez ustání k sobě něco přidávala. Podobala se nedokonalé básni, která svou nedokonalost ověřuje křiklavými hadříky a osvětluje pestrými bengály, abychom se domnívali, že křiklavost a bengály jsou podstata básně. Také Danka podlehla omylu. Přenesla se tak dokonale do toho, co k sobě přidávala, že pokládala přídavky, opravy a dodatky za svoje důležitější já. Přídavky, opravy a dodatky jí posilovaly vědomí, že její tělo nese úroky. Dva měsíce se už nesvlékala před zrcadlem.

Danka potřebovala s někým mluvit. Za jejími zády seděly toho dopoledne dvě starší vdané ženy, jedna z nich byla žena učitele Hajnese, tlustá šedovlasá paní, která si přivydělávala šitím, protože Hajnesovi měli tři dcery, všechny provdané a všechny se ucházely o podporu u rodičů. S Hajnesovou mluvila Danka nerada, nesnášela dobromyslný tón jejího hlasu, který oznamoval: jen se podívej, jak jsem dobromyslná, a važ si toho. S druhou ženou, která seděla naproti paní Hajnesové, Danka nemluvila vůbec. Nedávno se provdala, prožívala šťastné dny mladého manželství a tím se nevědomky zmocnila Dančina snu. Danka jí záviděla jako vítězi, který vběhl do cíle dříve než ona, a protože se nedovedla přetvařovat, raději se s ní nepouštěla do řeči. V rohu místnosti seděla u stolu Andulka, děvče se sníženou chápavostí, které v domě poklízelo a které obstarávalo jednoduché pochůzky a donášelo svačiny podle lístku, který jí vtiskli do dlaně a který ukázala obchodníci.

Danka potřebovala s někým promluvit, ale toho dopoledne nebylo v bývalé Nehupově jídelně víc lidí. Andulka vkládala do obálek pozvánky na módní přehlídku a usmívala se něčemu vzdálenému a tichému, nebyl to ani úsměv, byl to výraz tváře, který ji neopouštěl. Skládání lístků a vkládání do obálek jí působilo zřejmou radost, ale ona žila v nekonečné radosti stále, nikdy

nebyla rozmrzelá, vždycky ochotná. Svůj úsměv neodložila ani loni před komisí, která na ní vyzvídala před tím, než ji poslali do nemocnice, aby jí přerušili těhotenství. Nevěděla, kdo ji zneužil. Musili jí napovědět i její příjmení, které v nezvyklém prostředí zapomněla. Úsměv neodložila. Za ta léta ji viděli jenom jednou plakat. Když bosa shrabávala seno kolem umělého rybníčku pod okny a nakopla si palec o betonovou obrubu. S Andulkou Dankou rozprávěla, ale jenom v dobré náladě.

Teď bylo Dance zle a strop a stěny místnosti se kolem ní daly do pohybu, do směšného pohybu, jednou zleva doprava, pak zprava doleva, jen ona stála uprostřed těch pohybů s neurčitou potřebou pohybovat se ve směru a rytmu stěn a stropu. Opírala se o stoly a šicí stroje a vyšla do haly. Halou musila projít bez přidržování, lehce se potácela a zachytila se až na druhé straně zasklených skříněk s komunálním uměním. Odrazila se od skříněk dlaní a vpadla do koupelny.

S Nehupovou koupelnou nebylo hnuto od doby, kdy si tu velkoobchodník Nehup před dvaceti lety ráno naposled vyčistil zuby. Tytěž černé dlaždice na stěnách a zelené na podlaze, zelený rám zrcadla a ve výklenku broušená sklenka, kterou nikdo neodnesl, protože byla prasklá. Vana i umývadlo měly hráškově zelenou barvu. Dankou se nejdříve vrhla k zrcadlu a současně pustila vodu. Chrchlavý a nepravidelný proud vody vybuchl do umývadla. Namočila ve vodě prsty a přešla jimi několikrát tvář. Zrcadlo bylo na ni poněkud vysoko, stoupala si proto na špičky a tím zvyšovala svou vratkost. Kriste, to jsem bledá, Kriste, to jsem bledá. Zdrčená pohledem na svou bílou tvář, i nos jí zbělel, Kriste, i nos, dopadla na paty. V zrcadle zbyla jen horní část obličeje, čelo, oči a půlka nosu, ale i to stačilo k neklidu a úzkosti, že se jí zmocňuje nějaká neznámá a smrtelná choroba. Všechny nemoci, které ji navštívily

od dvanácti let, pokládala za smrtelné od té doby, co jí zemřela spolužačka, její sousedka ve školní lavici, na zhoubný nádor, o němž nikdo nevěděl, a když se o něm dověděli, bylo pozdě.

Danka se posadila na vanu. Poznají, co mi chybí, a bude už pozdě. Doktor ti zjistí nemoc, zjistí, že už je pozdě, a zjistí smrt. Jde to zkrátka.

Kdykoliv Danka uléhala s chřipkou nebo s angínou, obávala se, že už neopustí postel, a v dlouhých mučivých hodinách se potají zabývala svou smrtí. Bylo to tím horší, že se nesvěřovala se svým strachem matce, polykala svůj strach, až měla hořko v ústech, ale před matkou se ostýchala. Matka žila v pochopitelném světě, její oblíbené věty byly: *pochop to, copak nechápeš, to musí pochopit každý*. Způsob, jakým své děti vychovávala, byl lehko pochopitelný z knih, způsob, jakým učila hře na piano, byl lehko pochopitelný z její vyučovací metody, a když se něco doma stalo, říkala: *pochopitelně*. Její svět byl matematicky rozvržený jako svět not. Nejdříve etudy, cvičit a cvičit, a potom lze snadno zahrát i těžkou skladbu. Ano, tak, pochopitelně, od jednoduchého ke složitému. Opak byl pro ni vyloučen. Všechno, co se vymykalo velice účelné skladbě života, byl nesmysl nebo ještě nevyřešená hádanka. Na tajemství nezbývalo v téhle soustavě místo.

Když se k Dance matka skláněla nad postel a podávala jí pilulku a sklenici se šťávou, říkala se jistotou:

„To ti pomůže.“

Nikdy svým zrakem zostřeným tlustými skly brýlí neodkryla Dančin strach. Bát se smrti při chřipce bylo by pro ni nepochopitelné a nesmysl. Ale Danka si představovala choroby, které chřipka milosrdně přikrývá rýmou a teplotou, choroby hluboké, ničivé, hrozné, které budou objeveny, až bude pozdě. Pozdě, příliš pozdě, to ji děsilo. Nic krutějšího v posledních letech nespátřila

než film o Romeovi a Julii, kdy Romeo přichází pozdě k Julii a Julie se probouzí příliš pozdě, než aby mohla Romea zachránit.

Obavy o život Danku opouštěly, jakmile jí nic nebylo. Ihned přestala myslet na obrazy, které ji pronásledovaly za nemoci. Byla ochotna lehnout si napříč přes silnici nebo spolknout pavouka.

Spolknout pavouka. V tom to bylo. Spolkla štěstí, tehdy, kvůli těm dvěma holkám, ale také proto, že na štěstí věřila. Matka na štěstí moc nevěřila. Jako by na světě nebylo plno šťastných náhod a vyslovených záhad naprosto nepochopitelných. Také to, že je jí špatně, je čirá záhada. Včera se přece tolik nedělo, aby jí bylo zle. Jindy by si řekla: a máš to. Včera ne. Ani se nepilo.

Váhala, jestli nemá zamknout koupelnu, svléknout se a dát si sprchu. Ale kdyby se mi udělalo mizerně pod sprchou. Vana ji chladila do stehen a do dlaní, nebylo to nepříjemné, tiskla si ochlazené dlaně na tváře a třela si je. Začínalo jí být lépe. Čím více se její stav zlepšoval, tím méně myslila na smrt. Jen přání lehnout si doma do peřin ji neopouštělo. Domov byla pro ni hlavně postel, chodila se domů vyspat, většinu dne trávila mimo byt, ostatně téměř prázdný, neboť otec jezdil z okresního města až pozdě odpoledne, matka přicházela z hudební školy až večer a bratr dával přednost hřišti a tělocvičně. Pokud se Danka nerozjela v neděli na výlet, očekával ji požitek společného oběda.

Seděla na vaně, na jídlo neměla ani pomyšlení, a přesto, ačkoliv vynakládala veliké úsilí, aby si vyvolala představu postele, svěží chlad prostěradla, měkkou mazlivou poddajnost podušek, bránil jí ve vzpomínce prostřený stůl nedělního oběda s mísou nakrájeného vepřového masa, s omáčkou po okraj naplněným rezavou tučnou šťávou z pečeně a čichala pronikavou páru z kyselého zelí. Kriste, snad nebudu zvracet, Kriste, snad nebudu zvracet. Otcova hlava nad stolem, krátce ozářená spokojeností nedělního oběda, jeho

nažloutlé, pohublé tváře napjaté soustem knedlíku, krátký čas spokojenosti, který vystřídaly brzy po obědě žlučnickové záchvaty.

„Pochopitelně,“ říkala matka, „proč si to nehlídáš, musíš tolik omáčky?“

Obvyklý závěr obvyklých nedělních obědů s obvyklými otázkami a odpověďmi.

„Tak, jak si stojíš ve škole, Jardo?“

„Co v práci, Danko?“

Dobře, dobře, nic nového, co taky. Únavná obvyklost řečí, které posouvaly uplynulý týden do zapomnění. Nikdo nepromluvil nic důležitého, a byly důležité věci, ale všichni u stolu jako by se jich báli. Raději se ujišťovali obvyklými dotazy a obvyklými odpověďmi, že se nic neděje, že je všechno dobré, stálé, neproměnlivé, že tu budou příští neděli opět takhle sedět, krájet maso a očekávat otcův záchvat. Jenom ne neobvyklosti, obvyklé bylo pochopitelné, neobvyklé by mohlo porušit řád chápání. Matka měla v týdnu nepříjemnost s ředitelkou hudební školy, pochopitelně, otec očekával, že bude přeřazen na jiné, nevýhodné pracoviště, Jarda byl na propadnutí a Danko měla svoje trápení se Stevou a všichni u stolu se ubezpečovali, že je to dobré. Dobré a dobré. Pokud se nedostavil otcův záchvat. To dobré nebylo, ale pochopitelné. Jenže to, co Danko prožívala v koupelně bývalé Nehupovy vily, nebylo ani dobré, ani pochopitelné. Otec trpěl s jakýmsi podivným zadostiučiněním, neboť přes všechno ujišťování kolem nedělního oběda, že je všechno dobré, že se nic neděje, býval vždy přesvědčen, že ho čeká to nejhorší.

„To jsem čekal,“ říkal matce.

„Když jsi to čekal, tak jsi měl proti tomu něco dělat předem.“

Otec vzdychl a jeho povzdech vyjadřoval bezmocnost. Ne, předem se nedalo dělat nic. A potom také ne. Šel si lehnout do ložnice, kam ještě nepronikl pach zelí a pečeně.

Dance se zvedl žaludek. Koupelna byla od dlaždic na podlaze až ke stropu plná zelí, na němž se třpytily slzy tuku. Obrátila se obličejem k vaně.

Něco jsem asi snědla. Kriste, tohle jsem potřebovala. Teď už snad. Teď už.

Pustila sprchu, dívala se do rozstříkujících se paprsků průzračné vody, které proti slunci v okně přecházely v duhu, a vychutnávala pocit náhlé úlevy. Studená sprcha ochlazovala rychle vzduch v koupelně a Danka se otřásla. Zavřela kohoutek a stoupla si na špičky k zrcadlu. Z kapsy pracovních šatů vytáhla rtěnku. Pleskala si do tváří. Půjde to. Ještě hřeben.

V hale potkala Danka Andulku. Andulka stála před jednou ze zasklených skříněk, tašku s pozvánkami pod paží a usmívala se. Ráda se zastavovala. Někdy se z dlouhé pochůzky vrátila dříve než z krátké. Záleželo na počtu zastávek. Usmívala se a ukazováčkem jezdila na skle skřínky, jako by právě dnes objevila její obsah. Kakaová laň na ni zírala za sklem jako už týdny a měsíce.

„Srňka, vid'?“ oslovila ji Danka. Byla ráda, že slabost minula, a chtěla Andulce udělat radost. „To je zvíře, co žije v lese, víš?“

„Čokoládu nemáš?“ zeptala se Andulka.

„Je jako z čokolády, vid'?“

„To je srňka.“

„Jo. A žije v lese.“

„To je... srňka... Musím na poštu. Posílám psaní.“ Stála a nehýbala se z místa.

„Jednou jsem dostala velikou čokoládu,“ píchla prstem do skla.

„Tak sis dala.“

„Z čokolády se dělají všelijaký věci. Vajíčka. Auta. Mikuláš. Jednou jsem našla korunu.“

„Tak, Andulko, jdi, abys nepřišla pozdě.“

„Kdepak,“ řekla Andulka důvěřivě.

Danka přejela pohledem její postavu. Andulka kulatoučká. Anda panimanda, volali na ni kluci. Nahoře záviděníhodný rozměr. Obdařená. Jenomže ne duchem. Ale co, duch stejně obtěžuje. Pořád něco má. A tělo. Vzpomněla si, jak před chvílí v koupelně.

„Taky kuň je z čokolády,“ řekla Andulka.

„Ta srnka je ze sádry,“ prohlásila nešetrně Danka. Nešetrnost a tvrdost v jejím hlase byly podvědomé.

„Taky jsou čokoládový kočky,“ zašeptala Andulka a zvedla tašku s pozvánkami před prsy jako na obranu a dala se na ústup.

„No nic, taky kočky, to víš. Celý svět je čokoládový.“

„Není.“

Dobře mi tak, řekla si Danka, takhle to dopadá, když člověk dá za pravdu bláznům. Neuznají ti to a začnou se tvářit rozumně.

„Syp,“ poradila Andulce a šla do jídelny k velikému oknu, které na ni čekalo.

Šicí stroje ztichly. Novomanželka pojídala soustředěně a mlčky svůj chléb s máslem a párátkem vytahovala ze skleničky nakládané cibulky. Někteří lidé jsou při chuti. A mlsní. Danka se protáhla mezi stoly ke svému šicímu stroji. Učitel Hajnes přišel do dílny za ženou, seděl proti ní na stoličce, a zatímco manželka lovila z rendlíku maso a rýži, tlumeně jí něco vykládal.

„Ach promiňte,“ oslovil Danku a kvapně vstával ze židle, „zasedl jsem vám vaši stoličku.“

„To nic, soudruhu učiteli,“ řekla Danka. Hajnes ji před několika lety učil. Učil i Adama, Evu, Otku a Jeníčka. V různých třídách.

„Nene, vy tu pracujete, jen si sedněte,“ postrkoval stoličku k Dančinu šicímu stroji. Danka obešla stoly a přinesla mu židli, na které před chvílí seděla Andulka.

„Děkuju, to jste hodná, a nebude židle někomu chybět?“

„Nebude.“

„Nerad bych vám tu měnil pořádek. Je to nezvyklé, víte přece, že vás nechodím rušit,“ ohlédl se na novomanželku a její chléb, „ale musil jsem ženě povědět, že ho už chytli.“

„Koho chytli?“

„Chuligána, který povalil na hřbitově náhrobek.“

„Páni, tak už ho chytli?“

Danka zatajila dech.

„Nějaký Bolek, asi dvacetiletý chlapec. Opil se a viděli ho v noci, jak jde na hřbitov.“

„Už se přiznal?“

„Nevím. Přišli s tou zprávou za hrobnicí. Byl jsem zrovna na hřbitově. Jsem rád, že jsem toho Bolka neučil. Aspoň si na žádného Bolka nemohu vzpomenout.“

„Hlavně že ho mají,“ řekla Danka a sedla si k šicímu stroji. Pokračovala v šití a občas se podívala velikým oknem do zahrady a k plotu. Slunce a zeleň a slunce. Ani si nevšimla, že učitel Hajnes odešel. Slunce a zeleň. Netěšila se pohledem z okna, odhadovala podle stínů za oknem, kdy už bude moci odejít.

Když Steva s Jeníčkem odešli od Adama, snažil se Steva přimět Jeníčka, aby s ním šel do hospody. To bylo tak.

Šli po schodech od Adamova bytu kolem dveří, za kterými kňučel pes. Steva zlehka kopl do dveří a pes se dal do zuřivého štěkotu. Pes štěkal vydatně, až se třásl celý dům. Steva pozoroval Jeníčka. Jeníček měl jednu nohu na schodu a druhou na odpočívadle, čekal, kde se otevrou dveře, jestli nahoře, nebo dole. Kdyby se otevřely v poschodí pod nimi, běžel by nahoru, kdyby v poschodí nad nimi nebo v tom, kde stojí, rozběhl by se dolů. Steva mu četl myšlenky a bavil se.

Nikdo neotevřel dveře. Důchodci buď nebyli doma, nebo byli nahluchlí. A pes přestal štěkat.

„Teď ty,“ řekl Steva a ukázal na dveře.

„Proč já?“

„Přece se nebudeš bát psa, když je za dveřma?“

„Já se ho nebojím.“

„Tak kopni, hergot, do dveří.“

„Co bych z toho měl?“

„Jo. Když se bojíš.“

„Proč bych se bál?“

„Vím já? Víš ty.“

„Tak kopni.“

Jeníček v náhlém a nebezpečném zoufalství, kterého je schopné jenom ponížení, jemuž byla odňata i poslední možnost obrany, se rozběhl ke dveřím a vši silou kopl do dveří. A tu se stalo něco neočekávaného. Ozvalo se hrozné zavytí, dveře se prudce otevřely a ve dveřích se objevil majitel psa, měl na sobě pyžamo, pyžamo se širokými pruhy, jak si později Steva uvědomil, když si znovu představoval situaci, úředník z místního národního výboru v pyžamu, který zadržoval nohou rozzuřeného vlčáka, slyšeli chropot podrážděného zvířete a jako z dálky k nim doléhaly nadávky muže šermujícího rukama.

Řítily se dolů po schodech v hrůze a schodištěm se řítilo za nimi spílání.

„-áci, -áci, -áci!“

Práskli za sebou domovními dveřmi.

Za rohem Steva zpomalil, ale Jeníček se nemohl přimět, aby zpomalil.

„Co blbneš,“ obořil se na něho Steva, „měl přece na sobě pyžamo.“

„Volevole,“ zajíkal se Jeníček, „ale ten pes ne.“

„Co tě taky píchlo, kopat do dveří jako do mergle?“

„Copak jsi nechtěl, abych do dveří kopnul?“

„To jsem chtěl. Jenomže. Tys do nich kopnul, jako bys je chtěl vyrazit z pantů.“

„Tak ti děkuju.“ Jeníček se rozčilil. „To ti teda pěkně děkuju.“

Stevovi bylo nepříjemné, že byl Jeníček při tom, když pádil po schodech, měl nechat běžet Jeníčka a sám měl sejít schodiště pomalu s rukama v kapsách. Útěkem si pobořil u Jeníčka svou velikost. Nedotknutelnost. Jeníček se osvobozoval. Nerad, s jakýmsi zuřivým steskem a lítostí, ale osvobozoval se.

„Víš co, pojď do hospody,“ pokusil se Steva zamluvit neúspěch. Jeníček ho neposlouchal. Poslouchal sebe.

„Prosím tě, máš výron a takhle běháš.“

„Takhle jsem zase neběžel,“ řekl Steva.

„V domovních dveřích jsi byl dřív než já.“

„Ty jsi šílenka,“ hledal Steva svou ztracenou převahu, „co se s tebou budu bavit. Jestli chceš se mnou do hospody, tak pojď, jestli ne...“

„Nechci.“

„Taky dobře.“

Rozešli se. Jeníček spěchal na stavbu, měl špatné svědomí a zlost. Stevova potupa byla i jeho potupa. Stačilo přimhouřit oči a ukázal se rám dveří s úředníkem v pyžamu, šálu na krku, asi ho bolelo v krku, a křičel, jako by ho nebolelo, a ten pes, zježený a nepřičetný, a ten úprk dunivým domem.

Steva došel k hospodě, ale nevstoupil, všechno se mu pojednou zhnusilo, cítil, jak se na něho valí nezadržitelný pocit prázdnoty, míval takové stavy čas od času, kdy se mu jevilo všechno prázdné, svět jako naprostá prázdnota a lidé a věci v něm byli jen součástí prázdnoty. Na tohle bylo nejlepší stáhnout se někam, aby nikoho

neviděl. Rozbolela ho hlava. Tupá bolest hlavy, vytrvalá, měkké bušení bolesti ve spáncích.

Přidal do kroku.

Steva bydlil v podnájmu u vdovy Filipovovy. Stařeně bylo devadesát let, přišla do města málem před půl stoletím. Její byt se skládal z obytné kuchyně a z pokoje. Obývala kuchyň a pokoj pronajímala. Byla vysoká, kostnatá a svěží, červená v tváři. Červenou barvu jí dodávalo líčidlo, svěžest byla její vlastní. Vařila Stevovi snídaně a budila ho. Všechny navyklé denní úkoly vykonávala naprosto přesně. V určitou hodinu chodila na nákup, v určitou hodinu na procházku, v určité hodiny se modlila pod ikonou v rohu kuchyně. Ale byly také chvíle, kdy jí přesně jdoucí stroj vypověděl službu, opotřebovaná kolečka se zastavila. Když se jí stroj zastavil, usedla ke kuchyňskému stolu a rozkazovala neviditelnému sluhovi:

„Dej sem samovar.“

A za chvíli zase:

„Dej sem samovar.“

Za půl hodiny, nejdéle za hodinu, se stroj dal opět do chodu, přestala mluvit o samovaru a všechno pokračovalo ve starém pořádku.

Steva zaslechl její rozkaz hned v prvním týdnu, kdy se k ní nastěhoval.

„Dej sem samovar,“ řekla.

„A kde je?“ zeptal se.

„Dej sem samovar.“

„Který?“

„Dej sem samovar.“

Steva dostal strach, že se zbláznila, a šel někoho shánět. Činžák byl starý, vchody do jednotlivých bytů z pavlače, a příslušenství společné pro celé poschodí. To se rozumí, nikdo nebyl nikde doma.

Steva se vrátil ke stařeně. Zapínala elektrickou plotýnku a vypadala dobře. Vtiskla mu do ruky konvici a požádala ho:

„Prosím vás, přineste mi trochu vody.“

Napustil jí vodu z kohoutku na pavlači a nevěděl, jestli se mu všechno jenom nezdálo. Později se přesvědčil, že to nebyl sen. Zvykl si na její podivínství. Každý byt, v kterém až dosud bydlil, měl nějakou vadu. V jednom ho budily vlaky, jezdily těsně za zdí domu. Jednou prý tady někomu vjela lokomotiva do koupelny. První dny čekal, kdy lokomotiva vjede do jeho podnájmu. Potom si zvykl a všechny noční vlaky zaspal. Zvykl si i na stařenu Filipovovu. Ale když to na ni přišlo, zamykal se ve svém pokoji. Říkal tomu pokoji svůj, ale nic v něm nebylo jeho, až na kufr.

Činžák stál na konci města, kdysi tu plánovali novou čtvrť. Nyní stavěli novou čtvrť na opačném konci města a několik činžáků jenom naznačovalo směr ulice, která se neuskutečnila. Věčně tu vál vítr. Vlhký vítr od řeky. Hořký písek, sladká rybina a čpavost dehtu. Steva kulhal proti větru. Výron ho bolel a hlava ho bolela. Dokulhal na pavlač, odemkl a zmáčkl kliku u kuchyně. Do pokoje musil přes kuchyň. Stařena jedla něco z papíru a zapíjela sklenkou šťávy.

„Co tak brzo?“ ptala se plnými ústy.

„Ale,“ řekl Steva, „noha. Mám výron. Jdu si lehnout.“

„Tak. Taktak,“ řekla stařena.

Steva šel do pokoje, zamkl za sebou, zamkl se před stařenou a před celým městem a celým vesmírem. Před prázdnotou vesmíru.

Na úklid a pořádek v bytě si stařena nepotrpěla. To se Stevovi líbilo. Osvěžovalo to po vojenské službě, kde musil udržovat pořádek, a když ne udržovat, aspoň jej předstírat. U stařeny se nic nepředstíralo. Na vyřezávaném nábytku, na dečkách, vázách

a umělých květech ze škeblí a korálů, na obrazech a poduštičkách, na všem ležel milosrdný prach, který odděloval bývalou slávu zámožné paničky od jejího dnešního údělu. Pokoj byl malé skladiště, nábytek i věci jako by tu jen odpočívaly, než se vydají na další pouť, která nastane brzy. Skříň nebyla přistrčena ke zdi. Obrazy nakřivo. Záclony na okně visely zplihle jako křídla sestřeleného ptáka a okno potažené blanou prachu a špíny mířilo do polí, do roviny s rozlitym sluncem. Teprve na obzoru protínala rovinu švestková alej podél nějaké silnice, na níž Steva nikdy neviděl někoho jet. Okno bylo stvořené pro prázdnotu, pokoj byl přejedený věcmi.

Steva naházel z hromady polštářů v koutě několik kusů na divan potažený zeleným vydroleným plyšem a upravil si pelech. Natáhl bolavou nohu a vsunul si pod hlavu ještě jeden polštář, aby měl hlavu vysoko. Polštáře pod hlavou mu zmírňovaly bolest. Napůl seděl, napůl ležel s vyhlídkou na rozestlanou postel, na zarámovanou fotografii vousatého důstojníka v bílé uniformě. Do rámu byla zastrčena zažloutlá pohlednice cizí městské ulice s lidmi v šatech ze začátku dvacátého století. Nad šedou ulicí se táhl jasně žlutý soumrak. Když neměl Steva co dělat, obcházel obrazy a předměty v pokoji, jako obcházíme vitríny v muzeu. Hádal osudy věcí a lidí na obrazech. Stařena s ním o sobě nikdy nehovořila. Byla tajnůstkářka. Kdykoli se šla modlit k ikoně, zkoušela zlehka kliku dveří do pokoje, jestli se Steva opravdu zamkl a jestli ji nepřekvapí.

Dnes Steva nehádal osudy věcí, kterými byl obklopen, dnes mu na ničem nezáleželo. Všechno, co v životě zažil, se rozpadalo na úlomky a střípky a úlomky a střípky vířily v prázdnotě. Proč úlomky a střípky? A proč víří? Proč a nač. Nedovedl si odpovědět. Všechno stojí za starou belu. V té prázdnotě nemělo nic, ale nic cenu.

Snad kdyby měl s kým promluvit. Ale s kým. Steva mluvil rád a hodně. O všem možném. Jenom o jednom nikdy. O svých rodičích.

Někdy se mu o nich zdálo. Dlouhé mlčenlivé sny. Nemohl si vybavit, jaký měli otec nebo matka hlas. Zřídka někdo něco ve snu řekl, a pak to byl hlas od někoho vypůjčený, ihned uprostřed snu si to uvědomoval, nebyl to jejich hlas, vždycky mu připomínal někoho jiného. A hlas matky patřil jenom matce a hlas otcův patřil jenom otci. Jenže sny byly mlčenlivé. A opakovaly se. Mlčky se opakovaly.

Dlouhou tmavou chodbou šla štíhlá černovláska, to byla jeho matka, šla chodbou jako ve filmu, kterému smazali zvuk. Pohybovala ústy stále rychleji a všechno bylo němé. Na konci chodby svítily dveře. Zavřené dveře, a mlčely. Matka zvedla bílou ruku, bílou mlčící ruku, a otevřela dveře. Pokoj s manželskými postelkami osvětlený noční lampičkou, která zahání šeré přízraky jenom na dva kroky od lože, jenom na dva kroky, a dále je houští, z něhož lezou. Srstnaté, hubaté, břichaté, rypákovité. Matka ukáže na rozestlanou postel v kruhu nočního světla. Musím jít spát a nechá mne tu. Nechod' pryč. Nechod'. Matka odchází. Nemá slitování. Leží bezbranný, zbaven krunýře, štítu, brnění. To odnesla matka. Měkoučkový a bezbranný. Ohmatává svoje malé měkké bezbranné tělo, hladí si břicho a ohanbí a kotníky u nohou a strká si prst do nosu. Dlouhý korkový prst, kterým se prstují láhve vína. Dusí se, vytáhne prst z nosu, ale v nose je jiný, ten korkový, dusí se mlčky v smrtelné hrůze. Seskakuje z postele, opouští kruh světla, kam přízraky nesmějí, prosekává si mezi nimi cestu, otírají se mu mokřými rypáky o kolena, nějaký chlupák ho drápe do stehna, ale on vyrazí na chodbu, temnou a dlouhou, a otvírá nějaké cizí dveře. Tam sedí matka na křesle. Rozsvícená matka, rusalka z obrázkové

knížky, v dlouhé průhledné košili a v černých dlouhých vlasech, celá na křesle jako na lodi, i paty si přitáhla na sedadlo. A kolem křesla běhá medvěd. Dokola, dokolečka. Medvěd, a má na nose brýle a v zubech cigaretu. Běhá okolo maminky a maminka křičí a není ji slyšet. Ale i tak Steva rozumí. Vyhání ho. Ne medvěda, ale Stevu. Němým křikem sen končí. Je to jenom sen, vysvětluje si Steva uprostřed snu, když se začíná dusit, je to sen a nic víc, a přesto se dusí, a přesto prožívá hrůzu.

Sen skončí a Stevovi buší srdce. Hlouposti, zahání bušení srdce, pohádky, zahání ten sen. A srdce se uklidní a týdný se mu zdají obyčejné sny, a když už na sen o dlouhé temné chodbě zapomene, překvapí ho sen znovu.

Druhý sen je skoro bez děje, ale Steva se probouzí úzkostí. To se dostane do nějaké ohromné kuchyně obrů. Stůl je tu vysoký jako pětipatrový dům. Hodiny na zdi připomínají měsíc v úplňku a uhlák je naplněn černými stráněmi. V kuchyni nikdo není. Steva obchází sloupy, nohy židlí, nároží, roh kredence a najednou je objeví. Rodiče. Otec klečí na zemi před stojící matkou, matka stojí jako socha a otec klečí a pohybuje sebou ze strany na stranu, jako by s ním lomcovala bolest. Steva mu chce jít na pomoc, a jak vykročí, všimne si, že má nahé nohy, začne se prohlížet a vidí, že není oblečený. Nahost, pocit chladu a bezmoci mu zbývá, když vyjde ze svého snu.

Bylo lepší na rodiče nemyslit. Myslit na ně znamenalo lákat k sobě sny, o které Steva nestál. Lepší bylo vymýšlet si majora nebo tu profesorku, jak ho chtěla. Ono bylo vůbec lepší vymýšlet si. To sedlo. Co si člověk nevymyslí, málokdy sedne.

Rodiče. K nim přijdeš, ani nevíš jak. Někam se narodíš, do nějaké rodiny anebo taky ne do rodiny. První léta nemáš vůbec ponětí, co se s tebou děje, kdyby tě utratili, ani na to nepřijdeš.

Dva lidi tě teda mají a překážíš jim, leda když jim skočíš pro pivo nebo pro cigarety, tak je to pro ně výhoda. Když jsi dítě, jsi skoro pořád v nevýhodě, protože jim patříš. Někomu patřit je odjakživa nevýhoda. To jsi jako otrok. Oni nepatří nikomu, ona patří sobě a on sobě, ale dítě patří jim. Podle toho taky jednají. Když patřím sobě, tak si můžu se sebou dělat, co chci, a taky to dělám. Když patřím jinému, dělá si se mnou, co chce, ten jiný, komu patřím. Teda se mnou si aspoň dělali, co chtěli. Rodiče.

Deset let jsem je neviděl. Vlastně ne, před třemi lety přijela má tinka na tetin pohřeb. Už jsem myslel, že se na všechno vykašlala. I na starší sestru. Strýc umřel dřív, ale tomu na pohřbu nebyla. Tetička byla prima. Ta mi patřila, stejně jako já jsem kdysi patřil rodičům. Je to prima pocit, když ti někdo patří tak, jako mi patřila tetička. Málem jsem brečel, v devatenácti. Ne málem, ale brečel jsem. Aby nikdo neviděl. Fakticky jsem ronil slzy. Ona ležela na posteli ztuhlá s křížkem v ruce, ona ležela dole a já brečel nad ní, na půdě. Třeba jsem já byl dole, na půdě, a ona byla nade mnou, v nebi, jak se říká. Ale co šílím, co si to pumpuju do hlavy?

Steva vyskočil z divanu. Jak se dotkl patou podlahy, sykl. Na tohle zapomněl. Tak co, sedl si Steva opět na divan, co mi je vlastně kromě nohy? Asi mám hlad. Vždycky když Stevu přestávala bolet hlava, dostával hlad. A nic k jídlu doma. Kufř, kam schovával jídlo, byl prázdný. Jíst. Nebo se aspoň napít. S tím měl zkušenosti. Když vypiješ sklenici vody, zaženeš také trochu hlad.

Odemkl pokoj a vklouzl do kuchyně. Stařena za dveřmi uskočila.

„Fuj, fuj,“ odplivovala, „vy jste mě ale polekal.“

„Když vy se taky moc lekáte,“ řekl Steva. Vzal z kredence sklenici a vyšel na pavlač. Leželo na ní oslnivé slunce blížícího se poledne. Bezděky zvedl ruku k očím. Přechod z šera pokoje

byl prudký. Ještě že nikam nemusím. Šero na divanu mu bylo mnohem příjemnější. Roztočil kohoutek, dopřál šumícímu proudu, aby mizel v dírkách staré litinové mísy, vypláchl ze sklenice nějaké bílé smetí, naplnil sklenici, napil se, naplnil ji do zásoby a vrátil se s ní do kuchyně.

„Propána,“ polekala se stařena, když ho viděla přicházet se sklenicí, „kam jste dal můj prášek? Měla jsem ve sklenici prášek. Užívání.“

„Jo tak,“ řekl Steva.

„Užívání. Vy jste mi snědl mé užívání.“

„Ale ne. Vypláchnul jsem sklenici.“

„Vylil moje užívání.“

„Koupím vám jiný.“

„To si počkám.“

„Zejtra.“

„Zejtra, zejtra...“

Vzal si sklenici s vodou do pokoje a zamkl za sebou. Opatrně se složil na divan. Sklenici si nechal na podlaze u ruky.

Svět byl prázdný a pokoj byl plný. Ale plnost pokoje byla maska prázdnoty. Prázdnota si potrpěla na převleky a masky. Někdy to člověk neprokoukne. Steva se zahloubil. Něco o prázdnotě si myslil už tehdy u tety, když vyběhl nad její úmrtní pokoj.

Kráčel za tetinou rakví sám jako jediný příbuzný před zástupem tetiných přátel a známých. Když se k němu přidala matka, domníval se, že je to některá tetina známá.

„Stevo,“ řekla. Poznal ji, její rysy pod černým závojem, poznal ji, protože u tety odpočívala její fotografie v zásuvce s fotografiemi strýců a tet. Na fotografii byla mladší, ale ani teď nebyla stará.

Lidé šoupali podrážkami o šterkovanou cestu, kočár s rakví před nimi praskal a povrzával a zpěváci načílnali píseň.

Nemohl se soustředit na to, že teta umřela, na to, že se mu změnil život, nemohl se na nic soustředit. Vedle něho šla matka, a co bylo doposud jasné, znejasnělo jejím objevením, a co bylo pevné, stalo se vratkým.

Ze hřbitova se vraceli do opuštěného domku sami.

„Nemám moc času,“ řekla matka cestou, „jede mi vlak. Jsem ráda, že jsi velký a můžeš se o sebe sám postarat.“

Jako by se o sebe nestaral už dávno. Staral se jenom o sebe. Konečně patřil sám sobě jako dospělí kolem něho. Jen teta mu patřila, a to byla minulost.

Tetička nežila.

Matka odjela a od té doby ji nespátril. V jeho snu byla jiná. Podobala se fotografii v tetině zásuvce. Mátinka. Otec žil někde na Moravě s jinou ženou a s jinými dětmi, které mu patřily a mohl si s nimi dělat, co chtěl. Mohl je také nechat té ženské na krku a mohl jim na deset let sejít z očí. Jako Stevovi. V jeho snu vystupoval také otec z fotografie.

Steva se hrabával v tetině zásuvce často, míval dojem, že jsou s tetou osamělí, že je jich v domku málo. Fotografie rozmnožovaly jejich společnost. A to tehdy byli dva, on a tetička. A dneska je v pokoji sám. Zmocnila se ho beznaděje.

Z úvah ho vyrušilo zaskřípění židle vedle v kuchyni. Stařena kašlala. Kašlem se prodíralo chraplavě a sípavě povědomé:

„Dej sem samovar, dej sem samovar.“

No dobrá, řekl si Steva, na světě je přinejmenším ještě jeden člověk, který volá něco ztraceného, co se nikdy nemůže vrátit.

A děsivou prázdnotu světa, která ho tísnila ze všech stran, zalidnila jedna jediná stařena svým nedočkavým, mrzutým a trpícím hlasem.

5

Redaktor vyšel zadní brankou ze hřbitova, pravou rukou si pohrával v kapse kalhot se zlatým knoflíkem, který našel v trávě, ale neuvědomoval si knoflík a nezabýval se povaleným náhrobkem, všechno, co mělo nějakou souvislost s událostmi na hřbitově, odvanula překotná vůně, která vyrazila z lesa a zmocnila se rázem celého ovzduší, jako by vítr uvnitř lesních houštin rozrazil stěny neviditelného vězení. Jsou vůně, které probouzí v lese jenom jaro, potom slábnou, unaví se a na počátku léta usínají a uprazdňují místo silnějším a drsnějším vůním. Redaktor se už dávno nedostal na jaře do lesa a zapomněl na ně. Nyní tu byly, vůně, které objevil, když mu bylo sedmnáct let, neboť každý věk má své objevy, stejně jako každý věk si najde čas, kdy na své objevy vzpomíná.

Redaktor zatoužil po místě, kde poprvé objevil, jak na jaře voní les, a protože rád povoloval nečekaným přáním a miloval náhlé změny, zamířil do lesa, ačkoliv ještě před chvílí zamýšlel vrátit se domů oklikou, aby se vyhnul jarnímu úpalu ulic s vykácenými stromy. Kráčel hlouběji a hlouběji do lesa mezi černé smrky a bledé břízy.

V sedmnácti letech míval do lesa blízko. Bydlil s rodiči a mladším bratrem v domku na samém konci města. Podnes bydlila v domku matka a mladší bratr s rodinou. Stýkal se s nimi málokdy. Měl k tomu své důvody. Když mu bylo sedmnáct, žili všichni ještě pohromadě, a toho jarního odpoledne seděl na poraženém kmenu v lese a za mlázím po nedaleké silnici vrčely, hučely a řinčely německé tanky a obrněná vozidla. Do města se přesunoval oddíl okupační armády. Seděl na poraženém bukovém kmenu se

zápisníkem v ruce, kam si zapisoval výroky slavných lidí a útržky z četby a vlastní nápady. Hned na první list zápisníku zapsal tu starou Pascalovu větu: Všechno lidské neštěstí z jedné věci pochází, kteráž jest neschopnost setrvat v klidu ve světnici. A pod Pascalovou větou stála, podnes si ji pamatoval, jeho vlastní poznámka: Člověk nesmí setrvat v klidu, ani nemůže, protože všechno je pohyb. Zápisník byl napěchován výroky a poznámkami. Po silnici hučely tanky a on si četl Nietzscheův výrok: Kolem vynálezců nových hodnot se točí svět: – neviditelně se točí. Ale kolem herců točí se lid i sláva: toť již „světa běh“.

Četl a shlížel do trávy na sluneční skvrny a cítil sladké vzrušené trnutí v srdci a v žaludku, jaké způsobuje poznání, které nás překvapí a ohromí. To je moje cesta, říkal si, cesta vynálezců, a rozhlédl se kolem sebe jako zrozený tím poznáním a hluboce vdechl jarní vlahý vzduch. A uvědomil si, co vdechl. Les vstával z mrtvých. A potom pach spáleného oleje, benzínu a nafty, který sem dorazil ze silnice, pohltil vůni zmrtvýchvstání a připomněl mu všední a nijak ušlechtilou skutečnost. Jen sluneční skvrny na trávě se pohybovaly svým způsobem dál. Nezávisle. Nebraly vojenský hřmot a pach na vědomí. Ano. Pohybovat se nezávisle. Domníval se, že cesta vynálezců je nezávislá, že je to cesta bořitelů souvislostí, že vytyčují dobrodružně směr v neznámých končinách. I později, když už poznal, že vynálezci neboří souvislosti, ale odhalují je, a že vytyčovaný směr je podmíněn moudře pochopenou závislostí, nemohl se rozloučit nadobro s představou vynálezce, který osvícen tajemným bleskem vnuknutí naráz vynalezne perpetuum mobile.

Taková dávná představa žila v redaktorovi, a snad protože čekal na své vnuknutí, nenapsal od své prvotiny nic, co by dokončil. Jeho autokritičnost lety rostla, pátral stále bedlivěji po jiskření, kterým oslňuje velkolepý vynález a které u sebe nenalézal.

Kráčel zase po lesních pěšinách a vůně, které se na něho spouštěly ze všech stran, mu dodávaly novou důvěru v síly, s nimiž už přestával počítat. Došel až na místo, kde v sedmnácti letech snil se zápisníkem na kolenou. Místo ho zklamalo. Na mýtince stála nová neomítnutá cihlová stavba, od ní se rozbíhalo na dvě strany elektrické vedení. Vůně a skvrny slunce pohybuující se v trávě i na hromadě písku a cihel, pohybuující se nezávisle na změnách, jenom vůně a skvrny nezklamaly.

Zastavil se a smířlivá nálada ho vybízela, aby šel dál, aby se vydal po pěšině ven z lesa na polní cestu, k domku, kde žila matka s mladším bratrem a jeho rodinou. Nebyl u matky už dva měsíce.

Vyšel z lesa a vůně a lesní sluneční skvrny ho opustily. Po několika krocích ho opustilo i počáteční okouzlení a vzpomněl si na článek, který musí ještě dnes napsat. Nevadí, potlačoval myšlenku na povinnost, nezdržím se dlouho.

Přidal do kroku, aby se rychle zhostil úkolu, který mu ještě před chvílí připadal jako příjemné rozptýlení.

Po celou dobu, kterou strávil s Adamem a Stevou, musil Jeníček přemáhat svou netrpělivost. Zatímco seděl u Adama v pokoji, odcházela nějaká jeho neviditelná část na stavbu a hádala se s mistrem. Mlčky. Protože hlučný byl mistr. Vyslychal Jeníčka, kde tak dlouho byl, proč nedodělal práci, kterou měl dopoledne udělat, a pak ty protivné řeči o tom, kdyby všichni takhle.

Příhoda se psem nečekaně přiblížila Jeníčkovi chvíli, kdy předstoupí před mistra.

Cestou na stavbu sestavoval přijatelné omluvy. Dalo mu to dost práce. Od dětství ho vychovávali, aby mluvil pravdu, a každá lež, i ta nejpravděpodobnější, ztrácela v jeho ústech věrohodnost.

Také včerejší večer mu působil starosti, nevěděl, jak dlouho se mu podaří události doma utajit.

Kdyby mohl včerejšek odvolat, hned by jej odvolal.

Usnul pozdě v noci a od samého rána žil v neklidu. Nesnášel, když se na něho někdo díval. Podezírají mne, říkal si. Snídali všichni pohromadě, matka, otec, on a jeho tři sestry. Nemohl se vyhnout jejich pohledům. Zeptají se mne, obával se, budou se vyptávat a já začnu koktat. Snídání prožil v úzkostech. Dívali se na něho a nepoznali nic.

Otec ho dokonce pohladil po hlavě, když odcházel.

Jeníčkův otec pracoval s Adamovým otcem v autolakovně. Adamův otec. To býval námět k hovoru. Obvykle začínala matka:

„Potkala jsem ho. Měl velikou aktovku. Jistě šel zase na melouch. Myslím, že si špatně nežije.“

„Nezávid' cti a bohatství hříšníkovi,“ řekl otec, „vždyť nevíš, jaký bude někdy jeho převrat.“

Otec byl vždycky připraven utěšit se nějakou vyčtenou moudrostí. Všechny jeho moudrosti nabádaly ke klidu, rozvaze, trpělivosti a smířlivosti. Byly to moudrosti, jak se Jeníčkoví zdálo, příliš jednostranné. Moudrosti člověka, který pozoruje běh světa bez prudkosti a vášně a který mívá v záloze jenom poučky pro útěchu. Nepohyboval se na hranici nudy?

Několikrát týdně docházelo k pamětihodným rozhovorům mezi otcem a synem. Otcovi vadily Jeníčkovy dlouhé plavé vlasy uléhající v prstencích na límec košile.

„Ještě ses nedal ostříhat,“ zjišťoval.

Syn neodpovídal.

„Slibovals, že si dáš ostříhat vlasy. My jsme nikdy nechtěli ze sebe dělat holky. Nosit dlouhý vlasy a tak.“

„Holky nosejí krátký vlasy,“ řekl syn.

„Ale ne všechny.“

„Hodně jich nosí krátký vlasy.“

„A hodně jich nosí dlouhý.“

„Já ti vyjmenuju, které holky nosí krátký vlasy, chceš, vyjmenuju ti je.“

Paměťihodná rozmluva o vlasech se dala jiným směrem, mluvilo se, které děvče má dlouhé a které krátké vlasy, přešli na jejich rodiny a otcův uvážlivý, někdo by řekl pomalý způsob řeči hloubil a hloubil stále hlubší jámu, v jejíž tmě naprosto zapadl původní záměr přimět syna, aby se dal ostříhat. Jeníček znal otcovu slabost a využíval ji, kdykoliv se chtěl vyhnout nepříjemným výtkám.

Paměťihodný rozhovor končil obvykle u vzpomínek na otcova učednická léta. Copak tehdy.

Za den, za dva začal otec znovu.

„Byls u holiče?“ Jako by vlasy byly nejdůležitější věc na světě.

„Byl.“

Zvykl si chodit k holiči aspoň na skok, aby nemusil lhát. Protivil si lež a drobné podvůdky ho zbavovaly trapné nezbytnosti lhát. Naučil se rozdělovat pravdu na velkou a malou, velkou zamlčovat a o malé mluvit. Časem se znamenitě zdokonalil. Ani už nezpозoroval, jak skládáním malých pravd roste veliká lež.

Jeníček hledal autoritu, někoho, kdo zbytečně nedebatuje, někoho velikého, silného. Neústupného, smělého. Někoho, kdo by se odvážil. Zkrátka Stevu.

Ale Stevova legenda dostala trhlinu a trhlinou jako zvětšovací sklem spatřil Jeníček sebe a své postavení. Steva utíkal po schodech, nezmohl se na jedinou odpověď rozběsněnému úředníkovi v pyžamu. Neočekávaná ostuda.

Jeníček se vplížil do ještě neomítnuté novostavby. Vystoupil do svého patra. Všude ticho. Dal se do práce. Ticho kolem něho působilo

tísnivě. Jako by mu vyčítalo. Jeníček byl přece jen syn svého otce. Možná že mě mistr hledá, byl tady, nenašel mne a teď mne hledá.

Jeníček vysekával zeď, jeho osamělé tukaní se neslo prázdnými místnostmi novostavby, rozléhalo se po schodišti a klesalo až do sklepa, osamělé klování nepatrného datla v nesmírném lese. Cítil se opuštěný, zrazený včerejškem i dneškem, a vinný.

Přešel z místnosti do místnosti. Tak tohle je kuchyně. Jakmile ho to napadlo, uvědomil si, že má hlad. Vyhledal starou aktovku, kterou nosil do práce. Vytáhl chleba se sádlem, jedl a přemýšlel o včerejšku. Nejraději by se o čtyřiaadvacet hodin vrátil. Zacouval by.

„A hele,“ řekl mistr, když ho spatřil sedět na hromadě dlaždic s chlebem v dlani. „Tady už je poledne.“

Jeníček se ho polekal. Nevšiml si, že někdo přichází.

„Tak co,“ řekl mistr, „jak to jde?“

V pořádku, pomyslně si Jeníček, mistr si protáhl přesnídávku a namazal se. Pivo z něho bylo cítit na tři kroky. Dneska jim přišla čerstvá dvanáctka, samozřejmě. Tak co. Když mají dospělí lidé dobrou náladu, vždycky na tebe volají: Tak co. Polkl sousto a prohlásil:

„Všecko v pořádku.“

„Ohromný,“ řekl mistr, „jen do toho. Až dojíš, tak se dej do toho.“

Jeníček kývl.

„A dej se ostrihat,“ řekl mistr, „ty kluku chlupatej.“

Jeníček jedl a přestal si ho všímat.

„Máš vlasy jako ženská. Jo. Měl jsem jednou zrovna takovou, s takovýma vlasama...“ Mistr se rozpovídal, zapálil si a povídal a dělalo mu to dobře.

Jeníček ho neposlouchal. Kdykoliv si mistr protáhl přesnídávku, a to bývalo několikrát do týdne, přebíral a potom vyprávěl o svých milostných dobrodružstvích. Dělal ze sebe kohouta.

Jeníček znechuceně zastrčil chleba do aktovky, vzal nářadí a odklidil se vedle.

Mistr vykládal dál. Nešlo mu ani tak o posluchače jako o to, aby vypověděl všechno, co měl na srdci. Jeho hlas se hezky odrážel od prázdných stěn a zvučel. To se mu líbilo a kladl důraz na samohlásky.

„S tou, s tou, ou, ou,“ houkal do prázdnoty před sebou.

Jeníček zrychlil úderý kladiva. Houkání připomínalo nočního ptáka, který nese neblahé poselství.

Otec redaktora Póla pocházel z chalupy a do smrti ho neopustil stesk, který doprovází citlivé vesničany do měst a který se pokoušejí zahnat jakoukoliv činností, jen když jim přibližuje ztracený domov. Proto koupil domek na samém okraji města, pěstoval králíky a slepice a najal i kus louky, kterou vlastnoručně kosil. V domku se možná ještě někde povaluje starý kalendář s rytinou Smrti. Kostlivec kráčel přes pole a města, v kostlivých prstech kosu. Smrt, ten hrozný žnec.

V třinácti letech kosil už redaktor sám. Viděl, jak stébla trávy rychle klesají pod zakřiveným ostřím kosy a půda dosud zakrytá trávou ukazuje skrytá šedohnědá místa. Od té doby chápal hrůzu ukrytou v rytině. Kosa byl nástroj, který odkrýval, že vespod života je smrt. Do týdne zarostla lysá místa na louce znovu. Střída generací. Ustavičné narůstání. Ale týkalo se odstřižené trávy?

Tak tady. Tráva a tráva. Ještě je a byla a bude. Hlína mokrá, jako když se rodil svět. Vlhkost, z které se všechno rodí. V létě půda okorávala a svírala umdlévající stébla, rdousila je. Tady. Brzy budou kosit. Smrt, ten hrozný žnec.

Domek byl prostý a bez ozdob. Otec byl šetrný pan učitel a stále počítal. Ale pak, když bylo všechno hotové, zatoužil nějak hotové

dílo okrášlit a jako chudá dívka, která se snaží dodat lesku prostým plátěným šatům několika pestrými stužkami nebo křiklavou sponou, posadil na sloupky u vrátek dva cementové lvy. Podobali se lvům stejně jako kočkám nebo psům, ale úlohu něčeho navíc – a čím jiným je ostatně měšťákovi krása – splňovali naprosto.

Redaktor viděl lvy už z dálky, nově natřeni pískovou barvou svítili mu vstříc, a sotva přišel blíž, pozdravily ho z hrudkovitých lvích hlav nevidomé, a přesto stále potměšilé oblé oči. Měly se čemu posmívat, jeho návštěvy v tomto domě nepatřily k idylickým zážitkům.

Drátěným pletivem vrátek spatřil matku. Klečela na záhonku, zády k redaktorovi, a sázela stroužky česneku. Krátkými ráznými pohyby. A bylo jí přes sedmdesát.

Stál pod pohledem žlutých lvů a pozoroval, jak pracuje. Ucítila jeho pohled v zádech. Obrátila se.

„Hledáte někoho?“ řekla.

„To jsem já, maminko.“

Zvedla se ze země a váhavě, odtahujíc od sukně ruce zašpiněné prstí, přistoupila k vrátkům.

„Ale,“ řekla a protahovala ve slově e, „alé.“

„Jdu na skok.“

„Jak jinak.“ Její odevzdanost měla v sobě něco téměř zlomyslného.

„Ty jsi mě nepoznala?“

„Špatně vidím, hochu.“

Odemkla mu. Prošel mezi lvy a nechal je za sebou. Lvi civěli na cestu před vrátky. Redaktor nebyl ten pravý, koho vyhlíželi.

„Proč nenosíš brýle?“ zeptal se matky.

„Budu na zahradě chodit s brýlema.“ Určovala si pravidla a nemínila je přestupovat.

Z ostrého výsluní vešli do zavlhělého stínu předsíně. Zасhlé mýdlo a vřelá pára z polévky. Byl doma.

„Jestli jsi chtěl mluvit s Josífkem –“

Ne, nechtěl mluvit s bratrem.

„Dášenska je také v práci. Všichni pracujeme. Všichni.“

Ne, nechtěl mluvit s jeho ženou.

„Kateřina je na krajské konferenci mládeže a Bertík je –“

„Já vím,“ řekl. Nezajímaly ho bratrovy děti a neměl důvod, aby se nutil do zájmu. Chtěl na chvíli zapomenout na mladé lidi, na svůj článek. Mladí lidé. Nebyl on také mladý vzhledem ke své matce? Vzhledem k něčemu jsme všichni mladí. Zní to optimisticky, tohle by měl uplatnit ve svém článku.

„Já ti jenom chtěla ukázat, že nikdo z nás nezahálí.“

„No dobře,“ přijal redaktor smířlivě narážku.

V matčině pokoji stála postel, skříň, stůl, dvě židle, křeslo, prádelník a železný, bledě modrý stojan se smaltovaným umývadlem. V domě byla koupelna, ale matka si myla ruce ve svém umývadle v pokoji. O tom redaktor už věděl. Dnes ho překvapila elektrická plotýnka na prádelníku. Byla zapnutá a hrnec s polévkou bublal a vypouštěl do pokoje horký pach hovězího vývaru.

„Ty nevaříš v kuchyni?“

„Tady to mám pohodlnější.“

Mlčel.

„Samozřejmě že to mám pohodlnější.“

„Když to děláš kvůli pohodlí...“

„Člověk hodně pracuje a zaslouží si trochu toho pohodlí. Jen si vezmi dneska. Zasázela jsem česnek, cibuli, salát. Těmahle rukama.“

Matka ráda hovořila o práci, připomínala tím ty, kteří nedělají. Dřina, samá dřina. Redaktor rozeznával dvojí druh práce. Práci,

kteřá polidštuje, a práci, kteřá odlidštuje. Jeho matka jako by práci v posledních letech něco umrtvovala, okázale a vyzývavě. Bylo v tom kus dětského pocitu: dobrá, přinesu vám obět, ale věřím, že vás to bude mrzet.

„S dechem je to horší, to víš, o tom Josífkovi ani neříkám. Proč mu přidělovat starosti. To máš někdy v noci. Probudím se a ne a ne chytit dech. A taková ta úzkost.“

Redaktor viděl tu noc před sebou, noc na posteli mezi stolem, prádelníkem a umývadlem a elektrickým vařičem, noc se ztraceným dechem, těsnou, dusivou noc. Ale na konci života všichni vcházíme do soutěsky, kteřá se úží a úží, až se lokty otíráme o hranice cesty. Nezbyvá místo, aby nás někdo doprovázel. Bylo mu matky líto. Osamělá. Ale není každý člověk sám? Namlouvá-li si něco jiného, jen se klame. S oblibou přirovnával styk s lidmi ke kulečnickovým koulím. Styk s lidmi jako řada nárazů. Jsme sami. Rainer Maria Rilke. Zápisník s výpisky. Měl by tu někde být. V bedně na půdě.

Podíval bych se.

„A taková ta úzkost,“ opakovala matka.

Seděla proti němu na židli a opěradlo jí bylo v tom okamžiku vysoké, choulila se na sedadle, hroutila, měkké části jejího těla ztratily oporu, kosti na několik vteřin zmizely.

„Maminko,“ řekl.

Napřímila se a její záda zakryla opěradlo židle.

„Prosím tě, co to nosí Otko za kalhoty,“ řekla, „celá zadnice je jí vidět.“

Redaktor byl zaskočen uprostřed soucitu a lítosti. Matčina věta ho ohromila.

„Nebo jsi jí v těch kalhotech ještě neviděl?“

„Viděl. A co ti na nich vadí?“

„Tobě na nich tedy nevadí nic?“

„Nevím, proč by mi na nich mělo něco vadit.“

„Hm,“ bručela podrážděně, „hmhm.“

„Opravdu nevím co –“

„Je nestydatá, nestyda. A tobě to nevadí. Ty, jako redaktor, bys měl jít proti tomu. Ale ne. Vy na hanbě vyděláváte. Časopisy. Fuj. Samé potvory svlečené nebo nedooblečené. Něco ti povím. Byla jsem mladá. A jak jsem byla mladá. A hezká. Ale moje kolena viděl až můj muž.“

„To víš, je jiná móda,“ prohlásil lhostejně. Dát matce za pravdu znamenalo dát se porazit.

„Jdi do biografu,“ pokračovala, jako by ho neslyšela. „Je to samá postel, samé olizování a nahatosti. Nestydové. Ale tobě to nevadí. Asi na tom taky vyděláváš.“

Ovšem, musilo to skončit u peněz. V poslední době tam vyústily všechny matčiny hovory. Trpěla strachem z nouze, a jakékoliv domněle jisté postavení, které přinášelo svému majiteli zisk, v ní probouzelo útočnost. Chtěl říci, že na tom nevydělává, ale jeho odpověď ji patrně nezajímala. Byla přesvědčena. Pochybnosti jen vyslovovala. Necítila je.

„A proč ne?“ nedala se zastavit. „Nikdo se ničeho nebojí a každý chce jenom rozinky. Užívat a hřešit a brát za to peníze. Za hříchy berete peníze.“

„Ale ne, neberu,“ bránil se chabě s vědomím, že je zbytečné bránit se.

„Jen nepovídej,“ povzdechla matka. „Nechceš trochu polévky? Hovězí. Dobrou.“

„Děkuju. Přišel jsem jenom na skok a budu zase muset jít.“

„Máš asi doma lepší.“

Vstal. Nutil se do bodrosti:

„Ani nevím, co se doma vaří.“

„Jenom zdravá bych chtěla být,“ řekla matka a nezvedala se ze židle. Opět mu připadala malá a nemohoucí. „Kdybych byla mladá, to bys koukal, co bych ještě všechno dokázala. Kdybych byla mladá. Život je pryč. Někdy se ptám: proč jsem žila? Pro muže? Ale ten umřel. Pro děti?“

„Ale maminko,“ řekl a položil jí ruku na rameno.

Uchopila ji. Bříška jejích prstů šustila po hřbetu jeho ruky. Suché, pevné a drsné prsty.

„Josífek je hodný,“ šeptala. „Je hodný.“ V očích měla slzy. „Jdi,“ řekla, „když musíš jít, tak musíš. V životě pořád musíme, vid'. Musíme a musíme.“

Šla s ním do předsíně a tady se redaktor srazil s bratrem. Všichni byli překvapeni.

„Copak, copak?“ řekl bratr.

„Ty nejsi v podniku?“

„Měl jsem něco vyřídit na městském výboru, a tak jsem zaskočil domů pro nějaké papíry, potřebujeme je...“ překotně a rozmrzele vysvětloval Josef. Měl před starším bratrem vždycky nepříjemný pocit, že přišel, aby dohlížel. Pro jistotu zaujímal obranné postavení předem.

„Tak jsem, Josífk, zasadila česnek a –“

„Dobře, dobře.“

„Matka by už neměla lézt po zahradě,“ řekl redaktor.

„Vidíš, vidíš, neměla bys lézt po zahradě.“

„Neměla. A kdo zasadí česnek?“

„Pojď k nám,“ vybídl Josef bratra.

„Už musím jít. Jestli chceš, vezmi si ty svoje papíry a můžeme jít spolu.“

„Jak chceš, úplně jak ty, úplně.“

„Ale jestli se chceš doma zdržet...“

Přijal to jako pokárání dohlážítele.

„Na to nemám čas. Moc práce, moc práce.“

Redaktor vyšel z domu, na slunce.

Josef nechal přesto dveře pokoje pootevřené, aby bylo slyšet, jak skládá papíry. Měl zlost. S těmi papíry to byla hloupost. Nemá ani aktovku. Nakonec vzal z knihovny kartónové desky a vložil do nich několik listů čistého kancelářského papíru. Přecházel po pokoji, aby se uklidnil. Z hrnku na stole vypil zbytek čaje od snídaně. Aby se uklidnil.

Když přišel na zahradu za bratrem, bylo mu už líp.

Redaktor se vracel s bratrem stejnou cestou, jakou přišel. Bratr byl menší a zavalitý, trpěl blahobytem a výraz jeho obličeje hlásal: ano, mám se dobře, ale je to nějaké štěstí? Opatroval ten výraz obličeje. Domníval se, že kdyby neměl ve tváři zapsané trápení, soužení, důležitý spěch, mohl by si velmi ublížit. Byl za ta dlouhá léta, kdy zastával v podniku vedoucí místa, přesvědčen, a také to vyhlašoval na schůzích, že cílem socialismu je blahobyt. Aby se všichni měli dobře. Cíl je však něco, co leží před námi. Kdyby byl přiznal, že se mu vede dobře už teď, byl by jaksi vypadl z plánu.

„Slyšel jsem, že budeš mít nový vůz,“ řekl redaktor.

„Snad.“ Bratr nikdy neodpovídal přímo, ano, ne. Mělo to určité výhody. Pro něho. „To víš, mám tolik práce v podniku, potřebuji... jako dneska. Městský výbor a zase domů... Ty listiny...“ zatřepal deskami v ruce, „kdybich si to objed, ušetřilo by se času. Produktivita práce, víš, nás může spasit jenom produktivita práce.“

„Tebe otec neučil kosit, vid'“

„Kosit? Co tě to napadlo?“

„Ovšem, nemohl tě učit kosit, byl jsi příliš malý.“

Josef potřásl hlavou:

„Vy umělci.“

Redaktor byl pro něho umělec, spisovatel s výrazně vysloveným „p“, kterým se pokoušel to nevinné slovo ponížít.

„Drž hubu, buď tak laskav,“ řekl redaktor. Vzpomněl si na svůj článek a na umění, kterého by se rád zmocnil. Unikalo mu stále rychleji a rychleji.

„Nemusíš být hned sprostý,“ urazil se Josef, „v mé rodině nepadne jediné hrubé slovo. V mé rodině rozhodně ne.“

„Správně,“ řekl redaktor, „a kdy postavíte matce do pokoje i klozet?“

„Rozumím, rozumím,“ vykřikoval bratr, „a že má největší pokoj v domě, to sis nevšiml. To nechceš vidět.“

„Bylo mi jí líto.“

„Líto, líto. Vezmi si ji k sobě. Máš velikou vilu a je vás míň.“

„Vila patří tchyni.“

„Divím se, že ji té tvé tchyni nezabavili.“

„Škoda, že jsi tehdy neměl moc i nad naší čtvrtí, co?“

„Vyčítáš mi domovní prohlídky před patnácti lety?“

„Ale ne, jen jsem si vzpomněl, jak jste našli papírníkovi v kuchyni balík sešitů. Nejdřív sešity a pak papírníka oběšeného na půdě. Zatímco jste cpali do aktovky sešity, upláchl vám Nehup s milióny.“

„Nepopírám,“ řekl Josef, „byly omyly, prosím, byly. Ale byly to omyly z nadšení.“

Míjeli stavbu transformátoru. Znovu jarní lesní vůně. Ale už to nebylo ono. Kolem vynálezců nových hodnot se točí svět. Sluneční skvrny. Pach skvrnitých tanků německé okupační armády. Národní hrdost a nenávisť. Ti mladí už neznají nenávisť. Leda závist. Závidějí Němcům jejich oply a mercedesy. Redaktor vytáhl zápisník, aby si poznamenal, co ho napadlo. Také jsem se chtěl u matky podívat na půdu. Po starém zápisníku. Vždycky něco chci, a pak to neudělám.

Redaktor listoval v zápisníku při chůzi. Poslední poznámka. *Pansexualismus*. Jak to říkala matka? Samé potvory svlečené. Nestydy. A co jsem zapsal já? *Sexualita jako jistota? Jistota ve vratkém světě? Možná že stárnu a některé souvislosti mi unikají.*

„Co si píšeš?“ zeptal se bratr.

„Něco mi napadlo.“

„Dodávám ti náměty? Budou procenta?“

Na redaktora padl smutek. Obcházeli hřbitovní zeď rozpálenou sluncem.

„Moc toho nenamluvíš,“ řekl bratr.

„Někdy ne.“

Neočekávaný nápor větru vyrazil bratrovi z ruky desky a hnal je po louce. Křídla desek se rozmáchla jako k odletu a čisté bílé papíry se rozptýlily mezi sedmikrásky.

Josef zrudl a pustil se na louku pochytat, a jak se utěšoval, skrýt, co se dalo.

Redaktor sledoval Josefovy skoky, těžkopádné skoky tělnatého pána.

„Mám ti jít na pomoc?“ zavolal.

„Ne!“ zapištěl zděšeně Josef a strkal prázdné papíry chvatně zpátky do desek. Udýchaný se vrátil na pěšinu.

„Štěstí,“ řekl redaktor, „že ti ty důležité listiny neuletěly v lese. Tam by se hůř hledaly.“

„Štěstí, štěstí,“ breptal Josef. Nic nepoznal, utěšoval se, nic nepoznal. Neobyčejně věřil v sílu slov. Zvykl si užívat jich místo činů.

„Jsou to nenahraditelné dokumenty,“ řekl.

Redaktor mlčel. Nač ta hra?

„To by byla práce, všechno psát znovu,“ řekl bratr.

Nač ta hra?

6

Stevu probudil vlčí hlad. Slunce za oknem stálo vysoko a do pěti hodin, než začne u Evy sláva kolem jejích narozenin, bylo ještě daleko. Tam se nají. Ale do té doby.

Natáhl ruku na podlahu a zvedl sklenku k ústům. Pil vleže. Voda byla vlažná a měla zatuchlou příchut'. Celý pokoj měl zatuchlou příchut'. Květiny z drátů a škeblí ve váze měly zatuchlou příchut'. Byly opředené jemnou pavučinou. Nikdy si jí nevšiml. Slunce ji odkrylo. Zarámovaná fotografie vousatého bělogvardějce měla zatuchlou příchut'. Steva se rozhlížel v pokoji a ochutnával jednotlivé předměty očima. Hnědá vybledlá poduštička na křesle vypadala karamelově. Aspoň bonbón. Kdyby byl zapomenutý bonbón. Šátral po kapsách texasek. Kapesník, zápalky, obrázek vytržený z časopisu: Brigita Bardotová a její playboy. Vlastně její ňadra a nohy a k tomu Brigita Bardotová a její playboy. Zmačkal obrázek a hodil jej pod divan. Co nepotřeboval, házel pod divan. Obrázek herečky se mu jevil jako nehorázná hloupost. Když má člověk hlad. Tak co. Napil se ještě jednou. Kdyby měl aspoň koruny. Sešel by dolů. Pět minut odtud je krám. Také by mohl požádat stařenu o kus chleba. Vedle je ticho. Třeba odešla. Málokdy touhle dobou odcházela, ale co kdyby. Klíč od skřínky na jídlo schovává. Naštěstí ví Steva, kam klíč schovává. Neřekl by jí o chleba ani zanic. Je jí dlužen nájem. Máme svou hrdost, ne? Nábytek má báječnou hnědou barvu. Hnědá kůrka čerstvého chleba. Strýc jídal strídku. Bezzubý. Stevovi zbyly křupavé kůrky. Míval svůj krajíc a ze strýcova kůrky. Dvoje kůrky a jeden krajíc. Čtvery kůrky na dva krajíce. Salám je také dobrý, ale musí mít v sobě špalíky špeku.

Prsty se po něm lesknou jako sklo v kredenci. Zvedl sklenku. Byla prázdná. Na dně rezavý oblouček. Železitá. Mít v žaludku železnou konstrukci na podepření, aby mu v něm nevzlykalo hladu.

Vstal, odemkl tiše pokoj, aby neprobudil stařenu, kdyby náhodou spala. Otevřel dveře. Stařena seděla u stolu předkloněná, hlavu na předloktí, spala. V zámku skřínky, kam ukládala potraviny, trčel klíč. Steva obešel po špičkách stůl, tiše odložil prázdnou sklenku na skřínku a velice opatrně otočil klíčkem v zámku. Copak tu má? Pytlík s cukrem, dvě housky, mléko v hrnku. Rozpakoval se.

„Tohle ne, pane, tohle ne,“ uslyšel za sebou stařenu. Lekl se. Stařena stále seděla na židli u stolu, ale měla vztyčenou hlavu, tváře zarudlé od spánku a vzteklé oči. „Copak tam děláme, co?“

„Nic,“ řekl, jako by se ho to netýkalo. „Šel jsem pro vodu a náhodou se vám otevřela skřínka. Tak ji zavírám.“

„Vy ji neotvíráte. Vy ji zavíráte.“

„Zavírám ji.“ Steva zavřel skřínku, zamkl ji a klíč položil na stůl. Nevinně se usmál: „Vy jste si myslila, že vám otvírá skřín?“

„Právě to, právě to,“ kývala stařena hlavou.

„Jdu pro vodu,“ uchopil Steva sklenku a ukázal ji stařeně.

„Moc pijete.“

Odkulhal na pavlač víc proto, aby ve stařeně vzbudil soucit, nežli proto, že by ho noha bolela.

Na pavlači ležel krátký stín a slunce hrálo do zad. Lepší by bylo odejít někam ven. Hlava ho už nebolela, a nebýt hladu, bylo by všechno snesitelné. Neměl na život velké nároky. Jen mu nesměl život překážet. To ne.

Napustil do sklenice vodu. Samá voda. Už jsem jako žabák. Napustil si ještě jednu a šel zpátky.

„Poslouchejte,“ oslovila ho v kuchyni stařena, „vy mi nechodte do mých věcí.“

„Kdo vám chodí do vašich věcí?“

„Nechodte mi do mých věcí. Já vám do kufru taky nechodím.“

„V pořádku, madam.“

Zalezl do svého pokoje a zamkl za sebou. Babča. To se rozumí, že mu do kufru chodila. Několikrát to poznal. Chodila mu do kufru ze zvědavosti. Krásu ztratila, rozum ztrácela, ale zvědavost ji nepouštěla. Pánové, byla zvědavá jak hejno opic. Kolikrát ji večer přistihl na pavlači, ucho u cizích dveří nebo oko na klíčové dírce. Sázel by se, že i jeho pozorovala klíčovou dírkou. Natáčel proto klíč k zámku tak, aby nic neviděla. Jak dostane výplatu, zaplatí jí a vystěhuje se. Už ho tu v městě nic nebaví. S partou to začíná být slabší. A Danka. Nakonec by ho uhnala. Postavil sklenku na podlahu vedle divanu a znovu se natáhl. Oprašoval si smítka z texasek. Byly správné. Konce trochu otřepané a na stehnech a kolenou podlouhlé vybělené skvrny v modrošedé látce. To je ono, povídal mu šofér, s kterým jezdil. Texasky mají mít vepředu fleky, jako by je vylízal pes.

V žaludku mu zavzlykalo. Položil si dlaň na žaludek a přivřel oči. Ne, spát nemohl. Byl vyspalý.

Už si myslel, že se mu něco zdá, ale nespál, byla to skutečnost. Stařena v kuchyni s někým mluvila. Dokonce jí rozuměl.

„Ano, slečno,“ říkala, „ale jenom na chvíli. Kvůli pověsti, víte, přišla bych do řeči.“

Někdo klepal na dveře pokoje. Šel otevřít.

„Danko, co je?“

„Co by bylo. Musím s tebou mluvit.“

Když vstoupila, otočil pro jistotu klíčem v zámku.

„Ne tak nahlas,“ řekl.

„Už jsem nemohla v práci vydržet. Taky se mi nějak udělalo špatně.“

„Nemáš něco k jídlu?“

„Jak můžeš myslet na jídlo? Právě teďka.“

„A jak nemůžeš myslet na jídlo? Něco s motorkou?“

„Človče, ty myslíš jenom na jídlo a na to, jak sehnat motorku. Vážně myslíš jenom na to?“

„Myslím na ledacos. Jenže mám hlad.“

„Můžeme jít něco sníst.“

„To je nápad.“

„Ale nejdřív –“

„Co nejdřív?“

„Chytili nějakého kluka. Jmenuje se Bolek. Říká se, že to na hřbitově udělal on. Opil se, vlezl na hřbitov a lidi ho tam viděli. Učitel Hajnes mi to povídal.“

„A co má bejt?“

„On to přece neudělal.“

„Co je mi do toho.“

„Víš, že to neudělal.“

„Mám snad jít a povědět, kdo to udělal?“

„To... snad ne... já nevím.“

„Když nevíš, tak se pojd' najíst. Nepumpuj si do hlavy zbytečnosti. Chceš se napít vody?“

„Ne.“

„Jenom se přezuju a jdu.“

„Moc čisto tu nemáš.“

„Zbožňuju čistěny.“

Obouval se.

„Musím ti povědět ještě něco jinýho,“ dívala se kolem sebe. „Kdo je to?“ ukázala prstem na fotografii vousáče.

„Můj bytnej. Už je dvacet let po smrti.“

„To bude smutný, až budeme dvacet let po smrti, co?“

„Máš ale myšlenky.“

„Jéje, kytky ze škeblí.“ Podivovala se prostoduše všemu, co ji obklopovalo. Když nemá člověk hlad, může všechno obdivovat a dělat si všelijaké starosti. Ale když má hlad, má starost jenom se svým hladem.

„Tak už pojd',“ vybídl ji a vyběhl z pokoje rychle, až zapomněl na výron.

Stařena stála podezřele blízko dveří.

„Mohli jste ještě zůstat,“ šišlala přívětivě, „tolik spěchat jste nemusili.“

„Co si vůbec myslíte?“ řekl Steva. „Tohle je moje sestra, abyste věděla.“

Sotva vyšli z domu, pustila se Danka do Stevy:

„Proč jí povídáš nesmysly? Řekla jsem jí, že jsi můj snoubenec. Bude si myslet, že si z ní děláme legraci.“

„Neboj. Má paměť jako cedník. Do rána se jí všechno spláchne.“

„Je chudák.“

„Každej jsme nějak chudák. Totiž. Bud' jsme všichni chudáci, anebo nikdo není chudák. Záleží, jak se na věc koukáš.“ Věťřil jídlo a povznášelo ho to.

„Někdy si skoro myslím, že nemáš srdce.“

„Srdce má každej.“

„Ale tak, srdce. Copak je?“

Steva se zarazil a zůstal stát.

„Výron,“ zašklebil se, „jen pojd' a na nic se neohlížej.“

„Kam půjdeme?“

„Někam blízko.“

Nejbliž byl bufet Na Pískovně. Bufet s částečnou samoobsluhou. Deset stolků se židličkami a tři dlouhé pulty, kde se jedlo vestoje. Bufet byl prázdný, jenom u jednoho stolku seděli dva

zedníci. Popíjeli a hádali se. Pokladní zívala a čechrala ve vázičce konvalinky.

„Sedneme si,“ prohlásila Danka.

„To se ví,“ hrnul se Steva ke stolku.

„Co ti mám přinést?“

„Co,“ zadíval se na tabuli, kde byly vyvěšeny názvy pokrmů. „Hrachajdu,“ objednával, „a... řízek s kaší.“

Řízky už nebyly. Donesla mu vepřovou s knedlíkem a zelím a hrachovou polévku. Zasmál se a hned ponořil lžící do polévky.

„Ty...“ polykal, „nebudeš... taky jíst?“

„Mně ti bylo špatně.“

„Ale.“

„Už jsem myslila, že umřu.“

„To snad ne.“

„Plakal bys?“

„Nač?“

„No. Že jsem umřela.“

„Jo. To se pláče.“

„Člověče.“

Dal se do smíchu. Bylo mu náramně. Možná, že se od babči nevystěhuje. Ovšem, proč se stěhovat. Zůstane tady. Jeníček ví o laciném motocyklu. Dal se do vepřové pečeně. Maso bylo skoro studené. Knedlíky oschlé. Nebyl zkrátka čas oběda. Lidé, kteří měli na oběd, uvažovali už o svačině nebo o večeři.

„Fajn,“ pochvaloval si Steva a nabíral na vidličku škraloup mastnoty.

Dance se zvedl žaludek. Tuk a zelí, tuk a zelí. Vyvstala před ní obvyklá nedělní scéna. Otcův žlučník.

Hajnesová, která šila na stroji proti ní, jí řekla:

„Jste nějaká přepadlá.“

„Není mi dobře,“ přiznala se.

„Vidíte, tohle neznám, musím to zaklepat,“ tūkala Hajnesová kotníkem prstu do dřevěné desky šicího stroje. „Špatně od žaludku mi vlastně bylo jenom, když jsem byla v jiném stavu. Zpočátku. Potom už ne. To bývá. To je normální.“

„Asi jsem něco snědla,“ vpadla jí Danka do řeči.

„Asi.“

„Určitě jsem něco snědla, určitě. Toho zavináče jsem snědla. Zavináče. Nezdál se mi, ale snědla jsem ho.“ Vymýšlela si chvatně, aby zažehnala jinou vtíravou myšlenku.

Potom, odpoledne, tu část odpoledne, kdy ještě vydržela sedět u stroje, dotírala na ni představa, nijak nová, ale řečmi učitelovy manželky posílená.

Danka si přála mít dítě. Bylo to staré přání, kdybych tak měla dítě, napadlo ji už tehdy, když jako dvanáctiletá holka dostala po smrti své spolužačky angínu a prožila několik dní v děsivých úzkostech, že zemře. Matce se tehdy se svými úzkostmi nesvěřila z ostychu před matčíným sebevědomím, jistě by se byla jejímu strachu vysmála, jenže Danka tehdy potřebovala, aby jí někdo aspoň trošku, trošku uvěřil a teprve potom jí krok za krokem, slovo za slovem její úzkost vylouval. Nesvěřovala se tehdy matce i z jiného důvodu. S dětskou zlomyslností sledovala matku, jak listuje v tlusté knize se zlaceným nápisem *Domácí lékař*, a utěšovala se už předem jejím pláčem, až sezná, že je všechno marné, ty zábaly, kloktadla a čaje a citróny s kůrou i bez ní, až matčina tvrdohlavá moudrost se dá na ústup před jistotou, že už nemá dceru, ale jenom hrobeček na hřbitově. V té době si přála mít dítě, snila o něm, toužila je mít. Ne takové malé, kočárkové, ale dítě už větší, chodící, mluvící dítě, snad jenom o málo mladší, než byla sama, s kterým by si v posteli vyprávěla. Stonalo by jako Danka

a Danka by je utěšovala a říkala by mu, že neumře, protože kdo je mladý, nemůže umřít, protože smrt obchází jenom staré lidi. Kdyby se jí dítě zeptalo, proč tedy umřela její spolužačka, vysvětlila by mu, že spolužačka neumřela, že se odstěhovala nebo že odjela na dlouhý výlet, že se někde toulá a povídání o její smrti je jenom povídání dospělých, a ti toho napovídají tolik, že všechno ani nemůže být pravda.

Poslední dobou žilo dítě už v pokoji, který Dance rodiče vyklidí, až se vdá za Stevu. Zнала nábytek pokoje, věděla, jaké záclony si pořídí, znala i obsah zásuvek, všechno bylo promyšleno předem a dítě, které si listovalo v obrázkové knížce, sedělo u okna a mělo světlé kudrnaté vlasy a modré oči, bylo hebké, chmýrnaté a vonělo mýdlem, šeríkovým mýdlem. Sen o takovém dítěti se jí neměnil, ani když chodila s černovlasým, tmavookým Stevou, který měl drsné, veliké ruce a jehož texasky a košile roznášely stále lehký pach zatuchliny z pokoje stařeny Filipovovy.

Danka se dívala stranou a čekala, až Steva dojí. Pohled na mastný pokrm byl nad její síly.

„Takhle pivo. Kdyby bylo.“

Přinesla mu pivo, posadila se proti němu, a jak ponořil do pěny horní ret, dostala chuť napít se také. Odtrhl sklenici od úst a změřil okem, kolik mu ještě zbývá. Moc toho nebylo.

„Dej mi také,“ řekla.

Přisunul jí sklenici. Napila se a dodala si odvahy.

„Poslyš,“ řekla.

„Jestli chceš mluvit o hřbitově,“ přerušil ji, „tak to raději nech. Já jsem Jeníčkovi neporoučel. Něco jsem mu naznačoval. Neporoučel jsem. Každý ať si dělá, co chce. Jeníček dělal, co chtěl. Jestli chytili nějakýho... jak jsi říkala...“

„Bolka.“

„... jo, tak se to týká toho Bolka, to, že ho chytili, a ne nás, rozumíš? Každý ať se stará o sebe. Copak nevidíš, že se každý stará jen o sebe?“

„Já se nestarám jenom o sebe. Starám se i o tebe.“

„To tě šlechtí,“ uznal Steva, „ale nikdo ti za to nic nedá.“

„Ani ty?“

„No, počkej –“

„Jak to, počkej?“

„Ty něco chceš?“

„Poslyš, vůbec nechci mluvit o hřbitově.“

„Že vím, o čem chceš mluvit?“

„O čem?“

„O tom pokoji. U vás. Jak ti ho rodiče vyklidějí. Zrovna o tom pokoji, nemám pravdu?“

Ne, to nebyla pravá chvíle, aby začala hovořit o něčem, co by se týkalo, byť vzdáleně, toho pokoje. Musila zalhat.

„Ne,“ řekla.

„Tak mluv.“

Nevěděla o čem. Nemohla mu to povědět. Bylo jí, jako by seděla u stolu s matkou, s jejím *pochovitelně*. Jsou lidé, pro které byl svět stvořen, ti všechno chápou a jinak jim po ničem nic není. Ale jsou lidé, pro které svět nebyl stvořen, a ti ho dobře nechápou, nosí v hlavě spoustu otázek. Zřejmě se ptají na nesprávném místě, nebo jsou jejich otázky nesrozumitelné?

„Jestli nechceš mluvit, nemusíš.“ Byl spokojený. Najedl se a chybělo mu jenom druhé pivo. Otáčel prázdnou sklenicí.

Jindy by mu Danka přinesla další pivo. Dělal, že nevidí jeho žádostivé pohledy. Měla na něho zlost. Přesně jako s matkou. *Pochopitelně*.

Zedníci vzadu se hádali a bili pěstmi do stolu. Hádali se o kopanou. Šikmé paprsky jarního slunce jim blýskaly v očích. Kopaná. Motocykly. Danka pocítila hluboké opovržení k mužům. O co jim jde. Možná že nejsou vůbec schopni lásky. Na talíř vepřovou, do püllitru pivo, do úst řeči o kopané nebo o motocyklu, do postele ženskou. Život je pro ně jeden veliký oběd. Znovu se jí udělalo zle.

„Co se tak koukáš?“ zeptal se Steva.

„Tam,“ řekla a pokynula hlavou, „Andulka.“ Byla jí vděčná, že se objevila. Nesvěřila by se Stevovi ani za nic s tím, že je jí nevolno.

Andulka vstoupila do bufetu v okamžiku, kdy pokladní uznala za vhodné okřiknout zedníky.

„Pánové, pánové, mírněte se,“ volala.

Zedníci zmlkli a všimli si, že mají prázdné sklenice. Šli s nimi k výčepu. Pomalé a jisté zvyšování tržby ženu v pokladně uklidnilo.

„Co bys ráda, děvenko?“ usmála se na okounějíci Andulku.

„Vyber si, zaplatíme,“ řekl zedník.

Steva se ohlédl, dlouze a se zájmem. Vzpomněl si na něco. Už je to hezky dávno, ale s Adamem to ještě dneska lomcuje, když na to udělá narážku. Měl by mu to zase připomenout. Nějak se mu začíná Adam vymykat. Málem a byl by se dneska vzbouřil kvůli hloupé sošce. Musí si ho přitáhnout. A Steva se začal usmívat pod dojmem moci, kterou zvětší.

Danka si hnutí v jeho tváři vyložila jinak.

„Vždyt je blbá,“ řekla tvrdě.

„No je,“ odpověděl Steva nepřítomně. „A jak,“ dodal.

Redaktor došel domů po poledni. Zahrada stála nehybně v sluneční zátopě, mladé listí stromů umdlévalo pod přívalem paprsků, a polední únava stromů a trávy jako by se přenášela i na redaktora. Jakmile odložil klobouk, vyšla z kuchyně tchyně a oznamovala:

„Máš tu návštěvu.“

„A koho, prosím vás?“

„Copak vím?“ řekla. „Budeš obědvat?“

Tchyně vařila. Uzené maso vonělo až sem. Redaktor dostal na uzené chuť. Jenomže chuť na uzené byla jedna věc a taktika ve vztahu k tchyni věc jiná. Řekl jí přece ráno, že na oběd nepřijde. Kdyby ji požádal o oběd, poskytl by jí příležitost, aby předvedla svou moudrost. Rozhodoval se chvíli mezi taktikou a uzeným.

„Naobědval bych se,“ řekl, „kdyby to bylo možné.“

„Dám to na talíř,“ prohlásila tchyně vítězně. „Ale máš v pokoji návštěvu. Abych dlouho nečekala. Studený oběd není žádný oběd.“

Návštěvu odbudu rychle, řekl si redaktor, návštěva v poledne, jaký nesmysl, a kdo to může být?

V pokoji seděl v křesle útlý obrýlený mladíček a četl si v obrázkovém časopise. Když redaktor vstoupil do pokoje, složil mladíček neobratnými pohyby časopis a pomalu, redaktorovi se zdálo příliš pomalu, se zvedl.

„Co si přejete?“ Redaktor si nepamatoval, že by někdy viděl tu úzkou tvář s náznakem bradky, z odstupů několika kroků nesmírně řídké bradky, protože byla světlá a splývala s bledou pletí.

Mladík si sáhl k uchu a narovnal krátkým rozčileným pohybem brýle.

„Dovo,“ řekl, „dovolil jsem si... jestli byste měl trochu... chvilku... rád bych vám ukázal nějaké básně...“

„Své básně?“

„Píšu...“

Stávalo se, že za redaktorem občas přišel některý začínající autor, spojovali ho s literaturou, neboť psal do časopisu. Některým z těch začínajících bylo literaturou všechno, co vonělo tiskařskou

černí, a naivními otázkami se snažili z redaktora vylákat zdánlivě tajný a utajovaný návod, jak se stát snadno a rychle spisovatelem. Jiní, poučenější, přicházeli zkoušet, zda by jim známost s redaktorem nemohla být prospěšnou. Byli přesvědčeni, že spisovatele nedělají knihy, ale vlivné známosti, a redaktora pokládali za takovou známost, i když ne příliš vlivnou. Ostatně někde se začít musí. Redaktor přijímal začátečníky vlídně, někteří ho bavili, někteří nudili, ale lichotilo mu vždy, že je vyhledáván, že se někomu jeví důležitý nebo potřebný, což se mu ve vlastní rodině stávalo zřídka.

Mladík upíral na redaktora bezbarvé oči, redaktor viděl ty upřené oči za sklem brýlí a nezdržoval se přemýšlením, zda se na něho upírají s nejistotou nebo smělostí. Nechtěl se zdržovat.

„Počkejte, prosím vás, chvílku. Mám na stole oběd.“

„Ovšem,“ řekl mladík způsobně a trhl hlavou, „ovšem,“ řekl a znělo to spisovně. „Myslil jsem, že kolem poledne budete nejspíše doma.“

„Vidím, že máte co číst,“ pokynul redaktor.

„Ovšem,“ trhl mladík hlavou.

Uzené bylo už na talíři a knedlík a zelí.

„Polévku jsem ti nenalila, stejně ji nerad,“ řekla tchyně.

„Ovšem,“ přikývl redaktor.

Dal se do smíchu.

„Co je na tom směšného? Ráda bych věděla, co je na tom směšného.“

„Ale nic.“

Návštěva v pokoji ho začala bavit. Jedl s chutí. Uzené bylo šťavnaté. Tihle mladíčkové, neohrabaní, nezkušení. Složit z nich vojsko, budou ustupovat. A jdou do války s dospělými a dospělí přijímají, není to vzácné, přijímají jejich pravidla válčení. Místo

aby těm ochmýřeným bradám řekli: děti, když válčit, tak válčit, ale podle našich pravidel. To uzené je opravdu vzorné. Rozměňoval růžovou křehkou tkáň teplého masa lehkými stisky zubů, ani kousat nemusím, myslil si, tchyně dovede vybrat maso, ovšem není to její zásluha, je to zásluha masa, obětovaného zvířete, ovšem, ovšem, na oltář mého žaludku, ovšem. Co dělá pán vedle v pokojí? Jestlipak rozezná poezii od uzeneho a čemu dává přednost? Já v jeho letech na kládách v lese. Skvrny slunce a pak ten pach nafty, „bič nafty zapráskal nad zmrtvýchvstáním lesa“. Poezie, lidi, kdo ví, co to je? Každý si myslí, že ví, co poezie není. Ovšem. Zelí má přiměřenou chuť, ani kyselé ani sladké, skelné a přece poddajné, brilantově zářící, brilantově, to je pravé slovo pro konec století. Bývaly časy, kdy se vědělo, co poezie je. Služba paním, verše proti papežovi anebo rýmy šprýmy. Bože, kouřící knedlíky na obětiště mých vnitřností, aby se duch mohl vznášet, sousta knedlíkové dokonalosti, omáčená, ovoněná, okrášlená mísícími se chutěmi. Všechna poezie vychází z hmoty, vzlétá, připoutána k hmotě tenkou nití, a je k ní opět stahována, když se dost prolítala ovzduším, naprocházela, nabloudila a málem ztratila ze zřetele, že jazyk je sval a krev tekutina a člověk součást přírody a příroda součást člověka. Já v jeho letech na kládách v lese. Kolem vynálezců nových hodnot se točí svět, ale tleská se hercům. Vynalézat. Možná že si mladý pán plete vynalézání s bláznovstvím, ale vynálezci neoblékají maškary, aby se šosák lekl bubáka. Kdybych měl vyjádřit povahu posledního plátku knedlíku, obětovaný plátek kyprého vařeného těsta, řekl bych: něha, ale oni to slovo používají jako dým, jestlipak ví Otká, co je to něha, jak tak cvičila ráno s nahou nohou v posteli, chudák její muž, najde-li někoho, kdo by s ní chtěl sdílet život, nejenom lože, něha podušky, ale Otká by v ní nahmátla kámen, jsou tvrdí, nebo si získali mozoly ve světě, který je obklo-

puje? To není špatné. Použitelné do článku. Ten pán mne zdrží. Ale je mladý. Použitelný.

Žvýkal nad prázdným talířem, v tuku vychládající písmo vidličky a vychládajících myšlenek, příjemná ospalost z nasycení. Položil na talíř nůž. Položil vidličku. Utřel si ústa kapesníkem.

„Chutnalo?“ Tchyně si zapalovala cigaretu.

Přikývl. Zásluha masa, zásluha hlávky zelí, zásluha mouky. Přikývl a řekl:

„A teď tu návštěvu.“

Mladík seděl v křesle a četl obrázkový časopis.

„Promiňte,“ řekl redaktor, „že jste musil čekat, ale v tuhle hodinu –“ Měli bychom jednat s mladými lidmi jako s dospělými. Věta z jeho článku. Použitelná.

Mladík složil časopis a zastrčil jej do aktovky u nohou křesla. Aktovka byla školní, zvyklá na náklad učebnic a sešitů. Zbavena obvyklého obsahu vypadala se svým prázdným, a přece vyhřezlým břichem zbytečně.

Redaktora přepadl silný pocit zbytečnosti. Není zbytečné rozmlouvat s cizím mladíkem o poezii? Má-li se stát z toho mládence básník, stane se jím i bez této rozmluvy. Ale většinou tihle mládenci zabloudili a brzy vycouvají ze slepé uličky a chopí se kytary, fotografického aparátu nebo prostě nějakých melouchů a zapomenou na poezii a přestanou ji i číst, aby se pomstili snu, který sami vyvolali. Zbytečné psaní, zbytečné rozmluvy, jediné, co se redaktorovi nezdálo zbytečné, byl spánek. Zdřímnout si v křesle, než se pustí do práce na článku. Hledme, mladík něco povídá a žádá o souhlas.

„Ano,“ řekl redaktor.

Mladík sáhl do aktovky pro sešit.

K čemu jsem to svolil? Redaktor odevzdaně dosedl na židli u psacího stroje. Snad si všimne, že mám práci, když uvidí psací stroj. Redaktor nesnášel, když mu mladí autoři předčítali své práce. Říkával: Nechte mi tu rukopis a přijďte za týden. K čemu jsem to svolil?

Mladík si položil sešit na kolena, pomalu a rozvážně v něm začal listovat. Sešit měl velké rozměry, ale redaktorovi se zdály ještě větší, než byly.

„Píšu do sešitu bez linek,“ řekl mladík a odmlčel se, jako by čekal redaktorovu odpověď na nějaký skrytý, ještě nedořešený smysl té věty. „Přečtu vám,“ pohrával si s obroučkami brýlí, „nejdříve vám přečtu báseň, kterou jsem –“

„Jen čtěte,“ přerušil ho redaktor. Nemiloval dlouhé úvody a okolky. Čím byl delší úvod, tím horší to, co následovalo.

„Snad bych měl aspoň vysvětlit, k čemu se báseň vztahuje.“ Mladík začínal být tvrdohlavý. „Abyste věděli, co –“

„Čtěte, jenom čtěte.“

Mladík si hřbetem ukazováčku zespoda pohladil řídkou bradku. Byl v rozpacích. Pak se vzchopil a dal se do čtení.

„Marnotratnost,“ přečetl nadpis. Trochu mu přeskočil hlas. Přečetl proto nadpis ještě jednou: „Marnotratnost.“ A četl.

„Ty moje čičorečko,
jsem celý zabavený
tvou sirobou.
Dzin, dzin, dzin,
kostičky neviňátek
se třou o sebe...“

Redaktor se díval na jedno místo, na jednu růži v plyšovém koberci, růži, z které opadal nach, ale ještě předstírala být, čím byla, neboť její tvary přivolávaly vzpomínku na růži. Koberec, změkčuje kroky, dusí hluk, účel v pohodlí. Účel. Proč tihle mládenečkové píší? Protože někde četli něco podobného? Aby se zbavili nějakého citového přebytku? Pak by ale psali o sobě, o svém trápení.

„Dzin, dzin, dzin,
na koho padne ta kostička...“

Zdrobněliny, infantilní puberta, co si ten mládenec myslí? Jako ta šestnáctiletá. Dopoledne si ještě hrála s panenkou, pak snědla z lékárníčky hrst pilulek. Z nešťastné lásky. Ještě že jí stačili vypumpovat žaludek. Sotva jí nahmatali tep. Čičorečky, kostičky. Chlap. Mládenečkové. Odbývají si svou první sebevraždu se samozřejmostí, s jakou jejich otcové nebo dědové chodili k biřmování.

A ty, o čem jsi psal ty? ozval se v redaktorovi naléhavý hlas. Copak vím? bránil se redaktor, to je dávno. A tvůj Doklad o lásce vypráví o tobě? O tvém trápení? Jen se nebraň, mládenec i ty se tváříte, navlékáte si škrabošku, protože svůj vlastní život nepokládáte za námět umění.

„To bude pak,
až se vyzujeme z klepítek,
čičorečko moje zlatá.“

Mládenec dočetl a čekal. Redaktor měl nepříjemný pocit jakési spoluviny. Neodolal.

„Prosím vás,“ zeptal se, „četl jste moji knížku Doklad o lásce -?“

„Nečetl.“

„To je dobře.“

Mladík ještě čekal. Pochvalu, rozbor, poznámky k přečtenému nebo co.

„Podívejte se,“ řekl redaktor, „ta báseň se jmenuje Marnotratnost, že ano. Já si pod marnotratností představuji něco jiného. To samozřejmě není důležité, ale důležité je, že se za slovem marnotratnost skrývá celá veliká oblast všelijakých citů a soužení a rozkoší... Víte, já si myslím, že to, co je v té básni, je z nějaké jiné oblasti... i když chápu výhodu účinku, který jde proti smyslu... jak bych vám to řekl... uniká mi souvislost čičorečky a marnotratnosti...“

Redaktor hovořil a hovořil a nemohl uniknout tichému liščímu smíchu, který ho lechtal v srdci, svědomí se mu posmívalo. Neptejme se, co pták zpívá. Ženu se po smyslu jako stařík v redakci. Asi stárnu. Ale proč bych se neměl ptát po smyslu? Co sleduje ten mládeneček svým psaním? A co jsem sledoval já svým? Každá lidská činnost něco sleduje, dokonce i nečinnost něco sleduje. Tak co sledujete, mladý pane, se svou čičorečkou a kostičkami neviňátek, dzin, dzin, dzin?

Mladík zaraženě mlčel, přejížděl si hřbetem ukazováčku zespoda bradku a jeho oči za sklem brýlí byly, redaktor měl aspoň takový dojem, bezradné a zpupné zároveň. Mládenec měl možná dobrý úmysl napsat něco naprosto a výhradně originálního, ať už to smysl má, či nikoliv, a já místo abych chválil originalitu, hledám to, co vlastně v básni není, protože tomu nepřikládal význam. Stojka na špičce kostelní věže. Kdo se odhodlá vyšvihnout nohy ke stojce na vrcholku věže, dokazuje snad někomu zcela marně svou odvahu, ale rozhodně pohrdá smrtí, pokud je schopen uvědomit si svůj

čin a nespolehá na okolnosti tak nestálé, jako je síla, poslušnost těla a pevnost střechy. Pohrdat smrtí. Ne. Ani to ti mládenečkové neznají. Pohrdat životem, ano. Ano. Sedm dní má týden, sedm mladých sebevrahů za týden v malé městské nemocnici. Ale pohrdat životem je něco jiného než pohrdat smrtí. Smrtí pohrdáme ve jménu života, pohrdáme smrtí a tím ji přemáháme, dokazujeme jí tváří v tvář, že život je víc. I ta stojka na špičce kostelní věže. Pohrdat životem je nepřirozená marnotratnost. Nepřirozená. Jsou nepřirození...

Redaktora zmohla únava, myšlenky se mu proplétaly a předváděly mu nové souvislosti. Stal se nedůtklivým. Proč mě vyhledává? Ani nečetl můj Doklad o lásce a vloudí se do mého bytu a okrádá mne o drahý čas, který potřebuju na svůj článek. Kdo ví, jestli čte mé články, kdo ví, jestli vůbec čte.

„... a co, prosím vás, čtete?“ zeptal se mlčícího mladíka.

„Kumlina,“ zajiskřily mu oči za brýlemi, jako by se chystal k zuřivé obraně, „Kumlina a Kumlina.“

Kumlin, jakpak by ne, Kumlin, tak se jmenoval mládenec, s kterým tehdy po happeningu navštívil vinárnu a malíře. Moji práci vůbec nezná, řekl si redaktor, čte Kumlina, a proč tedy neleze za Kumlinem?

„Vám se zdá moje báseň moc složitá?“ vyzvídal mladík.

Mládenečkové. Nazývají své psaní básní, místo aby počkali, až jim jejich psaní pojmenuje někdo jiný.

„Ale ne,“ odpověděl redaktor. „Složitá – to není to pravé pojmenování.“

„Mohu vám přečíst také něco jednoduchého. Nepíšu vždycky takhle složitě.“

„Čtete.“ Nedalo se nic jiného dělat.

„Láska.

Měl jsem tě na jednu noc,
nechci tě,
vím, že mě potřebuješ,
ale já tě nepotřebuju,
basta.“

Mladík se odmlčel a vzhlédl. Byl bledý a mírný, až na tu neústupnost v očích. Zvláštní druh křehké neústupnosti, která je přesvědčena, že lze všeho dosáhnout, ale po prvním nezdaru dostává trhliny.

Zadíval se na redaktora s očekáváním. Redaktor místo rozboru hledal na koberci svou známou růži a promluvil zcela nečekaně, i pro sebe nečekaně:

„Znáte Kumlina?“

„Čtu ho.“

„Myslil jsem osobně.“

„Osobně ho neznám. Vy ho znáte?“

„Jednou jsem s ním byl u jednoho malíře.“

„To bylo fajn, ne? Máte ho rád? Já ho mám rád.“

„Nechápu, co na něm můžete mít rád.“

Mladík se zatvářil, jako by redaktor mluvil nesrozumitelným neznámým jazykem. Krátkými rozčilenými pohyby urovnával na nose brýle. Znovu a znovu.

„Vám se moje básně nelíbí? To, to je samozřejmé, když nemáte rád Kumlina. Já, já jsem se učil na jeho básních...“

Redaktorovi zbyl po setkání s Kumlinem trapný pocit ponížení. Nemohl zapomenout, že tehdy z obavy před zesměšněním nebránil to, co bránit měl. Nemohl Kumlinovi zapomenout svůj

ústup, ačkoliv ustupoval sám, o své vůli, a jak to bývá, nejhůře se jinému člověku odpouští vlastní chyba. Před mladíkem v křesle už nemohl zatajovat barvu svého praporu. Kumlin a mladík vstoupili do stejného šiku. Byla válka a boj s mladíkem patřil k ní. Také tenhle mladíček opustil svévolně nenapsaný odstavec jeho článku, ale on ho už přinutí, aby se tam vrátil a svědčil sám proti sobě.

„Nechme Kumlina,“ řekl redaktor, „vy píšete složitě a jindy zase prostě, mám pravdu?“

„Říkal jsem –“

„Ano, přijímáte složitost jako složitost, jednoduchost jako jednoduchost, ale když píšete složitě, je to pouze složitě, a když jednoduše, je to jenom jednoduché. Rozumíte mi?“

„Ano. Vlastně ne.“

„Když básník píše složitě, musí ze složitě básně vyplynout něco prostého... podívejte se,“ redaktor si liboval v příkladech, „máte hroudu hlíny, mrštíte s ní o zem, rozprskne se na tisíc kousků, ani je třeba okem nespátříte, roztratí se, nic nezbyde. Složitost zůstane složitostí, ale nic nezbyde, jenom taková rozprsklá složitost. Ale důležitá je ta prostá hrouda na začátku. Ta by měla být přítomna i v každém kousíčku, v každém úlomku. A zase, když píšete jednoduše, tak po prostu, musí se za prostým veršem prostírat celá složitost, hloubka, výška a dálka. Za tou prostotou a přes tu prostotu musí pokračovat něco víc než pouhá prostota... Já nevím, já Kumlinovy verše moc nečtu... co na nich prosím vás máte? Proč nečtete třeba –“

„Mně to nic nedává –“

„Co vám nic nedává?“

„To, co bych měl číst. Já vím, že nemáte rád Kumlina. Dospělí nemají rádi Kumlina. Ale myslil jsem si, když ho znáte a přece taky píšete... Já nevím, jak může někdo psát, když nemá rád Kumlina...“

Mladík zrudl, potil se vzrušením a střídal pohled na redaktora s pohledem na redaktorovy boty. Dospělí nemají rádi Kumlina. Redaktor zjišťoval s uspokojením, že mladík mu nepokrytě vyhlašuje válku. Čekal to. Tato neobyčejně liberální mládež dovede být... dogmatická.

„Vidíte,“ řekl redaktor, „přece jen někdo může psát, i když nemá Kumlina rád.“

„Může psát,“ připustil rozčileně mladík, „může psát složitě a prostě,“ dodal jízlivě, „ale jde o to, jestli může taky psát dobře.“

„Vážený pane,“ odpověděl redaktor, „přišel jste se radit vy se mnou, nebo já s vámi? Váš Kumlin mi může být ukradený.“

Mladík byl ohromen.

„Vy jste proti Kumlinovi?“ Zkusil to naposledy. Aby ukázal dobrou vůli.

„V každém případě nejsem pro něho.“

„Jste teda dogmatik.“

Redaktor se ušklíbl. Dogmatik, dogmatismus. Ti mládenečkové zbavili pojem jeho základního významu. Lepí to slovo, jako pětiletí filatelisté lepí německé známky na listy s nápisem Francie. Bolí tě hlava při zpěvu jéjéjé? Jsi dogmatik. Věříš ve stálou lásku, v příběh Filemon a Baucis? Jsi dogmatik. Jsi přesvědčen, že by lidé měli být slušní, zdvořilí, čistí a rovní? Jsi dogmatik. Jsi proti tomu, aby umění žvatlalo, když se naučilo mluvit? Jsi dogmatik. Všichni, kdo nejsou jejich názoru, jsou dogmatici. Dogmatik je zkratka pojmenování pro odpůrce a nemá s obsahem slova nic společného.

„Vy si asi myslíte, že jste napsal samý báječný věci.“

„To si, chlapče, myslila jenom kritika. Té se nic nestane, když se zmýlí.“

„Určitě si myslíte, že píšete líp než Kumlin, jinak byste ho měl rád. Jenže on píše líp.“

„Říkal jste, že jste nic ode mne nečetl.“

„Dovedu si to představit.“ Mladík potřeboval prorazit svoje obklíčení, jeho plachost se spojila s jeho ohroženou sebejistotou, přišel za redaktorem, aby si potvrdil neotřesitelnost svého zbožňovaného vzoru. Byl rozezlen jako věřící, který s ohroženou modlou vidí ohrožený i úspěch svých modliteb a je ochoten zoufale vši silou modlu vzpírat, neboť tím zachraňuje smysl modlení. „Dovedu si to představit,“ řekl hlasitěji, než hovoříme, jsme-li na návštěvě.

Donutit k ústupu, zavelel si redaktor, donutit k ústupu.

„Je mi líto, ale mám ještě spoustu práce.“

Mladík sklapl rukopis a vsouval jej pomalu, pomaličku do břichaté aktovky. Mlčky se zvedl, pohlídl si s obroučkami brýlí a přešel hřbetem prstů řídkou bradku. Aby se mi tu ještě rozplakal, napadlo redaktora. Nu, mládenečku, vypadlo ti šidítko, ale ty i já, oba víme, že je máš na šňůrce, jakápak tedy tragédie. Přišels, ne aby ses nasytil, ale abych ti šidítko pocukroval, a neměl jsem doma cukr.

Mladík mlčky popadl aktovku, a jako by se o něčem ujišťoval, několikrát kývl hlavou. Náhle vyrazil bez pozdravu z pokoje. Bylo slyšet, jak za ním zapadly domovní dveře.

Redaktor přesto vyšel z pokoje, podívat se, jestli je mladík pryč. Okénkem spíše ho mohl sledovat až k vrátkům. U vrátek se mladík zastavil. Byla zamčena.

Tak, mládenečku, jen se vrať, hezky pozdrav a požádej o klíč. Takoví jste, celá vaše generace je taková. Domýšlivě nafouknete svoji ctnost, hájíte svoje modlitbičky div ne krví, ale jednou nastane čas ústupu. Čas hlubokých poklon. Naučíte se smekat.

Vtom přehodil mladík aktovku přes vrátka, vyšvihl se na ně a seskočil na druhé straně. Sebral aktovku z chodníku a zmizel.

To jsem nečekal. Redaktor vrtěl hlavou. Zamyšleně se vracel do pokoje, zamyšleně odkryl psací stroj a zasunul papír do válce.

Stovky písniček v rozhlasu, televizi a na gramofonových deskách Otku přesvědčovaly, že stačí, když přijde láska k nám a v zimě je jak v máji anebo že i v noci panuje slunce zář. V písničkách to bylo celkem jednoduché. V životě mnohem složitější. Zdálo se, že ti, kdo skládají písničky, přesně vědí, jak vypadá štěstí, že to štěstí našli, ale tají přesnější návod. Rady v písních byly prostoduché a nezávazné. Jenom jedno bylo naprosto jasné. Láska je klíč, kterým odemykáme svět, a že je to láska chlapce a děvčete. O jiných láskách písničky mlčely. Ostatně láska matky k dítěti nebo dítěte k matce, to bylo něco jako povinnost a pak s tím měl člověk zkušenosti a Otku v takové lásce neviděla klíč, kterým by něco odemkla. Aspoň pokud ona ví.

Matčina láska byla stálá neutuchající vtíravá neodbytná a často unavující péče, shánění dárků a odhánění obtíží, ale láska, na kterou Otku myslila, měnila noc v den, zkrátka zázrak, ne všední starostlivost. Nedávno si ještě namlouvala, že na ni ten zázrak čeká, že stačí jenom klidně žít a zázrak ji nemine. V poslední době, díky tomu, že Danko začala chodit se Stevou a Eva s Adamem, uvědomila si Otku, že zázrak nečeká na ni, nýbrž ona že čeká na zázrak. Nové poznání ji zneklidnilo. Jestliže čeká sama na zázrak, snad by měla něco dělat, pokusit se o činnost, urychlit, co se dá. Zmocňovala se jí čas od času panika, neboť její přítelkyně měly známosti, jen ona neměla chlapce a bylo jí jako člověku, který zůstává na nádraží, zatímco ostatní odjíždějí. Snila proto o svých známostech. Usilovala svůj nedostatek proměnit v přednost. Tvářila se, že jede vlakem, a ve skutečnosti neopouštěla nástupiště.

Přemítala o zázraku. Její zázrak měl rty, hustou hřívu, nečesal se na pěšinku, opovrhovala pěšinkou, měl dlouhé štíhlé prsty, ale chybělo mu tělo. Svět kolem ní byl plný zneklidňujících těl. Ve snu jim unikala. Ve skutečnosti se jim uniknout nedalo.

Všichni v partě věděli, že Danka žije se Stevou, jako žije žena s mužem, přijali to a neuvažovali o tom. Včera v noci odešli Steva s Dankou spolu. Otká šla sama. Byla na to zvyklá a nebála se. Zнала ve vilové čtvrti každý plot a každého psa. Psi ji doprovázeli, když šla podél plotu, a málokterý z nich štěkl. Běželi za plotem, chras-tili v křoví, tušila ve tmě jejich vyplazené jazyky a slyšela jejich zrychlený dech, předávali si ji od zahrady k zahradě.

Potom zaslechla zrychlený dech nějakého psa na protější straně ulice a později rozeznala ve tmě, že dech patří člověku, a ještě později, že u plotu stojí Steva s Dankou. Dala se do běhu. Oddechování a sykavý šepot letěly tmou za ní až k vrátkům zahrady. Těla a těla. Ještěže její sen neměl tělo. A doma ji čekalo představení. Propána. Táta ji knokautuje. Řekla by mu něco, ale nemá to cenu.

„Nemá,“ přisvědčil Adam.

„Škoda,“ řekla.

Šla domů s Adamem vilovou čtvrtí, pohupovala aktovkou a Adam pokuřoval, vypouštěl doušky dýmu a pozoroval je. Rozpouštěly se v stojatém horkém vzduchu jenom zvolna a některé vlákno kouře se zavěsilo v prostoru, odolávalo ještě, když je minul, a když se ohlédl, trvalo na místě, kde je vypustil z úst.

„Co je?“ ohlédla se Otká také.

„Ale.“

„Něco se děje?“

„Ne.“

Nedělo se nic, ani kouř se nechtěl rozplynout, všecko bylo a nic se neproměňovalo. To byla vlastně jeho *situace*. Všecko setrvalo na svých místech, všecko bylo pořádně zauzlené, k nerozmotání. Nejhorší na celé situaci bylo vršení událostí. Jakmile se udály, znehybněly, uzal se zvětšil, nabyl na objemu a stal se ještě hrozivější. Ta motanice se očividně chystala něco provést. Bylo to na spadnutí.

Ale prozatím se ještě nic nepohnulo. Stojaté ovzduší a v něm vlákna kouře. Kdyby aspoň věděl, jak tohle dopadne. Myšlenky se mu vracely stále k Stevovi. Tady byl čep, v kterém se otáčel Adamův osud. Jako by Steva držel v hrsti konec motanice. Anebo začátek. Anebo konec i začátek. Steva.

„Heleďte, sny,“ řekl Adam, „věříš na sny?“

„Co šlíš? Na sny?“

„No, na sny. Na věci, co se v noci zdají.“

Komáry viděti, velká zpozdilost. Komáry rojiti viděti, nestálá láska, komáry lítat viděti, nepřátelé.

„Jednou jsem měla sen, že mám hrozně dlouhé nohy. Dole bylo všecko mrňavý. Legrační.“

„Takový sny nemyslím,“ řekl, „myslím takový, aby ti řekly, jak to s tebou stojí. Sny, který ti povědí, co tě nemine.“

„Myslíš?“

Pochybovala.

Zastavil se a ohlédl se v rozpacích za vlákny kouře. Jako by ho bůhvíjak zajímalo, co se dělo za jeho zády.

„Něco se děje?“ zeptala se ho.

„Ne. Jenom bych rád věděl, kdy už začne průšvih.“ Vlastně už začal, a ne včera večer. Když se to tak vezme, nečekal na začátek průšvihu, ale na jeho konec, na katastrofu, kdy se na něho zřítí ta nehybná, stále přibývajícím stavba. A zřítí-li se dřív, než se mu podaří cokoli rozmotat.

„Chtěl by sis dát věštit?“

Pokrčil rameny. Přece jenom se za svou pověřivost styděl. Jeho předkové bývali kdysi pověřiví pohané, potom pověřiví křesťané, potom už jen křesťané a nakonec ani to. Zbylo jim jenom vědomí, že člověk nemá být pověřivý, a když je, nemá to na sobě dát znát. Adam samozřejmě o tom složitým vývoji neměl ani představu.

„Už jsi zkusil telefon?“ zeptala se ho.

„Telefon?“

„Víš, to zavřeš oči a otevřeš telefonní seznam. Myslíš si svoji otázku, na kterou chceš vědět, jestli jo, nebo ne, položíš prst na stránku a otevřeš oči. Teďka si přečteš číslo, který je nejbliž prstu, a to číslo zavoláš. Když se ti ozvou, máš jo, když se neozvou, máš ne.“

„To neznám.“

„Docela to vychází.“

„Když nemám telefon.“

Rychle zauvažovala. Možná že ani neuvažovala, promluvil z ní nevědomělý strach, že přijde domů sama, po tom, co se stalo včera a dnes ráno.

„Pojď si zavolat od nás.“

Na tomhle konci vilové čtvrti neměl známé. Podíval se na náramkové hodinky. Pracovní doba ještě neskončila. A na tomhle konci města ho nikdo neznal. Přikývl.

Redaktorův psací stůl stál v obývacím pokoji u okna, aby mu denní světlo dopadalo z levé strany na list papíru zasunutý do psacího stroje. Doposud byl papír čistý, chvěla se na něm pouze žlutá záře přiříznutá do proměnlivého geometrického obrazce, jak se sluneční paprsky odrážely od broušené vázy na skřínce a jak nepokojní ptáci pohybovali za oknem větvemi meruňky. Záře, díval se redaktor na skvrnu na čistém listu, záře a ptáci, říkal si, ptáci. Nemohl se soustředit. Nebylo to nepříjemné. Byl nasycen a nemohl se soustředit k práci. Bylo by to dokonce příjemné, kdyby si byl práci nenaplánoval. Takhle se dostal do rozporu se svým svědomím. Vstal a šel k oknu. Bylo otevřené a větve, které je lemovaly, hostily takovou spoustu cvrlikajících a povrzávajících

a rámusících ptáků, že se redaktor zarazil. Ale pak zvedl dlaně a několikrát odměřeně tleskl.

Hluk se ztišil, ptáci obsadili vzdálenější větve.

Vrátil se k psacímu stroji. Skvrna na papíře se zklidnila. Všechno ho vybízelo, aby začal.

Zabořil ruce do kapes a zavřel oči. Sjel trochu na židli do příjemnější polohy, tak, aby opěradlo židle podpíralo jeho zátylek, a věřil, že v této pohodlné poloze bude mít jeho duch víc prostoru, aby rozepjal křídla nerušen okolím.

Vedle psacího stroje ležely redaktorovy poznámky a listy s veřejšími pokusy, bylo toho už dost, aby z těch útržků, vět a odstavců vznikl článek. Ale redaktor nechtěl napsat článek, redaktor chtěl napsat svoje vítězství nad staříkem, který mu zlomyslně prodlužoval období zkoušek, a zároveň chtěl napsat svou velkou vyhranou bitvu nad mladými. V tom byla potíž. Nevěděl si rady, jak zasáhnout stejnou střelou oba cíle.

Míval ve zvyku skládat všechnu naději a důvěru do první věty. Když se první věta povedla, když vzbudila zájem a chuť pokračovat, pak bylo všechno v pořádku. Jenomže nyní tu první větu, důležitou a mnohoslibnou, ještě neměl, unikala mu.

Usmyslil si, že tentokrát otevře otázku na správném místě, pěkně dokořán a žádný strach z průvanu. Konečně dá pravá jména mlhavým pojmům. Válka. Copak neprobíhá válka na frontě, o níž se mluví jenom matně a ostýchavě? Jedni pochlebují, podlízají, druzí křivdí, nactiutrhají, ale kdo popsal pravý stav věcí? Válka.

Redaktor patřil ke generaci, která v mládí poznala na vlastní kůži, co to slovo znamená. Druhá světová válka, uvažoval trpce, je dnes pro mladé lidi pár stránek dějepisu. Mají dost starostí s vlastní válkou. S válkou s námi.

Redaktorovi chyběla první věta, ačkoliv článek byl v poznámkách téměř hotový. Navrchu útržkovitých nápadů a myšlenek ne právě přehledných ležel lístek, na který si redaktor poznamenal hlavní důvody pro vznik války mezi dospělými a mladými. Na lístku stálo:

1. Dospělí mají všechnu moc. Patří jim peníze a dělají zákony.
2. Dospělí řídí osudy světa, vyjednávají války, zařizují nedostatek a bídu a nesvobodu.
3. Jistoty dospělých nejsou jistotami mladých.
4. Viz staré říše.

Poslední poznámka měla redaktorovi připomenout podobenství se starými říšemi, které ho napadlo cestou ze hřbitova. Srovnával mladé lidi s barbary dávnověku. Barbaři v řadě šarvátek zkoušejí odolnost starých velkých říší, a konečně je zavalí jako povodeň a v prvním vítězném opojení ničí chrámy, pomníky a sochy, ale po čase přejímají i náboženství a zřízení těch, nad nimiž zvítězili. Také mladí zničí leckterý chrám, aby jej později vystavěli třeba jen podle vybledlé vzpomínky. Dnešní dospělí byli ostatně také jednou mladí a měli svou představu světa. Není pravda, že na ni zapomněli. Jenom neměli dost sil svou představu uskutečnit. Úbytek sil, ano, ten si dospělí nikdy nechtějí přiznat. Nasazují si škrabošku mládí. Výhoda pro barbary. Jejich koníci dusají za hradbou, je cítit prach zvířený svěžími neúnavnými kopyty a v hradbách je brána otevřena ze hry, z koketnosti, ze sebeklamu o síle dospělých obyvatel města a barbaři větrí tu bránu a hrnou se dovnitř a zaplavují ulice.

Mohl by článek nazvat:

MLADÍ ZAPLAVUJE SVĚT.
MLADÁ HOREČKA.
KAŽDÝ CHCE BÝT MLADÝ.
JSTE TAKÉ MLADÝ?

Na stole ležely noviny, jejich bílý okraj byl popsáný tužkou. Včera cestou v tramvaji vtěsnil na nepotištěný okraj novin několik námětů.

Vztah mladých k rodině. Předávají dospělí zkušenosti nebo příkazy?

Vztah k vlasti. Co je pro ně vlast? Nebylo vážně porušeno povědomí o tisíciletém vývoji národa a země?

Vztah k socialismu. Socialismus jako konkrétní představa a nezbytnost pro jednu generaci a pro druhou jako mlhavý pojem a nadbytečná hodnota?

Vztah mladých k přírodě, náboženství, pověrám, umění, spolkům...

Napolo seděl a napolo ležel v židli se zakloněnou hlavou a zavřenými očima sledoval barbary, jak útočí vlna za vlnou, jak pronikají a jak ne jeden obyvatel města odhazuje svůj poctivý soukenný oděv a chvatně se zahaluje do kozí nebo beraní kůže, aby se podobal barbarům a získal jejich přízeň.

Nejlepší by bylo napsat knihu, a ne článek. Stařík však požadoval na redaktorovi článek, a ne knihu. Podobná soužení prožíval redaktor častokrát. Málokdy se mu chtělo udělat to, co udělat měl, a skoro vždycky toužil po tom, co dělat nemohl. Jeho roztékané myšlenky ho zavedly od barbarů k obsáhlé knize o mládeži, viděl ji před sebou, viděl její název:

MLADÍ DNES A ZÍTRA?

- a listoval úvodem ke své knize, znamenitým úvodem, pádným, plným překvapivých závěrů. Zvláštní však bylo, že z úvodu nemohl nic přečíst, až na několik slov jako *vlast, socialismus, rodina*, která zachytil už na lístcích, ale jinak vypadal úvod pouze jako velice úhledně potištěné stránky. Bylo to zvláštní, že vnímal tisk, a ne smysl, ale už tisk ho plnil hrdostí a blaženým uspokojením, byl přesvědčen, že všechno je znamenité, má-li kniha tak znamenitý tisk. Konečně pořádná kniha, říkal si, konečně pořádná kniha.

Hebká clona splněných přání, která se snesla mezi redaktora a skutečný svět, dostala trhliny. Trhlinami pronikaly velice skutečné hlasy. Jeden z nich byl Otčín. Stála s Adamem v předsíni u telefonu a udílela mu pokyny.

Jeníček vysekával ve zdi žlábek pro elektrické vedení, a kdykoliv na chvíli přestal, slyšel ticho. Byl v celé veliké novostavbě sám, v tom obrovském dutém vyzděném prostoru, kdo ví, kde byl mistr, ale možná také, že spal v některém patře a probudí se až po směně. Zedníci asi popíjejí v bufetu Na Pískovně, nebo se rozprchlí, každý za svým melouchem.

Mezi syrovými zdmi jako by zavanul čpavý pach piva, nakysle hořký a lepkavý. Jeníček pokrčil nos. Nemiloval pivo, a když je pil, pak jenom ve společnosti Stevy, aby se mu vyrovnal, pivo byl hořký odznak dospělosti, a Jeníček toužil, aby mu byla dospělost uznána dříve, než ji určuje zákon.

Sekal do zdi a malta a drobné úlomky cihel se mu sypaly do plavých kadeří, ale nevšímal si toho, nezajímal se o to, co se děje kolem něho. V něm se dělo mnohem víc. Sekat do zdi byla činnost, kterou měřil čas, potřeboval ujišťovat se znovu a znovu o plynutí vteřin a minut, a když obhlédl to, co udělal, poznával, že se čas posunul, že se pohybuje kupředu, k nějakému řešení. Už se ani nebál jako v noci, kdy se strachy každou chvíli probouzel, ani se už toho řešení nebál, naopak, netrpělivě je vyhlížel a spíše se obával, že ho řešení z nějakého nepochopitelného důvodu mine.

Sekal do zdi, odsekával ze svého života příhodu včerejší noci, ale jsou příhody z příliš tuhého zdiva a také bylo zapotřebí vysekát žlábek ještě ve třech poschodích.

Do vzpomínek na včerejší večer se mu promítla tvář Otky jako záběr z jiného, laskavějšího filmu. Nepříjemné dotírající předtuchy zadržávaly o tuto tvář, jako by je zadržovala úsměvem. Vzápětí

se však předtuchy vrhaly na Jeníčka ještě s větší prudkostí, padaly na něho, jako by o tvář klopýtaly, a těžkopádně se vrhaly vpřed.

Jeníček neměl s děvčaty zvláštní zkušenosti a stačil si doposud uvědomit pouze to, že se liší od chlapců tělem. Mít s nimi něco bylo znakem dospělosti a být nedospělý byla hanba. Tlačil se s ostatními u bran království, kde vládli *voní*, usilovně se snažil urychlit svoje stáří a s ním i jakési záhadné štěstí, které se skrývalo někde před ním a které se mu odhalí, sotva získá všechny znaky dospělosti.

Pil se Stevou pivo ve jménu něčeho vyššího. Ve jménu toho vyššího byl také donucen lhát, ačkoliv mu lhaní působilo potíže. Vykládal, že má v Praze děvče, že za ním jezdí, a skutečně čas od času do Prahy jezdil, ale k bratranci. Vykládal ne zvláště věrohodně, že mu děvče slíbilo fotografii, že ji ukáže, až mu ji pošle, lhal bez nadšení a přesvědčivosti zkušených lhářů, kteří lžou tak dokonale, že sami své lži uvěří. Jeníček byl nezkušený lhář, a kdo ho poslouchal, nabýval dojmu, že Jeníček něco tvrdí a zároveň proti svému tvrzení protestuje.

„Vážně,“ popichoval ho včera Steva, „jaký má nohy? Má nohy? Už ses jí kouknul na nohy?“

Parta se dala do smíchu. Čekali nějaké podařené pokračování začatého odpoledne. Stevova hádka s motocyklistou jim dodala chuť. Seděli za stolem v hospodě u přívozu, Danka měla ještě mokrou sukni, jak ji Steva polil, ale smála se ze všech nejvíc, aby odvrátila od sebe pozornost. Byla by ráda postrčila do středu pozornosti někoho jiného a Jeníček se k té službě přímo nabízel.

„Kouknul,“ bránil se nemotorně Jeníček, „já se kouknu, na který nohy chceš.“

„Von je vodvážnej,“ řekl Steva.

Odvaha, to je to, na čem Jeníček ztroskotal. Stevovi se musilo stále něco dokazovat. Jednou přátelství, jednou odvaha. Ale tím, že mu dokázal potom v noci svou odvahu, dokázal sobě slabost, o níž

neměl tušení. Skutek, který potvrdil v očích party jeho odvalu, ho oslabil. Cítil to zřetelně, a kdyby měl dnes volit mezi odvahou a zbabělostí, jinou možnost mu včera v noci Steva nepředložil, nebyl by sáhl po odvaze tak jednoznačně, jako to učinil včera.

A znova mu přišla na mysl jako záběr z laskavějšího filmu Otčina hlava s nakrátko ostříhanými vlasy, které spolu s neuměle zdůrazněným obočím propůjčovaly její tváři udivené vzezření. Údiv v její tváři byl vlastně obranou. Bránila se všemu nepochopitelnému, nevhodnému a nepřijemnému údivem a někdy trval údiv na její tváři celé hodiny, jako by se bránila předem a do zásoby.

Jeníčkovi připadal její údiv neobyčejně milý. Ostatní v partě se nedovedli tak pěkně divit. Dlouho se divit, znamenalo připustit vlastní nedokonalost, že něco nevíme, přiznat, že nás něco může překvapit. Dělal raději, že je nic překvapit nemůže.

S Otkou to bylo jiné. Dopřávala Jeníčkovi svým údivem dokonce pocit, že ví o něco víc než Otko a že tím postoupil na žebříčku v partě o kousek před ni. Byl nezáludný a přijímal svět tak, jak se mu dával. Nepředpokládal za zjevnou tvář okolního světa ještě jednu tvář, skrytou, jinou. Ale Otko nacvičovala svůj údiv před zrcadlem, přezkušovala jeho půvab velmi věcně, jako válečník zkouší ostří, určené nejen k obraně, ale i k útoku.

Bylo by přirozené, kdyby Jeníček s Otkou chodil. Právě tohle si myslel, když přecházel ze čtyř stěn, které se měly jednou proměnit v kuchyni, mezi čtyři stěny budoucího pokoje, myslel si, že by to bylo hezké, utvořili by v partě další pár.

Kdyby. Povzdechl a dal se znovu do práce. Otko byla o hlavu větší než on, statná a pevná a pružná, kdežto on sám, a to nemohl před nikým ani před sebou utajit, byl křehký, měl měkké svaly, a tam, kde končila měkkost, byl už jen tvrdý jako kost potažená kůží, měkký a tvrdý bez pozvolného přechodu.

Včera v noci, když klopýtali potmě ke hřbitovu, dostal se do její blízkosti, a protože byla tma, dodal si odvahy a loudal se vedle ní tak těsně, že se tu a tam dotkl bokem jejího boku a v jedné chvíli ji chytil za předloktí a držel je v prstech hebké a vlažné a pak jeho prsty postupovaly výš až k vyhrnutému rukávu svetru a pak v té tmě a na pochodu přešel konečky prstů po svetru od rukávu k hrdlu a zpátky po svetru přes ňadro, zlehka, sotva si prsty uvědomily tvar a oblost, rozhodně víc si uvědomoval drsné pletivo sportovního svetru, ale srdce mu bušilo a byl přesvědčen, že překročil mez, až po kterou bloudí lidé jako osamělí jedinci, a teď že už půjdou s Otkou spolu, jeho prsty putující zlehka po jejím svetru vyznávaly lásku a její statné pružné tělo se nebránilo a pro tmu nemohl zjistit, zda se brání aspoň údivem v tváři.

Náhle ho uchopila za tu nepokojnou ruku a šli a držela mu jeho ruku ve své a řekla:

„Máš strach? Neboj se.“

Jakmile promluvila, poznal, že je po všem. Měla mateřský, domlouvavý hlas, který se vznášel nad ním ve výšinách převahy, kterou dovedou uplatňovat jenom dospělí. Domnívala se asi, že u ní hledá ochranu před tím, k čemu se zavázal Stevovi, snad se jí zdálo, že mu dochází odvaha. Vyprostil svou ruku z její dlaně a zmateně zabručel:

„Volevole.“

Dala se do smíchu, smála se dobromyslně jako matka, která sleduje nezbednost svého dítěte, nevinnou a nezávadnou.

Jeníček vysekával do zdi otvor a chutnal své včerejší ponížení, hluboké a trpké, a sekal do zdi a prach, který vystřeloval ze zdi, chutnal také trpce, olízl si suché rty, i rty chutnaly trpce, všechno dostávalo chuť ponížení, a přesto obraz Otky, který se mu chvílemi kmitl před očima, bojoval s tím ponížením, nastavoval mu obočí

povytažené i údivem, ačkoliv právě ona to ponížení způsobila. A nepřímo byla vinna vším, co se včera přihodilo. Přímý viník byl Steva. Ten ho vyzval. Jenomže Otka byla ten vítr, který rozdmýchává požár. A Jeníček obhlížel spáleniště. Byl vyhořelý.

Jeníček se probral z úvah, přehlédl vykonanou práci a podle délky vysekané stružky, která se vinula kolem holých zdí, usoudil, že se blíží konec pracovní doby. Odložil nástroje a šel do koupelny, kde už stála vana. Na trubce trčící ze zdi visela jeho bunda. Vytáhl z ní hodinky. Ukazovaly teprve čtvrt na tři. Vrátil se do pokoje. Okno, prozatím otvor ve zdi orámovaný dřevem, nabízelo výhled na pole s bledou zelení a na několik jabloní podél silnice. Z korun stromů trčely uprostřed listí suché černé větve, které zastihla v zimě smrt. Na jedné z těch suchých odumřelých větví seděl pták. Jeníček se nevyznal v ptácích a nerozeznal kosa od drozda. Pro něho bylo všechno, co poletovalo a zpívalo, prostě ptáci. Stejně jako to, co lezlo po zemi, byla pro něho zvířata. Počínaje hlemýžďem a konče kocourem. Svět před ním byl naplněn obecninami. Člověk měl co dělat, aby se v těch obecninách neztratil.

Předklonil se a vytřepával si z plavých kadeří prach. Pták na stromě zpíval a jinak bylo ticho. Novostavba stála stranou městského ruchu a po silnici projelo jenom málokdy vozidlo. Jeden z těch slavných okamžiků, kdy silnice měla na chvíli pozbyt své marnosti, zřejmě začínal, protože se v dálce ozvaly hrkavé zvuky dvoutaktního motoru a posouvaly se blíž a blíž. Pták přestal zpívat, rachot vozidla ho zaplašil. Jeníček si mrzutě smetl vlasy dozpátku, zdálo se mu, že poznává podle zvuku motoru, kdo přijíždí. Raději by naslouchal ptačímu zpěvu.

Vyhlédl z okna a poznal, že se nemýlil. Před novostavbou zastavovala stará ifa, která patřila vedoucímu autolakovny. Zadní okénka byla zacpána velikými plechovkami s laky a vpředu

rozeznal Jeníček u volantu otce. Vůz stál, ale otec ještě chvilku seděl, jako by se chtěl přesvědčit, jestli vůz opravdu stojí a jestli se nerozjede, až z něho vystoupí.

Jeníček odstoupil od okna, chopil se odložených nástrojů a rozmáchl se kladivem. Bude lepší, když ho otec spatří uprostřed práce. Měl své zkušenosti. Pracoval a neohlížel se. Teprve když ucítil otcův pohled v zádech, ohlédl se jako mimoděk. Zavadil o otcovy oči a ustal v pravidelném bušení.

„S moudrými kdo chodí, moudrý bude, ale přítel bláznů bude jako oni,“ promluvil otec a úpornost v jeho obličejí povolila. Proti takovým moudrostem nedovedl Jeníček nic namítat, nešlo na ně odpovédět. Otec si potrpěl na definice, jeho svět mravů a hodnot byl hotový. Bral z něho k určitým příležitostem určité soudy jako chirurg k určitým úkonům určitý skalpel.

„Jsem rád,“ pokračoval otec a jeho malá postava povyrostla, „jsem moc rád, že tě vidím tady. Zahlédl jsem před hodinou Adama ve městě. Copak nepracuje? Proč není v práci?“

„Nevím.“

„Nevím, nevím. Je to tvůj přítel, máš o něm vědět, abys mu mohl včas pomoci, až bude zle. A že mu bude zle, to si umím představit.“

Jeníček mlčel, role záchrance, kterou jeho otec vroucně prožíval, působila jemu muka. Ponižovala ho, připomínala mu jeho slabou stránku. On sám potřeboval být zachraňován. Jak mohl zachraňovat, když sám potřeboval být zachráněn?

Otec si jeho mlčení vykládal jinak.

„Pozoruju,“ řekl, „už delší čas to u tebe pozoruju, takovou zaprutilost nebo co. Jen aby ses nedostal na špatnou cestu. A vlasy sis taky ještě nedal ostříhat.“

Jeníček se podíval stranou, do kouta, kde byly složeny na hranicích parkety. Život měl svoje nudné refrény.

„Slibovals, že si dáš ostříhat vlasy.“

„Dal jsem si je ostříhat.“

„Ano? Vidět to není. Vypadáš jako holka. To my jsme nikdy ze sebe nechtěli dělat holky. Bylo by nám hanba.“

„Holky nosejí krátké vlasy.“

„Všechny ne.“

„Já ti je vyjmenuju. Vyjmenuju ti holky, které nosejí krátký vlasy, chceš?“

Paměťihodný rozhovor o vlasech se dostával do svých kolejí. Jeníček si v duchu oddychl. Chystal se odlákat otce nadobro od své osoby a zavést ho před nějakou cizí propast, před níž je třeba zachraňovat cizí lidi. Stačilo už jen několik drobných postrčení, když se za otcem objevil obličej mistra, rozměklý spánkem a poprášený cementem. Vyspal se na pytlích cementu. Nenadálá přítomnost mistra vrátila otce na počátek rozhovoru. Obrátil se na mistra:

„A co vy, jak vy se díváte na takový dlouhý vlasy?“

Mistr mžoural a rysy jeho tváře se pomalu zpevňovaly jako tvary nafukovacích zvířat, když se do nich začne vhnět vzduch.

„Já říkám,“ toužil otec po souhlasu a podpoře, „že tohle není účes pro chlapa.“

„No, není,“ přisvědčil mistr. Otcova otázka mu konečně doputovala z ucha složitými a neschůdnými cestami do mozku. „Je chlupatej jako vopice,“ spustil.

To se nelíbilo Jeníčkovu otci, nesnášel vulgárnosti a mistrův dech ještě k tomu prozrazoval, že pil.

„Podívejte se, pane mistr,“ řekl, „neberte to zle, ale –“ Dál si Jeníčkův otec netroufal. Potřeboval pro své poslání určitou přípravu. Mistr se vynořil příliš náhle, příliš rychle se stal jeho spojencem a opět příliš rychle poznal nevhodnost takového spojení.

Mistr pomalu chápal, pomalu, ale důkladně.

„Kouknou,“ řekl, „tady se pracuje. Mám rád práci, a ne řečičky. Jen do toho,“ kývl na Jeníčka a Jeníček zvedl nástroje a začal klovat do cihlové přepážky.

Otec smutně opustil své svaté místo ve dveřích. Byl zatlačen vlastními zbraněmi. A to bylo pro něho nejsmutnější. Jeníček si usmyslil, že prozradí doma otci, co ví na mistra, a tím mu pozvedne náladu.

„Ty kluku chlupatej,“ řekl mistr, „dej se ostříhat.“

To se rozumí, že poví na mistra všechno, co ví. To se rozumí.

Jeníček měl o své nejbližší budoucnosti celkem jasno. Předtucha, která ho pronásledovala, byla jen přímým důsledkem toho trapného jasna, a byla to zlá předtucha, která ho nenechávala ani na chvílku na pochybách a určovala mu trest za spáchaný čin jako zkušený soudce. Z předtuchy se během toho horkého dne stávala poznenáhlu jistota. Čím víc na noční příhodu vzpomínal, tím víc si uvědomoval, že trest je jediné východisko, že trest je voda, která mu omyje svědomí, a zdálo se mu, že bez trestu ani nemůže dál dýchat. Taková tíseň ho chvílemi přepadala. A nemohl ji zkrátit, nevěděl, jak ji zkrátit, a pak, kdo ví, snad trápení, které prožíval, bylo už samo součástí trestu. A trest je proto, aby byl přijat.

Dobře mi tak, říkal si, a skládal náradí do staré aktovky, dobře mi tak, a cítil zvláštní mučivé uspokojení, které si v ničem nezadalo s uspokojením jeho otce, když proti své vůli, zatínaje zuby, skákal z vysokého břehu do chladných vln, aby vylovil tonoucího, přesvědčen, že jsou na světě důležitější věci než pohodlí a požitky.

Adam byl o to šťastnější než Jeníček, že neměl otce strádajícího přijatými mravními zákony. Jeho otec ho nemohl svým názorem na svět nakazit. Adam spíše hádal, než opravdu věděl, co si otec myslí. A otec svoje názory dovedně skrýval a šikovně měnil. Ane-

bo, nedalo se to přesně zjistit, anebo žádný určitý názor na svět a jeho dění neměl.

Adam si nežádal trest, nedovedl si představit, že by mu trest měl omýt svědomí, svědomí bylo něco, s čím stále bojoval, a podlehnout svědomí pokládal za slabost a chybu. Znal stovky uliček, kudy mu uniknout, nastavoval mu výmluvy, aby o ně zakoplo, dovedl se sám sobě báječně omlouvat za to, co sám sobě provedl, byl zkušený uklidňovatel sebe sama. Kdo jiný by mu pomohl, kdyby si nepomohl sám. Na tohle byl zvyklý a nedělalo mu to potíže. Až dneska. Cítil, že se něco strhne, a usilovně uvažoval, jak tomu předejít. Kdyby tak mohl uzet rozmotat, dřív než to propukne, a pořádně se podívat, co v klubku vězí, aby si připravil obranu. V tom byla potíž všech potíží, že rána, kterou čekal, mohla přiletět z několika stran, a nevěděl kde, z které strany se připravit na obranu. *Situace* byla nepřehledná. I snář vycítil, že se něco bude dít.

Složitě situace neměl Adam rád. Pokoušel se je zjednodušovat. Ano nebo ne, černé nebo bílé. Pro klid duše by mu stačilo, kdyby se dověděl, jestli k něčemu dneska dojde nebo ne. Kdyby získal odklad do zítřka, postaví se mezi jeho dnešní starosti a zítřek noc a celá spousta hodin. Získat čas je vždycky dobré. Čas sfoukne leckterý plamen, protože má naspěch a mává rychle křídly. Do zítřka zhasne to, oč by ses dneska málem popálil.

„Tak,“ řekla Otká, „za á, otevřeš telefonní seznam. Počkej, musíš zavřít oči a myslet na to, co chceš vědět, jestli jo, nebo ne.“

Adam stál v předsíni vily, která se měla stát svědkem redaktory vítězné bitvy, třímal v ruce velice neobratně telefonní seznam a druhou se v něm pokoušel listovat. Sotva zavřel oči, vyklouzl mu seznam z ruky na dlaždice.

„Bože,“ řekla Otká dobromyslně. „Polož si seznam na stolek a klidně listuj. Ale zavři oči. A pak polož prst na jedno místo.“

To je blbost, páni, to je ale blbost, přeříkával si Adam v duchu a zmítán studem i zvědavostí, rozpolcen stejným dílem mezi důvěru i nedůvěru v pokus, položil dlouhý zahnědlý ukazovák na stránku telefonního seznamu a Otká se rychle předklonila, aby přečetla číslo nad černým srpkem špíny, kterým byl zakončen Adamův bledý nehet.

Adam otevřel oči.

„Tohle číslo vůbec neznám, to jsem ještě nevolala. Znáš toho člověka?“

Adam si přečetl jméno v telefonním seznamu.

„Nějakej člověk, no,“ řekl.

„Teď mu musíš zavolat.“

Adam se neochotně napřímil a zdráhavě zvedl telefonní sluchátko.

„Jaký je to číslo?“

„Devět dvě sedm osm,“ napověděla mu. „A když se ti ozvou, tak to máš dobrý. Vyjde ti to, jak bys rád.“

„No jo, dobře, dobře.“ Adam byl nevrlý a nyní, v poslední chvíli, se sluchátkem v ruce, ještě jednou zaváhal. Trpěl záchvaty jasnozřivosti, záchvaty se dostavovaly zřídka, ale jako blesk ozářily některý temný kout duše nebo celou končinu života, v níž se právě pohyboval. Takové okamžiky ho vynášely vysoko nad něho samého. Tak se vede opeřeným mláďatům, která prožívají své dětství v bahnisku a jednoho dne vzlétnou nad rodné bláto a rákosí a s úžasem zjistí, že to bahno a rezavá voda je jenom začátek báječného třpytivého jezera, a zmoženi okamžikem namáhavého letu padají nazpět do rákosí.

Před Adamem se na okamžik rozprostřela třpytivá možnost jeho života, ležela před ním nesmírná volná hladina, zbaven tíhy minulých činů se nad ní vznášel, nad lesklou hladinou úspěchů

a uznání. Byl to nádherný let. Na okamžik viděl sám sebe dole u telefonu jako svou odloženou podobu. A náhle dopadl zpátky do rákosí. Všechno bylo pryč. Zbylo mu jenom sluchátko v ruce.

„Kolik jsi říkala?“

„Devět dvě...“

Volil a nastavil sluchátko Otce.

„Něco v tom vrčí.“

Otka si poslechla, přitiskla sluchátko na vidlici, zvedla je znovu, volila a krčila nos.

„Je to rozbitý. To máme často. Kraťas nebo co.“

Tázavě se na ni zahleděl. Pochopila.

„Když je to rozbitý, tak se nedá prorokovat,“ rozhodla. Technika přelstila věštbu.

„Jo, ale nikdo se mi neozval,“ trval Adam na svém neštěstí.

„Adame, co šlíš, vždyť je to rozbitý.“

„Ale nikdo se mi neozval.“

„Teda –“ nadechla se a tu se otevřely dveře do obývacího pokoje. Redaktor se rozkročil na prahu, ale upozorněn šustěním papíru za svými zády, neboť stál v průvanu, rychle za sebou zavřel dveře a tím pohybem, s nímž nepočítal, jako by ztratil před svou dcerou a neznámým chlapcem rovnováhu, přešlápl, ale jistota se mu vrátila jen po kapkách.

„Ahoj,“ pozdravila ho Otko. „To je Adam,“ ukázala na chlapce.

Adamovi napadlo, že ho právě tak představovala rodičům Eva. Co na tom představování mají? Jemu příkladně vůbec nejde o jména. Jak o tobě vědí, jak se jmenuješ, hned také vědí, kde bydlíš, kde pracuješ a tak dále. Dokud člověk neřekne svoje jméno, má svobodu.

„Dobrý den,“ řekl redaktor nedůtklivě. Ještě nenapsal první větu a hledal viníky.

Adam pohnul bradou a šoupl nohou. V jeho očích to byl docela slušný pozdrav. Redaktor vysunul spodní ret na znamení opovržení.

„Chtěli jsme si zatelefonovat, a ta bídná skříňka nehraje,“ prohlásila Otká.

„Asi s ní pěkně zacházíš, vlastně s tím telefonem.“

Mlčeli a dívali se na sebe, všichni tři, zdálo se, že čekají na ten hlas, a hlas se snesl ostře se ztajenou obžalobou:

„Dneska se nebude obědvat?“

Objevila se tiše, nepozorovaně, že sebou až trhli, když promluvila. Tchyně si držela levou dlaní loket pravé ruky a v prstech pravé ruky tiskla zapálenou cigaretu. Zatáhla na ní a vypustila kouř ústy i nosem, a jako by si vzpomněla na něco, co dlouho odkládala, řekla:

„Á, máme návštěvu.“

„To je Adam,“ odpověděla hbitě Otká.

„Spolužák?“

„Ani ne.“

„Tak co?“ Ptala se na něho jako na věc. Po světě se potloukala hejna mužů, někteří se podobali užitečným věcem, někteří neužitečným. Těch neužitečných bylo bohužel víc a dvakrát bohužel, patřil k nim i muž její dcery. Tak to viděla, a když to tak viděla, musila to být pravda. Tchyně si povzdechla.

„Ale, babi.“

„Snad snoubenec?“ zeptala se tchyně s posměšnou neomaleností starých žen, které začínají pokládat polibek muže a ženy za bláznivé dotírání dvou těl.

„Ale.“

„Jak se tak na tebe dívám, vypadá to, že ho ani dobře neznáš. Neznáš ho, když mi nemůžeš povědět, kdo to vlastně je.“

„Kamarád, no.“

„Aha,“ řekla tchyně a vydechla kouř a s kouřem několik odstavců dlouhé řeči. „Podívej,“ píchla několikrát rozžhaveným koncem cigarety ve směru, kde hryzl redaktor jazyk, „jen se dobře podívej,“ pronesla významně a také v téhle větě se směstnalo několik odstavců z řeči, jejímž tématem byla výčitka a pokárání.

Redaktor si hryzl jazyk, jazyk se mu prohýbal, narážel na patro, měl drsný jazyk, probudil v něm vzpomínku na chobotnici, kterou mu kdysi předložili vařenou v přístavním hostinci, chobotnice byla houževnatá, odolávala zubům, nevnímal přesně, co si povídá Otko s tchyní, vnímal jenom celek, předsíňku, dusnou a přeplněnou lidmi, hemžení hlasů, které si umínily vyrušovat ho z práce, obličej vlasatého chlapce, neurčitý úsměch v jeho obličejí kropil celou předsíň, porozuměl z tchyniny řeči, že ten obličej před ním je svým způsobem nezvěstný nebo aspoň neúplný, ale copak si právě před chvílí skloněn nad čistým papírem neříkal, že prožíváme epileptické století porušených spojů, výpadků v paměti i studu i v logice, kolik lidí vlastní jenom kus paměti, kus studu, kus rozumu a mít něčeho kus může znamenat někdy tolik jako nemít nic, ale v něm, v redaktorovi Pólovi, žila touha po celistvosti, odpor k epileptickému století, jehož výpadky citu a rozumu mají nahradit kyberneti se svou celistvou matematikou, neomylnou, neosobní a nelidskou, poněvadž si nedovede představit vlastní smrt, ano, obličej chlapce před ním s neurčitým úsměchem mu znovu připomněl beznaděj, kterou zanechal v pokoji za sebou a která unikala škvírami ve dveřích jako plyn.

Ustal v ohryzávání jazyka, potlačil touhu kousnout do něj prudce a bolestně, a řekl, víc aby si dodal sebevědomí, aby dodal tvrdosti změkklé páteři, řekl to víc sobě než tchyni:

„A mám si snad dát nohu za krk?“

Sotva dokončil větu, vděčně zjistil, jak ohromil tchyni, i Otká pootevřela ústa a ten cizí chlapec, nemohl se mýlit, obličejem cizího chlapce proběhla vlna porozumění. Redaktorovi se zachtělo úspěch zvětšit, ukojit naléhavou marnivost. A promluvil ve své pýše ještě jednou:

„Mám si snad dát nohu za krk a zakukat?“

Opakováním věty, i když ji vylepšil, dosáhl však jenom toho, že roztrástil první ohromující dojem. Dopustil se, jako tak často, omylu. Některé věže nelze zvyšovat tím, že je nastavujeme. Nastavíš je a zřítí se ti. Tchyně využila jeho slabiny první.

„Bravo,“ řekla. Její věž nespádla. Jenom se zakymácela. „A teď k obědu,“ zavelela.

Adam pozdravil. Bradou a nohou. A vytratil se.

Redaktor se vrátil do pokoje. Ptáci dováděli kolem okna. Teprve po chvíli si uvědomil, že už odlétli a že tleská příliš dlouho a silně. Pálily ho dlaně.

Když Jeníček dospěl k závěru, víc citem než rozumem, že by bylo nejlepší podstoupit trest a tím dosáhnout klidu, poznal zároveň, že rozhodnutí přijmout trest je nad jeho síly.

Vyšel z té hromady organizovaného zdiva otvorem, který se měl zanedlouho jmenovat hlavní vchod, zanechal za sebou rozestavěnou budoucnost celé spousty lidí. Dříve, dokud nedokazoval Stevovi svou odvalu, neměl tolik starostí se sebou a častěji myslil na starosti jiných lidí. Představoval si je v rozestavěných bytech, umísťoval jejich stoly a židle, rozvažoval, kam se skříní nebo gaučem, bylo to zábavné jako číst první stránky knihy. Jeníček hodně četl a první stránky knihy měl ze všeho nejraději. Měl pak před sebou ještě celou knihu. Všechna její tajemství. Vždycky ho vzrušovalo odkládané tajemství, rád se zdržoval na jeho okraji.

Už jako malý kluk vstupoval na Štědrý večer do pokoje, kde stál rozsvícený vánoční stromek, poslední, pobízen a lákán ostatními, kteří si vykládali jeho pomalost bázlivostí. Netušili jeho tajné labužnictví. I dárky rozbaloval vždycky s obezřetnou pomalostí. Dopřávala mu rozkoše, o nichž nedočkavci nemají zdání.

V prázdných neomítnutých prostorách novostavby se pohyboval také na okraji tajemství. Ale nikomu na světě by neprozradil svoje tajné nápady a myšlenky. Snad Otce. Někdy si ji představoval, jak spolu tahají židle z jednoho kouta budoucího pokoje do druhého, a zapojoval hrací skříň. Hrával tu hru se zaujetím, i dnes se mu vracela, sice útržkovitě, ale přece, tu a tam záběr, Otčina udivená tvář, vlídná a hladká a hebká, vracela se mu přes to nedorozumění včera v noci, pozapomínal na její soucitný mateřský tón, a byl by s chutí znovu s ní stěhoval pomyslné židle, kdyby ho neodděloval od všech radovánek trest. V duchu jej přijímal, ale nedovedl jej unést.

Slunce a jaro ho zaplavovaly ze všech stran a Jeníček se brodil tou záplavou nevšímavě, zaskočen počasím, které se radovalo, zpívalo, blyštělo a vydechovalo vlahé a mocné vůně obzvláště zde, na konci města, kde se doposud nepodařilo přírodu pokořit. Těch několik novostaveb obklíčila a zajala zjara mladá tráva a bledě zelený a modro-zelený plevel, cihlové smetí a kaluže dehtu zarostly křovinami a z vyšlapané pěšiny, po níž Jeníček kráčel, vyrazila neohrožená čepel listu, rozhodnutá žít a bojovat a pochovat pod křehkou a úpornou zelení tvrdost udupané cesty. Jeníček se mladému listu vyhnul a zvedl oči. Modrá obloha nad ním byla napjatá, sjel po ní očima až k městu, které zatěžkávalo na obzoru tu modř bez záhybu a bez vrásky. Mezi starou městskou čtvrtí a novostavbami se táhl hlinitý pruh polí až k řece. Pěšina obcházela pole velkým obloukem a zdržovala chodce, ale Jeníčkovi to dnes bylo vhod. Nevěděl, co počít s časem, než začne oslava Eviných narozenin.

Pěšina se dostala opět do blízkosti silnice. Včera vztyčili u silnice reklamní stojan a dnes tu už svítil vtíravý pestrý nápis:

STOP

Bufet
NA PÍSKOVNĚ
vás zve

OBĚDY
kostelecký ležák

Písmena vyskakovala, každé vydávalo pokřik v jiné barvě a Jeníček zprvu četl odděleně podle barev, četl mechanicky a nevnímal celek, teprve u posledního řádku se začal soustředit. Přesto jej četl dvakrát, než pochopil jeho smysl. Ležák mu připomněl mistra, jeho šťastnou zhlouplou a pivem rozředenou tvář, jeho blaženou žvanivost a opovrhování slušností, mravy a zákony. Když na něho nyní vzpomínal, vzbuzoval v něm závist. Nikdy dříve by si nepomyslel, že v něm může mistr probudit závist. Ale byl to záblesk štěstí v mistrově zhlouplé tváři, který jeho závist rozněcoval. Jeníček, sužován myšlenkou na trest, toužil po štěstí. A je takové štěstí z otupění, z netečnosti, kdy se člověk zbavuje svého okolí i sebe a uplatňuje své vysněné já ponižujícím způsobem, který při své netečnosti necítí, a jeho zhlouplá tvář, která se na chvíli zdánlivě vysmekla vlastnímu osudu, jako by tvrdila: hle, jenom tomu, kdo zhloupne, je dovoleno pociťovat život jako štěstí. A Jeníček zatoužil po tom zhloupnutí a bylo mu jedno, že pivo čpí a že je hořké. Spěchal k bufetu zaujat svým řešením.

„Ahoj,“ zavolal na něho Steva.

Málem by byl Stevu přehlédli, pospíchal k pultu, kde se čepovalo, tyče z bílého kovu, které usměrňovaly přístup k výčepu, mu podjely pod rukou, řítit se kupředu a Stevovo volání ho zadrželo, až mu uklouzly nohy a sevřel tyč v hrsti.

Steva seděl s Dankou u stolku před velikým oknem. Na stolku stál prázdný půllitr. O několik stolů dál, v koutě u věšáku, seděli dva zedníci ze stavby. Okamžitě je poznal. Nevěnovali mu pozornost. Seděli u stolu s Andulkou. Asi jí vyprávěli anekdoty. Asi neslušné. Andulka nic nechápala a zedníci se rozjařili. Jinak byl bufet prázdný. Jeníček se Stevy polekal. Nemohl se tvářit, že ho nevidí. Bufet byl prázdný až na ty dva stolky.

„Ahoj,“ pozdravil s lehkomyšlnou ledabylostí a úmyslně zdržuje kroky, dospěl k výčepu. Stevův pohled šel s ním. Nebudu se mu moci vyhnout. Až mi přistrčí sklenici s pivem, až zaplatím, až uchopím sklenici za mokré ucho, až se otočím. Podél tyče z bílého kovu opačným směrem. Takřka na dosah Stevy. Okolo něho. Budu si musit přisednout. Jeho všemohoucnost otřesená pouhým psem dneska dopoledne. Jeho všemohoucnost, která mi vnutila včera v noci zdání odvahy.

Jeníček pozoruje narůstající sloup jantarového piva ve sklenici a odumírající koláč pěny. Výčepnice otáčí pípou a osychající pěna v půllitru se spojí s kovovým kohoutkem prskajícím přerušovaným provazcem.

„A jsme u konce,“ zvěstuje sobě a celému bufetu. Ale je odhodlaná tuhle sklenici dotočit. Kohoutek zachrchlá. Jantarový sloup ve sklenici jakžtakž dosáhne míry.

Jemu a jim jsem dokázal svou odvalu, rozvažuje Jeníček, jemu a jim. Ještě bych ji měl dokázat sobě. Kdybych ten půllitr na Stevu vychrstnul. Příliš svůdná představa.

„Už jste platil?“

Steva stojí, opilý pivem, černé vlasy se mu lepí jako nitě roz-
bředlého asfaltu, jeho košile je skvrnitá pivem, kolem knoflíků se
zachytily vločky pěny, vypadá zbědovaně a je vyděšený nepřed-
vídanou vzpourou...

„Už jste platil?“

„Ne.“

S púllitrem v pravici a aktovkou v levici se Jeníček loudavým
krokem brání osudu, který mu naznačuje tyčí směr cesty.

Steva udeří několikrát pěstí na sedadlo prázdné židle vedle
sebe. To znamená, aby si Jeníček sedl. Jeníček postaví sklenici
na stolek, a než umístí aktovku k noze stolku, překvapí ho Steva
otázkou:

„Vypiješ všeko?“

Všecko vyleju. Na tebe vyleju, proletí Jeníčkoví hlavou, ale
nezní to už tak přesvědčivě a neskýtá to žádnou útěchu. Pff. Po-
šetilosti. Steva je přece jen mocný. Navzdory tomu psu dopoledne.
Jeho moc si odnesla poranění, ale záleží na tom, z které strany
jsme přinuceni se dívat. Vždycky zbývá nějaká strana, z které není
nedostatek vidět. A Steva si Jeníčka předvídavě a prudce natočil
k té straně.

Zvedl Jeníčkův púllitr a napil se. Třetina obsahu v něm zmizela.
Danka se dívala z okna.

„Nechceš se napít?“ nabídl jí Steva z Jeníčkovy púllitru.

Danka se na Stevu podívala a v jejích očích byl smutek a vztek
a zamilovanost i zoufalství, které hledalo nějakou skrýš, kam by
se schoulilo.

Steva se zasmál.

„Pij,“ strčil do Jeníčka, „pij, člověče, ať máme nějaký základ na
oslavu Evičky.“

Dovedl všechno znamenitě zdůvodnit.

Danka se marně snažila vypátrat, co si Steva opravdu myslí, ale byla to také její vina, že se jí to nedařilo. Vydávala se jako stopař cestou, kudy se ubíraly jeho myšlenky ztajené v pohledech, slovech a posuncích, nikdy však neměla dost síly, aby došla na konec té cesty, tam, kde by našla za větou tečku. Vracela se při sebemenším podezření, že by ji cesta Stevových myšlenek mohla zavést někam, kam nechtěla. A tečky za větou, závěru, se přímo děsila. Opatrně postupovala po nedořečeném a stahovala se zpátky při náznaku, že se se Stevou rozchází. Přála si vypátrat v něm přesně to, co si sama přála.

Nejméně chápala Stevu ve chvílích, kdy se na něho valila prázdnota tohoto světa jako obrovitá dutá vlna. Nikomu o svých pocitech nevykládal, ale Danka vycítila, že není něco v pořádku. I kdyby jí vysvětlil, co se s ním děje, neporozuměla by mu. Malý svět jejího pokoje, který dostane od rodičů, nestrpěl žádnou prázdnotu.

Stevova prázdnota byla vždycky lačná nějaké veliké chvíle. Ale prozatím veliká chvíle nenadešla. Steva upíral oči na Jeníčkovu sklenici. Jeníček ji objímal oběma dlaněmi a pil. Držel sklenici jako dítě láhev, vypadal při tom bezbranně, dětinsky, dojemně. Nevědomky vnesl do Dančiny nálady něco hřejivého.

„Poslouchej,“ oslovil ho Steva, „půjč mi pětku.“

Jeníček postavil sklenici. Byla prázdná. Podíval se na Danku. Dělal, že se dívá z okna. Dělal, že všechny Stevovy útoky míří na falešný cíl. Mohl útočit, jak chtěl. *Ona tam nebyla.*

„Pětku,“ zopakoval Steva Jeníčkovi.

Jeníček vytáhl peněženku, přihrádka na papírové peníze měla dvě oddělení. V prvním bylo pět a v druhém deset korun. Jeníček přitiskl palcem šedou žilkovanou kůži peněženky k desetikoruně, aby ji zakryl, a nastavil Stevovi pětikorunu. Byl by rád vzbudil dojem, že jsou to jeho poslední peníze. Pro Stevu však byly veš-

keré peníze, které mu procházely rukama, poslední. Nikdy se mu nepodařilo získat tolik peněz, aby se zbavil pocitu, že se mu jich nedostává. K posledním penězům bylo třeba chovat se tvrdě s jistou dávkou otrlosti.

Steva vytáhl papírovou pětikorunu z jejího koženého závětrí, sáhl ukazovákem ke štítku neviditelné čepice na znamení díků, protáhl se a opustil židli s lehkým cloumáním jako spáč, který vstal příliš rychle, než aby spánek mohl opustit jeho údy.

Výčepnice se ještě nevrátila, narážela ve sklepe novy sud. Steva lelkoval kolem pultu s pivem a objevil za sklem mísu s matjesy. Píchl prstem do skla.

„Toho oukleje,“ řekl prodavačce.

Prodavačka se naklonila pro mísu a bílá zástěrka, přišpendlená pod hrdlem k černému svetru, se prohnula a vypnula. Steva utkvěl očima na svetru. Prodavačka namočila omylem palec mezi matjesy, a zatímco brala talířek, nechala trčet zamaštěný palec kolmo vzhůru. Steva odhadoval tíhu pod svetrem.

„No tak,“ domlouvala mu.

„Podívejte,“ řekl Steva, ale vtom si uvědomil, že ho slyší pokladní a ti u stolků, a přestal.

Výčepnice bouchla dveřmi a začala se zabývat pípou. Steva se přesunul s talířkem k ní. Výčepnice byla stará a tlustá. Zhluboka dýchala, zapomněla kus dechu na schodech. Té to bude trvat, bože, té to jde od ruky. Tak blízko u pramene.

„Proč mu půjčuješ?“ zašeptala Danka, sotva Steva odešel od stolu.

„Když mi řek.“

„Vy jste jelimani. Všecky jste jelimani.“

Jeníček ani nepostřehl posměch, který se obracel k němu, tak silná vzpoura proti Stevovi čišela z těch slov. Rázem mu dodala

naději, kterou pokládal za ztracenou. Ano, bylo zapotřebí najít spojence. Dostatek spojenců a vzbouřit se.

Danka nespouštěla oči ze Stevy. Odkryla hru mezi prodavačkou a Stevou.

„Všichni jsme jelimani,“ řekla v náhlém osvětlení.

Jeníček seděl zády k pultům, neměl přehled a Dančino sebeobvinění pokládal za výraz její ušlechtilosti.

„Jsi fajn,“ oznámil jí.

„Některý lidi jsou neřádi. Nejsem neřád.“

Nebyl vycvičený v lichocení. Litoval, že neví, jak dál. Danka se stávala jeho spojencem a on nevěděl, jak nové spojenectví upevnit.

„Včera se zachoval taky neřádsky,“ řekla.

„Myslíš to se mnou?“

„Zrovna to.“

„Jenže já jsem ho kopnul do kotníku. Ujely mi nohy.“

„Měls uklouznout víc,“ řekla, „měls ho kopnout jinam a víc.“

„Ještě kulhá.“

„Kulhá si to pro pivo.“ Jejím hlasem prosvítala zelená jedovatá nenávisť.

„Já vím, že jsem to... ty věci...“ nedařilo se mu přinutit se, aby ty věci pojmenoval. „Dělat jsem to neměl,“ vypravil ze sebe konečně.

„Ale,“ mávla rukou, odpouštěla mu. Ze všech darů, které jí sudičky přisoudily, byl dar odpouštění nejmocnější. Byla by odpustila i Stevovi. Ale hra pokračovala v neklamných náznacích. Steva krájel a nabodával svého matjese u pultu, jedl a čekal, až stará paní popadne dech a vyloudí z pípy čerstvé pivo.

„Co ty víš -“ řekla Danka.

Jeníček vztahoval všechny její řeči k včerejší noční příhodě.

„Ona,“ předklonil se k Dance, „tu věc vymyslela Eva. Pamatuju si náhodou, jak to bylo.“

„Nic si nepamatuješ,“ odbyla ho. Ale tím se nic nespravilo. „Já jí oslavím narozeniny,“ řekla tiše a ponuře.

Steva nabodl kousek matjesa a přes pult jej nabízel mladé prodavačce, aby ochutnala.

Dance se udělalo nevolno.

„A ty mu ještě sháníš laciný motocykl,“ obvinila v Jeníčkově svou vlastní ochotu.

„Když mi řek.“

„Jelimani. My jelimani.“

„Objevil jsem náhodou něco. Myslím, že by se vám to hodilo.“ Naschvál zatáhl do své dobročinnosti i Danku.

„Nám?“

„Vám, protože přece budete jezdit spolu, ne?“

Odmlčela se.

„Možná,“ zašeptala. Napadlo ji několik velmi různých a odlehklých myšlenek a spojily se jako dráty nabitě elektřinou, jako dráty, které k sobě nepatří. Zastrželo to v ní jiskrami a nastal zkrat. Položila paži na stůl, ohnula ji v lokti a složila na předloktí svou ochablou, vybitou hlavu.

„Aspoň odpovědět bys mohla.“

„Copak vím?“

Okno bylo zase plné vrzajících a vřeštících ptáků a byla to její vina, čistý papír v psacím stroji, neposkvřený písmem, to byla její vina, matné a nesnesitelné vlahné ovzduší obývacího pokoje s pachy květin vadnoucích ve váze, leštícího prostředku a s pachy vězení, ačkoliv nikdy ve vězení nebyl a nebyl by mohl určit, jak vězení páchne, nicméně některý z nedefinovatelných, sladce se rozkládajících pachů patřil k vězení, neboť co jiného prožíval dnes odpoledne, kdy venku hýřilo jaro, zlomyslně odkrývajíc svou neodbytou jásavou přítomností jeho nuzné a ztrápené bytí. I vězením byla vinna ona. Patřila k nim. K mladým. Semkli se, objali se kolem ramen a vytvořili kolem něho kruh, aby nemohl uniknout, a diktují mu své požadavky. Domnívají se, že vyhráli už tím, že jsou mladí. I stařík je na jejich straně. Vždycky byl na straně mocnějšího.

Otka sedí bosa v křesle, nohy stažené pod sebou, krátká sukně jí odkrývá stehna, tričko jí odkrývá ňadra, vylupuje se z křesla jako z lastury, malá prohnaná Venuše dnešního odpoledne, jeho dcera, kterou zplodil, aniž měl na mysli toto stvoření znuděné a mírně ospalé.

Zavolal ji sem, když už málem vyčerpal všechnu naději, že se mu zdaří první věta článku, zavolal ji v tajné naději, že oheň, který se v sobě snažil podpálit, zaburácí, když mu trochu pomůže petrolejem. Jenže v petroleji byla voda.

Přikymácela se do pokoje s dlouhými kalhotami přes ruku, se svými pružnými přiléhavými nohavicemi, které napínala na svou

pružnost a přiléhavost, se svými perlově šedými kalhotami, které oblékala na své vycházky nebo výpady, redaktor marně hledal vhodné slovo. Doba jistě nepříhodná na rozmluvu s dcerou, ale copak si on vybral dobu, kdy psát článek, copak si vybral i sám námět článku? Byl vybrán, bezohledně vybrán a nemá, proč by šetřil svou dceru, která nemá na práci nic jiného než si vybírat chutné rozinky a mandličky z toho velkého neslaného, nesladkého a nemastného koláče, kterým se prokousával. A co pak, až se prokouše? Zatne zuby do vzduchu jako tisíce a tisíce před ním. Nebude prostě co kousat. Zbaví se koláče a tím se zbaví všeho. Obměkčen touto perspektivou se rozhodl neomezeně použít své dobroty.

„Říkáš, že to byl tvůj kamarád. Chraň bůh, nechci vyzvídat, není to v mé povaze, ale přece jen by mne zajímalo, z jakého prostředí ten chlapec je, uznáš snad, že tohle mě může zajímat.“

„Jako otce.“

Vyvinul značné úsilí, aby se mu podařilo přehlížet její drobné drzosti.

„Ano, jako otce,“ opakoval po ní bezbarvým hlasem.

„Je to montér,“ uvolila se odpovědět, „jeho táta pracuje v autolakovně a matka v mlékárně na náměstí.“

Redaktor si představil mlékárnu zvenčí, konve seřazené do dvojstupu před výkladní skříní a za sklem dřevěný shoblovaný špalík natřený na rudo, představující goudu. Mlékařku si nedovedl představit. Nikdy nechodil pro mléko. Ostatně jejich mlékárna to nebyla. Příliš daleko. Otec v autolakovně. Neznám. I když se dověděl, neví nic. I tím byla samozřejmě vinna Otká.

„To toho vím,“ řekl.

„Chceš ještě něco?“ Pleskala si třemi prsty na nárt. Pravidelně. Zdůrazňovala svou netrpělivost, ale mhouřila oči se znavenou shovívavostí.

Potlačil v sobě ironickou poznámku. Jeho dobrota narostla do obludných rozměrů.

„To víš, že ještě něco chci, děvenko,“ řekl. „Chci toho moc a moc. Jenže nestačí chtít, víš. Musíš také trochu zapracovat, abychom měli oba jasno.“

„Já mám jasno.“

„To se ti třeba jen tak zdá. V tvém věku se mi také zdálo, že mám jasno. Je to jen optický klam. Fata morgána.“

„To nemůžeš vědět.“

„Nemůžu vědět spoustu věcí a také je nevím. Tohle ale vím určitě.“

„Fakticky mám jasno.“

„Taktak,“ řekl. „Pamatuješ, když jsi byla malá, chodili jsme spolu do lesa.“ Veverka skáče po stromech, hop sem, hop tam...

„To je hrozně dávno.“

„Je. Tehdy ses mě na všecko ptala. Tenkrát jsi neměla jasno.“

„Byla jsem strašně maličká.“

Zdálo se, že ji ta vzpomínka zaujala. Jen dál a dál. Snad se nakonec od ní přece jenom něco doví.

„Byla jsi maličká a já si říkal, že by bylo škoda, aby sis někdy zpackala život.“

„Je, ty taky umíš být sentimentální?“

„Poslouchej, je to tvůj chlapec, nebo ne?“

„Kterej?“

„Ten montér s matkou mlíkařkou.“

„Kdepak.“

„Opravdu?“

„Vážně.“

Nevěděl, jak z místa. Točil se kolem vlastní osy a setrvačnost mu nedovolovala vybočit. Ti ptáci, napadlo ho. Šel k oknu a zatles-

kal. Když se otočil, stála u křesla s kalhotami přes ruku, jako když ji před chvílí zavolal. Snad to všechno byl sen, snad si ani nesesla a to, co spolu rozmlouvali, nebylo.

„Můžu už jít?“ Poslední slovo zazpívala, zhoupnutím hlasu otázku zlehčovala a s otázkou zároveň otcovu odpověď. Nepřikládala mu váhu.

„Tak ty máš jasno,“ řekl, „ale jasno může mít i člověk, který dělá něco špatného, to jest, může se domnívat, že má jasno. Jasno je široký pojem, takové jasno vůbec je nesmysl.“

Měl jsem s ní rozmlouvat častěji. Vštípil jí některé návyky logického myšlení. Ohýbej stromek, dokud je mladý. Nemyslím, že logický závěr vždycky a bezpodmínečně hned vítězí, ale člověk aspoň rozezná, odkud na něho hodili kámen.

Otka udělala krůček pozpátku, ke dveřím. Všiml si toho a přejel ji od krátkých slámových vlasů až po hladké bosé nohy očima. Jeho pohled měl vyjádřit důstojnost a odstup. Když se vracel od nohou k jejímu obličejí, zastavil se mimoděk na jejích kalhotách. Visely ploché a plíhě přes její paži a nastavovaly jeho zraku zadní kapsu se zlatým knoflíkem.

„Kolik máš kapes u kalhot?“ vystřelil otázku.

Otka se podívala skrz něj, jako by za redaktorem stál ještě jeden otec, rozumnější.

„Kolik?“ zavolal.

„Dvě,“ vydechla.

„A zadní.“

„A zadní.“

Vytrhl jí kalhoty z rukou, zvedl je do vzduchu jako pradelna, která věší prádlo, a pátral po kapsách. Jedna, dvě, tři. U čtvrté kapsy chyběl zlatý knoflík.

Jak šli tou nocí, tmou, která šetřila hvězdami, klopýtali samým spěchem o drnitou cestu, chvílemi tlumili hlasy, když na ně dolehla těžká černá dlaň vesmíru, ale za chvíli už zase proklouzli mezi jejími nesmírnými prsty, setřásli ze sebe stísněnost jako prach, pokřikovali, vyzpěvovali a pohýkávali.

Kolem nich se prostírala neviditelná pole, postřehnutelná jen podle toho, že nic nebránilo větru, jehož teplota se měnila, aby vál a cuchal a třel se o tváře a paže, aby je obíhal jako pes svěřené stádo. Jarní větrný pes s chlupy jako tráva a tlamou tiše supící v mladém listí.

Na hřbitově ležel Otčin dědeček, Jeníčková babička, strýcové a tety, každý měl někoho za zdí, ke které se přibližovali s halekáním. Jen Steva tam nikoho neměl. Ale nemysleli na ty mrtvé za zdí, dnes ostatně už jen hrst neosobních kostí, které spíše popírají lidskou podobu, než aby pro ni svědčily, nemysleli na osudy těch mrtvých, neznali je, nikdo jim o nich neříkal, znali jen zlomky ze životů příbuzných, zněly jako anekdoty nepodařeného anekdotáře, nedalo se s tím nic počít, a pak tu byly kameny, těžko pochopitelné pomníky několika válek, počínaje šestašedesátým rokem a konče druhou světovou, kamenné milníky, jejichž výklad se měnil jako lesk perleti, Jeníčkův otec obdivoval legionáře z první světové války a učitel Hajnes obcházel po špičkách i bitvu u Zborova. Žili v době stěhování hrdinů. A nedůvěra projevená těm starým se přenášela jako nákaza i na ty nové.

Nemysleli na mrtvé, když se shromáždili ve vratech hřbitova, na blízké ani vzdálené, vykládali škodolibě o strašidlech, aby Jeníčkově ztížili zkoušku odvahy. Jenom Otko ho nestrašila, mlčela, nemohla zapomenout na to, jak se jí dotýkal. Byla přesvědčena, že u ní hledal ochranu, a zanic by nedovedla zaplašit jeho důvěru.

Čekali s napětím, nastavovali uši, aby slyšeli, jak praská písek na cestě pod jeho podrážkami, jak odpaluje nepatrné úlomky křemene. Otká viděla v temnotě světýlka, duše zemřelých v podobě mužíčků s hořícími košťaty v rukou, jak uskakují před odletujícími křemínky, viděla kočky s modře se rozhořívající srstí, které jsou vtělením upírů, vycházejících za noci napojit se krví spáčů. Nemyslela na mrtvé, ale na pověsti o nich, které četla nebo slyšela. A mužíčkové a kočky uskakovali tak dlouho před pískem odstříkujícím pod Jeníčkovými botami, dokud praskání cesty nepohltilo záupnění větví nad jejich hlavami. Zvedl se vítr a rozezvučel nad nimi koruny líp, bříz a habrů, a kdyby mužíčkové a upíři zajali, vysáli a pohltili Jeníčka uprostřed svého území, nezaslechli by tu, shromáždění mezi sloupy hřbitovní brány, ani křik.

„Bude pršet,“ řekl Adam, zatoužil po něčem všedním a obvyklém.

„Lidi,“ dal se do nich Steva, ačkoliv se nikdo z nich neosmělil povědět, co si myslí, „máte to vyšlapaný od motejlů?“

Vítr si stavěl s mohutnými rozmachy hnízdo ve stromech, a když se chtěli dorozumět, musili zvýšit hlas.

„Už tam musí být,“ odhadovala Eva, „posvit mi na hodinky.“

„Trvá mu to nějak dlouho.“

„O co, že má oči vyvalený jako houpací kůň.“

Steva měl baterku. V jejím světle se zjevil Jeníčkův obličej, bledý a zpocený, hýčkaný zlatými kadeřemi. Prohlíželi si jej jako neznámou rybu vylovenou z nejhlubších hlubin. Mžoural proti bělostnému ohnisku baterky a celá jeho tvář vyjadřovala, že byl lapen. Měl snahu prodat své vítězství.

„Je to hotovka,“ zachrchlal.

„Jdeme,“ vybídl Steva partu a zhasl baterku. Vpluli do tmy, cestou, kudy se vydal před chvílí Jeníček, vzhůru ke hřbitovní

kapli, a protože šli v houfu, zalezla světýlka za náhrobky, upíři se odplížili do vlhkých údolí mezi navršené hroby a tiskli k zemi břicha lačná teplé krve, vyčkávající, až je hlučný houf mine.

Rozráželi tmou řečmi a Otká šla opět vzadu s Jeníčkem. Ani teď, po svém úspěchu, se nedral do čela.

„Jak ti je?“ zeptala se ho.

Jeníček zkrocen ve své mužské domýšlivosti Otčiným mateřským soucitem zabručel zmateně:

„No jo...“

Nedávalo to smysl. Celá včerejší noc byla nesmyslná. Něco na způsob snu, z něhož nemůžeme uniknout a který sám určí svůj konec.

Ostatně. Jako by všechno na světě mělo smysl. Právě tohle si myslil Adam, když stoupal po schodech v domě, kde bydlil s rodiči. Jeho oblíbená myšlenka. Pes za dveřmi kňučel. Obvyklé nesmysly si zachovávaly svá místa a říkalo se tomu všední pořádek.

Adam odemkl byt. Mladší bratr a sestra seděli u stolu a dloubali do talířů s nalitou polévkou. Matka stála u sporáku a ochutnávala omáčku. Z koupelny syčela voda a mlaskalo mýdlo. Podle sténání a odfrkování poznal Adam, že je doma i otec, že se myje a že nic neporušilo zákony dne. Zamručel pozdrav a usedl ke stolu na svoji židli.

„Adame,“ řekla matka, „snad si po práci umyješ ruce. Jdeš přece obědvat.“

Bylo to nádherné setkat se se známými okolnostmi a slovy. Domov je báječné doupě vystlané samými povědomými větvičkami, vyleželou slámou, která voní tak známě, že už její vůni ani nevnímáme. Adam byl však dnes v rozpoložení, že vnímal všechno znovu a nově, jako by mu někdo hodlal domov odepřít. Z vděčnosti se rozpovídal:

„Jistěže si ruce umyju. Jednak jsem si je už myl, ale pochop, že si je nemůžu mýt, když je v koupelně táta. Já přece nemám nic proti mytí rukou. Viděla jsi mě někdy, že bych šel se špinavýma rukama jíst?“

Při řeči si potají pod ubrusem zkoušel vyčistit špínu za nehty. Matka nevycítila z Adamovy řeči vděčnost a jenom si vzdychla.

Otec vstoupil do kuchyně v oblaku mýdla, solviny a acetonu.

„Aha,“ řekl, když si všiml Adama.

„Ahoj,“ řekl Adam a protáhl se do koupelny.

Voda vesele zacvrlikala. Mydlil si ruce a v roztržitosti použil také kartáčku, což nemíval ve zvyku. Vzpomínal na telefonování u Otky. Ten mužský, ježatý a brýlatý, co byl její otec. Ta hubená stará ženská s retkem, co byla její babička. Přišlo mu na mysl, že svět se skládá z různých domovů, a tohle zjištění ho překvapilo. Divil se, že na to nepřišel dřív. Bylo v jeho povaze rozdělovat lidi na ty a na ty, uspořádávat si vesmír podle svého rozumování. Mydlil si ruce zaujat svým objevem. Když si člověk představí, kolik domovů je jenom v tomhle domě. Váhal, má-li přisoudit nájemníkovi se psem také domov. Může člověk tvořit domov se zvířetem? To je otázka. Rozhodopádně to nemá Otko lehké. Bydlit pohromadě se psem může být za jistých okolností dokonce úleva. Pes aspoň vrčí na cizí, člověk vrčí na své. Mydlil si ruce a jeho myšlenky ujížděly po mýdle a nebyly k zastavení. Dovedu si pomyslit, co taková ženská, která kouří cigarety, jak vůbec může taková stará ženská kouřit, kdyby tak fajfku, jako na tom obrázku v novinách, buldok kouřil fajfku, některý psi vypadají dost lidsky, když jim dáš čepici nebo fajfku do huby nebo nějakou věc po člověku, třeba kravatu kolem krku jako v cirkuse, kde se to v těch psech bere, je to k smíchu, zase některý lidi vypadají docela psovsky, i když nejsou...

„Adame,“ pozvedla matka v kuchyni hlas, „ty nebudeš dneska obědvat?“

„Už jdu,“ zahučel. Nejdřív ho zažene do koupelny a pak ho z ní vyhání. Prostě neví, co chce.

První chvíle oběda byly věnovány sycení, jakmile však nasycování dosáhlo určitého stupně, dával se otec do řeči. Bývalo to znamením, že je s obědem spokojen. Pokud byl zticha, pokukovala po něm matka od svého talíře se zvědavostí, která opakováním ztrácela na přesvědčivosti. Otec byl statný, vlasatý, v posledních letech přibral na váze, ale ne tolik, aby váha uškodila jeho vzhledu. Vypadal mladě a léta z něho ještě nesetřela ledabylé šviháctví, kterým se honosil jako svobodný mladík, podnes, jak se říká, neměl přistřižená křídla, byl schopný letu. Právě to dělalo matce starosti. Vykonyvala přehlídku hlav skloněných nad obědem, ale u otce se zastavovala nejdéle.

Konečně otec promluvil. Začalo druhé kolo oběda.

„Ten čmuchar mi pije krev,“ řekl. Netvářil se přitom rozčileně. Ten čmuchar. Mínil Jeníčkovu otce. Matka, která s obavami pozorovala chvění otcových křídel, Jeníčkovu otci blahorečila. V duchu. Jak jinak.

„Ale?“ projevila zdvořilý zájem.

„Chci to ukrojit - a je to kost,“ řekl otec s výčitkou, „úplně to vypadalo jako maso. Co chceš,“ pohlédl na matku, „člověk se splete i v lidech. Já trouba mu důvěřoval.“

„Copak se stalo?“

„Nestojí to za řeč. Trochu laku.“

Adamovu otci osud stále bránil. Adamův otec měl nejlepší plány a nápady, jak si opatřit peníze, ale osud měl v rukou nůžky a stříhal podle svého. Jenže Adamův otec nevěřil na osud, věřil na Jeníčkovu otce a na jiné lidi, kteří nemají nic jiného na práci než

mu kazit vyhlídky. Před dvaceti lety si zařídil lakýrnickou živnost. Jen si ji zařídil, už se jí musil vzdát. Od té doby se nezbavil pocitu křivdy.

„Človče,“ obrátil se k Adamovi, „ne abys někomu moc důvěřoval. Nemáš ponětí, co to jsou lidi.“

„Všecky lidi nejsou takový,“ osmělila se matka.

„Chm,“ odpověděl otec.

Tohle všechno Adam už mnohokrát zažil a cítil se u stolu schován, talíř a řeči ho bránily před neklidem a nejistotami venku. Od rána si přál uchýlit se do bezpečí, v klidu rozmotávat svůj zamotaný život a netušil, že to, čeho si žádá, je tak blízko. Chudák Otko a její domov.

„Tak co?“ zeptal se otec Adama. Nemíval ve zvyku ptát se Adama na jeho práci, ale Adam si otázku tak vyložil. Podvědomě očekával útok. Otevřel ústa, ale mozek měl beznadějně zavřený. Otec mluvil s někým, kdo viděl, že nejsem v práci. Bezpečí stolu se zhroutilo pod jedinou nepatrnou otázkou.

„Tak co,“ řekl otec, „Slávia prohrála, to je –“

„To... to...“

„Překvapení, co?“ vyložil si otec Adamovo koktání jinak.

„Hmm.“

„Tebe to snad dokonce těší.“

„Ne.“ Nepodařilo se mu však potlačit radost, že prohrála Slávie, a ne on.

Matka šla uvařit kávu. Několikrát prošla kolem knihovničky a nevšimla si, že porcelánová tanečnice chybí.

Ať se podívám, kam se podívám, všude mohu narazit, uvažoval Adam a vzpomněl si na tu krásnou hru, kterou kdysi dostal jako malý kluk. Zatahl jsi za knoflík a pustil a vymrštěná kulička vyrazila ze své úzké uličky. Svah hracího prkna ji nutil, aby se po

něm kutálela dolů, ale její cesta nebyla snadná, všude narážela na zatlučené hřebíky, které ji odrážely nazpět a do stran, takže se nakonec zdálo, jako by překážky dodávaly kuličce pohyb, a nebýt překážek, kulička by se zastavila. Bylo pěkné sledovat trhavé valení kuličky po hracím prkně, její nečekané obraty po nárazech na hřebíky, její nevypočitatelné změny směru, kroužení kolem překážek, dokud jí jiná překážka neušetřila ránu. Od hřebíku k hřebíku, od rány k ráně.

První hřebík – nebyl jsem v práci, druhý hřebík – zničená soška, třetí hřebík – včerejší noc, čtvrtý hřebík – při tom všem tu byl ještě jeden hřebík, o kterém raději nemluvit.

Mladší bratr se dotkl špičkou střevíce Adamova lýtka.

„Au,“ zavyl Adam s bolestně staženými rty. Přál si horoucně odlákat pozornost na nějaký jiný děj, přál si odlákat svou pozornost od hřebíku, o kterém raději nemluvit.

„Nono,“ řekl otec a sáhl po novinách.

„Já mu nic neudělal,“ hájil se mladší bratr.

„Pere mě pod stolem,“ žalovala sestra.

„Nono,“ řekl otec. Noviny začínal číst na sportovní stránce. Na první stranu se dostal málokdy.

Chudák Otko, odváděl Adam neblahé myšlenky, chudák Otko. Její domov. Její podkolení se před ním kmitalo růžové, modré a bílé, utkané z jemných teplých vláken, šplhal po těch vláknech výš a náhle si před to jemné předivo stouplo cizí silné stehno, světélkující v šeru svou bělostí. Adam se otrásl.

„Je ti zima?“ zeptala se matka. Stavěla před otce šálek s kávou.

„Nemáš cigaretu?“ oslovil Adama otec.

Mladší sourozenci se hrnuli od stolu. Adam zůstal. Matka šla mýt nádobí. Otec a syn pokušovali. Otec přečetl tu a tam nahlas titulek z novin. Nedožadoval se souhlasu ani odporu.

„Žilina prohrála,“ četl, „... Prešov–Sparta 1:1...“ a obrátil list.
„... Více těstovin a ovesných vloček...“

„Cos to povídal?“ ozvala se matka z kuchyně.

„Ale nic.“ Otec četl pro sebe, a ne pro jiné.

Bílá prázdná propast. Bílý prázdný papír vzbuzoval v redaktorovi lehkou závrať. Seděl u stolku s psacím strojem a byl zase sám. Nedovedl si vysvětlit, jak se všechno zběhlo. Dokud se děje zúčastnil, měl jiné názory a jiná měřítka než po tom, když bylo po všem.

Zavřel oči. Malá prohnaná Venuše. Kdyby netrpěla chorobnou snahou okrašlovat se, byla by krásná. Beraní kožich účesu, černá a modř a zeleň líčidla. S podivem si uvědomoval, že myslí na vnější, zcela nepodstatné věci. Byla to jeho dcera, ačkoliv už překročila hranici, kdy byla jeho dítětem, a podle různých příznaků se dalo usuzovat, že se jejím dítětem stává on. Odhalovala mu jeho dětinství nemilosrdně a krutě.

Jeho chování mu nahánělo hrůzu, čím víc ho čas odváděl od setkání s Otkou, tím mu bylo trapněji. Čas byl tlusté zvětšovací sklo, za nímž se rozměry nicotnosti zmnohonásobovaly.

„Je tvůj.“

„Jak to?“

„Chybí ti.“

„Jinýmu třeba taky.“

„Víš, co se dělo na hřbitově?“

„No a –“

„Je tvůj.“

„A jak to?“

Měla zcela úzké oči, dvě štěrbinu napříč obličeje, sotvaže rozeznával polohu zorniček, vysunula všechny drápy a její hřbet se chystal ke skoku.

„Je tvůj, přiznej se.“

Stále neobratněji.

„Proč, proč?“

Mňouká. Jsem pro ni myš. Jenom myš. Dětinská. Myš vyběhla prostoduše z díry a nevšimla si číhající kočky. Neuvážené vyběhnutí, ten prostoduchý skok ze tmy do světla ho zbavil převahy. Nikdy už ji nezíská, může být jenom více nebo méně poražen. Vědomí porážky ho popuzovalo. Dlouho, příliš dlouho jí nesl vstříc svou dobrotu, vršil si na bedra větší a větší náklad dobroty a teď už nemohl dál, třásl se pod tou tíhou. Opět zavadil o její kočičí oči.

Neměl prostoduše vyběhnout, neměl být tak bezvýhradně dobrý, neměl, co všechno neměl od té doby, co poprvé zjistil, že život nemá jenom začátek, ale také konec.

Rozvažoval a Otká byla netrpělivá.

„Můžu už jít?“ zeptala se.

„Jdi!“ zaječel a břemeno dobroty na jeho bedrech rázem popraskalo a sypalo se k zemi a tíha dobroty splynula s tíhou země, která pohlcuje už tisíce let všechny vzácné hodnoty a její hlad není o to nijak menší nebo ušlechtlejší. Redaktor zbaven tíhy se napřímil, vypjal se a porážka, neodvratná a trapná, mu vyrazila z hrdla ještě jednou:

„Jdi!“

Trčel uprostřed pokoje, pomník své přisnosti, a nestyděl se ani natáhnout paži a ukázat na dveře ukazováčkem.

Když Otká vyšla z pokoje, tušil za svými zády oponu, kterou nikdo nezatahoval, scéna byla rozhalená. Publikum ho pozorovalo. Se zájmem.

Usedl k psacímu stroji, mezi publikum, a pozoroval scénu. Nikde se neozval potlesk. Hra propadne. Jistě propadne.

A v tomhle prostředí se má soustředit na práci. Jak může napsat něco dobrého za takových okolností. I ti ptáci. Ani nevstal, aby je rozehnal.

Zavřel oči. Malá prohnaná Venuše. Byl přesvědčen, že jí knoflík patří. Stejně jako jí patří příhoda dnešní noci. *Jim* je všechno dovoleno. Ale článek nemůže začít výpadem proti nim. Trpkost ze střetnutí s Otkou se mu slila s nemohoucností, s níž vysedával nad čistým listem papíru. Bílý papír mu připomínal bílou propast, a kdyby to bylo možné, byl by se do ní vrhl. Chvillemi propadal beznadějně jistotě, že už nikdy nic nenapíše, že se mu nedostává sil, aby zápolil s dokonalou prázdnotou papíru, a chvílemi už už sahal po pravém slově, zjevovaly se mu dokonalé řádky a odstavce, ale vzápětí se rozplývaly jako přízraky. Bylo to vysilující. A k tomu se jeho mysl podobala ptákům za oknem, těkala nepokojně, neschopna vydržet na jednom místě, sotva se zrodil hlas, už byl překřičen. Kdykoliv opustil svoje proměnlivé obrazy a otevřel oči, viděl před sebou bílou propast papíru.

Potom se zase obraz proměnil a stál nad bílou zasněženou propastí se štíhlou blondýnou, na kterou už málem zapomněl. Byl tehdy na vojně, dostal dovolenku a pozval Miladu na horskou chatu, která byla blízko města, kde sloužil. Chtěl ušetřit čas dlouhé jízdy vlakem a prodloužit si setkání s Miladou o několik vzácných hodin.

Stáli na svahu a oslnivý sníh se před nimi propadal do ohromné jámy a na dně jámy se pohybovali lidé nepatrní jako drobtý pryže, která zbude po vygumovaném slově. Ohromnou vzdutou oblohou prosakovaly azurové vody ráje a povrch sněhu je přijímal jako stonásobný lesk a oni, dva lidé na horském svahu, prožívali sladkost toho modrého tajícího času mlčky a s potlačovanou bázní, že všechno má svůj konec. Nebyli tehdy ještě manželé a možnost,

že by se jeden z nich odpoutal, udržovala je střídavě v rozechvění, zveličovala jejich něžnosti a vrhala je k sobě s pošetilými a naprosto upřímnými sliby.

„Tebe budu věčně...“

Redaktor se posunul v židli, aniž otevřel oči. Tebe budu věčně. Jako by život nebyl jen malý podvod spáchaný na zdrcující pravdě smrti. Pravděpodobně musí člověk zestárnout, aby chápal konečnost té osobní věčnosti. Pravděpodobně jsem už starý, velmi starý. A nejsem ještě tak starý, abych jasně viděl pokračování své omezené věčnosti v tom, co tu po sobě zanechám. A dovím se, v čem budu pokračovat? Neztratím paměť dřív, nežli mne uklidní zprávou o mém pokračování? Někde v předsíni už přešlapuje uspávač s pilulkou sklerózy, abych ostrí kosa pocítil jen jako mávnutí stébla.

Redaktor zděšeně otevřel levé oko, pravé víčko ho neposlechlo a zvedlo se až za okamžik. V tom okamžiku zalil redaktora pot hrůzy, proletělo mu hlavou, že se o něho pokouší mrtvice, že ochrnl na pravou stranu. Následek přemítání o smrti. Nesvědčí životu. Smrt naslouchá, ale nesmíme o ni dbát, nesmíme jí dávat najevo, že o ní víme.

A jak tehdy ulehli s Miladou v chatě v pokojíku s tapetami, které ve škvírách mezi prkny probořil nehet neznámého hosta, ozval se ve tmě šramot, jako by někdo trhliny v tapetách zvětšoval. Přestali dýchat, aby vyposlechli beze zbytku celý zvuk, a tráslavé drásání a pukání papíru pokračovalo, nevšimavé k jejich dechu. Uvolnili dokonce své objetí, nevzdali se ho, jenom povolili napětí ve sva-lech, z jakéhosi neúplného studu před obmyslným špehem, kterýrazil cestu svým očím. Redaktor zpytoval rychle svědomí, co se dělo, než zhasli, ale uklidnil se, neshledával nic závadného, Milada se svlékala potmě. Škodolibě se zaradoval a obemkl Miladu těsněji.

Vymanila se mu. Měla jiný názor. Doma zalhala matce, kam jede. Dělal jí to starost. Přitáhla si peřinu k bradě, aby pozorovatel v tapetách nespatrił ani kousek jejího těla. A odvrátila tvář.

„Vždyť je tma,“ zašeptal jí do ucha.

Odtáhla se na svou polovičku široké postele. Přesunul se za ní.

„Bojím se,“ vydechla.

„Udělám kravál,“ zašeptal, „jestli chceš, tak udělám pořádný rámus a ten rošťák dá pokoj.“

Neodvažovala se odpovědět.

Odkášlal si a řekl nahlas:

„Poslouchejte, nechte toho, nemá to cenu.“

Šramot ustal. Napjatě naslouchali. Nebylo pochyb, že šramot ustal, ale oni pochybovali a redaktorova ruka se jen zdráhavě plížila pod peřinou k Miladě. Setkal se s její rukou na půli cesty. Teplý dotyk prstů, jak se zdálo, probudil Pozorovatelovu zvědavost. Přihlásil se slabým zadrásáním a potom se někde ve stěně sypal tenký pramínek malty, drolení sílilo a sílilo, jako by se vzápětí měla rozevřít zeď.

„Co je to?“ Milada se posadila na posteli.

„Nechte toho,“ řekl redaktor s důrazem a vztekle.

Noc ubíhala nemilostně a bez spánku.

„Jestli vstanu –“ vyhrožoval.

Pozorovatel ztichl, nechal maltu a tapety na pokoji.

„Že vás to baví,“ řekl redaktor do ticha. Zatápal po noční lampičce.

„Nerozsvěcuj,“ zadržela ho Milada nepřirozeně vysokým hlasem.

Jediné okno pokojíku se téměř nerozeznatelně slilo s temnými stěnami. Únorová mlha v něm visela jako houně. A v té temnotě středem pokoje se ozvaly na hrubém koberci tiché, zadrhavé kroky.

Redaktor bleskurychle rozsvítil. Na koberci, kousek od postele, odpočívala myš. Oslepená náhlým světlem se nemotorně otočila a rozběhla se ke stěně.

Stále byl pod dozorem, i myš ho špehovala v té jediné noci mezi sobotou a nedělí, kdy mu končila dovolenka.

Redaktor sklouzl na židli hlouběji. Vybavily se mu úzké štěrbinovité oči Otky. Kočka. Ale jaký jsem já vlastně druh bytosti? Pronásledován kočkami i myšmi. Místo abych se přihlásil k jednomu nebo druhému, jsem jakýsi mezistupeň pronásledovaný z obou stran. Špehován, dozorcován a kárán.

Bál se otevřít oči, aby neviděl papír, který mu bez ustání vyčítal jeho přelétavé myšlenky, a únava vyvolaná nezvyklou dopolední procházkou, vydatným obědem a rozčilováním s dcerou ho postřkovala až k hranici dřímoty, kde ho očekával stařík v nylonové košili, jehož čelo i tváře byly porostlé krátkou šedou srstí. V myších tlapkách držel kousek sýra, pomlaskával a po očku redaktora pozoroval.

Epilog

1

Ve čtyři hodiny přistoupil Adam ke skříni v ložnici, aby se převlékl. Skříň byla rozdělena přepážkou na dvě poloviny a každá půlka měla svoje dveře. Pravá polovina patřila Adamovi, levá mladším sourozencům. Těsné susedství bratra a sestry a jejich indiánských sklonů přinutilo Adama k zahlazování stop a k budovám překážek. Proto schovával klíč od skříně na zadní stěně zrcadla, které viselo nad matčíným šicím stolkem. Z rámu zrcadla trčel vzadu z nepochopitelných důvodů hřebík.

Adam sňal navyklým pohybem klíč ze zadní stěny zrcadla a odemkl skříň. Dveře dole drhly, musil s nimi trhnout, aby je vysvobodil ze zajetí. S dveřmi vytrhl z útrob skříně i vzduch nasáklý koženkou, výparem používaného šatstva a lihovitou vyčpělostí voňavky, jejíž láhev stála nahoře v přihrádce pro čepice a klobouky. Klobouk měl Adam jeden. Koupil si jej před několika měsíci.

Steva řekl:

„Pojď, koupíme si klobouky. Ať je hlína.“

Koupili si klobouky, rudé s černou kostkou a procházeli se v nich každý večer. Jednoho večera přišel Steva bez klobouku. Adam ze setrvačnosti a z tupé poslušnosti, z níž se rodí móda, přišel v klobouku.

„Ty ještě nosíš klobouk?“ zachechtal se Steva.

Tak skončilo kloboukové období a od té doby klobouk spal v přihrádce vedle láhve s voňavkou a vedle dřevěné vypalované skřínky.

Skříňku vypaloval Adam kdysi sám ve škole podle předkresleného vzoru. Jejich učitel se zbláznil do lupenkové pilky a vypa-

lovacího náradí. Tenkrát jsem bláznil s ním a vyřezával věšáčky, stojánky na vajíčka a kudrnaté cedule, které se opakovaly při krajích. Pak na ně vypalovací jehlou psali nápisy jako: *Vítáme vás* nebo *Čest práci, soudruhu*. Obzvláště zdatným žákům dával učitel obtížnější úkoly. Adam ozdobil několik skříněk změtí ornamentů národních i nadnárodních a jako zvláštní odměnu si směl odnést jednu z těch skříněk domů. Odnesl si s sebou také názor, že umění celkem nic není, stačí mít pořádnou předlohu. Jak to dělají ti, kdo předlohu po ruce nemají, to ho netrápilo. Nebyl to jeho případ.

Také on zažil jako kluk svoje otázky, ale chyběl někdo, kdo by mu odpovídal. Adam nehledal odpovědi v knihách, tiše jimi opovrhoval, připomínaly mu učebnice a neblahé známky na vysvědčení, hledal někoho živého s připravenými odpověďmi. Ale lidé kolem Adama neznali odpovědi, nebo je z nějakého důvodu tajili.

„Proč to chceš vědět?“

Dospělí odpovídali otázkami. Anebo celá jejich odpověď připomínala otázku svou nejasností. Adam toužil po jednoznačnosti. Dospělí se vytáčeli. Dovedli ti sice povědět, že na tomhle místě stával kdysi dům s hostincem U Lva, nebo dovedli ukázat na okno, za kterým spal Bedřich Smetana, když projížděl před dávnými lety městem, ale na věci, které by člověku pomohly vypořádat se s něčím důležitým, na to odpověď neměli. Byli v zajetí hmoty, pečovali o hmotu svého těla, umyj se, vyčisti, nepij uhrátý. I tam, kde svaly, tuk a kosti přecházely v chvějivou tkáň duše, tiskli ti do ruky zubní kartáček a krém na boty, neschopni rozeznávat rozdíl, neschopni najít cestu. A přece byli už dost dlouho na světě.

Adam se neučil dobře, nezajímaly ho fyzické vzorce ani květenství okolík a z dějepisu věděl něco o mamutech a hospodě U Kaštanu, nesetkal se se jmény Edison, Plato, natož Einstein nebo Voltaire či Masaryk. Jeho nezájem o knihy, mimo zběžné nahlížení

do učebnic v čase krajní nutnosti, ho vracel zpátky, daleko do dějin, k prapředkům, jejichž hlavní starostí také nebyly vědomosti, ale základní potřeby života. Na ty se Adam zaměřil a zdálo se, že v souladu se společností, která ho obklopovala. A o to mu šlo, aby nestál sám. Musíš to táhnout s ostatníma, nebo se ztratíš. Musíš to táhnout, protože jinak jsi ztracenka.

Ale byly tu také základní potřeby jiného druhu, říkáme jim tím ne zcela přesným a tajemným názvem *duše*. Třepetala se připoutána nevědomostí a ztěžklá otázkami na jednom místě a ne a ne se zvednout k výšinám, po nichž podvědomě Adam toužil. Jaké to byly výšiny? Nevěděl, jenom je tušil jako nějakou zvláštní dokonalost. A když dokonalost takového druhu objevil u někoho jiného, mučila ho závist a touha zničit ji.

Řídké záchvaty jasnozřivosti, z nichž jeden ho navštívil v předstíni u Otky, ho přesvědčovaly o tom, že někde jsou skutečné výšiny a z nich je vidět dolů na náš život a jsou vidět jeho nedostatky a s nimi i možnost, jak je odstranit, jenomže se neuměl nadlouho udržet v té výšce a příliš brzo klesal. Ti, kdo létali velmi vysoko nad jezerem, byli také velmi osamělí. A Adam se osamělosti bál.

Sáhl do přihrádky a vzal skříňku do ruky. Nebyla veliká, jen jako dřevěná krabice, které nosili někteří žáci s barvami a štětci na kreslení. Skříňka měla zámeček. Malý plochý klíček ukrýval Adam obezřetně za širokou stuhou kostkovaného klobouku. Vytáhl klíček a skříňku odemkl. Mohl si to dovolit. Bratr se sestrou se toulali někde na ulici, otec poslouchal v rozhlase kopanou a matka si odběhla ještě jednou do mlékárny.

Zvedl víko skříňky. Ukázal se kovový přívěsek, který si přivezl před časem ze zájezdu z Krkonoš. Na trojúhelníkovém přívěsku byla odlita postava Krakonoše s vlajícím vousem a s kyjem v ruce.

„Tati, a co je to vůbec osud? Tady čtu...“

„Potřebuješ to vědět?“

Tak tohle byl pro Adama osud, tenhle vousáč připravený každou chvíli udeřit kyjem. Jinak si nedovedl osud představit.

Pod přívěskem byly srovnané obaly ze žvýkacích gum, přívěšek je chabě zatěžkával a nedopřával jim, aby se rozběhly po celé skřínce.

Vedle hromádky pestrobarevných obalů ležela Adamova sváteční peněženka, dolarka z černé boxové kůže. Dostal ji od Evy k narozeninám. Vyňal peněženku ze skříny, rozložil ji a sáhl do prvního oddělení. Skrývalo fotografii děvčete, které mělo klín a boky spoutané úzkým pruhem látky, vzadu zaječí ocásek, a na hlavě čepičku se zaječíma ušima. Jinak byla nahá. Vyměnil tu legraci za pár cigaret od jednoho kluka u nich v podniku. Čas od času, když se mu nedostávalo cigaret, litoval výměny. Nyní cigarety měl, nemusil tedy litovat.

Vsunul fotografii do peněženky a peněženku opět uložil do skříny vedle zlatého plnicího pera. Pero mělo zlomený píst. Zlaté plnicí pero dostal před rokem k Vánocům a hned v prvním týdnu se mu podařilo ukrotit píst. Nosil je celou zimu jako ozdobu, než ho omrzelo. Říkal si několikrát, že je dá opravit, a několikrát svoje rozhodnutí zavrhl. Co by psal? Komu a nač?

Usmál se a uchopil mezi ukazováček a palec maličké plechové autíčko. Zachránil je před mladším bratrem a sestrou. Jediná hračka jeho dětství, kterou před nimi zachránil a zamkl na dva zámky. Byla to jeho nejmilejší hračka.

Postavil autíčko na matčin šicí stůl a ťukl do něho zezadu nehtem. Autíčko popojelo. Ťukl ještě jednou, autíčko se rozjelo a zarazilo se teprve o háčkovanou dečku. Hra se Adamovi líbila. Stiskl karosérii autíčka ukazováčkem a palcem a objel s ním háčkovanou dečku a tlumeně k tomu bzučel, jako by v trpasličím

autíčku byl motor. Dečka se mu proměnila v rybník, kolem něhož vedla silnice. Když vjel s autíčkem do zatáčky, zabzučel vyšším tónem, objel dečku a zeslabil bzučení. Zastavil u krabice se zbytky bavlnek. Tankoval. „Deset,“ žádal polohlasem.

Natankovali mu deset litrů a zapnul zapalování. Motor okamžitě naskočil. Zařadil jedničku, u háčkové dečky tam vrazil dvojku a hned na to trojku. Když míjel nůžky, které ležely na druhém konci šicího stroje, jel už na čtyřku a bzučel pravidelně a mohutně jako závodní vůz.

„Copak tu děláš?“ Otec stál na prahu ložnice s košilí rozhalenou na prsou. Za ním rozčileně poletoval hlas reportéra. „Už jsem myslel, že se porouchalo rádio. Dej pokoj, prosím tě.“ Obrátil se a zmizel. Ani nepostřehl důvod toho bzučení. Hlavně, že přestalo. Takový byl otec. Nešlo mu o příčiny, jen rychle odstranit důsledky a jede se dál.

Adam uložil autíčko do skříňky. Kromě autíčka tam už byla jenom brožura o antikoncepci, kterou mu půjčil jeden průmyslovák a kterou mu soustavně zapomínal vrátit.

Zamkl svou pokladnici, zívł a zahleděl se na svoje obleky. Měl dva. Jeden nemožný a jeden, v kterém chodíval do tanečních a na čaje. Zívł znovu. Taneční byly pro kočku. Nežli do nich začal chodit, uměl nějaké twistové kroky, holandana a všelijaké šoupando. A tolik uměl i po tanečních. Když nacvičovali valčík, unikl. Dělal, že mu je zle, a odešel. A jako vždycky, když něco nedovedl, začal tím opovrhovat.

„Koukej, jak se motá,“ upoutával pozornost na tanečníky, „a ta opice, jen aby ti neupadly fajfky,“ napomínal tanečnice. Sedával s Jeníčkem, trápeným ostýchavostí, u stolu v rohu sálu a pozorovali, jak se ostatní činí, a hlídali ostražitě tanečního mistra. Neuhlídali ho. Vyrazil bystře jako jestřáb ze strany, kde ho nejméně čekali.

„Pánové, ale pánové, na druhé straně stojí tanečnice a vy si tu hovíte.“ Poskočil, zatleskal a vyhnal je z jejich doupěte, dělal rukama vítr a oni v tom větru letěli vpřed k nažehleným šatům, navoňavkovaným šijím a k uraženým srdcím.

Adam si zhluboka oddechl. Tohle máme za sebou. Naštěstí. *Celej jsem se zpotil, jak se mnou lomcovala.*

„To byl kus,“ svěřoval se Jeníčkovi na záchodě, kam unikli. Taneční hodiny byly dlouhá řada úniků. Zatímco leckterý chlapec si našel svůj *kusanec*, na ně zbývaly jenom kusy.

Stěžovali si Stevovi.

„Když blbnete,“ označil jejich postavení. „Copak jde holkám o to vrtění na sále?“

Adam váhavě sáhl po tmavém obleku. Vzpomínky na taneční byly příliš živé a kvasily. Ale v tomhle obleku tančil také poprvé s Evou. Snad by ji to potěšilo. Snad. Děvčata jsou divná. Někdy jdou na city a někdy na nervy. Chudák Otko. Zarazil se. Bylo to prapodivné. Eva dostávala v jeho očích některé rysy Otky, jako by se obě děvčata spojila v jednu. Pomíchaly se mu, a kdykoliv je chtěl od sebe oddělit, mizely mu obě. No ne. Násilím se zbavil obou najednou.

Potom se oblékl. Natáhl si kalhoty z černé koženky. Nebyl přesvědčen, že koženkové kalhoty jsou nejvhodnější úbor k oslavě narozenin, ale nebyl přesvědčen ani o tmavém obleku. Byl přesvědčen jenom o několika nedůležitých věcech. Navlékl si žlutý svetr ke krku a černožlutý se vydal do koupelny.

Teprve na schodech ho napadlo, že zapomněl ve skříni dárek pro Evu. Vrátil se pro balíček, a když jej bral do ruky, málem se lekl, jaký to je malý balíček.

Aspoň se vejde do kapsy, utěšil se. Bylo mu celkem dobře. Přípravy s oblékáním a chvíle strávená s věcmi ze skřínky způsobily, že zapomněl na starosti. Ale starosti nezapomněly na něho.

Bylo několik možností, jak vyvrát na vlastní mozek, několik úskoků, jak jej přinutit, aby vydal z nejskrytějšího závitů podivuhodnou energii. Redaktor znal ty úskoky, sám je na sobě mnohokrát vyzkoušel.

Za velmi spolehlivý úskok pokládal postup, kdy zcela odvrhneme myšlenky na práci a věnujeme se naprosto jiné činnosti. Uprostřed činnosti vzdálené původnímu úsilí vystoupí na hladinu našeho vědomí nápad jako bublina nadlehčovaná naší netečností. Dobré výsledky vyžadují usilovné přemýšlení, ale nejlepší nápady přicházejí tehdy, když vyhradíme svému úsilí přestávku.

Spánek byl také osvědčený úskok. Jenže tentokrát se redaktor neprobudil osvěžen, nedostavila se mu ta skvělá průzračná nálada, při níž bylo jasně vidět i nejvzdálenější hory. Spánek z něho nesmyl lepkající prach únavy, naopak, prach a popel únavy se v pomalém toku dřímoty usazoval a vrstvil a kornatěl. Probudil se unavenější, než usnul. Byla tím vinna i poloha, v jaké ho spánek zastihl. Sklouzl na židli do nepřírozeného úhlu, který mu lámal vaz i kříž.

Vstal a protáhl si páteř. Přešel několikrát po pokoji, od okna ke dveřím a od dveří k oknu, jako by vybíral, kudy opustit svoje vězení.

Kdyby byl chtěl napsat jenom něco neobvyklého, byl by už patrně s článkem hotov. Ale redaktora trápila nutnost zvítězit. Tušil někde v mozku báječný nápad pro začátek svého článku, ale báječné nápady bývají plaché. Nedalo se dělat nic jiného než použít úskoku číslo jedna. Změnit činnost a zapomenout na chvíli svůj problém. Ať se přihlásí sám.

Redaktor opustil pokoj a šel si uvařit kávu. V kuchyni bylo zakouřeno, tchyně seděla u stolu a četla noviny.

„Že si nevyvětráte,“ řekl.

„Hmm.“

„Říkám,“ otočil redaktor knoflíkem elektrického sporáku, „říkám, že byste si měla vyvětrat.“

„Pán už není vulgární?“ Ukázala úzké modravé rty, těsně přimknuté k sobě.

Přece jenom jsem ji ranil, pomyslí si redaktor. Spokojeně postavil šálek na talířek, odsypal z plechovky kávový prášek do šálku.

„Máte tu nakouřeno jako na nádraží,“ řekl.

„Okno otvírat nebudu.“ Dívala se upřeně do novin, ale nečetla. Čekala, co tomu řekne.

Věděl, proč nechce okno otevřít. Bála se nachlazení. Udržovala v rodině systém pověr.

Hledal cukřenku na místě, kde byla včera, a nemohl ji najít. Systém úklidu tchyně měnila. Málodky nacházel věci několikrát po sobě na stejném místě.

Bavila se pohledem, jak rozhrnuje ve skříní sklenky a hrnečky a zas je vrací tam, kde stály. Nebyl by se jí zeptal za nic na světě. Přijímal od ní jen to, čeho se nemusil výslovně dožadovat. Zeptat se jí, kde je cukřenka, znamenalo požádat ji o pomoc, přiznat se k tomu, že mu pomáhá. Raději přehraboval nádobí a sáčky.

„Jak může někdo žít v takovém kouři,“ řekl, aby viděla, že ho ztracená cukřenka nemůže přivést z rovnováhy.

„Ale může,“ řekla stroze, aby pochopil, že je jí jeho cukřenka lhostejná.

V okamžiku, kdy se spustil do dřepu, aby prohledal dolní příhrady kredence, vešla do kuchyně jeho žena. Otočil se napůl ke dveřím a přivítal ji poněkud podrážděně:

„To už jsi skončila?“

Zespoda, z dřepu, díky nevýhodné perspektivě, se tělesné rozměry jeho ženy zdály ještě méně odpovídat vzpomínce. Milada nad sněhovou propastí byla uvnitř v této Miladě, vrostla do ní jako drahokam do hlušiny. Nedobytná.

„Neviděla jsi cukřenku?“

„Mami, neviděla jsi cukřenku?“ předala Milada otázku.

Tchyně si pochutnávala na mlčení, které nastalo po dceřině otázce, tušila, skloněna nad novinami, že redaktor přestal hledat a čeká na její odpověď, vychutnávala, že vládne na chvíli jeho časem, jeho trpělivostí, a potom, kdy čekání málem zvučelo jako napjatá struna, vydechla přezíravě mezi inzeráty a úmrtní oznámení:

„V dlouhé skříni.“

Dlouhá skříň byl štíhlý, věžovitý kus nábytku, hned za kuchyňskými dveřmi. Kolmá přepážka oddělovala prostor na smeták od poliček s nejrůznějším obsahem. Redaktor vyskočil a škuhl dvířky dlouhé skříně. Skříň se naklonila a vyřítil se z ní smeták. Uchopil jej a mrštil s ním zpátky. Smeták odražen od zadní stěny vypadl ze skříně znovu.

„Krucinál,“ vybuhl redaktor.

Milada natáhla ruku, přidržela smeták a redaktor vytáhl z poličky cukřenku. Milada opatrně dlouhou skříň zavřela.

„Hm, hm,“ odkašlala si tchyně.

„Udělám si kávu s tebou,“ řekla Milada a přisunula na okraj mycího stolu svůj hrneček.

Horká vůně kávy pohltila chladnoucí cigaretový kouř.

„To to voní,“ řekla tchyně.

„Chceš taky, mami?“ zeptala se Milada.

„Jen se neobtěžuj. Až budu chtít, uvařím si sama.“ Tchyně okázale neobtěžovala. Přinášela jim svou ohleduplnost jako oběť, s lítostí, že není dost vroucně oceňována.

Hra na schovávanou s cukřenkou a tchynina bolavá ohleduplnost daly redaktorovi zapomenout na starost s článkem. Když usedl u kuchyňského stolu s manželkou ke kávě a ovzduší se zklidnilo, vracely se mu myšlenky jako ptáci, které zaplašil z okna. Vzdálili se, aby při návratu tropili ještě větší hluk.

Sypký cukr, v redaktorově domácnosti se káva sladila jenom sypkým cukrem, ach, bože, čím ty kostky slepují, naříkala tchyně, i tohle patřilo do jejího systému pověr, bílý sypký cukr se lavinovitě hroutil do strže vyhloubené lžičkou a zavedl redaktora znovu na onen sněhový svah.

„Máš moc práce, vid'.“

Milada srkala kávu ze lžičky.

„Mhm.“

„Měl by sis taky odpočinout.“

„Ch.“

Držel se sveřepě na sněhovém svahu štíhlé dívky s plavými vlasy. Chvění jí proběhlo tělem. Trpěla závratí. Měla své slabosti, své obavy, úzkosti. Malé vystrašené morčátko, které jako chlapec kdysi držel v obou dlaních, hebké, ochmýřené, pískající strachem. Milada tenkrát trpěla spoustou různých obav, on jenom jednou. Že ho opustí, než se vrátí z vojny, že se náhle něčeho poleká a ztratí se mu, jako se kdysi chlapci ztratilo morčátko. Než se ohlédl, zmiželo v trávě a v křoví zahrady a nikdy je už nenašel.

„Morčátko,“ řekl jí jednou v touze pohladit ji něžným jménem.

„Cos to řekl?“ vztyčila se rozlamujíc jeho objetí.

Opakoval prostoduše to jméno zvířátka, které mu připomínala.

„To je hrozné,“ otrásla se, „to je přece taková veliká myš.“

Ne, pokoušel se jí to vymluvit, kdepak myš, tenkrát na chatě, to byla myš, opravdová, viděla jí stále, i když už vběhla do díry,

kterou zahradil lyžařskou botou, počkej, uvidíš, že ji odšoupne nebo ti ji prokouše, nech svítit, snad se neodvážím při světle.

„Kdybys měl chuť trochu se projít, už jsme nebyli dlouho na procházce. Určitě by ti to prospělo.“

„Hm.“

I teď mu připomínala morče, ale jinak. Jsou zvířátka, která Stvořitel modeloval všemi prsty a nevynechal ani prst, který dodává tvorům ladnost, ušlechtilé vybrání v krajině slabin. Morče k nim nepatří. V prvních mileneckých a manželských letech mu přivolávala vzpomínku na morče svou něžnou vylekaností. Nyní už jen tvarem svého těla, jehož pas se málem vyrovnal s boky, jako by modelující Stvořitelův prst umdlel. Ale před lety bylo i v pase znát jeho dílo.

Morče. Miladina okrouhlost. Už nebyla vylekaná, dovedla se jenom hrozit. Nebyla hebká, jenom měkká. A její zamilovaná něha, která v něm dříve vyhmatala jemně podobu muže, o němž neměl tušení, podobu, která ho posilovala a zároveň mu lichotila, její zamilovaná něha se rozpustila v oddané péči, jako se rozpouští cukr v kávě. Její péče mívala nyní už jen příchut' zamilovanosti, ale redaktor snil o něze bílé jak sníh. Ta bělost se v roztoku ztratila.

„Trochu míň pracovat by to chtělo, měl by sis udělat volno. Děláš mi starosti.“

„Ch.“

Někde se táhla nepostřehnutelná čára, která oddělovala dobu, kdy na ní viděl hebkost, polekanost, rozechvění, od doby, kdy na ní začal vidět jiné vlastnosti. Ohlížel se zpátky na roky, které spolu žili, a hledal čáru, která dělila život na dva díly. Zdálo se mu, že jeho životu chybí střed, nějaké jádro. Zatímco vzpomínal na prolog, jako by už žil epilog. Chybělo tělo příběhu. Důležité místo, kde

příběh dýchá a kvete a sbírá své nejlepší šťávy a síly, aby je uložil do jádra, které je schopné vzklíčit.

„Odpočiň si,“ řekla Milada, „nechceš toho dneska nechat?“

Její řeči mu přibližovaly práci, psací stroj, nenapsaný článek, staříka a jeho triumf nad ním, období zkoušek a hromadu nepřijemností. Stráž s bělostným sněhem se ještě táhla před ním, ale pohasínala. Lyžařka vedle něho se jmenovala Milada, ale měla tvář a postavu dívky z knihovny. *Všichni jednou zapadneme do hlušiny a náš klenot vyjde na jiném nebi.* Možná že se za sto let zopakují všechny tváře a postavy a hlasy ještě jednou nebo dvakrát, všechno je opakovatelné, ale bez našeho účastenství, protože jsme jedineční pro sebe, pro tento krátký den, který si přivlastňujeme slovy: náš život.

„Venku je hezky,“ Milada byla neúnavná, „venku je dneska báječně.“

Stříbřitě bílá stráž pohasla a plavá dívka z knihovny zešedla. *Zkází mi všechno už svou přítomností.*

„Jen se podívej. Je tam opravdu báječně. Že ses ještě nepodíval z okna?“

Místo z okna se podíval na ni. Její růžovou pletí prosvítala lehká modř a růžová a modrá splývaly pod bělavým popraškem pudru. A byly tu vrásky, drobné a ostré zářezy v kůži, podle nichž čas odpočítával sám sebe. Kalendář zářezů kolem očí. Modrošedé, zevnitř zaprášené, mu vracely jeho pohled. Vyhnul se jim. Nos rok od roku tupější a tlustší, náchylný k lacinému dojetí.

Kde byly souvislosti mezi touto tvářící a tou, která ho doprovázela po zasněženém svahu? Ztratil souvislost.

Jakmile v duchu vyslovil to slovo – souvislost – jeho podvědomí, které se nepřestávalo zaměstnávat článkem, vzburcovalo vědomí, dočasně prodlévající u kávy a manželky. Souvislost, to byl přece pojem, kterým se dal uvést článek. Začít přerušáním souvislostí.

Jaká souvislost byla mezi jeho mládím a mládím jeho dcery nebo mládím toho mladíka, který se objevil vedle ní v předsíni? Měl by vycházet z dějin, z té souvislé a ne vždy povzbuzující řady lidských osudů, která, aspoň pro něho, naznačovala směr, kudy by bylo zapotřebí se ubírat. Ale vědí mladí lidé o tom směru, vysvětlil jim někdo přijatelně a srozumitelně jak a kudy? Hovořil kupříkladu on s Otkou někdy o životě jinak než jako o stavebnici, jejíž kameny se jmenují fyzika, matematika, čeština, ruština anebo hřeben anebo včasný návrat domů? Měl by vycházet z dějin, z jejich souvislosti, přerušené, roztržité. Ti mladí se obracejí k hodnotám minulosti zády, ale nejsou jiné hodnoty než hodnoty minulosti, protože současnost je nepřesné označení minulosti a budoucnosti zároveň. Prožívaný okamžik už patří minulosti a spoléhat na budoucí hodnoty je stejné jako spoléhat, že nás zahřeje kabát, na který ještě nebyla utkána látka.

Obracejí se k hodnotám minulosti zády, k tradičním i k tradičně revolučním. Interrupce dějin. Ale kam chceš dojít, nevezmeš-li si do tmy světlo z domu, který jsi musil opustit?

„Jen pojď,“ řekla Milada. Vykládala si jeho mlčení po svém. Jako přítakání. Usmívala se měkce, pečovatelsky, omluvně. „Je tam báječně. Procházka ti prospěje a...“

„Nech mě pracovat,“ zamumlal.

„Co říkáš?“

„Nech mě pracovat,“ promluvil naprosto jasně.

„Nech ho pracovat,“ řekla tchyně, „copak nevidíš, že pracuje?“

„Nech mě pracovat,“ opakoval zvýšeným hlasem a zvedl se od stolu. Tchynino pokašlávání ho doprovázelo ke kuchyňským dveřím i předsíni a zbavil se ho, teprve když za sebou zavřel dveře obývacího pokoje. Pokašlávání vyjadřovalo nedůvěru a posměch. Nedůvěra a posměch zůstaly za dveřmi. Obhlédl bitevní pole a začal se vážně zabývat svým vítězstvím.

2

Ve čtyři hodiny zavřela Eva za rodiči dveře bytu. Rodiče odjeli na jednu z nesčetných návštěv k matčiným příbuzným, z kterých se vraceli až v neděli večer, unavení a vysílení. Příbuzenské styky byly pro matku druhem povinnosti a časem se jí podařilo přesvědčit o tom i otce. V povinnosti jí nemohly zabránit ani Eviny narozeniny, ostatně Eva si už od čtrnácti let rozhodovala o svých svátcích a narozeninách sama, určovala si, jak je oslaví, a matka vykonávala všechny přípravy s radostnou trpělivostí. Měla už takovou povahu, účastnila se svého života jen potud, pokud se účastnila života jiných.

Rodiče odešli, ale byt zachovával jejich památku. Byla to památka proměnlivá, prchavá, střídala se podle provozů, ve kterých v chemičce pracovali. Dnes po sobě zanechali nepříliš určitou mdlou nasládlou vůni. Eva otevřela okno v obývacím pokoji, dveře na chodbu a okno v kuchyni. Památka na rodiče se začala vytrácet. Vzduch proudil mezi břehy skříní, tvořil víry mezi křesly a stolem a pozvedl ze dna pokoje záclonu skoro až k hladině. Proud vzduchu strhl do bytu i zbloudilou vosu. Zachytila se na chodbě na obraze. Obraz se jmenoval: Jan Ámos Komenský se loučí s vlastí. Byl to tak starý barvotisk, tak vyrudlý a nezábavný, že mu Eva už dávno nevěnovala pozornost. Všechno, co se nestalo právě dnes, jí připadalo nezábavné. Byl to zkrátka dějepis. To už byly lepší pohádky. Měla je ráda. Pohádky. Občas si brala večer do postele pohádkovou knížku. Princové a víly. V těch slujích v temných lesích a ve skleněných zámcích dovedli ještě plnit princeznám všechna přání bez učebnic, maturit a pracovních poměrů. Slova

důležitá ve skutečném světě neměla v pohádkách pražádný smysl, zato všechno, o čem pohádky vyprávěly, jako by vysílalo jasné paprsky přímo do středu důležitého tajemství, velice příjemného, a když četla, byla tomu tajemství nablízku, bezpečná před dotírající skutečností, za vysokou zdí, oddělující všední shon od shonu pohádek.

Vosa lezla po obraze, který visel na chodbě nad věšákovou stěnou, křídla se jí lehce zachvívala, a kdykoliv sklouzla, zoufale zabzučela. Eva stála bosa na koberci předsíně a pozorovala ji s odpořem. Všechen hmyz si ošklivila a nejvíce vosy. Uvědomila si, že bude musit vosu zabít, že s ní nemůže být pod jednou střechou po celou hodinu, než přijde Adam nebo někdo jiný. Představa, že bude musit vosu zabít, ji polekala. Bála se, že ji nezasáhne a že ji zdivočelá vosa bodne.

Po špičkách, jako by ji mohla vosa slyšet, se odplížila do kuchyně a vrátila se se složeným číslem novin. Ale vosu už na obraze nenašla.

Bezradně se zastavila. V bytě bylo ticho.

Přeběhla pokoj a vyklonila se z okna. Z šestého patra vypadal svět přijatelně. Člověk se v něm neztrácel. Široko daleko nestál tak vysoký dům, jako byl ten, v kterém bydlili, všechna stavení města ukazovala temena střech, město se uklánělo třinácti patřům věžového domu a větve stromů ukazovaly vzhůru k němu a stín, který se táhl od jeho úpatí a v této chvíli zlomyslně pokrýval část zahrádkářské kolonie, i stín vržený vysokou stavbou ukazoval, jak se zdálo, svým poníženým modrým tělem vzhůru k tomu, kdo ho zrodil. Evě se pohled z okna líbil, byl to pohled ze zámecké věže do údolí, kde se plahočí poddaní. Po její levé ruce, dva nebo tři metry od okna obývacího pokoje, bylo vidět okno ložnice, kde spával otec a matka. Mezi oběma okny vedla malá římsa, výstupek, který se

táhl zvenčí od okna k oknu podél celého poschodí, ne víc než na dva prsty široký, ozdoba nebo omyl, kdo ví? Kdykoliv se Eva na úzký šedivý pruh vystupující ze zdi podívala, lehce ji zamrazilo. Znovu a znovu si představovala, jak přelézá po výstupku z okna obývacího pokoje do okna ložnice, jak se zachycuje nehty sebemenších nerovností zdi a jak se prsty bosých nohou přisávají k omítce. Šlo vlastně o dva nebo tři hbité a jisté krůčky, až by se pustila okenního rámu v obývacím pokoji, než by se zachytila okenního rámu v ložnici. Možná také, že vzdálenost mezi okny je menší než dva metry. Nikdy nedovedla přesně odhadovat vzdálenosti. Metry a centimetry patřily do matematiky. Do matematiky přece.

Eva obrátila hlavu na druhou stranu. Římsa pokračovala i doprava, jenže po pravé straně bylo okno, které už nepatřilo jejich bytu. Bydlila za ním ředitelka městské knihovny. Ráno se s ní Eva vídala. Jezdívaly spolu městským autobusem na náměstí. Eva do zemědělské školy a ředitelka mezi svoje knihy. Eva nemilovala tenhle druh šedovlasých paní. Obvykle je nebrala na vědomí. Ale ředitelku knihovny musila na vědomí brát, když s ní denně jezdila v autobuse. Dráždila ji klidná rozvaha té staré paní, její jistota a způsob řeči. Její *promiňte*, její *dovolte laskavě*, její *abychom*. Pokládala ji za domýšlivou. Dospělí mívají k domýšlivosti sklony, protože mají to, jak se tomu říká, zkušenosti. A právě o zkušenostech dospělých neměla Eva valné mínění. Když si vzpomněla na vlastní matku. Kupříkladu. Ani nechodila s klukama. Chodila s tátou a pak si ho vzala.

Eva se netajila před matkou se svými známostmi. Otec zpočátku míval námitky. Ale matka to s ním uměla. Dychtila po tom, aby Evu všichni obdivovali, přála jí několik tuctů nápadníků najednou, vysílala Evu do krajin, které jí kdysi byly uzavřeny, vysílala ji pro splnění toho, čeho sama nedosáhla. Poslední léta trápilo matku

pomyšlení, že jí roste ve vnitřnostech něco, co ji zahubí. Tím víc lpěla na Eviných úspěších, jako by se v ní každým Eviným nápadníkem rozmnožovala vůle k životu, která jí ubývala. Mezi matkou a dcerou se vyvíjel zvláštní vztah. Matka pečovala o Evu, jako chodec v temné noci pečuje o světlo, kterým si svítí na úzkou stezku nad srázem. Každé oslabení jasné záře je pro poutníka hrozbou, že se zřítí do propasti. Eva odhadla svoje postavení dobře a podle potřeby zacláněla svoje světlo, aby posílila matčinu horlivost.

Ředitelka knihovny neprojevovala žádný obdiv k Evě, ani péči, ani horlivost. Ačkoliv žily v těsném sousedství a v autobuse sedaly častokrát vedle sebe, promluvily na sebe málokdy. Eva vycítila, že stará paní žije podle jiných pravidel než ona a že ta pravidla pokládá za dokonalá. Byla to smělost, pokládat za dokonalé něco jiného než to, co za dokonalé pokládala Eva.

Jednou se ředitelka dokonce pokusila navázat s Evou rozhovor, který jen potvrdil rozdílnost dvou povah.

„Jestli nemáte, slečno, dnes večer nic lepšího na práci, přijďte se podívat do knihovny. Každé úterý se schází pár mladých lidí a předčítají docela zajímavé věci.“

„A kdo tam chodí?“ zeptala se věčně.

Ředitelka jmenovala několik chlapců. Eva znala jenom jednoho. Nějakého Matouše. Tak ten tam chodí taky. Proboha. To je ten, co má i na docela obyčejné tango moc nohou.

Ředitelka řekla:

„Pochopitelně, nejsou to světoborné věci, vždyť to píší moc mladí lidé. Někteří jsou mladší než vy.“

Matouš, tak to jo. Jednou tančili twist. On čenicem pořád napřed. Nemohl svůj čenich dohonit. Páni.

„Myslím, že je to ušlechtilá zábava. Ušlechtilá. Opravdu.“ Ředitelka zaujala obranné postavení, připravena na útok. Ale Eva

neměla zájem na útočení. Copak už může takový Matouš napsat, když takhle tancuje? Úsměv ze rtů se jí neztrácel, jenom umdlel a rozlil se jí po tváři.

Ředitelka byla zmatena. Někdy se jí to stávalo. Přestávala rozumět. V knížce to bylo jednoduché, přečetla si nesrozumitelný odstavec znovu. Ale tady? Nakonec v ní zvítězila šlechetnější stránka. Kdykoliv v ní zvítězila šlechetnější stránka, pokoušela se usilovně, aby v tom, co jí bylo nepříjemné, našla něco kladného. Ne, říkala si, tahle generace se rozhodně nepřetvařuje. Upřímnost je také ctnost. Ale, bůhví, bez takové upřímnosti by se dovedla obejít.

Od té rozmluvy odpovídala ředitelka na pozdrav a pozdrav byla jediná slova, která Eva od ní uslyšela. Ředitelka se domnívala, že se Eva posmívá jejím čtenářským besedám. Eva zapomněla na rozmluvu a na Matouše a zbylo jí jenom přesvědčení, že je ředitelka domýšlivá a pyšná. Stav, který vlastně vzešel z omylu, trval jako stavy, vznikající omylem, tvrdošjně a beze změny.

Eva právě přemýšlela o ředitelčině domýšlivosti, kde se ve staré paní bere pýcha, když chodí ve střevících starého střihu, a náhle se za jejími zády ozval prudký zvuk, jako by někdo nasadil přenosku doprostřed otáčející se gramofonové desky, kde je nahrávka hlučná, a rychle přenosku opět zvedl. V pokoji, kde zavládlo na okamžik ticho a dokonce bezvětrí, zaburácel ten překotný zvuk jako zahřmění. Vosa uzavřená v nějakém dutém prostoru ulevila svému zoufalství a zmlkla.

Eva strnula se založenýma rukama a nahmatala pod prsty husí kůži. Číhala. Ale vosa ztichla. Snad vydala předsmrtný křik a nyní leží někde ve váze nebo v zásuvce už bez života.

Vtom se ozvalo zabzučení krátké jak výstřel. Eva se po špičkách příkradla ke skříni. V ruce svírala složené číslo novin. Chvilí sbírala odvahu, potom nečekaně, i pro sebe nečekaně, trhla dveřmi

skříně. Očekávala, že se vosu vrhne proti ní, a to, že se nic nedělo, ji překvapilo víc, než kdyby se utkala s vosou. Její šaty, její blůzy, její sukně. Nehybné, v zástupu, udržovaly pořadí. Podle dnů, podle ročních období, ale především podle vzorů. Šaty tvořily životopis jejích krátkodobých náklonností a obdivů. Měnily se podle televizních a filmových hvězd, podle královen krásy. Cizí úspěch znamenal pro ni nutnost vyměnit šaty, a tak neoblékala šaty, ale cizí úspěchy, cizí pohyby, chůzi i pohledy. Odvykla si už být sebou po tolika proměnách, ztratila se v proměnách a nerozeznávala své já od těch cizích, s nimiž se ztotožňovala. Kdyby jí někdo odhalil její vlastní já, byla by svému vlastnímu já silně nedůvěřovala, poněvadž jenom cizí já stála v plném světle úspěchu.

Tváří k šatníku zapomněla na vosu a zamyslí se. Před jejíma očima se netísnily ve skříní šaty. V zástupu těsně za sebou se tu shlukly známé zpěvačky, módní herečky, královny populárních soutěží a slavné modelky. Stačilo natáhnout ruku a zmocnila se některého báječného osudu. Čím víc se ty osudy podobaly pohádkám, tím jí byly bližší. A po louce plné žlutých květů přicházíš ty, jak hvězda z jiných světů. Achach. Deset nebo dvacet centimetrů nad kolena nebo... Ale v těchhle měla ta zpěvanda břicho. Ne, žaludek. Zato já. Nic. Nic a nic.

Vosa nebyla ve skříní, skrývala se za ní. Teď se objevila nad ní, lezla opatrně po zdi, pomaličku, vzdala se létání, ostražitá k svému okolí, které ji před chvílí poučilo, že se mezi zdí a skříní lézat nedá.

Eva si všimla vosy až po chvíli. Jak tiše vosu po stěně lezla, nezdála se už být hrozná. Lezla a chvílemi se zastavovala jako člověk unavený stoupáním. Lidský rys u vosy Evu překvapil. Vypadalo to, jako by se hmyz, který nenáviděla, cestou zastavoval a ohlížel, kolik cesty už urazil. Eva zaváhala. Když si však představila oslavu

svých narozenin s vosou v pokoji, přenesla potichu židli ke skříni a vystoupila na ni.

Vosa ucítila nebezpečí, vznesla se s bzučením, dotčeným a rozmrzelým, obletěla obloukem Eviny vlasy a zamířila ke gauči, kde zmizela. Eva vyčkávala na židli, kdy se vosa opět ozve. Neozývala se. Eva sestoupila z židle. Eva přikročila ke gauči. Eva se poškrábala složenými novinami na lýtku. Celé tělo ji začalo svědit. Hrůza. To malé pitomé zvíře. A teď se ztratilo. Aby se nedotýkali gauče. Někde trčí žihadlo. Nejhorší je nebezpečí, o kterém víš, že je, ale nevíš kde a kdy. Brr. Jako včera v noci na hřbitově. Ty zvuky ve větvích a ve tmě. Ale teď je ticho.

A civěla na gauč, dva kroky od gauče, civěla centimetr po centimetru, mezi polštáři na ni zíral pruhovaný tygr přes svoje kočičí fousy, toho dostala od Karla, dali mu jméno Pusák, a dívala se na ni gumová zelená kočka s tělem jako harmonika, a když se harmonika zmáčkla, kočka kvíkala, a měla také oddělovací hlavu a ocas, a zíral modrý chlupatý pes Brynda a bílý krátkosrstý psík Vladislav, to jméno zdědil po svém dárci, zatímco Brynda dostal jméno, protože musil přece nějaké jméno dostat, před polštářem s vyšitou lilií zíral pískově žlutý plstnatý velbloud a opíral se hrbem přímo o bělostný znak andělské nevinnosti, ó lilie, ó velbloudi, toho dostala od Honzy, a zírali tygr a kočka a psi a velbloud, všichni stáli při Evě a hlídali vosu, i Eva hlídala vosu, ale záludná, žahavá, bodavá, bzučivá, drnčivá se skrývala a skrývala.

Obývací pokoj byl ráj a Eva patřila do toho ráje, matka ji do něho vehnala, do ráje zaplněného šatníkem a gaučem a televizorem a stojací lampou a gramorádiem. Zvířata různých druhů se chovala k sobě přátelsky a neublížil tygr velbloudu ani pes kočce a v listoví ráje převládala vůně šeríku, neboť šeríkovou voňavku milovala Eva ze všech vůní nejvíce. Dábel však nelenil, neboť d'á-

bel je odjakživa neúnavně příčinlivý, musí si zasloužit svůj krajíc, zatímco andělé mají vystaráno. Dábel, jen on a nikdo jiný, se ukryl za nevinnost lilie. Vzal na sebe tentokrát novou podobu, neboť šesté patro činžáku činí hadům určité potíže. Opásal se pruhy a připjal si křídla. Když velbloud zjistil, kdo se skrývá za bílou lilií, vyděsil se tak, až se skácel na gauč.

Eva nesnášela na gauči nepořádek, každé zvíře mělo své místo a hledělo svým určeným směrem. Proto natáhla ruku po velbloudovi a postavila ho, jak se patří, k polštáři s lilií.

Tu vyrazila vos a z úkrytu, narazila na hřbet ruky, dopadla na koberec, vzchopila se dříve než Eva a bodla ji do jemné kůže pod kotníkem nohy.

A je to. Všechno, co Evu v tom okamžiku napadlo, byla tato věta, zjištění, že má za sebou strach z bolesti a teď už ji očekává jenom bolest. Zasáhla vosu novinami a zahubila ji. Kdyby byla četla svoje pohádky pozorněji, nebyla by pocítila nad rozmáčknutou vosou úlevu. Nezahubila ďábla, jenom jednu z jeho podob.

Ano, byl to přesně ten pocit, redaktor jej zažil už nesčetněkrát, ale nedovedl jej popsat, byla to taková nálada nebo co, a zvěstovala, že se blíží okamžik, kdy zachytí na papír první slova, ta nejdůležitější, neboť první slova jsou spřežení, které táhne za sebou náklad článku.

List papíru vsunutý do psacího stroje začínal být nedočkavý, to bylo dobré znamení, redaktorova netrpělivost se vtělila do papíru a psacího stroje. Do té chvíle jeho myšlenky těkaly, nyní se soustřeďovaly do jednoho bodu. Obavy, že první pokažená věta ho připraví o chuť pokračovat, slábly. Násilím vytlačil z myšlenek staříka, přitáhl si psací stroj ještě blíže. Je nutné zvítězit. Nemyslet na staříka. Aspoň při prvních odstavcích. Začít. Nějak začít.

Dotkl se prsty klapky psacího stroje. Zavřel oči. Otevřel je. Začal psát:

„Psát dneska o mládeži je...“

Zarazil se, několik nápadů se zauznilo. Pokusil se být nestranný a přihlížel chvíli tomu zápolení, bezradný, zda má už v první větě naznačit svůj postoj, nebo zda jej má tajit. V rozpacích sáhl po lístku s poznámkami. Četl. Kdypak tohle napsal?

Nějak se změnilo postavení člověka, cítíš to všude, na všech stranách. Ne vesmír, ten se ve své podstatě nezměnil, neklid od nejmenší částičky až po nepochopitelnou nekonečnost, ne člověk, ten se nezměnil ve své podstatě, stále touží přesáhnout sám sebe, dosáhnout až za svou smrt, ale změnilo se jeho postavení. Jako když postavíte kus nábytku do jiného kouta stejného pokoje – ačkoliv je to stále stejný kus nábytku, nabývá s novým místem jiného vzezření, nové okolí na něho vrhá nové stíny a světlo odhaluje pojednou nedostatky, slabiny doposud kryté starým místem. Co dělat? Vrátit světlo do dřívějšího směru a předstírat, že jsme nic nespatriili z ubohé nahosti a z jizev? Průměrný ochotnický režisér by uměl vylepšit postavení. Mlhou. Bengálským ohněm. Šerosvittem. Ale každý bengálský oheň jednou dohoří. A šerosvit a mlha jsou jenom bodem v plynutí času.

V předsíni zazvonil telefon.

„Miládko!“

Tchyně volala za dveřmi na dceru. Redaktorova manželka se polohlasně dohadovala s tchyní.

„Máš jít k telefonu,“ zavolala na redaktora. Bývala dlouhá období, kdy dcera zprostředkovávala mezi svou matkou a mužem.

Redaktor neochotně opustil pokoj.

V telefonním sluchátku slabě praskalo.

„Haló,“ křikl.

„Chybí vám doklad,“ ozvalo se na druhém konci drátu.

„Jaký doklad?“

„Doklad o lásce. Napsal jste to přece vy?“

Redaktor položil sluchátko na vidlici. Taková hloupost. A zase se dal nacytat slečinkou, která se nudí. Občas si někdo dopřál takové povyražení. Zakládají si na své vtipnosti. Posledně na něm chtěla vědět, jestli má v pořádku doklady.

Jako by tu byl pro zábavu.

Vrátil se do pokoje.

Vzal do prstů lístek s poznámkami. A s odporem jej odložil.

Za pět minut pět zazvonil Adam u dveří bytu Eviných rodičů. Nepotrpěl si na přesnost, ale někdy mu to vyšlo, aniž chtěl. A tak tu stál na rohožce z gumových pruhů, pravou nohu nedbale pokrčenou, až se mu černá koženka kalhot v podkolení vydula do několika nepoddajných záhybů, levou ruku v kapse kalhot na malém balíčku, stál tu do pasu černý a od pasu žlutý na gumové rohožce jako na podstavci, socha nedbalé dochvilnosti. Stál a čekal, až se rozevře brána ráje.

A brána ráje se rozevřela dokořán a na prahu se ukázala Eva ještě v domácích šatech, bosá, s pravou nohou obalenou od chodidla do půli lýtka vlhkým ručníkem.

„Pojď dál, Adame,“ oslovila ho s trpitelským výrazem v obličeji.

Šel dál, a když za ním zavřela, chytila ho za zápěstí a pokulhávajíc na ručníku, který tvořil pod chodidlem bouli, táhla ho do pokoje. Vtlačila ho do křesla a sama se bezvládně svalila na gauč mezi tygra a modrého psa a bílého psa a plstnatého velblouda a kvíkáci kočku, jako by u nich hledala ochranu. Potom natáhla pravou nohu a opatrně rozbalovala drahocenný oblý porcelán svého lýtka, bílý pahorek kotníku a nakonec odkryla růžové prsty.

„Koukej,“ vyzvala ho.

Předklonil se, ale nic neviděl, jenom nohu zavlhlou a zrůžovělou od mokrého ručníku, bledou po dlouhé zimě, protože jaro začalo teprve před několika týdny.

Zvedla nohu výš, málem se mu otřela kotníkem o bradu. Krátké šaty se jí vysoukaly. Adam se zastavil očima na oblouku jejího stehna, který přetínala sukně v místě, kde končívají plavky.

„Na kotníku!“ zavelela.

„A co?“

„To nevidíš?“

„Přece jsem oteklá.“

„Jo?“

„Nevidíš?“

„Ne.“

Skrčila nohu a zabodla ukazováček do vzduchu těsně pod kotníkem.

„Trochu to máš červený,“ řekl.

Urazila se, že neocenil dostatečně velikost jejího utrpení.

„Když nic nevidíš.“

„A stalo se?“

„Když nic nevidíš.“

„A co se stalo?“

„Vosa mě kousla.“

„Ne.“

„Polituj mě.“

„Tak já tě teda lituju.“

„No to je pěkný litování.“

„Jinak neumím.“

„Víš co. Dej mi pusku na kotník.“

Natáhla znovu nohu a dotkla se mu palcem brady. Uchopil ji za lýtko a škuubl. Sjela až na okraj gauče, zachytila se jenom lokty.

„Nech si to,“ dala se do smíchu, „nech si to.“ Sukně se jí přitom vyhrnula. Měla na sobě krátké květované kalhotky a to připomnělo Adamovi fotografii, kterou vyměnil za cigarety. Fotografie toho zajíčka, kterou skrýval ve skřínce před sourozenci.

„Polib mi kotník,“ chechtala se Eva.

Táhl ji za nohu z gauče. Zachytila se polštáře.

„Uhodím se,“ křičela, „neblázni.“

Sukně se jí vyhrnula ještě výš, odhalila nahé břicho a jamku pupku. Adam odvrátil oči a nohu pustil. Nečekala to. Noha dopadla na koberec, až zadunělo a v příborníku cinkly skleničky.

„Auč,“ vyjekla víc zklamaně než bolestně. Pomalu se vysoukala zpátky na gauč.

Pohlédl na hodinky.

„Už je pět pryč. Za chvíli přijdou.“

„Vážně?“ polekala se a vyskočila. Hnala se ke skříni. Vytáhla brokátové společenské šaty, krátké a pytlovité, a zamávala mu s nimi před obličejem.

„Dobrý?“ Dožadovala se chvály.

„Proč ne?“ mínil.

„Ale ten kotník mě fakticky bolí.“

„To chce rozchodit,“ řekl.

„Nedívej se,“ přikázala mu.

Šustila za jeho zády látkou. Nerozuměl dobře její hře na ctnost. Po tom všem, co spolu užili, používala svého studu jenom k tomu, aby ho potrestala. Přijal její hru na ctnost lhostejně. Dotklo se jí to.

„Steva byl včera ohromný,“ řekla.

„Steva je vždycky ohromný,“ odpověděl potměšile.

„Ještě se neotáčej.“

„Neboj.“

„Ani jsi mi nedal pusu.“

„Když jsi jančila s nohou.“

„Kdo jančil?“

„Ty přece. Kvůli vose.“

„Náhodou, ten kotník mě bolí.“

„Já ti věřím. Věřím ti teda.“

„Neprosím se, abys mi věřil. A vůbec. Jsi divný.“

Adam byl divný. Nebyl ve své kůži. A připomněla mu Stevu. Zvedl se z křesla a obrátil se k Evě.

„Ještě jsem ti nedovolila.“

„A co je?“

„Potřebuju se přečesat.“

Byla by snesla spíše pohled na svou nahotu než na svou neupravenost. Vklouzla do střevíců. Společenské šaty byly volné a její tělesnost se v nich ztrácela.

„Dobrý, co?“ zatoužila znovu po chvále.

„Proč by ne?“

Naskytl se mu pohled do jejího přeplněného šatníku. Tolik šatů pro jedno tělo. Představil si svůj skromný šatník.

„To všechno nosíš?“

„Všecko ne,“ řekla, „tohle a tohle vyšlo z módy.“ Pásla se na jeho údivu. „Musím se přece oblíkat,“ řekla. „Bez šatů je člověk jako ovce. Ta se taky neoblíká.“

Na dveřích šatníku viselo pouzdro na punčochy ušité ze staré bílé dečky, jaké se dříve věšely na zeď. Na pouzdro bylo vidět ještě kus andělíčka vyšitého červenou bavlnkou, zato nápis byl zachován celý. Adam četl: Letí, letí andělíček, vylíbá ti smutek z líček.

Adam objal Evu v pase a přitáhl ji k sobě. Dělal, že se jí jeho objetí netýká.

„No tak,“ řekl a jeho *no tak* vyjadřovalo spoustu spletitých myšlenek. Především se omlouval, ovšem po svém, byl na omluvy nemotorný, potom odvolával svým *no tak* svou lhostejnost k Evě, poukazoval tím také na své potíže, na ty hřebíky, od hřebíku k hřebíku, některé zatloukl do hry osudu sám, některé hřebíky byly do jeho osudu vtlačeny tím způsobem, že ho někdo popadl a použil jako kladívka.

„No tak,“ bručel a tiskl brokát k černé koženke kalhot a k žlutému svetru, „no tak,“ bručel chlácholivě a přiblížil rty k Eviným ústům. Trhla sebou a polibek dopadl na krk. Pustil ji z náručí.

„Něco jsem ti přinesl,“ řekl, „k narozeninám.“

„K narozeninám se taky gratuluje.“

„Tak ti gratuluju.“

„Ty dneska všechno odbejváš,“ řekla smířlivě.

Vsunul jí do dlaně malý balíček.

„Co je to?“ ohmatávala hranatou věc v hedvábném papíře palcem a ukazováčkem.

„Takový to,“ vraštil obočí, jak v sobě přemáhal pokušení, aby neprozradil, co v balíčku je.

Její prsty strhly tenkou papírovou slupku a objevilo se malé pouzdro polepené zeleným papírem. Zmáčkla uzávěr.

Tenhle okamžik si Adam maloval růžovými barvami už po celý týden, od toho dne, kdy tu věcičku koupil; za pultem byla žena, prodávala, jako by spěchala, ačkoliv měla prodávat ještě nejméně dvě hodiny, asi se jí Adam nelíbil, nebo nevěřila, že koupí, bubnovala nehty na sklo krámského pultu a dívala se s netajenou závistí, že si někdo kupuje, zatímco ona jen prodává. Domů šel spokojeně, představoval si, jak Evu obdaruje, a obrazy, které se mu při tom

vybavovaly, se podobaly scéně z operety, s níž do města zajeli ochotníci ze sousedního okresu.

„Přinesl jsem vám vzácný dárek,“ pěl tenorista nosem.

„Já děkuji vám předem,“ štěbetala milovnice.

„Z vás bude krásný párek,“ přísahala její matka.

A dekorace byly žluté a reflektory břeskné a hudba se činila, aby nezůstala pozadu. Adam odhadl ten večer jedním slovem. Pitomost. Ale několik scén mu utkvělo v paměti. Když milovnice přejímala dar, zašlestit kotouč s barevnými skly připevněnými na balkóně před reflektorem a s hrknutím se zastavil na červené. Milovník, milovnice a její matka byli vnořeni do řídkého malinového sirupu.

Nyní když Eva otevírala pouzdro, připadaly Adamovi všechny obrazy vyrudlé, vyčpělé. Skutečnost byla ohromující.

Eva mlčela.

Sledoval, zahanben jejím mlčením, jak vytahuje prsten z krabičky, jak si jej navléká na prst, byl jí trochu volný a veliký modrý kámen sjížděl ke straně. Konečně se osmělil a prohodil zdánlivě lhostejně:

„Dobrý, ne?“

„Proč by ne,“ řekla Eva. Nikdy si nedala ujít příležitost k odplatě.

Hrála si s prstenem na prstě.

„Děkuju, Adame,“ řekla dost srdečně, ale ne tolik, jak by si Adam přál. K tomuto výjevu nešlestit žádný reflektor a žádná matka nezpívala svou přísahu.

„To je zlato?“ zeptala se.

„A co by to bylo?“

Ve skutečnosti nebyl prsten ze zlata. Když prsten kupoval, nestaral se o to, zdali je zlatý, nebo ne. Chtěl jenom co největší kámen.

Kámen byl pořádně veliký, s ohníčky ve čtyřech zbroušených hranách. Prsten nebyl zlatý. Ještě aby byl. Kde má brát peníze? A co by mu asi pověděla, kdyby jí řekl pravdu? Ne, pravdu jí povědět nemůže.

Tak zatloukl Adam do svého osudu další hřebík, aby o něj zakopl, až nadejde čas.

Vyrušilo je dvojí krátké a dvojí dlouhé zazvonění. Adamovi se ulevilo. Parta se scházela.

Bufet Na Pískovně se zaplnil návštěvníky od odpoledních autobusů. Postávali kolem pultů a dávali si kávu a pivo, pokřikovali, přeli se a smáli. Byli všude, a kam nemohli dosáhnout rukama a nohama, tam posílali hluk, hlasy a kouř z cigaret.

„Pojď pryč,“ řekla Danka Stevovi. Zbyli v bufetu sami dva v tom hemžení, halasu a dýmu. Jeníček dávno odešel.

Seděli už dlouho mlčky spolu sami, ona a Steva, každý na svém ostrově, odděleni deskou stolu jako mořem, dokud nepřijely odpolední autobusy, dokud v příboji cizích těl a hovorů nepocítila nově a naléhavě Stevovu blízkost. Zachtělo se jí vyjít z hluku a houfu a neztratit nově nalezenou Stevovu blízkost.

„Pojď pryč.“

Steva se beze slova vztyčil. Pivo bylo dopito. Zamířil k východu kymácivým krokem, kterým zastíral, že napadá na pravou nohu. Dostihla ho venku před bufetem na tom kousku území mezi bufetem, osamělým činžákem a sluncem.

„Neutíkej tak,“ řekla.

Ohlédl se po ní, že si rázem uvědomila všechny svoje nedostatky. I ty, které neměla, kterých se jen obávala.

„Ne,“ řekla, „ne, prosím tě, neřívej se na mě takhle.“

„A jak se mám dívat? Řekni mi, jak se mám na tebe dívat.“

Cítla, že by se měla vykoupit.

„Mluvila jsem s Jeníčkem, říkal mi o té motorce.“

Steva se zastavil. Natáhl pomalu ruku a poplácal Danku po zádech:

„Něco s tím provedeme, co?“

Bylo jí zle. Ale nyní ustoupila nevolnost do pozadí, trvala jako mírný vytrvalý déšť po bouři, zdlouhavý a úporný, že jej chvílemi ani nevnímáme a musíme přistoupit k oknu a pečlivě pozorovat kaluže, zda jemné mžení pohybuje jejich hladinou. Je mi špatně, nebo mi špatně není, poptávala se Danka sama sebe. A vždycky se raději rychle přestala ptát.

Také jinak jí bylo zle. Rozmluva s Jeníčkem v bufetu za Stevovy nepřítomnosti jí byla nyní, s odstupem času, nepříjemná. Prožívala občas malé vzpoury proti Stevovi, ale sama v sobě, bez svědků. To, že hledala v Jeníčkově spojence proti Stevovi, jí připadalo jako zrada na milém snu o důvěrně známém pokoji, jako by zrazovala klidný závětrný kout, kam se mohla kdykoliv uchýlit. Bylo jí líto snu, kterého se nešetrně dotkla. Zbláznila jsem se v tom bufetu nebo co, vyčítala si.

Steva ji poplácal po zádech. Já vím, ty jsi docela dobrá, ohodnocovaly ji ty krátké ploché údery dlaní, nakonec to dáme s motorkou nějak do pořádku, uvidíme, uvidíme. Steva se nezdráhal přijímat dary života, bylo mu celkem jedno, čí ruka mu je podává, hlavní bylo, že mu je podává. Náhlé nasycení a napojení pivem ho unavilo a to, co si Danka vysvětlovala jako nerudnost, byla jen ospalost. Byl by se s chutí natáhl na divan v tichém zaprášeném pokoji staré vdovy. Vsunul ruce do kapes a řekl:

„Víš co, Danko, sejdeme se u Evy. Zajdu ještě k bábě.“

Přikývla. Ale když viděla, jak se Steva vzdaluje, jeho komíhající se postavu na cestě mezi osamělými stavbami výškových

domů, jak jeho hlava a ramena se sunou po samém okraji holé a pusté oblohy natažené od jedné obludné stavby k druhé, jak jeho vzdalující se nepatrná ramena se přizpůsobují rytmu jeho nohou, porušenému výronem a břemenem nesmírného zářícího nebe, neudržela se. Rozběhla se za ním a dostihla ho u plechového přístřešku na popelnici.

„Copak?“ podivil se.

„Nic,“ řekla, překvapena tím, že ho dostihla, že byl dosažitelný.

„Proč za mnou utíkáš?“ Opřel se rukou o popelnici. Vyhlížel unaveně.

„Jenom. Jestli něco nepotřebuješ. Nemám tě podepírat?“

„Podepírat?“ Shromáždil do toho slova všechno opovržení.

„Podepírat,“ opakovala statečně. Pocítila silnou touhu obětovat se. Obětovat se i za cenu, že se poníží.

„Puť to z hlavy. Laskavě to puť z hlavy. Laskavě.“

„Musíš mít bolesti.“

„Vypadám na nějaký bolesti?“ Odrazil se od popelnice a dal se sebevědomě, a jak se domníval, zcela bez vady na pochod. Sotva urazil asi deset kroků, zastavil se a křikl: „Tak co? Tak co?“

Neodpovídala. Nechtěla s ním přece mluvit o podepírání. Cítila, že za ním běží kvůli něčemu důležitějšímu. Kvůli něčemu *hrozivě* důležitému. Jenže, co jí z toho zbylo? Co?

„Tak vidíš,“ pokřikoval na ni. „Sejdeme se u Evy. Nashle.“

Pokračoval v pochodu, a čím více se Dance vzdaloval, tím ztrácel pochod na své ukázkovosti, zato přibývalo té bledé, zářící, nesmírné oblohy, která zdůrazňovala jeho mizení, jako by ho zasypávala, jako by se na něho hroutila pozvolným pádem obrovitých věcí.

Znovu se Dance zdálo, že ho nesmí opustit, že musí za ním, poněvadž opustit ho znamenalo opustit sebe. Rozběhla se opět a v běhu si uvědomovala marnost svého počínání, ale touha přinést

obět a obětí odčinit zradu na svém snu byla silnější než rozumové důvody. Jenomže láska nám nastavuje zrcadlo v někom jiném, abychom v něm spatřili svou jasnější podobu. A když Steva za sebou zaslechl běžet Danku a otočil se, spatřil, že zrcadlo, které mu nesla vstříc, je slepé oddaným ponížením. Bylo mu trapně.

Danka doběhla k němu, zarazila se a nevěděla, co by pověděla. Povzdychl si a obrátil se do svého směru. Obrátil se do svého směru a vykročil. Tentokrát Danka zavřela oči, aby ji pohled na vzdalujícího se Stevu nenutil do běhu. Otevřela je teprve po chvíli. Steva zmizel. Oblohou plulo několik holubů. Nějaký muž, kterého si předtím nevšimla, zaléval za plotem skrovně pučící semena zeleniny. Na světě byli i jiní lidé než Steva a byly tu rozličné zajímavé věci a příroda proměněná jarem.

Danka zamířila k domovu. Bude třeba převléknout se. A nalakovat si nehty. Domy stály na svých místech, potkávala známé lidi, povědomá auta a psy a nedovedla pochopit, proč za Stevou běžela. Potrásla dokonce nad sebou hlavou.

Známý hlas za dveřmi překypoval něčím novým, nebývalým, na konci vět stoupal, ačkoliv se netázal, spíše se radostně a spokojeně dožadoval souhlasu.

Zase blázní, pomyslně si Steva, když se na pavlači setkal s hlasem stařeny, který procházel dveřmi jako tenkým závěsem.

„Tak to uděláme,“ stoupal stařenin hlas na špičky, „tak to zařídíme, abys věděl, ano.“

Hned bude chtít samovar, napadlo Stevovi. Ale když vstoupil do stařeniny kuchyně, neboť jinudy se nemohl dostat do svého pokoje, poznal, že je stařena v pořádku. Seděla za stolem a proti ní muž, se kterým rozmlouvala.

„Dobrý odpoledne,“ pozdravil Steva.

„Budte zdrav, budte zdrav,“ volal srdečně muž. Tvářil se, jako že Stevu zná. Samozřejmě ho neznal. Takové triky Steva už dávno prohlédl. Jak jsou někteří lidé takhle srdeční, budou něco od tebe žádat. Proto se chtěl obezřele protáhnout do pokoje.

„Prosím vás,“ oslovil ho muž srdečně a naléhavě. Byl obtloustlý, měl pleš, kterou svírala nesmělá podkova rezatých vlásků, a čelo s bradavicí a malý nos a velké tváře a oči jako dva kousky tajícího ledu. Jednou jako kluk rozehrával Steva na plotně v kastrolu led odlámaný z okapu. Jak se ten led leskl a pokrýval stříbřitou pěnou. Vzpomínka na rozehrívání ledu byla příjemná. Ale to, co mu u cizího muže připomínalo pěnu, byly bělavé řasy. Mrkal povzbudivě a bělavé řasy se pěnily, míhaly se a dodávaly muži veselého a lehkomyšlného vzezření.

No, co chceš, tykal mu v duchu Steva, uklidněn poněkud jeho vzhledem.

„To je můj synovec,“ prohlásila nečekaně stařena, „bude teďkom u mě bydlet.“

„Hm,“ projevil Steva souhlas a udělal zase krok ke svému pokoji.

„Totiž,“ cizí muž svěsil útrpně koutky, „když tady budu bydlet já, nemůžete tu bydlet vy.“

„Jo tak,“ řekl Steva. Člověče, ty nejsi vůbec takový, za jakého se vydáváš. Hned jsem věděl, že mě o něco požádáš. Někteří lidé pořád něco chtějí po těch druhých. Ani se nenaděješ a už ti něco berou. I tu pitomou plesnivou zaprášenou díru. Proč nepřišel o nějakou hodinu dřív? *Vždyť já tu nechtěl bydlet.* Ale teď.

„A kdy?“

„Kdy?“ šklebil se cizí tloušťík, jako by mu pověděl náramný vtip. „Kdy? Nastupuju v autolakovně prvního. Dneska jsem to dohod.“

Prvního bylo za týden. Dneska byl pátek a poslední pátek a zítra bude sobota a poslední sobota a pak poslední neděle, poslední pon... Co se dá dělat? Je babče dlužen.

„Prý toho na stěhování moc nemáte,“ řekl muž.

Nikdy toho moc neměl a to, co stěhoval, nestálo ani za stěhování. Ať jdou do háje. Člověk má nakonec jenom sebe a sebe přestěhuje lehko. Sebere se a jde. Člověk má jenom sebe a zeď, aby na něho nefoukalo. Tu zeď mu tedy vezmou. Ať si ji někam strčí.

„To máme...“ Muž počítal okázale na prstech.

„Tejden,“ řekl Steva.

„Pravdaže, týden.“

„To je můj synovec,“ řekla stařena a chichotala se. „Jednou jsem s ním šla na procházku, ale to je už dávno.“

„Kde jsou ty časy,“ prohlásil muž spokojeně. A led v jeho očích tál a tál.

Steva vzal za kliku pokoje.

„Počítejte s tím,“ hlaholil muž, „buďte od tý dobroty.“

Konečně byl Steva za zdí. Ještě směl, byli milostiví, nemusil hned dneska, ale do týdne.

Natáhl se na divan a rozhodil ruce. Divan pod zády, jistota, která brzy skončí. Na světě nemáš nic jistýho. Vlastně jenom to, co jistý nechceš mít. Ať jdou do háje. Tahle blešárna měla něco do sebe. Vydržel tu hezkých pár měsíců. Když někde tak dlouho vydržíš, je to už známý. Doma můžeš být jenom tam, kde je ti to známý.

No jo, doma. Vyplázl jazyk na vousatého pána v rámu naproti sobě, vyplázl jazyk na kytku ze škeblí a na pohlednici zastrčenou za rám, na rozestlanou postel a na celý pokoj. Vyplázl jazyk na svou minulost. Vyplázl jazyk na svou budoucnost. Rozešel se se všemi a se vším. Svět byl pořádně prázdný. A velký jak zděděný zimník. Je dělaný pro tlustý lidi, pro takový synovce, těm padne.

Doma, dejte mi svátek. Obhlédl pokoj, který mu byl propůjčen, a zachtělo se mu uchopit něco, dotknout se něčeho, co by bylo jenom jeho. Vstal a přitáhl si k oknu kufr, odemkl jej a chvíli se hrabal v prádle čistém i špinavém, všecko měl v kufru pohromadě, našel i pytlík od housek, které si koupil minulý týden, prohlédl pytlík zevnitř, přilepil na nasliněný prst dvě zrnka kmínu a slízl je a rozkousal. Pod starým svetrem našel košili pestře potištěnou obrázky starých aut. Byla skoro nová, měl ji dvakrát na sobě. Jenomže byla pomačkaná z kufru. Ale o takové maličkosti Steva nedbal. Chvatně svlékl šedivou pracovní košili, v které běhal už celý týden, a navlékl si pestrou košili s autíčky.

Uklidil kufr a zamyslíl se. Vedle divanu stála na zemi sklenka s vodou, jak ji tam nechal, než odešel. Malý mokrý pomník jeho hladu.

Člověk vlastně není nikdy nasycenej, uzavřel přemýšlení, pyšný na svůj poznatek. Nikdy nasycenej. A bylo to krásné, a jak se mu zdálo, i přesné, mluvit o hladu jako o něčem, co nekončí a co se netýká jenom jídla a tak dále, ale co se týká prázdnoty v tobě i mimo tebe. Naplnit ji. Naplnit. Jenom kde vzít to. To. Čím ji naplnit.

3

A byl takový ráj, do kterého dospělí nesměli, aspoň ti, které za dospělé pokládali, neboť měli moc, byl takový ráj a otevřel své brány ve čtvrt na šest a opět je za sebou zavřel, sotva ti, kdo měli být vpuštěni, vešli. A vyvolení byli: Steva v texaskách, jejichž otřepanost, vyrudlost a kor-natost nebyly znakem dobrovolné chudoby. I vstoupil do ráje anděl vzpoury ovíván sedmerým vánkem módy, která s úsměvem onduluje křídla nejzarytějšího odboje. Vyvolená byla Otká v perlově šedých kal-hotách přisátých ke stehnům a lýtkům. Brána ji vpustila a nemusila se vykazovat všemi zlatými knoflíky. Vstoupila Dana, vyvolená, v žluté minisukni s rozparkem a fialové blúze a vyzvánění jejího náramku s přívěsky se neslo rájem na honů sto, až velbloud a tygr znehybněli očekáváním. A vpuštěn byl vyvolený Jeníček oblečený do tmavého obleku jako do tanečních a zlaté paprsky jeho kadeří klouzaly po límci saka, sluneční záře, která bojuje s temným mrakem.

Adam a Eva stáli uprostřed ráje a vítali hosty. A ráj jim nabízel všechno. Ledničku nabitou obloženými chlebíčky, které vyšly z ruky stvořitelky, dříve než se rozbřeskl den, na skříně se hnědě leskl dort, který tam stvořitelka postavila, dříve než odjela s man-želem k příbuzným. Ústa gramorádia vypouštěla hudbu oslazenou a dvakrát scezenou, aby ji strávila duše uvyklá na řídkou kaši. Jenom strom poznání tu nerostl, a proto tu nebylo také nikoho, kdo by zakazoval trhat z něho ovoce.

Hosté přinesli dary. Otká soupravu kartáč a hřeben, Danká láhev vína a pytlík pomerančů, Jeníček bonboniéru a láhev vína, a bylo na Adamovi, aby rozhrnul křovinatý stín závěsu na chodbě a přičetl nové láhve k lahvím, které tam čekaly.

Steva nepřinesl nic s nádhernou samozřejmostí, jež se sama o sobě podobala neobvyklému daru.

Rozesadili se na všeliké pahorky, svahy a stráně a zvířata couvla mezi skaliska a do houštin.

Danka seděla vedle Stevy a usilovně se snažila připoutat jeho pohled na svou novou žlutou sukni, přilákat ho, jako pestrý květ láká motýla. Nyní, na gauči po jeho boku, opět začínala chápat, proč za ním běžela, když se jí vzdaloval. Ale Stevu zajímalo Evino vyprávění o vose, přilepil se na ni očima i pootevřenými ústy, jako by sál každé slovo, sotva opustilo její ústa. Eva si toho byla jak náleží vědoma. Zveličovala svůj boj s vosou, nebezpečí i bolest, a ďábel, který už nemohl její pomluvy snést, vyslal hada.

Had řekl:

„To tě teda obdivuju. Vosy dovedou děsný věci. Jednou jsme byli na vojenském táboře a přišel za mnou major. Povídá: Člověče, jeden chlápek žral chleba s marmeládou. No co, povídám. A sežral vosu. No, co. Jenže ta vosu mu dala žíhadlo do jazyka. Tak jsme tam šli a ten umírák měl jazyk jako balón a div se neudusil.“

„A hergošt,“ žasl Jeníček. „Udusil se?“

Had řekl:

„Copak vím. Jsem šel radši pryč. Bylo to děsně hrozný. Máš vždycky takový otázky, nebo jenom od pěti do šesti?“

Jeníček zrudl ponížením:

„Volevole, nemůžu se zeptat?“

Had řekl:

„Zeptat se můžeš. Zeptat se je moc fajn.“ Jeho prohlášení bývala tajemná, když nevěděl kudy kam. Odsunul Jeníčka stranou, protože to, co vyprávěl, bylo určeno Evě, a ne jemu. „To tě teda obdivuju,“ zdůraznil Evě svou náklonnost.

Danka ztrácela přehled i dech. Vyhoupla se na větev rajského stromu, nad zelené šero cizí blaženosti. Uviděla odtud prsten. Ukázala na něj: „Ten je nový?“

„Od Adama,“ řekla Eva ne příliš nadšeně, aby neurazila hada.

Had řekl lstivě: „Ukaž.“

Stáhla prsten z prstu a podala jej hadovi.

„Zlato,“ oznámila Danka. Co kdyby se Steva rozhodl také pro něco podobného?

Had řekl:

„Nemá punc.“

„Jdi,“ podivila se Eva.

Adam si zapálil cigaretu. Čelo ho studilo a prsty měl vlhké.

„Heleď, nemáš ještě jednu?“ oslovil ho had.

Adam mu nabídl cigaretu a zapálil mu ji.

„Punc teda nemá,“ řekl had.

„Když nemá punc, tak to není zlato, co?“ ujišťovala se Eva.

Had řekl:

„Ne.“

„Co mi lžeš,“ promluvila Eva na Adama, „co mi lžeš, prosím tě?“

Komáry viděti, veliká zpozdilost, vzpomněl si Adam. Komáry rojit viděti, nestálá láska. Komáry lítat viděti, nepřátelé.

Had řekl:

„Co jí lžeš, prosím tě?“ Vbodával do Adama pohled a jeho pohled vyhrožoval: jak sis mohl dovolit chtít mi uniknout, moc se osvobozuješ, myslíš si, že jsem nepoznal, jak ti bylo dopoledne líto té hloupé sošky, bylo ti jí líto víc než přátelství, zapomněl jsi už na Andu, já ne, a přijde chvílka a všechno ti připomenu, všechno mám moc dobře poznamenané, nic mi nevypadne z paměti, mám tě v hrsti, nic si nenamlouvej.

„To... já... ne...“ odhodlal se Adam k obraně. „Asi to spletli v krámmě...“

„Co mi lžeš?“ zeptala se Eva ještě vznešeněji. A pak si připomněla jiné Adamovo provinění, které ji hnětlo. „Říkal,“ oslovila všechny, „že na noze nic nemám. Že to nic není.“

„Neříkal jsem, že to nic není, ale že...“

„Nepovídej,“ přerušila ho, „vůbec jsi nic neviděl.“

„Ukaž,“ povzbudil ji had.

Seděla proti němu v křesle, stačilo smeknout střevíc a natáhnout nohu.

Had řekl:

„Fakt, máš ji trochu oteklou.“

„Kolem kotníku,“ upozorňovala.

„Máš ji kolem kotníku trochu oteklou,“ přisvědčoval, aby si získal její přízeň. „Adam to neviděl?“

„Adam jenom lže,“ řekla Eva.

„Co je ti...?“ couval Adam v rozpacích.

Had pocítil uspokojení z podařené hry a nemínil ji protahovat déle, než bylo zapotřebí, aby ovládl ty, kdo se mu začali vymykat. Mohl hovor stočit jiným směrem a prokázat tím dokonce Adamovi službu, že ho odvede z pranýře. Podíval se na strop jako na oblohu a řekl:

„Ne a ne pršet, že jo, nemáte taky sucho v krku?“

„Vrkú, vrkú, máme sucho v krku,“ zazpívala docela tiše Otká.

„Adame,“ rozkázala Eva.

Adam odešel na chodbu a přinesl dvě láhve. Adam došel do kuchyně pro vývrtku. Adam donesl z ledničky chlebičky. Adam odzátkoval láhve. Adam rozdal sklenky.

Eva se chopila láhve a sama nalévala. První číši nalila Dance. Druhou Stevovi. Třetí Jeníčkovi. Čtvrtou Otce. Pátou sobě.

„Nalej si,“ poradila Adamovi.

Had řekl:

„Na zdraví invalidů.“

„Ať žijí narozeniny!“ zavolala Otká.

„Na zdraví invalidů, co mají raněný pravý nohy,“ prohlásil had.

„Naše pravý raněný nohy,“ zasmála se Eva.

Danka držela sklenku s vínem v ruce a prohlížela si bedlivě nepokojnou jiskru, zelenou a žlutou, pobíhající po hladině. Nikdy Evu nemilovala, ale v tom okamžiku pocítila nenávist. Jenom s Dankou směl Steva sdílet něco společného. Nepřála Evě ani bolest ve stejné noze.

„Proč nepiješ?“ zeptala se jí Eva.

„Není mi asi dobře.“

Had řekl:

„Řeči. Buďto ti dobře je, anebo není. Jaký asi. Není ti dobře, protože nepiješ. Hrc tam.“

Danka naráz vypila sklenku. Tys to chtěl. Ty to budeš mít. Vypila sklenku s nejasným pocitem pomsty.

Had řekl:

„Vzhůru!“

Adam odzátkoval další láhev.

„A vzhůru!“ řekl had.

Víno zabublalo z hrdla láhve. Hrdla lahví bublala a pěla. A tygr a velbloud se přidali a zpívali a kočky a psi zpívali a zpívala lilie.

„Všichni!“ zavelel had.

A přidal se i Adam.

Zapadající slunce tápalo po koberci jako oslněné vlastní mosaznou krásou, bloudilo mezi klikatým větвовým cigaretového dýmu, přeskakovalo jej a ztrácelo v něm svůj lesk a ostrí.

Steva kouřil hltavě, vydatné doušky mu nadýmaly ústa, když vypouštěl kouř z plic. Eva držela cigaretu mezi bříškem palce

a špičkou ukazováčku a dým jí vycházel jen štěrbinou v koutku úst. Dance uhořívala cigareta pomalu mezi prsty. Zapomínala kouřit. Ale nezapomínala pít.

Otka odešla do koupelny. Na skleněné polici se tísnily Eviny mastě, krémy, tuhy, štětečky, kartáčky, barvy, želé, vodičky, mléka, šťávy, tuby, kelímky, skleničky, dózy, krabičky, rozstříkovače, sáčky, všechna semena, jádra a oříšky, z nichž klíčí a pučí krása. Omývateľná. Otka prožívala vytržení objevitelů. Potrhávala přitom rameny do rytmu hudby.

Hudba přehlušovala mocně všechny řeči. Adam seděl u gramorádía a vyměňoval desky. Nedělal mezi hlukem a hudbou veliký rozdíl. Hudba mu byla jenom pojem pro výrazný druh hluku. Opřel hlavu o rádío a hlavou probíhaly otřesy, kterými se zachvíval celý přístroj. Jen blíž tomu zdroji, který překřičí všechny myšlenky a rámusem drtí i kameny, které ti leží v cestě.

Jeníček si přisunul křeslo k Adamovi a číhal na okamžik, kdy se mu podaří navázat s Adamem spojení v důležité věci. Adam se však obehnal hradbou hřmotu a jekotu a nebylo možné dorozumět se, leč v krátkých přestávkách, mezi koncem jedné desky a začátkem druhé. Když deska dohrála, nakláněl se Jeníček k Adamovi a šeptal:

„Musím ti něco povědět.“

„No jo,“ nevnímal Adam ještě ohlušen deskou.

A spustil jinou.

Jeníček musil čekat a naděje, že ho Adam uslyší, se zmenšovala. Adam si uklidil plnou láhev pod gramorádío a upíjel přímo z ní a nezdržoval se přeléváním obsahu do sklenice. Nová deska dohrála a Jeníček se naklonil k Adamovi:

„Měli bysme se spojit.“

„No jo,“ přisvědčil Adam jako stroj, který dovede jen stále totéž.

A spustil jinou desku.

Jeníčkovi se zdála odpověď uspokojivá a vyčkával další přestávku. Cestou z bufetu Na Pískovně se zase trápil pro příhody minulé noci. Tvoje vina, tvůj trest, promlouvalo k němu svědomí. Přijmi trest a budeš mít pokoj. Ano, trest za vinu, ale byla to jenom jeho vina? Zklamán ve své víře ve Stevovu neohroženost, opakoval si: Jelimani, my jelimani. Odlesk Dančiny nenávisti, která nebyla ničím jiným než úsilím přivléci unikající lásku třeba za vlasy, odlesk této pro Jeníčka nepochopitelné nenávisti dopadl i na něho a zanechal v něm pomyslení na pomstu. Když trest, pak ať se o něj rozdělí se Stevou. Kdo si to vymyslí, co? Steva s Evou. Evu odsunul na druhé místo a později ji zcela vypustil ze svého plánu pomsty. *Ona ho přece nezklamala.*

Deska dohrála.

„Víš,“ šeptá Jeníček a pokoj se nebezpečně naplní syčivým š, až se odmlčí a zjistí, že se Steva dívá na Adama a na Jeníčka. Je mu, jako by polknul kus ledu.

„Umíráci,“ rozkřikne se Steva, „dejte tam: Já jsem to vočích.“

Adam se hrabe v deskách. Přestávka je tentokrát delší, jenže Jeníček nemůže nic povídat. Steva poslouchá a v pokoji je ticho. I Steva si uvědomí to ticho. Jenom v přijímači neznatelně bzučí proud.

„To jsou dva umíráci,“ natáhne Steva ruku proti Adamovi a Jeníčkovi jako na divadle.

Eva se na ně podívá se zájmem. Také jako na divadle.

Jeníček to už nemůže vydržet. Jeho ponížení je hluboké, jeho vůle bojovat proti ponížení je silná a netrpělivá.

„Volevole,“ řekne. Nezní to, jak si představoval. Neobviňuje, neútočí, zazní to jako omluva.

„A hele,“ řekne Steva a vztyčí se v celé své černovlasé a poněkud upoceně výšce a jde ke gramorádiu, aby si vybral sám desku, kte-

rou Adam hledá se zarytou úslužností. Jeníček poznává, že způsob Stevovy chůze je už pokřtěn alkoholem. Jde zeširoka, námořnický. Adam přehazuje desky rychleji. Konečně našel, co Steva chce. Ale Steva je tu také a bere tu desku do silných prstů, je strach, aby ji nerozmáčkl. „Umíráci,“ říká, „tady je, copak nemáte oči?“

Adam mlčí. Komáry viděti.

„Volevole,“ zakloktá Jeníček a zlaté kadeře mu zatančí kolem uší.

Steva se vrací ke gauči za zvuků své oblíbené písničky. Před gaučem si to rozmyslí. Neposlechne si ji celou a odejde na chodbu. Skřípne klika klozetu.

Danka zamáčkne cigaretu a jde za ním. Obezřetně za sebou zavře dveře. Na chodbě se zastaví. Z koupelny se vyřítí Otká, pod očima má zelené a modré skvrny, obočí si zvedla tužkou, řítí se předvést svoje dílo Evě. A nechá za sebou otevřené dveře do pokoje. Danka je zavře obezřetně podruhé. *Já jsem to vočích* – vyvolává gramofon až na chodbu.

Steva se vrací.

„Stevo,“ Danka mu zastoupí cestu.

Změří si ji a cítí, jak jsou mu lhostejní všichni, kteří něco chtějí, všichni, co na něm něco žádají. On nechce nic. Jen aby mu život nepřekážel.

„Stevo,“ vmlouvá se do jeho přízně.

„Tak abys věděla,“ řekne, „abys teda věděla. Do tejdna se stěhuju.“

„Co povídáš?“

„Odstěhuju se. Už jsem dostal padáka.“

„Neříkej. To není možný.“

„Už je to tak. Bába má synovce a synovec má bábu. Už mě nechce. Potřebuje ten pokoj pro synovce.“ Alkohol a pomýšlení, že se bude

musit rozloučit se známým prostředím zaprášeného pokoje, potřísní poslední slova lehkou lítostí: „Už tady nebudu.“

Danka zachytí tu lehkou lítost jako naději.

„Nemusíš,“ řekne, „nemusíš se stěhovat.“

„Aha.“ Steva pokrčí potměšile nos. „Abych se nastěhoval k vám, ne? Až spadnu z višně. Slyšíš?“ Zatřepal dlaní k zavřeným dveřím pokoje, kterými prorážel refrén: vočích, vočích, vočích.

„Moc piješ,“ řekla věcně a tvrdě.

„Od nikoho nic nechci,“ zalykal se hrdostí.

„Jenom vepřovou a pivo. A vyspat se se mnou.“ Vychrlila to ze sebe, a když to bylo venku, zděsila se.

„Jak myslíš, ty musíš vědět sama nejlíp, jestli já chci s tebou –“

„Mlč,“ okřikla ho.

Přimhouřil oči:

„Jsem šťastnej, abys věděla, jsem šťastnej, že se odstěhuju, že tady nebudu, že se na všechno tady vykašlu, že se na to tady nebudu musit koukat, na lidi, na domy, na věci, dejte mi všicky svátek.“

Vykročil a jen taktak ho zarazila. Chytila ho za loket. Všechny prostředky. Železnou zásobu.

„A co motorka?“ Předhodila mu ji.

„Motorka,“ řekl tak slabě, že slovo víc uhádla podle pohybu úst.

A hý a hý a hý, pohýkávala nová deska. Deska řvala a ze všech stran se vracely trubky a bubny a basy a vrzající housličky a piana, ze všech stran se vracely, aby dokázaly dutou prázdnotu prostoru, do něhož byly vyslány, vracely se a nikdo s nimi nešel, nikoho nepřiváděly, jenom sebe, sebe.

„Motorku,“ řekl Steva znovu a docela zřetelně.

„No,“ chytala se stěbla, byla ochotna se prodat za motorku, kterou by mu koupila, „Jeníček mi dohazoval...“

„Strč si ji za klobouk,“ vytrhl se jí, „zatracenou motorku,“ vpadl do pokoje a zabouchl za sebou.

Danka odklopýtala do koupelny. Kriste, dneska víc v koupelně než venku. To je den. Ach, ty sprostáku. Kriste, co řvu, ach, já řvu. Ty sprostáku. Je opilý. Určitě. Je opilý a opilý a opilý. A hý a hý a hý.

Zhroucení jejího snu bylo tak ohromné, že mu nestačila, bylo to pro ni nezměrné neštěstí, a jak se stává u příliš velikých neštěstí, bolest v ní občas na několik vteřin umlkala, a pak se ptala sama sebe, zda se opravdu přihodilo to, co se stalo, dokonce měla dojem, že ta příhoda postihla někoho jiného, mátl se a plakala a slzy jí kapaly na žlutou sukni, jak seděla na okraji vany, a rozpíjely se v látce. Sledovala ty rostoucí krůpěje a teprve po chvíli si uvědomila, že si kazí šaty, a tu se postavila a nesla svou bolest vestoje.

Uprostřed ráje odpočíval zástup automobilů a pohyboval se jen podle dechu svého boha. Spočíval na jeho hrudi, na hrudi boha autíček. Eva seděla vedle něho a jezdila prstem v tom pomačkáném parkovišti po zašlé slávě aut zasklených, kredencovitých, po mísách a kloboucích a hrncích reflektorů, po tom nábytku na čtyřech kolech s dráty připomínajícími deštník, po shrnovacích střechách, stupátkách a zvýšeném sedadle pro vozku samohybu, pomaličku jezdila prstem po těch líbezných obludách, které uzrávaly z podoby kočáru do podoby auta. Eva jezdila prstem, a kdykoliv se dotkla některé pestré skvrny, promluvil bůh samohybů, jenž zpola ležel a bradou se dotýkal hrudi.

„Citroën,“ řekl bůh.

Eva popojela prstem.

„Laurin a Klement,“ řekl bůh a napil se vína ze sklenky, kterou nepouštěl z ruky.

„Ford,“ promluvil bůh.

Neposlouchala ho. Vyhmatávala mu pod košilí žebra, obchvacovala jediným prstem jeho hrud'. Rozhalenou košilí si razilo cestu několik chloupků. Roztáhla porozhalenou košili a dotkla se pokožky.

„Piha,“ řekla.

Bůh se rozesmál.

Otka seděla zády ke gauči a poslouchala s Jeníčkem a Adamem a poslouchala zpěváka. Řinul se, řinul sladkosladký zpěv. Ale Stevův smích zvěstoval něco, co ji rozjitřilo.

Otočila se.

Ejhle, tu polehával na rajske mýtině bůh samohybů s Evou a chytal jí ruku a Eva oděna brokátovým listem měla velice šťastný zrak.

„Vy jste taky samá legrace,“ prohlásila Otká trpce.

„No a,“ řekl bůh.

„To je nějaká zábava,“ pokárala ho Otká.

„No a?“ řekl bůh.

„Můžete tancovat,“ nabídla Otce Eva, „proč netancujete? Odšoupněte stůl ke zdi a tancujte.“

Ať se skryjí za tanec, aby nebyla viděna na rajske mýtině.

Jeníček se chopil stolu z jedné a Adam z druhé strany. Odstěhovali stůl pod okno.

„Kdo začne?“ zeptal se Jeníček.

„Třeba já,“ vetřel se mezi něho a Otku Adam.

Na Jeníčka zbyly desky a gramofon. Pozdě litoval, že se ptal.

Adam s Otkou tančili, k sobě a od sebe, prohýbali se v bocích a podrážky se jim smekaly po plyšovém koberci. Perlově šedé nohy se míjely s černýma matně lesklýma nohama, roztáčely se a vlnily a Jeníček se houpal na oblých perlových vlnách zahořklý a ztra-

cený na židliče s kotoučem desky v dlani, s černým okrouhlým víkem, které bylo právě tak vhodné na to, aby jím přikryl svůj plán o spojenectví s Adamem proti Stevovi. *On ho přece zklamal také.*

Jeníčka obklopila marnost, jeho poslední naděje, jeho vyvolený spojenec ho přenechal bez výhrad vině i trestu. Obklopila ho marnost lačná a dychtivá kochat se jeho ponížením, ale on se držel zuby a nehty, nechtěl se dát stáhnout do beznaděje a zatoužil po velkém činu, po své veliké chvíli, kterou by se vykoupil ze svého obklíčení. A v tom obklíčení, kdy se jeho síla shromáždila ve stísněném prostoru a nevěděla kudy kam, došlo k nepředvídanému vybití. Dlaně, v nichž držel gramofonovou desku, se k sobě přiblížily jako v křeči, deska se mu v prstech rozpoltila a on k sobě přiložil obě poloviny a přelomil je přes koleno na čtvrtky. Lupnutí a suché zapraskání přivábilo pozornost boha samohybů. Vyskočil a vyslal hrom.

„Co tě kouslo?“ vykřikl.

„Pominul se,“ čechrala si Eva úces.

Adam s Otkou přestali tančit.

„Těbůh,“ řekl Adam.

Otce se tenhle vtip líbil.

„Jen do toho, jen do toho.“ Smála se, až se potácela.

Steva vytrhl Jeníčkovu střepey desky z ruky. Eva se mu přitiskla na rameno a pokoušela se přečíst název písničky.

Jeníček klopal hlavu. Měl rudé uši. Bořitel ráje. Kvůli své vině. Trestá jiné. A tygr i velbloud na něho hleděli s opovržením a staré samohyby na něho zíraly povýšeně, jak mohl, jak jenom mohl.

Adam si vzpomněl na sošku, kterou dopoledne rozdrtil Steva v hrsti. Ale jeho odvaha měla meze. Nestyděl se za ty meze. Kdo z lidí, které znal, neměl svou odvahu oplocenou. Až na Stevu, ovšem. Adam neměl Jeníčkovu zkušenost se psem.

„Chudinka,“ řekla Otká, „říznul se.“

Jeníčkovu dlaň přetínala červená nit.

„To je toho,“ řekl bůh a nastavil svoji ruku s několika šrámy.

Evu něco napadlo.

„Pojď,“ postrčila Stevu, „najdeme mu nějakou náplast.“

Náplastě, vatu a lín ukládala Evina matka do nočního stolku v ložnici. Eva postrčila boha samohybů k rajske mýtině a vyděšená zvířata couvala před jejími rozhodnými kroky. Obešla lilii a vpustila boha do ložnice, která sousedila s obývacím pokojem. Dveře za nimi zapadly.

Nyní, když bůh opustil ráj, zvětšily se hranice Adamovy odvahy, nikdo je nepřidržel.

„Teda,“ povídal, „nevím, proč jsi to udělal, ale moc kvůli tomu netruchli. Ať se Steva nevytahuje. Přece víš, co udělal ráno u nás. A teďka si hraje.“

Adam přijal Jeníčkův čin jako odvetu. Bylo to od něho vlastně pěkné. Deska patřila Evě, ale všechno, co Eva měla, jak se zdálo, přecházelo také do Stevova majetku. Jeníček zničil věc, která patřila Stevovi.

Jeníček se na Adama vděčně podíval. Nebyl schopen sledovat proměny beznaděje a naděje. Probíhaly rychleji, než se mu dařilo dohánět jejich běh.

„Chudinka,“ řekla Otká a hladila Jeníčkovy vlasy. Bylo příjemné hladit Jeníčkovy měkké poddajné vlasy. Jeníček se ani nehýbal. Jako kočka, která se bojí pohnout, aby se nepřipravila o potěšení.

Ale ráj měl kromě dveří do ložnice i dveře z chodby. A těmi vpadla Danka.

Odstála si pláč v koupelné, a když se vyprostila z nejhoršího, vytáhla na chodbě za závěsem láhev jalovcové, která nepatřila k zásobám na oslavu narozenin. Patřila k výrobkům Evina otce a byla

určena jako dar pro příbuzné. Danka si odnesla láhev do kuchyně, jako medvěd odnáší do houští plást medu. Odzátkovala jalovcovou, posadila se na kuchyňskou židli a dala se do popíjení. Nápoj byl palčivý, a proto se každou chvíli uchylovala k výlevce a napouštěla si přímo z kohoutku vodu do úst. Chvílemi si utírala oči. Pila a jalovcové rychle ubývalo. Danka si přestala utírat oči. Sahala na víčka a na tváře pod očima. Suché, fakt, suché, zjišťovala a bylo jí to divné a pokládala to za nevhodné a jaksi neslušné při tak velikém trápení, které prožívala. Znovu a znovu se ubezpečovala o svém postavení, přeříkávala si scénu se Stevou, byl konec, byl konec navždycky a naprosto, nedalo se o tom pochybovat. Ztratila něco svého a ztráct něco svého je vždycky bolestné, obzvláště když právě tuto část sebe pokládala za podstatnou a nezbytnou. Pila a dumala a smutek v ní měnil své skupenství, tvrdl a ostřil se proti původci toho všeho. Provedu mu něco, přesvědčovala se, provedu mu něco. A vůle ublížit mu, zneuctít ho, zranit ji vyhnala z kuchyně. S lahví jalovcové v ruce, v nové žluté minisukni s několika čerstvými skvrnkami a ve fialové blůze se zastavila na prahu obývacího pokoje v postoji podobném těm, jaké zaujímají modelky módních časopisů. Poněkud vyvrácené nohy a nepřítomný vítězný úsměv.

Trhlina byla pod obzorem a z ní vytékalo celé nebe, rudé, horké, plamenné, zmocnilo se domu a dodávalo všem předmětům zdání hořlavosti, i žebrům ústředního topení, sklu ve dveřích, kovu i omítce, všechno v pokoji řežavělo, žhnulo a doutnalo.

Adam spatřil Danku stojící na prahu pokoje v ohni, její sukně byla sežehlá požárem, který vrcholil, její fialová blůza dostala barvu odumírajícího listí, její oči nesnesly oslnivý příval a zavřely se. Stála nachýlená a povadlá v blůze odumírajícího listí, jako by ráj porušil věčné manželství jara s létem a vpustil do svých zdí podzim.

Ráj hořel a Eva se nevracela. Místo ní přicházela Danka, jiná podoba Evy. Ustoupila z nejprudšího sálajícího plamene do stínu vrženého okenním křížem a ukryla v tom úzkém šedém pruhu alespoň oči, aby je mohla otevřít. Na všech stranách oheň. Ráj se podobal pecku. Bylo tu nějak příliš mnoho lidí. Ani je nerozeznávala. A ráj může být jenom pro dva. Láhev měla odzátkovanou. Napila se. Ať shořím. Na místě ať shořím.

„Nepřeháníš to?“ řekl Adam.

Na Otku padl nevysvětlitelný strach. Rychle spustila gramofon. Úlevné dudlidudli naplnilo pokoj a znevážilo těžkou náladu. V tu chvíli spustilo asi mnoho mladých lidí na celém světě gramofony, aby se jim ulevilo, neboť požár začal kvapně pohasínat a dlouhé prsty šera rozvířovaly popel od podlahy až ke stropu.

Adam rozsvítil stojací lampu. Danka se opřela v bílém kruhu světla o křeslo a napila se.

„Radši toho už nech,“ řekla Otko.

Danka postavila láhev na stolec na mísu s chlebičky. Dno láhve se přilepilo na dva kopečky vlašského salátu.

„Hmm,“ zabručela.

Adamovi bylo dusno.

„Měls toho rozflákat víc,“ řekl Jeníčkovi. Byla to ta pravá atmosféra, ovzduší, v němž se trhá a rozbíjí, aby ses prolomil na vzduch. A pak to začalo.

Danka postoupila do kruhu světla vrženého stojací lampou. Ve skle protějščího příborníku se jí zjevily lesklé pohybující se obrazce, to byla ona. Rozepnula si blůzu a stáhla si ji přes hlavu. Její nohy nebyly tak obratné jako ruce. Klopýtla, ale i v klopýtnutí našly její hbité prsty zdrhovadlo žluté sukně. Sukně jí sklouzla ke kotníkům, spoutala jí nohy. Vyskočila z ní i ze střevíců, a vrže-

na k opěradlu křesla, už smekala netrpělivě ramínka spodničky se zoufalým zaujetím, aby to už měla za sebou.

„Co šlíš?“ řekla Otká.

Ale Danká se nemínila zdržovat vysvětlováním, nedovedla by vysvětlovat, ani kdyby chtěla. Svlékne se přede všemi a hned, podvědomě toužila sama sebe zneuctít a tím strhnout do hanby i Stevu, a tajně přesto přese všechno doufala, že se jí ve skle příborníku ukáže nějaký půvab, o němž neměla tušení, když se doma zhlížela v zrcadle.

Gramofon odvíjel měkká lasa, lasasa, lasa.

Rozepnula si podprsenku. Její malá ňadra. Její žebra. Tajemství plnosti odhodila s podprsenkou.

„Hú,“ řekla, „jak jsem kostnatá.“

„Nech toho,“ ozval se nesměle Adam.

Strhla si kalhotky a nahá se shrnutými punčochami se vrhla do křesla. Nikdo neviděl, co viděla ona v příborníku, nikdo totiž nesrovnával jako ona. Dala se do pláče, najednou měla zase dost slz a zmáčené tváře, choulila se v křesle a odkrývala svou pihu mezi ňadry celé zeměkouli i vesmíru a kosti vystupující pod hrdlem a nos, který byl nyní, když se svlékla, ještě větší. Podařený chobot, bičovala se slovy, piha a chobot, piha a chobot.

„Co šlíš?“ řekla Otká.

„Je mně mimizerně,“ zaštkala Danká. Položila si ruce na břicho a v tom okamžiku se jí skutečně udělalo špatně. Chobot a piha, kosti a piha.

„Volevole,“ vydechl Jeníček, „něco se musí –“

„Jdu pro Stevu,“ řekl Adam, „to přece nejde.“ Steva k Dance patřil, ať chtěl, nebo nechtěl. „Jdu pro Stevu,“ řekl ještě jednou a tentokrát získal jeho hlas jistotu.

Otka stáhla ze stolu béžovou vyšivanou dečku a přehodila ji přes Danku. Dečka byla dostatečně veliká, aby Danku přikryla od hrdla ke kolenům. Dance to bylo jedno. Tiše plakala a nevěděla, co ji trápí víc, duše, nebo tělo.

Gramofon přestal hrát. Otka přehodila desku. Ripipí, pipipí. S foukací harmonikou za zády to nebylo zdaleka tak zlé.

Ripipí.

Adam vzal za kliku ložnice. Trochu světla z obývacího pokoje se vysypalo do zšeřelé ložnice.

„Stevo,“ zavolal Adam do zdánlivě pustého šera, „Stevo, jsi tady?“ Byla to zbytečná otázka. Ložnice měla jenom jeden vchod a vcházelo se jím z obývacího pokoje.

„My tu hledáme náplastě.“

Odpověď vycházela z šera, z úst, která neviděl, jenom tušil, byla to Evina ústa a její odpověď rdoušená těsným dechem, zavlhlá odpověď, rozčuchaná a blažená.

„Dance se něco stalo,“ řekl Adam neohroženě a zlomyslně.

„Hergot, co pořád?“ To byl Steva. Odpověď, jako bys plival.

„Pojď se kouknout.“

V té chvíli se pohnulo něco bělavého, co do té chvíle Adam pokládal za odraz vzdáleného pohasínajícího záření zvenku. Ano, teď když jeho oči uvykly šeru ložnice, rozeznal v bělavém odrazu Evinu nohu. Natáhla ji. Vypadalo to, jako by se noha vznášela vodorovně nad zemí. Ve světlejším čtverci okna se zakývala černá postava Stevy.

„Já tu budu ještě hledat,“ řekla Eva umíněně a slibně a nedbala toho, že ji tma i natažená bílá noha viní ze lži.

Steva neodpověděl. Vrazil loktem do Adama a šli vedle.

Ripipí, rapapá, repesté.

„Kde je?“ zeptal se. Chtěl to mít co nejdřív odbyté. „Co je tohle za voloviny?“ řekl, když ji uviděl v křesle přikrytou béžovou vyšívanou pokrývkou.

Podívala se na něho a odvrátila hlavu.

„Pila jalovcovou,“ oznámil Jeníček důležitě.

Steva chytil Danku za rameno a zatřásl s ní.

Zaštkala.

Pomalů jako jeřáb ji zvedal z křesla, pomalů a s úsilím, které by byla ráda přemohla, kdyby měla dost sil. Konečně stála před ním, nahá, neboť se jí pokrývka svezla na zem, nahá ve shrnutých punčochách, svíral jí rameno a natáčel ji ve směru ke dveřím na chodbu, tlačil ji před sebou a zápolil s tím zbytkem odporu, který jí zbyl, pořád kupředu, pořád dál, šlapala si po punčochách, udělala pohyb, jako by si je mínila stáhnout, ale nedovolil jí, pořád kupředu, rameno jí už bolelo, už jí bolelo celé tělo a celá duše, pořád kupředu, pořád do koupelny. Do vany ji málem vhodil a roztočil studenou sprchu. Couvla, ale on ji přitlačil pod sprchu a tiskl ji tam, až mu ztmavl fiakrovitý ford na rukávu krůpějemi vody.

Ječela, dupala a klouzala ve vaně, studená voda ji bodala, řezala a rozdírala, ječela, dokud jí voda nevníkla do úst, zahltila se jí, rozkašlala se a zvracela a dupala a klouzala a voda jí ničila účes, drátěný držák na mýdlo jí roztrhl punčochu, a voda odnášela všechno a nezbyvalo už nic, voda vzala i křeče v žaludku, mrazivá, ledová, i duše se v jejím proudu pokryla ledem a přestala cítit, jenom tělo nepřestávalo dupat, klátit se, lomcovat sebou a vykřikovat, tělo, které podle ní bylo viník, za kterého nemohla, kdežto Steva byl viník, který za sebe mohl, ale pod sprchou o tom už neuvažovala, pod sprchou se nedalo přemýšlet o ničem, byla ráda, když se jí podařilo lapit dech.

A náhle byl konec.

Steva zavřel sprchu. Otká stála ve dveřích koupelny, a přesto, že byla trochu opilá, zdálo se jí, že je střízlivější než kdy jindy. Steva jí hodil ručník.

„Osuš ji,“ rozkázal.

Zatímco osušovala Dančino tělo kupodivu vláčné přes svou kostnatost, slyšela, jak si Steva otírá dlaně o texasky, dlouho, šustivě, jak míval ve zvyku, když mu na nich ulpěla nějaká nečistota. Pilát.

Adam na něho čekal u závěsu, za kterým zbyla už jen jedna plná láhev. Steva Adama odsunul, vzal láhev, ale pak si to rozmyslil a dal ji zpátky.

„Tos neměl,“ řekl Adam.

„Cože?“

„Nemysli si, že na Evě visím, ale vůbec... protože Dankka... já si myslím...“

„Namyslíš toho fůru. Tak zapřáhni a odrachot.“

„Já... jenom...“

„Anda panímanda,“ řekl Steva.

Adam zmlkl.

„Tak vidíš,“ slyšeli z koupelny Otku, jak domlouvá Dance, „tak vidíš, a je to.“

„Ty mi nic neříkej,“ ušklíbl se Steva.

Adam porozuměl. Nejdelší trvání má to, co je pravda jenom zpola. Lež umře na svou špinavost, ale polopravda? Jak málo jí stačí k životu.

A byla noc. Začátek noci, kdy se právě probuzeným hvězdám ještě chvějí stříbrná víčka. V ráji svítla jedna jediná lampa. A povstal anděl a rozsvítil veliké světlo u stropu. Správný a spravedlivý anděl, který chtěl vnést světlo i do nejtemnějších koutů.

Aspoň byl o své spravedlnosti sám přesvědčen. Tento anděl. Černovlasý a pokulhávající. Rozpřáhl křídla, jako by chtěl všechny obyvatele ráje pod ně skrýt. Nemínil však nikoho skrýt, rozpřáhl ruce, jen aby získal potřebné ticho. Potřeboval projevit svou správnost, svou spravedlnost. Rozpřáhl ruce. Rozpřáhl křídla.

Čekali. Otká polehávající v křesle s polozavřenýma očima a polootevřenými ústy. Jeníček otrásající se každou chvílí krátkými nezdřizitelnými výbuchy smíchu, k nimž docházelo v jeho lechtivých útrokách, takže navenek nevyrušoval. Adam okusující si nehet ukazováčku, soustředěně a důstojně. Danka znovu oblečená, zelenavá a plihá, s ručníkem obtočeným kolem zničeného účesu. Jen Eva chyběla.

Anděl zahájil svou řeč.

„Jednou jsme na narozeninách, tak bysme jako měli slavit, a ne aby jako... mám dojem, že jsem v blázinci... přece jsem na tomhle tom... tak se bavím... ale některý lidi si tady myslí, rozhodopádně si myslí, že jsou tu proto, aby dělali fóry a tak... říkám vám, že jsem ještě neviděl, aby někdo, kdo se má bavit, dělal fóry... to já když jsem chlastal, vypil jsem spojený lihovary a žádný fóry, kdepak... jednou jsme chlastali, až jsme si spletli figury, von mi říkal majore a já mu Stevo... a pak jsme vohnuli spolu litinový zábradlí v parku... ale žádný fóry... jako tuhle Jeníček... ty umíráku...“

Jeníček nejevil pohnutí, chichtal se uvnitř, v žaludku.

„Nebo tady Danko... přece vím, co snesu, a nekazím jiným zába-vu... ale vidím, že jsem se zmejilil, vy nejste kamarádi, poněvadž máte legraci, když mi můžete udělat nějaký podraz... jenže já příští týden putuju do jiných lovišť...“

Anděl byl zklamán. Nepřijali, jak čekal, jeho prohlášení, že se odstěhuje, s údivem. Seděli rozvaleni, nepřítomni, postiženi prv-

ní únavou nadcházející noci. Po ní bude následovat krátká svěžest a nastoupí druhá únava, těžší a malomyslnější.

Bylo zapotřebí vyměnit v ráji vzduch. Anděl vzal ten úkol na sebe a sotva otevřel veliké okno, začala noc srkat ozářený kouř vycházející z ráje, nakyslost rozlitého vína a rozptýlené koření dechu a látek a vlasů a pleti.

Když anděl okusil perutí první pramen čirého vzduchu, spatřil vedle sebe Adama.

„Heleďse,“ řekl Adam. Položil ruku na okenní rám, aby si dodal zdání ledabylosti, byl nesvůj, tma mu sahala na pravou tvář a světlo na levou. „Heleďse, ne, musíš si poslechnout, co ti musím říct, ne, počkej, vůbec to tak nebylo, jak si myslíš, vůbec ne.“

„Ty mi nic neříkej,“ obořil se anděl.

„Nic jsem s ní nedělal. Pámbuví, vůbec jsem s ní nedělal to, co si myslíš.“

„Vůbec jsi s ní nic nedělal?“ Anděl zdvihl plamenný meč.

„No ne. Vůbec nic, to ne.“

„Tak vidíš.“

„Ale tamto ne. Tamto ne. Tys chtěl, abych tamto dělal, ale já to neudělal.“

„Jenomže. Mně jsi řekl, žes to udělal.“

„To jsem řekl, poněvadž jsem...“

„Jen to pověz.“ Ach, ten dobrotivý anděl.

„Já nevím.“

„Tak tys mi, člověče, něco pověsil na nos.“ Ten hrozivý anděl.

Adam nevěděl, jak odpovědět. Sotva si odvalil z hrudi jeden kámen, už se mu tam valil nový.

Anděl se hrdě vznesl a přistál mezi Jeníčkem a Otkou.

„Adam je prolhanej,“ řekl. „A já příští tejdén odejdu. Najdu si flek někde, kde jsou pořádný kamarádi...“

Eva vyšla z ložnice a zívla. Když ji uviděl, tak si na ni Steva vzpomněl. Nedívala se na něho právě roztomile. Nebyl by první muž, který pro své dlouhé samolibé řeči ztratil tu, která o něho stála. Přestal hovořit.

Eva přešla pokojem k otevřenému oknu. Dala si na tom záležet. Nepřestala obývat ráj, který Adam už opouštěl. Vynesl z něj už svoje vzpomínky na pár večerů a jedno odpoledne a přidal je na hromadu starostí, kterou zanechal před branami ráje.

„Tak se nám Steva bude stěhovat,“ řekla Otká pobaveně. Každá nová zpráva, kterou si osvojila, byla důvod k zábavě. Vynechávala černé dlaždice a šlapala po bílých. První únava opadávala. Nadešlo babí léto svěžesti. Pohněte sebou. Gramofon zívá a dal se do toho.

Čiči, čiči.

Jeníček oživil a vytáhl hřeben.

Eva se vyklonila z okna. Anděl se postavil vedle ní. Danka je bez ustání sledovala. Nad jejich hlavami svítilo souhvězdí. Nad Dančinou hlavou svítila stojací lampa s ošklivým červeným stínidlem. Ne, to si nezasloužím, uvažovala, to si docela určitě nezasloužím.

Noc byla vysoká, jarní, vysoká a hluboká. Steva v ní cítil sobotu, v každé noci je rozpuštěn příští den, usazuje se v ní trpělivě jako krystal v roztoku, v noci je rozpuštěno mnoho věcí a přání i prázdnota. Podle toho. Steva vnímal prázdnotu mezi sebou a hvězdami. Klenula se jako nesmírný oblouk, nesmírný liduprázdný oblouk.

„Budeš se stěhovat?“

„Jo.“

„Kam?“

„Pryč.“

„Jestlípak si vzpomeneš?“

„Proč?“

„Ty nerad vzpomínáš?“

Neodpověděl.

Vyklonila se ještě víc z okna. Ani dole v chabě světélkující tmě neležela odpověď. Dotkla se pohledem římsy. Toho úzkého výstupku, okrasy nebo omylu, který se táhl od okna k oknu podél celého poschodí. Evu zamrazilo. Představila si, jak přelézá po výstupku z okna obývacího pokoje do okna ložnice, kde spával otec a matka, lezla krůček po krůčku, zachycovala se nejmenších nerovností zdi, prsty jí klouzaly, omítka se drolila a každé zrnko písku a malty padalo do hlubiny s rachotem, a když dopadlo dole na chodník, zahřmělo, až se výškový dům zachvěl a málem ji setřásl ze svého boku. Šlo vlastně o dva nebo tři hbité a jisté krůčky, až by se pustila okenního rámu v obývacím pokoji, než by se zachytila okenního rámu v ložnici. Možná že vzdálenost mezi oběma okny byla menší než dva metry. Mrazilo ji. Aby se zbavila mrazení, řekla:

„Vidíš tady tohle? Nemůžu se na to dívat.“

„Proč?“

„Dostanu hned chuť přelézt odtud do ložnice.“

„Venkem?“

„Hm.“

„Máš prima nápady.“

Dole přejel uštěkaný motocykl. Motocykl. Ten mu také odletěl. Všemu dal křídla, všechno odletělo. Mezi ním a hvězdami nebylo nic. Parta se rozpadala. Kdyby mu něco patřilo. Jenomže aby nám někdo patřil, musíme i my někomu patřit.

Ačkoliv noc už obsadila beze zbytku celé město, redaktorova nálada se vyjasnila. Seděl nahrbený nad psacím strojem, nahrbený jako pták nad svou kořistí v plochém světle kloubnatého svítidla.

Chromované stínítko ve tvaru hrušky sálalo od rozpálené žárovky. Redaktor psal, pochodoval za bubnování dál a dál podle mapy, kterou sám zakreslil.

Měl napsané čtyři stránky, a když napíše ještě dvakrát tolik, může si jít lehnout a spát. Pochodoval podle nové osnovy. Bubnování klapky psacího stroje téměř neustávalo. Osnovu načrtl takřka na pochodu.

1. Existuje vůbec nějaký problém mladých a starých?
2. Generační střída v průběhu dějin. (Nejlépe už od Velké francouzské revoluce. Nebo od pádu Říma?)
3. Tvořivá síla mladých a deformace této síly.
4. Perspektivy a tak dále.

Podle toho se dalo pochodovat. Odpochoval už bod 1 a bod 2, postoupil do druhé poloviny devatenáctého století.

Měl napsanou třetinu článku, cítil, že to půjde, a to byla hlavní věc. S první větou byl neobyčejně spokojen. Několikrát si ji přečetl. A vždycky ji přečetl s chutí. Článek začínal:

Kdo ví, kdy začíná stáří, prvním šedivým vlasem, prvním zadýcháním do schodů, prvním nezájmem o svůj zevnějšek, prvním nezájmem o své okolí, anebo začíná stáří podle barvy listu v matrice, zda je list zažloutlý, nebo svěží, bílý?

Pokud šlo o redaktora, nepokládal se za starého, ale byli tu jiní, to musil uznat, značně mladší než on, a přesto, že byli značně mladší než on, měli už volební právo. Kdy tedy začíná stáří? Ale stejně se mohl někdo zeptat, kdy začíná rýma, kdy kašel, kdy revma. Je-li stáří název pro nemoc, a čím jiným by mohlo být ochabnutí svalů nebo ztráta paměti, pak je zbytečné ptát se: *kdy?* Nemoc

navštíví každého jindy, nevíme, kdy vejde. Žádné: překročíš-li tuto hranici... Na každého čeká jeho a jen jeho vlastní hranice.

Je však jedna hranice mezi starými a mladými společná pro všechny, a o téhle hranici popsal redaktor zaníceně půl stránky. Ta společná hranice nebyla výsledkem objektivních, řekněme lékařských úvah. Hranici určili ti, kterým není dvacet. Mladí rozhodují neúprosně o tom, kdo je starý. Se stejnou nevraživostí, jako rozhodují staří o tom, kdo je mladý.

Redaktor uchopil do rtů cigaretu a hledal zápalky. Nalezl pod papíry na stole prázdnou krabičku. Vstal a nechotně a v oblaku úvah vkročil do kuchyně.

Jeho žena Milada stála na kuchyňské židli. Laškovně na něho shůry zamávala. Na bílé halence se jí zachytilo několik vypadlých zlatých vlasů. Modrá sukně byla delší, než móda vyžadovala. Milada vypadala jako obstarožní lyceistka, která vylezla na židli, aby tropila spolužačkám švandu. Tchyně skloněna k lemu její sukně se ohlédla, kdo přišel. Mezi napjatými pysky jí zajiskřily špendlíky. Bože, jaké podobenství, pomyslnil si redaktor.

„Bude to tak dobré?“ zeptala se ho žena.

Tchyně pokračovala ve špendlení sukně. Tak už i jeho žena. Takový kus nad kolena. Koleno vystupovalo nepatrně jako velmi, velmi mírná vypuklina, zato se pyšnilo dolíčky, jaké mívají na tvářích některé děti. Masitá. Z bílého masa.

„Nechtělo by to ještě centimetr ubrat?“ zeptala se.

„To ne,“ řekl, „rozhodně ne.“

Vzal ze sporáku zápalky. Na studených plátech sporáku ležely dnešní noviny. Zase mi je spálí. Bezohledně. Člověk nemá ani čas přečíst si noviny. Zastrčil noviny do kapsy k zápalkám. A šel. Než za sebou dovřel, dotkl se pohledem toho výjevu. Milada na židli a její sukně.

Cestou k psacímu stroji si zapálil. Milada dělá ze sebe šaška. Šaškovství je jediné povolání, které tomu, kdo je provozuje, nevymluvíš. Kolik žen dělá ze sebe šašky s nevšední ochotou. Možná že to mají vrozené. Váží si víc svých šatů než sebe. Zdá se, že se nemají v úctě. Pokuřoval. Takové úvahy. Není to známka stárnutí? Dřív by se zasmál. Sáhł po lístku s osnovou a četl: Tvořivá síla mladých a deformace této síly. Vytvářejí se defektní sociální vzory. Ústřední problémy vyhazuje škodolibá odstředivá síla na okraj. *Oči starců klidně září a svítí, z očí mladíků šlehají plameny.* Čemu vstříc. Bude-li bůh, kterým se řídí, pojídat děti... Jestliže někdo znásilňuje přírodu, nebývá to nakonec příroda, kdo je pokořen.

Redaktorovy myšlenky se roztékaly. Tak dost, říkal si, už skončila přestávka. Tak dost. A jdeme na věc.

Několikrát si přečetl poslední větu na listu vsunutém mezi válečky psacího stroje:

„V sedmdesátých letech minulého století to bylo jiné.“

A co vlastně bylo jiné? O čem se rozepsal? Než odešel z pokoje, bylo mu jasné, co bude následovat. Nyní mu nebylo jasné ani to, co už napsal. Kmitala se před ním židle s Miladou. *Zkazí mi všechno už svou přítomností.* Potřeboval na sebe vyvrát, odvést pozornost, připoutat se. Prchnout ženě a tchyni ke své práci.

Možná kdyby si něco přečetl v novinách. Když je zachránil před záhubou. Někdy pomáhalo přečíst si pár odstavců. Nejlepší by bylo číst inzeráty. Odvádějí pozornost a inspirují.

Zalistroval v novinách. Stála na židli a takhle mu zamávala. Pokusil se představit si dívku z městské knihovny, jak stojí na židli a mává. Vyhlížela důstojněji než Milada. Stála na židli jako na chodníku a vzpírala se zamávat. Byla mladší než Milada, ale důstojnější. A pak mi řekněte. Listoval v novinách, hledal inzeráty. Proč jde jeho ženě o délku sukně? Něco si od toho asi slibuje. Aha. Dejme

tomu, že vznikne defektní vzor a všichni podle něho. Jsou kmeny, které si vyřezávají do vlastní kůže ornamenty, jsou kmeny, které si sešněrovávají lebky do špičky. Bude-li vzor požadovat dlouhé sukně, bude-li požadovat vosí šněrovačky, ano. Tak ano. Člověk si slibuje něco od změny. Ale musí ji podstoupit všichni. Nebo aspoň většina. Populární individualismus. Všichni si od něho slibují. Hlavně ženy a mladí lidé. Jejich radar je citlivější. Móda dlouhých vlasů, móda vousů na mongolský, dekadentní nebo mužický způsob, móda indiánů, zálesáků, herců a zpěváků. Móda osamělých rváčů sdružených v kluby. Móda nových věcí, móda starých věcí, deset metrů látky, perel a krajek na sebe, nic na sebe.

To by tam měl dát také. Móda a její vliv na mladé lidi. Vzor tvoří někdo, kdo nosí úzkou kravatu místo široké, vzor tvoří někdo, kdo něco vykonal, jedním dechem, vyber si.

Redaktor si přejel čelo hřbetem dlaně. Nejsem přece jejich nepřítel. I když se ke mně, dejme tomu, Otká příliš přátelsky nechová. Její matka stojí na židli a dává si zkracovat sukni a slibuje si od toho. Všichni si slibují něco od maličností. Od něčeho, co je na okraji. A život utíká. Kdo si slibuje něco od vážných věcí života?

Jeho pohled padl na inzeráty.

Vysoká škola přijme uklízečku... přijmeme 1 skladníka... přijmeme ihned administrativní pracovníci... časopis přijme mladšího redaktora...

To by mu bylo podobné, staříkovi, aby za mými zády, aby mi nastrojil období zkoušek, aby mne pěkně potopil do toho článku o mládeži, potopil a utopil. Potřebují mladšího redaktora. Možná že jsem už opravdu starý. Ještěže není uvedeno jméno časopisu. Možná že jsem starý, i když to necítím. Ale kdo ví, jak mě vidí ti ostatní, ti, kdo udílejí jména. Starý a mladý. Kdo ví, jaké jméno

mi udělil stařík. Nezáleží přece na tom, jaký jsem, ale jaké mi dají jméno.

Redaktor odhodil noviny.

Milada na židli se sukní propíchanou špendlíky. Ona si od toho něco slibuje. Od čeho bych si já mohl něco slibovat? Nejsem naopak tím, co bylo slíbeno někomu silnějším, mocnějším? A budu brzy předán, aby se splnil slib, na jehož vyhlášení jsem se nepodílel.

Redaktor vysoukal zpola popsany list z psacího stroje a zasunul nový. Povzdychl. Žádný med. Ne, žádný med. Dal se na pochod. Chřestivé bubnování ho doprovázelo ponuře a jenom z donucení.

A byl takový ráj a otevřel své brány ve čtvrt na šest a v půl jedenácté je měl ještě zavřené a uvnitř byla krajina vyvolených. Vyvoleni byli: Steva, opřený zády o okenní rám a mžourající do stojací lampy. Eva. Stála vedle něho v pomačkaných brokátových šatech a hrála si s třásněmi záclony. Mezi ní a Adamem se prostíraly daleké a pusté stepi ráje. Adam seděl na úpatí gramorádia. Z jeskyně bez ustání zurčela hudba. Bajája bajaja jéjéjé. Adamovy černé koženkové kalhoty zachycovaly na napjatých kolenou matné blyštění lampy. Jeníček. Seděl vedle něho se sklopenou unavenou hlavou. Kadeřavá hlava plavá. Zářila. Když Otká zabořená proti nim do křesla přimhouřila oči, kmitala se jí na řasách v mlze tři světla. Adamova kolena a Jeníčková hlava. Vyvolená byla Danká. Sňala ze zničeného účesu ručník. Ať jsem ošklivější, ať jsem nejošklivější. Vlasy jí visely v dlouhých rovných pramenech neurčité tmavé barvy na ramena a spadaly jí do týla, stékaly jí po hlavě jako povidla v grotesce a její bledá hořká tvář se vypovídala z ráje dříve, než jej opustila.

Ani zvěř v ráji neusínala, ačkoliv panovala noc, tygr i velbloud i psi a kvíkáci kočka, veškerá zvěř čile hleděla z výšin polštářů. V ráji nikdo nespál, protože spát znamenalo zameškat ráj.

„Páni,“ přerušila Otká žvýkání, držela kus dortu a čokoláda jí barvila teplá bříška prstů, „páni, pamatujete touhle dobou včera?“

Přestěhovala dort z pravé do levé a spokojeně olízala prst po prstu čokoládové stopy.

Jeníček k ní vzhlédl jako k zubaři, který se blíží se spuštěnou vrtačkou.

Had se sunul kobercovou trávou, předstíral netečnost, nespěchal. Jeníček ho slyšel. Ale z ráje nebylo úniku.

A had řekl:

„Včera okopal Jeníček babičce hrob.“ Had dovedl měnit barvu.

„Vždyt jste to chtěli...“

„Co kňouráš?“ řekl had.

„Povídali jste, abych ukázal, že nemám strach, povídali jste, že v partě nesmí nikdo bejt zbabělej, poví-...“

„Dobře.“ Na hadově kůži vyskakovaly pestrobarevné jiskry. Nesnášel odpor. „Okopávat hroby je ošklivý.“

„Povídali jste, že -“

„Dobře.“

Blížila se opět veliká chvíle. Visela ve vzduchu. Ale Jeníček si nedal říci, s umíněností štěně lezl na zakázaná místa.

„Jak můžeš, když včera -“ Dokonce se pokusil obviňovat toho, koho se nikdo z party neodvažoval obviňovat.

Had se důstojně vztyčil a jeho oči byly ostré jako střepy smaragdu. Byl neúprosný, neboť moc bylo to jediné, co mu zbylo. Neměl nic, ani střechu nad hlavou. Jen moc byla jeho a tu mu chtěl Jeníček brát.

„Pojď,“ řekl had.

Jeníček šel a had ho zavedl na sráz, tam, kde končil ráj a kde v temné hlubině odpočíval svět a vydával z nočního spánku chraptivé vzdechy. Had ukázal na stezku užší než dlaň. Horskou stezkou z okna do okna.

„Proč já?“ zeptal se Jeníček.

„Když jsi statečnej,“ řekl had. „Jestli na okno nedosáhneš, můžu tě vysadit.“

To pomohlo. Jeníček nesnášel narážky na svůj malý vzrůst. Vyhoupł se, vzhledem k alkoholu, který vypil, dost obratně na okenní prkno a napřímil se.

„To je bašta,“ nadchla se Otká. Bažila po napínavých okamžicích.

Jeníček udělal v širokém okenním rámu dva kroky, aby se Otce zavděčil. Zatleskala mu.

„To se ti tam chodí, když jsi malej,“ řekl had, aby zmařil vzrůstající obdiv, který se snášel na Jeníčkovu hlavu.

Evě bušilo srdce, když si představila, že někdo přeleze z okna do okna po té úzké rýze, a Jeníček se jí před očima měnil ve vosu lezoucí po kolmé zdi pomaličku vzhůru, opatrně a třaslavě, proměňoval se jí ve vosu bez křídel, která byla zbavena naděje letu, kdyby uklouzla. Na okenním prkně nestál Jeníček, to stála nad tmavou propastí Eva, daleko od hvězd, daleko od země a kolena jí podklesávala. Předstírala, že se jde napít, a schválně dlouho sála na prázdné sklenice, aby si odpočala od pohledu na otevřené okno a Jeníčka v něm.

„Otevři okno v ložnici,“ rozkázal had.

Eva odklopýtala otevřít nový vchod do ráje.

Jeníček byl opojen. Už se mu vykouřila vzpomínka na hřbitov, vína, o níž ještě před chvilkou uvažoval, vypadla někam do děravého prostoru pod ním, bylo mu neobyčejně lehké. Stál v okenním rámu a těšil se Otčiným obdivem. Bylo mu, jako by měl vzlétnout a vznášet se v nádherných krasokruzích nad městem, z něhož v této chvíli zbylo už jen několik oken rozsvícených modrozeleňným nepokojným svitem televize.

„Hotovo?“ zavolal had.

„Hotovo,“ odpověděla Eva jako ozvěna na druhém konci světa.
„Na co čekáš?“ pobídl had Jeníčka.

Ale Jeníček váhal. Až se vydá na krkolomnou cestu, zakryje mu zed' pohled na Otku a minuty, kdy stojí na okenním prkně s Otkou u nohou, se už nikdy nemohou vrátit. Nepřemýšlel o tom, jestli se mu podaří přejít z okna do okna, to byla pro něho vedlejší záležitost, hlavní pro něho byly tyto vteřiny a minuty, vychutnával je se stejným labužnictvím, jako v dětství vychutnával chvíle před rozbalením vánočních dárků, chvíle, které protahoval k úžasu otce i matky, nechápajících jeho tajnou rozkoš. Stál na okně kvůli sobě, a ne proto, aby někomu něco dokazoval.

„Tak do toho,“ rozkázal had. Vysvětloval si Jeníčkovu váhání jinak. Jeho zlaté kadeře na hvězdnatém pozadí, jeho úsměveček, samozřejmě, má nahnáno.

A tma dole byla plná strží a v jedné se rozštěkal pes. Zdi, dvorky, střechy, komíny i neviditelné keře se rozštěkaly.

Jeníček se houpal na vlnách psího štěkotu, tančil na nich, poskakoval v okně po jedné noze a Otko mu tleskala do taktu.

„Ty se bojíššš,“ zasyčel had.

Jeníček mu nevěnoval pozornost. Steva netušil, že tanec, který Jeníček provozuje na okně, je tancem získané svobody, je oslavným psím tancem. Psí štěkot vnutil Jeníčkovu dnes dopoledne na schodišti ducha odboje.

A štěkala tma od východu k západu i od severu k jihu. Jeníček zahájil pokus o psí twist, po každém krůčku a zavrtění štěkl. Přidal svůj plavý hlásek k rozhorlenému hafání ve tmách.

„Máš strach, to je to,“ řekl zlým mečivým hlasem nedočkavý had.

Jeníček přestal na okně poskakovat.

Had se kochal svým úspěchem:

„Seš takovej hnilička.“

Proti očekávání seskočil Jeníček z okna do pokoje a šel si sednout ke stolu.

Had se pochechtával:

„Vzdáváš, vzdáváš.“

„Co se vytahuješ,“ řekl Jeníček, „před tím psem jsi taky utíkal.“ Řekl to, ale vyhnul se hadovým očím.

Nikdo kromě hada nevěděl, o čem je řeč. Had toho využil. Rychle změnil barvu.

„Jeníček se nám zkouloval,“ prohlásil a hned, než mohl někdo projevit nesouhlas, vybral si novou oběť.

Adam to čekal. Dřív než na něho to slovo padlo. Uvažoval, kudy uniknout z rozpočítadla.

„Pojď.“

„Ne,“ řekl Adam.

„Ani to nezkusíš?“

„Kdepak Adam,“ zasmála se Eva.

Adam se stěží ovládl, aby zůstal sedět, aby se nerozběhl k oknu. Popichovali ho a málem by jim byl po vůli. Ukázal by jim. Ale bylo mu proti mysli opatřovat zábavu Evě a Stevovi, tomu párku, tomu spárkovanému párku.

„Ne,“ vybuchl vztekle, „ne a ne.“

Kdyby si aspoň vymyslel nějaký důvod. Nic ho nenapadalo. Jenom ne a ne. Už ani nehledal důvod. Spokojil se svým ne.

Had sršel nejkrásnějšími lesky a blesky, to on, Adam, mu je pomáhal rozšíhat svým ne, dopřával mu, aby se jevil nádherný a skvělý na pozadí Adamovy ubohosti. Ale nejkrásnější jiskry pohasnou. Bylo zapotřebí rozlítit něco trvalejšího.

„Vy umíráci,“ řekl had, „vy umíráci.“

Když Danka spatřila, jak se Steva škrábe se svou bolavou nohou do okna, vstala a pohnula paží, jako by ho chtěla strhnout z oken-

ního rámu. Paže jí zůstala trčet ve vzduchu nerozhodně a ochable a klesla jí, teprve když se Steva vztyčil v celé výšce a přidržel se kování v horní části rámu. Aby se mohl vztyčit, musil hlavu a ramena vsunout do pokoje. S uspokojením zjistil, že se všichni dívají jen a jen na něho.

Před jeho zraky se rozkládal ráj s lilíí kvetoucí na polštáři poněkud probořeném, jak na něm před chvílí někdo odpočíval, ráj s odevzdaně se tvářícím velbloudem, něžným tygrem, oddanými psy a bezbrannou kočkou, s partou, která se mu vzdalovala. Dotkl se pohledem Otky, jejích perlově šedých stehů, napjatých a rozkročených, jako by zvedala neznámou tíhu, vyhnul se Dance, jejím mokrým vlasům, neznal Hamleta a nemohla mu připomenout Ofélii, dotkl se Evy, jejího těla vnořeného do brokátového pytle, a pocítil velikou lhostejnost. Odvrátil se.

Na druhé straně stála noc, tmavomodrá stěna se světlejšími ostrůvky, kde tmavá modř nepřichytila. Dírkami, kterým se říká hvězdy, prosvítala nezměrná stříbrná záře nějakého nezměrného prostoru. Mezi hvězdami a oknem se pnul oblouk tmy, liduprázdná klenba. Konec toho oblouku ztrácejícího se ve vesmíru nedovedl zachytit, ale začátek byl on sám. Nepatrný, v okně nad propastí, schopen jakéhokoliv svobodného činu, protože odvrhl všechna omezení, přetrhal závazky a svazky, volný ve všem, volný, volný. Soustředil v sobě veškeré svobody, kolik jich je mezi rájem a nocí. Ale nač? K čemu? Marně hledal účel té svobody, nějaký cíl, který by v sobě chovala nebo k němuž by ukazovala. Byl volný, ale uvězněný do své volnosti.

Posunul se k okraji okna a zkusil špičkou boty, jak je výstupek pevný. Kůže podrážky byla bez citu. Zul proto boty a ponožky a posunul se k okraji okna znovu. Bosým palcem bolavé nohy ohmatal výstupek. Srazil několik zrnek písku nebo omítky do hloubky pod

sebou. Měl dojem, že padá s nimi. Naskytla se i taková svoboda. Svoboda rozhodnout se pro vlastní konec. Neuvažoval o této možnosti poprvé. Jako dítě si představoval svůj pohřeb a prožíval při něm mstivou rozkoš, pásl se na matčině pláči, o němž tehdy ještě nepochyboval, pásl se na otcově bledosti. Jak svorně se tenkrát scházeli zdrcení rodiče za jeho rakví. Ten pohřeb byl v jeho dětství jeden z mála pevných bodů, kterých se mohl přidržet, když ho nepřehledný zmatek v rodině a příbuzenstvu strhl a nutil jednat zmateně a nesrozumitelně.

Na okně mezi rájem a nocí nepocítoval svůj pohřeb jako pevný bod, kterého by se mohl zachytit. V dětství toužil umřít pro něco, ale nyní nebylo pro co umřít, jak se mu zdálo. Naplnila ho prázdnota.

Ohmatal palcem pravé nohy betonovou římsou, zachytil se levačkou okenního rámu a přenesl váhu těla na bolavou nohu. Sykl bolestí. Pravá ruka zatápala po vnější zdi činžáku, pátrala po něčem, čeho by se zachytila. Podíval se za ní, kam ji posílá, a položil tvář na zeď. S tváří přitisknutou k betonové pláni přerušované hranatými jezírky oken podlehl na chvíli klamu, že leží za noci na jarní louce plné kaluží po velké vodě. Jednou tak ležel za vsí, když si pro něho přijel k tetě otec. Utekl mu.

Okna nad římsou byla temná, jenom nejbližší, okno ložnice, bylo dokořán a svítilo. Nebylo daleko, jenže se nemohl pohybovat po římsě kupředu, nenajde-li něco, čeho by se zachytil rukama. Aspoň jednou, než se přehoupne přes mrtvý bod mezi oběma okny a bude se moci zachytit okenního rámu ložnice.

Konečně objevil očima, ne hmatem, kus železa trčícího ze zdi. Bylo ohnuté a vyčnívalo nad zděnou pláň ne víc než tři centimetry. Nezajímalo ho, kde se tu železo vzalo, zajímalo ho pouze, jak se ho zmocnit. Když natáhl paži, jak mohl nejdál, chyběla mu stále ještě

šířka dlaně, aby se mohl železa chytit. Zbývala jediná možnost, pustit se levicí okna a vyrazit prudce pravicí k železu. Anebo se vrátit. Vrátit se. K nim. Ne, ani za celý svět. Překážka, která stojí před ním, je poslední překážka, která se mu staví do cesty. Přejde pohoří a místo, kam se přestěhuje, bude nejlepší ze všech míst na světě.

Pustil se okenního rámu a vyrazil pravicí k trčícímu železu. Vlhké zpocené prsty mu na železe trochu uklouzly, ale zachytil se.

Stál na výstupku, přilepený na zdi mezi oběma okny a zdola vanul vzhůru vlahý jarní vzduch, vzlínal podél stěny a jeho vůně byly: hlína, mladé listí a běhutá voda řeky. Steva je necítil. Čichal pach svého těla. Rozhalenou košilí se mu dral do chřípí. Pot mu poléval záda. Trpký pach jeho těla prorážel tkaninou nikdy nepraných texasek, bral s sebou jejich zahřátou a zvlhlou minulost a útočil na Stevův obličej, obsadil jeho dech a pnul se výš, ke střeše, ke hvězdám. Zavěšen na železné skobě mezi nebem a zemí rozeznával Steva v trpkém a složitém pachu malicherné epizody svého života. Zatuchlost stařeny Filipovovy, šeríkové mýdlo, kterým se omývala Danka, Evinu mlsnou malátnost jemně čpící koprem, perlový prach Otčinyých kalhot, lepkavý povlak piva, palčivost žáhy, vyčichlý benzín...

Musím odtud, ale kam? Nepovoluje železo? Nebortí se zeď pod mou váhou? Stojím na výstupku? Na zemi? Ve vesmíru?

Vyrazil k osvětlenému oknu. Ve zlomku vteřiny si promítl pád i kříž svého těla rozpjatý dole na asfaltu. A pak se smekl z okna do ložnice, přistál na kolenou, jako by měl přijmout pasování na rytíře. Čekali ho, ale on je nečekal.

Vstal beze slova, potlačil syknutí a vydal se k branám ráje. Vlekl za sebou bolavou nohu, bolest, kterou viděli všichni.

To byl konec. Redaktor se zastavil uprostřed věty. Nemohl se už déle klamat. Zuřivé bubnování, kterým do té chvíle plnil noční ticho pokoje, podporovalo už jen ústupové šarvátky. Vytáhl list z psacího stroje, přiložil jej k ostatním popsaným listům, přeložil je a naráz přetrhl. Všechny.

Zasunul do stroje nový list. Zapomněl na své poznámky, předsevzetí a bojové taktiky. Stařík stál před ním jako duch, který vystoupil z láhve. Co by asi řekl stařík téhle větě? Překotně ji vytukal na prázdný list:

„Naše mládež je v jádře dobrá. Kdo by říkal...“

Ustal.

Něco mu chybělo. Asi ptáci. Celé odpoledne dělají rámus. To ticho. A co zítra?

V předsíni šeptají Milada s tchyní. Tolik hodin a Otko ještě není doma.

Redaktor Pól odsune židli a jde otevřít okno. V dlouhém světle je vidět trávu. Roste hned pod oknem, na dosah. A ptáci spí. Odpoledne takový rámus a už je po něm.

Jeho žena se vsunula polovinou těla do pokoje.

Pochopil.

„Jenom si vezmu kabát a půjdu jí naproti,“ řekl.

Jeho pařez na zahradě byl volný a mohl ho použít.

Září 1967

Eduard Petiška

Hrdinův pátek

Obálka Jakub Tesař

Korektura Regina Králová

Technická redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 7. 3. 2025

ISBN 978-80-274-4432-8 (epub)

ISBN 978-80-274-4433-5 (pdf)

ISBN 978-80-274-4434-2 (prc)